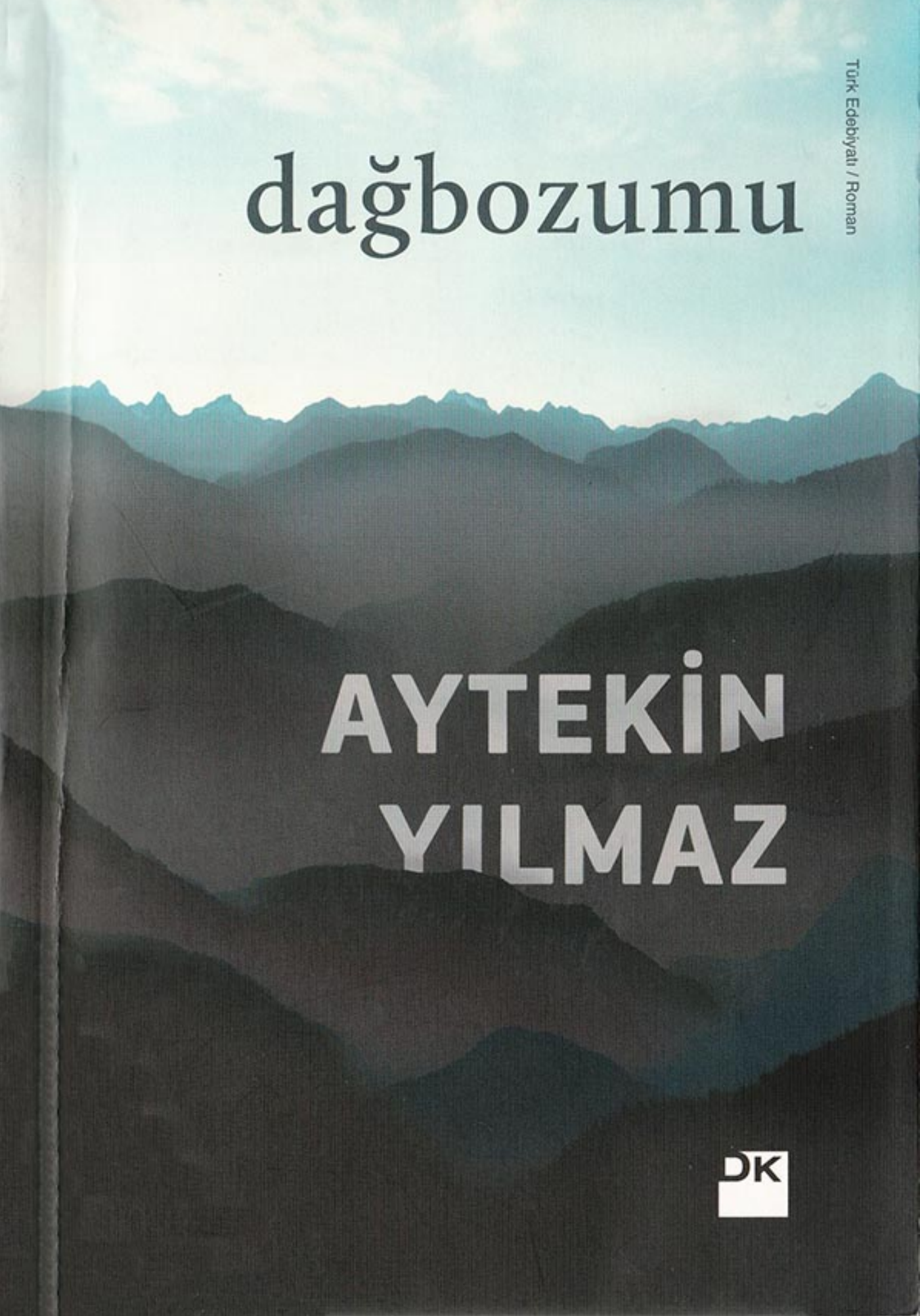
Türk Edebiyatı / Roman

dağbozumu

AYTEKİN YILMAZ

DK

Aytekin Yılmaz 1967'de Diyarbakır'ın Ergani ilçesinin Ortayazı köyünde doğdu. Ortaokul mezunu. Siyasi faaliyetler nedeniyle 9,5 yıl cezaevinde kaldı. Yayımlanmış eserleri şunlardır: *Doğu'nun Talanı ve İnkârı* (2001), *İçimizdeki Hapishane / Labirentin Sonu* (2003), *Hapishaneden Öyküler* ve *Hapishaneden Şiirler* (2005, derleme), *Hapiste Yazmak* (2006, derleme).

Aytekin Yılmaz 1997 Musa Anter Gazetecilik İnceleme Araştırma Ödülü, 1999 MKM Film Öyküsü Ödülü, II. İstanbul Ulusal Kısa Film Festivali Öykü Ödülü sahibidir. *Dağbozumu*, yazarın ilk romanıdır.

Dağbozumu

DAĞBOZUMU

Yazan: Aytekin Yılmaz

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Mart 2011 / ISBN 978-605-09-0006-4
Sertifika No: 11940

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Baskı: Görsel Dizayn Ofset Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
Atatürk Bulvarı Deposite Alışveriş Merkezi A5 Blok 4. Kat No: 405
İkitelli OSB - Başakşehir / İSTANBUL
Tel: (212) 671 91 00

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Dağbozumu

Aytekin Yılmaz

DK DOĞAN KİTAP

Yarı yolda kalmış bütün Yusuflara...

En büyük zalimler, kafası kesilmemiş mazlumların içinden çıkar.

E. M. Cioran

Gözün görmediği zamanlar...

1

Her şey o zamanlarda başladı. O zamanın adını "Gözün görmediği zamanlar" koydum. Onu gözümün görmediği zamanlarda tanıdım. Başka bir hayata gözüm ilk onunla açıldı. Evin adını da ben taktım ona. Tanışmamız, üçüncü randevuda gerçekleşebilmişti ancak. İkinci randevuda da görüşemediğimizde Bu işte bir iş var dedim kendi kendime. Hatta bir an tereddüde düştüm, Görüşmesem mi acaba? dedim. Sonra birden cesaretlendim, görüşmeye karar verdim.

Operasyonların yoğun olduğu bir dönemdi. Bu şehirde her gün bir yerlerde yoldaşlar ele geçiriliyordu. Çok az insanla görüşüyordum. Ama nedense içimden bir ses bu kızla görüş diyordu. İçimdeki sesi önemsiyordum, bazen beni o yönlendirsin istiyordum. Ne bileyim, bazen akıl yanıltıyor insanı.

Bir gün üniversite sorumlusuna haber gönderdim, "İkinci noktaya gelsin" dedim. Neyse ki, bu kez aksilik çıkmamıştı, tam saatinde ve dakikasında buluşma yerimize geldi. Burası cadde üstü bir kafeydi. Kapıdan içeri girer girmez gözüm ona takıldı. Çok güzeldi, insanın içini tutuşturan bir güzellikti bu, sanki Puşkin'in romanından çıkıp da gelmişti. Ayakta karşıladım onu. Bana yaklaşıp elini uzattı. "Merhaba" dedi. Sıcacık elini bıraktığımda, elim bir an kalbimin üzerine gitti. Çok heyecanlanmıştım. Sandım ki kalbim duracak...

Bu ilk buluşmamızı ne zaman hatırlasam aynı heyecanla kalbim titrer. Devrim işlerinden başka hiçbir şeyi görmeyen

gözüm ilk defa o zaman açıldı. Ama bir o kadar da kapandığını sonraki zamanlarda anlayacaktım.

Buluştuğumuzda heyecanımı yenmeye çalışıyordum. Ona âşık olmuştum. Âşık olmuştum da, hemen ona açılsa mıydım acaba? Acaba onda da bir karşılığı var mıydı hissettiklerimin? Beni belki de hemen reddedecekti. Yanlış anlaşılacağım ve onu bir daha göremeyeceğim düşüncesi beni temkinli olmaya itiyordu. Biraz zaman geçsin, biraz zaman.

Kendimce bir şeyler kuruyordum, deneyimli sayılmazdım gönül işlerinde. Öte yandan birilerine de açamazdım, yoldaşlardan hiçbiri bilmemeliydi. Başkalarına yasakladığımız şeyi benim yaptığımın duyulması iyi olmazdı. Örgüt dışlardı ikimizi de. Bir yandan da onu kendime çekmek için uğraşıyordum. Zamanımın çoğunu ona ayırıyordum. Bilincimde ne varsa devrimin teorik konularına dair, anlatıyor ve tartışıyordum.

Örgüt işleyişi gereği bana bağlıydı. Onun örgüt sorumlusuydum. Devrime dair bilgisi çok derin değildi, çok soru soruyordu bu konularda bana. Hoşuma gidiyordu bu, istiyordum ki hep o sorsun, ben de konuşayım. Çok istekliydi. Sorduğu sorulardan yeni olduğu anlaşılıyordu. Birkaç görüşme sonra beni şaşırtan ve sevindiren bir gelişme oldu.

"Bundan böyle daha sık görüşelim" dedi. Bunu söylediği an duyduğum sevinci anlatamam.

"Söz" dedim. "Bundan sonra daha sık görüşürüz. Her şeyi konuşur tartışırız." Ama ondan bir isteğim vardı.

"Sık sık görüştüğümüzü kimse bilmesin."

İlişkimize bir gizem havası vermek istiyordum. Daha da önemlisi, üniversite çevresinde tanıdıklar vardı. Bölümü geçen yıl bırakmıştım. Evin'le çıkalı içim içime sığmaz olmuştu. Bu yanım dışa da yansımış olacak ki, daha hızlı ve heyecanlı olduğumu söyleyenler oldu. Eskisi gibi ortalıkta görünmemem ise bazı yoldaşların dikkatini çekmişti. Evin'le

buluşmalarımızı daha tenha yerlere aldım. Tanıdıkların bilmediği yerlere.

Her şey o kadar hızlı başlamıştı ki, kısa sürede ilişkimiz ilerledi. Artık dağa çıkacaksam o da benimle olmalı diye düşündüğümde tanışıklığımızın üçüncü ayıydı. Evin bu üç aylık zamanda epey yol almıştı. Üniversite onun için de cazip bir yer olmaktan çıkmıştı. Bir dönüşüm içindeydi. Geçen yıl ona çok anlamlı görünen hukuk fakültesi anlamını yitirmişti.

Örgütlenme çalışmalarımızda okuma konusundaki tutuma önem verilirdi. İyi bir militan önce okuluyla hesaplaşmalıydı. Bunu yapamayan bir öğrenciden militan bir çıkış beklenemezdi. Evin, bu süre içinde parti yayını kitapları okudu. En çok *Kişilik Sorunu* adlı kitaptan etkilendi. Bu kitap üzerine epey yoğunlaştı. Kitabın özetini çıkardı. Bir defasında, "Bak yoldaş" dedi, "tarihten günümüze, üç kişilik tipi var. Birincisi gerici kişilik, ikincisi orta-oportünist kişilik, üçüncüsü ilerici-devrimci kişilik; ben her zaman ilerici-devrimci bir kişilik olacağım."

Bunları söylediği gün yanıma sokulup elimi tuttu. "Sana teşekkür ederim yoldaş" dedi, "beni halk gerçekliğimle buluşturduğun için." Evin'in gerçekliğim dediği şey, ulusal kimliğinin farkına varmış olmasıydı. Memur bir ailenin asimile olmuş kızıydı. Benimle tanışalı, yaşamı günbegün değişmeye başlamıştı. Bir yıl önce "Avukat olacağım" diyen Evin artık, "Dağa çıkalım" demeye başlamıştı. Ulusal kimliğini sonradan fark edenler, geç kalmışlığın getirmiş olduğu psikolojiyle daha hızlı yol almak isterler. Evin'in isyanı da inkâr ettiği geçmişineydi. "Nasıl olup da ulusal kimliğimi inkâr etmişim" diyordu.

Her şey birbirini o kadar çok etkiliyordu ki... Üniversitelerin eylemliliği hiç gündemden düşmüyordu. Devrimciliğin revaçta olduğu bu dönemden öğrenciler de etkileniyordu. Ulusal hareketin büyümesi batı metropollerinde okuyan öğrencileri

heyecanlandırıyordu. Herkesin ulusal kimliğinin farkına vardığı bir gelişme yaşanıyordu. Benim için de her şey öyle hızlı başlamıştı ki, gözümde devrimden daha değerli hiçbir şey yoktu.

Evin'i tanıdığımdan beri bazı şeyler daha anlamlı olmaya başlamıştı. Önceleri tek başıma kurduğum hayallerimde artık onun da yeri vardı. Bazen hayallerimi frenlemek istiyordum, ama tutamıyordum kendimi. Evin'i görmediğim günler bitmek bilmiyordu. Eskiden günde en az on kişiyle buluşurken bu sayı iyice azalmıştı. Bir yandan da davaya ihanet ediyorum hissi içimi kemiriyordu. Parti ahlakına göre yoldaşlar arasında ayrım yapılmaması gerekirdi. Ama ben yapmıştım, zamanımın çoğu Evin'le geçiyordu. Bu durumun anlaşılması halinde zor durumda kalacağımı biliyordum. Geçen yıl genç âşıkları yoz ilişki yaşıyorlar diye parti çalışmalarından uzaklaştırmıştık. "Ya parti ya o" tercihine zorlanmak çok ağır gelirdi bana. O karmaşık dönemde bir de bu gönül işlerine koşturunca zaten gizli olan yaşamım iyice gizliliğe bürünmüştü.

Aşk meselelerinin devrim yapmaya benzemediğini o günlerde anladım. Aşk ve gönül meseleleri eylem yapmaya, kitle örgütlenmesine benzemiyordu. Marksizm ve kadın, kadın ve aile sorunu konulu kitapları yeniden okumaya başladım. Belki işimi kolaylaştırır diye düşünmüştüm ama aradığım soruların cevabı yoktu bu kitaplarda. Aynı kitaplarla Evin'in yanına gidiyor, onun da ilgisini çekmeye çalışıyordum bu konulara. Teorik konulardan girip pratikte yaşanan sorunlardan çıkıyordum. O da belli ki daha pratik şeylerin cevabını arıyordu. "Somuta inelim yoldaş" diyordu.

Bir gün partinin aşk ve evlilik konularına tam olarak nasıl baktığını sordu. O da okuduğu kitaplarda aradığı soruların cevabını bulamamıştı. Hatta okuduğu parti yayınları kafasını karıştırmıştı. "Özgürleşmeyen kişilik sevemez ne demek?" diye sormuştu. Okuduğu parti kitabından bir alıntı getirmişti.

Benim de tam anladığım söylenemez ama mutlaka bir şeyler söylemem lazımdı.

"Devrimci mücadelede yetkinleşmek, önderlik gerçeğini iyi anlamak gerektiği vurgulanıyor" diyerek işin içinden sıyrıldım. Bir soru başka bir soruyu getiriyordu. Partinin bu konulardaki yasakçı uygulamalarını farklı yerlerden yaklaşarak geçiştiriyordum.

"Mücadelenin önüne geçmemek şartıyla yoldaşlar birbirini sevebilirler..." diyordum.

Birkaç buluşma sonrası onu rahatlatacak bir cümle kurdum. "Âşık olup birlikte dağa çıkan arkadaşlar tanıdım." Sonradan pişman olacağım bu cümlemi gülümseyerek karşılamıştı. O an hoşuna gidecek bir cümle daha kaçmıştı ağzımdan. "Sen çok güzel utanıyorsun Evin!"

Bu sözlerimi duyunca daha çok ama daha güzel utanmıştı...

2

Örgüt canlı bir organizma gibi hiç boş durmuyordu. Operasyonlardan sonra biraz içe kapanmıştık. Kuryeler dağla şehir arasında mekik dokuyordu. Her gün birileri geliyor, birileri gidiyordu. Eyalet merkezinden gelen son raporlarda şehir örgütlenmelerine ağır eleştiriler vardı. Bazılarını okudum. Kuzey eyaletinden gelen rapor özetle şöyle diyordu: "Çocuk yaştaki insanları savaşa gönderiyorsunuz. Bunlar nasıl savaşabilir bu zor şartlarda?" Bazılarının geri gönderildiği ve bunun eyaletleri zor durumda bıraktığı belirtiliyordu. Daha kapsamlı eleştiriler parti merkezinden geldi. Bundan böyle dağa gönderilecek savaşçılara parti ve savaşın zorlukları hakkında bilgi verilmesi gerektiğinden bahsediliyordu. Ve savaşta netleşmemiş militanların gönderilmemesi uyarısında bulunuluyordu. Çözüm olarak, uygun evlerde bir haftalık teorik eğitim verilmesi isteniyordu. Eğer yukardan bir talimat geliyorsa mutlaka uygulanmalıydı.

Bizi bir telaştır aldı. Aramızda kırsaldan gelmiş yeni kadrolar vardı, onlar bu konularda daha katıydılar. Bir de kendilerini ispatlamak istiyorlardı. İlk o zaman anladım, kendini ispatlama mecburiyetinde hissedenin neler yapabileceğini, yaptırabileceğini. Onlardan geri kalır yanım yoktu ama yeri gelince manevra yapabiliyordum. Dağdan gelenler çok dogmatik oluyorlardı. Dağda alınan eğitim, silahlı mücadele ve askeri disiplin üzerine olduğu için kafaları daha çok işin bu yönüne çalışıyordu.

Parti merkezinden gelen eleştiri ve talimatlar yeni taktik araçlar bulmamıza yol açtı. Dağa gidecek savaşçılar önce evlerde eğitilip ondan sonra gönderilecekti. Bu da şehir çalışmaları için yeni bir şeydi. Önce evler bulunmalıydı. Bu evler güvenlikli ve zula yerler olmalıydı. İlk kez o dönem on beşyirmi kişinin kalabileceği evler bulduk. Normalde kendimize ait evler oluşturmazdık. Sürekli değişik bir evde kalınmalıydı ve bu evler partiyi destekleyen ailelerin evleri olmalıydı. Bu, şehir örgütlenmesinde çalışanlar için parti talimatıydı.

Eğitim evleri oluşturmaya başladığımız günlerde daha önce hiç düşünmediğim bir şey yaptım. Evin bir gün telaşla yanıma gelip, "Yurttan atılacağım" demişti. Bu acil ihtiyaç nedeniyle kendimize ayrı bir ev tuttuk. Örgütten habersiz, ikimizin kalabileceği bir ev. Bir süre sonra Evin itiraf etti: "Yurttan atılmam yalandı. Seninle kalmak için uydurdum."

Güzel bir bahane oldu ikimiz için de, ne çok istiyordum onunla birlikte olmayı. Tanışmamızdan bir yıl sonra birlikte eve çıkmıştık. Ahım şahım bir ev değildi aslında ama ikimiz de çok sevmiştik bu evi. Taşındığımız geceyi değil de, ikinci geceyi unutamam. İlk gece ayrı odalarda kalmıştık. İkinci gecenin bir yarısında odamın kapısını çalmadan içeri giren o oldu, henüz uyumamıştım, kitap okuyordum. Doğrusunu söylemem gerekirse ilk gece de uyuyamamıştım. O orada, ben burada demiş, içlenmiştim. Gece yarısı odama girip, "Uykum gelmiyor" dedi. "Benim de gelmiyor aslında..." diyerek yer yatağına uzanıp kitabı bir kenara bıraktım. Kanepeyi gösterip, "Ben şurda yatayım" dediğinde beni bir heyecan sardı, bu kadar erken beklemiyordum. Sevincimle heyecanım karıştı birbirine. "Nasıl istersen" diyebildim. İnisiyatif denen şey her ne ise, o gece ondaydı. Gecenin bir yarısında yatağıma kendini atan o olmuştu. Neden bu kadar geç kaldığımız üzerine günlerce konuşmuştuk daha sonra.

O geceden sonra aynı evi, aynı yatağı paylaşmaya başladık.

Ben, Evin kadar rahat değildim, sanki bir suç işlemişiz kaygısı içimi yiyip bitiriyordu. Bir yandan da dünyanın en mutlu insanı benim diyordum. Böyle ikili ruh hali içinde çekişip duruyordum. Bazen biri, bazen diğeri beni yönlendiriyordu. Evin biraz daha rahattı. Bazen evden çıkmadığı günler oluyordu. Dışarı çıktığımda bir an önce eve dönmek için can atıyordum. Farkında olmadan düzenli yaşama doğru bir eğilim hissediyordum kendimde. Buna asla izin vermemeliydim. Sıradan bir hayatın esiri olmayı reddetmiştim.

Devrimci romantizmin cazibesi yanında hiçbir şeyin önemi yoktu benim için. Evin'le yaşadığım ilişkiyi büyük davanın bir parçası olarak görüyordum. Aşk denilen duygu her ne ise beni hazırlıksız yakalamıştı. Bir gün birine âşık olup bağlanacağımı hiç tahmin etmemiştim. Evin'e çok bağlanmıştım. Onu çok seviyordum. Ona fazlasıyla kapılmam beni derin derin düşündürüyordu. İlk zamanlar fazla üzerine gitmedim bu durumun ama böyle gidemezdi. Bu yüzden Evin'i daha fazla örgüt faaliyetlerine yönlendirdim. "Bugünden itibaren senin adın Evin" dedim. Kitle çalışmalarında yeni adını kullandı. Bir süre sonra da alıştı, benimsedi adını.

3

O günlerde örgüt, "Hazırlanın" dedi. Tarifsiz bir heyecan sardı ikimizi de. O çok uzak görünen şeye iyice yaklaşmıştık. Bu şehirde yakalanıp hapishaneye düşmediğimize seviniyorduk. Her gün tanıdık birileri operasyonlar sonucu tutuklanıyordu. Kendime sözüm vardı, dağlara gönderdiğimiz çoğu yoldaşa olduğu gibi, ne olursa olsun ele geçmemeliydim. Gitmeliydim.

Buruk bir hüzün duyuyordum. Bu şehirde ne çok anımız vardı. Üniversiteye bu şehirde başlamıştım, ilk kez bu şehirde âşık olmuştum. Benzeri duyguları Evin'in de hissettiğini biliyordum. O biraz sitem ediyordu. Bir gün şehrin meydanında yürürken elimden tuttu, birazdan bırakır sandım. Ama bırakmadı, ben elimi çeker gibi yaptım. O sıkıca tuttu, bana dönüp gülümsedi. Sağa sola bakınıp, "Bir gören olur" dedim, o iyice sokuldu bana. "Biz sevgili değil miyiz, el ele tutuşamayacak mıyız?" dedi. "Devrimciler el ele tutuşamaz mı?" Bir şey diyemedim. "Hâlâ seni seviyorum diyemedik birbirimize."

Çok zor bir andı benim için. En yakın çay bahçelerinden birine gidip oturduk. Evin'in sitemkâr sözlerine karşı gerekçeler aradım. "Devrimden sonra her şey daha güzel olacak, el ele de dolaşacağız, hiç kimseden çekinmeden" dedim. Benim ikna olduğum bu görüşe Evin ikna olmamıştı. Bir türlü anlam veremediğini söyledi. "El ele tutuşmanın, sevmenin yoz ilişkiyle ne ilgisi olabilir?"

Beni zayıf yanımdan yakalamıştı. Partinin argümanlarıyla geçiştirmeye çalıştım. Halk gerçekliğimizin bazı şeyleri devrimden sonraya bıraktığını, aşk ve gönül işlerinin bunlardan olduğunu anlatıp durdum, o gün orada çok kaba bir erkek olduğum hissine kapıldım.

Birçok şeye geç kaldığımı anladığımda artık yola çıkmıştık. Örgütten gelecek haberi bekliyorduk. Örgüt ilişkilerinden çekilip beklemeye koyulduğumuzda bir boşluğa düşer gibi olmuştuk. "Birkaç gün içinde yola çıkarız" diyorduk ama bu süre uzayıp duruyordu.

Gidiş gelişlerin öyle kolay olmadığını biliyordum. Dağdan gelecek kurye olmadıkça adımımızı atamazdık. Gideceğimiz yer, parti merkez kampı olduğundan daha dikkatli olmalıydık. O dönem parti sahası dediğimiz kamp her militanın gitmeyi hayal ettiği yerdi. Bizim de tek hayalimiz buydu. Parti önderini görebilmek için sabırsızlanıyorduk. Evin daha şimdiden heyecanlanıyordu. Bir an evvel ulaşabilsek her şey daha güzel olacaktı. Bu yüzden her gün ilgili adrese uğruyor, haber soruyordum. Günler geçmek bilmiyordu. Çok sabırsız biri olduğumu da o bekleyiş günlerinde anladım. Oysa iyi bir devrimci beklemesini de bilmeliydi.

Her gün erkenden iki üç gazete alıp örgüte yönelik operasyonları takip ediyorduk. Şehir örgütüne yönelik operasyonların ardı arkası kesilmiyordu. Beni en çok tedirgin eden bu operasyonlardı. Evden ayrılmıştık, her gün başka bir milisin evinde kalmaya başlamıştık. Son bir yılda üç ayrı operasyondan kıl payı kurtulmuştum. Polis kayıtlarında kod adım geçiyordu. Ne yapıp edip bir an evvel bu şehirden çıkmalıydık. Evin'in durumu daha vahimdi. Üniversiteyi bıraktığından beri ailesi peşine düşmüş, her yerde onu arıyordu. Polise kayıp ihbarında bulunmuşlardı. Evin, üzülmesinler diye kısa bir mektup yazdı ailesine. "Ben iyiyim, aramayın..." diye bitirmişti mektubunu.

Ailesine çok düşkün olan Evin artık onlardan uzaklaşmıştı. İlk zamanlarda her gün ailesinden birilerini arayıp sorarken artık kimseleri aramaz olmuştu. Örgüt yaşamında ailenin yeri yoktu. Asimile olmuş aileler objektif olarak ajan konumunda görülüyordu. Aile ilişkilerini koparamamış militanın saflarda ilerleme şansının olmadığını uzun uzun anlatan yazılar vardı. İlk başlarda bunu anlamakta zorlanan Evin zamanla bu bilinci içselleştirdi. Üniversitenin ardından ailesini terk etti. Örgüte yazdığı son raporunda ailesine ilişkin ağır eleştiriler yer alıyordu: "... Beni düzene bağlayan, halk gerçekliğimden uzak tutan bir ailem olamaz; en değerli, en güzel aile parti ailesidir. Ben bu ailenin militan savaşçısı olacağım."

Bu uzun raporu ilk ben okumuştum. Evin gibi reddedeceğim bir ailem yoktu. Zor zamanlarda bile sol mücadeleye destek olmuş bir ailenin çocuğuydum. Babamı erken yaşlarda kaybetmiştim, bir köy kadını olan anamın terbiyesiyle büyümüştüm. Daha çok anamın oğluydum, ona benzerdim. Fukara anam çevrede devrimcilerin anası bilinirdi, her daim devrimcilerin yanında olmuştu, bazen iş yapar, bazen dua ederdi. Ben okulu bırakınca çok üzülmüştü. Devrimcilik yapacağımı söylediğimde ilk tepkisi "Hapishaneye düşmeyesin" olmuştu. Bizim oralarda devrimcilik deyince akla hapishane gelirdi. Dağa çıkmadan anamı görmeyi çok istiyordum. Yakalanırım kaygısıyla gidemedim. Ama başka planlarım vardı. Dağa çıktıktan sonra bir gece köye gidip gerilla kıyafetlerimle karşısına çıkacaktım. "Artık bu dağların sahibi biziz" diyecektim.

O zamanlar hiçbir şeyin olumsuz tarafını düşünemiyor ya da düşünmek istemiyordum. Bir saati kurar gibi geleceğimi kuruyordum. Bu saatin bir gün durabileceği ya da geç kalacağı aklımın ucundan bile geçmiyordu. Sanki hayatta her şeyin benim düşündüğüm gibi olması gerekiyordu. Kendimi

buna inandırmıştım. Sanıyordum ki, her şey olması gerektiği gibidir. Gözüm neyi nasıl görmek isterse öyle görüyordum. Gözümün aklı vardı sanki. Gördüğüme inanıyor, inandığımı görüyordum. Evin'le birlikte olalı buna daha çok inanmıştım. Başaramayacağım, üstesinden gelemeyeceğim hiçbir şey yoktu. Kendime o kadar güveniyor, o kadar inanıyordum.

4

Hiç tahmin etmediğimiz bir günde yola çıkmıştık. Gecenin bir yarısı in cin top oynarken sınırı geçtik. Dört kişilik bir gruptuk. Hacer'i üniversiteden tanıyorduk. O da örgüt çalışmaları içerisindeydi. Üstünden çıkarmadığı kot pantolonu, hırkası, kısa küt kesilmiş bakımsız saçları, her zamanki sinik haliyle bizimleydi. Dördüncü kişiyi ilk kez görüyordum. Kuryeyle daha önce bir iki kez karşılaşmamız olmuştu. Sınır geçişlerinde çok deneyimli biriydi. Mayın döşeli sınırda iz sürmek kolay şey değildi. Sınıra indiğimizde önce bakındı etrafa, *İnce Memed* romanındaki İzci Topal Ali gibi, "Şu at izi, şu it izi, şu da bizim izimiz" dedi. Emin adımlarla yürüdü, biz de onu takip ettik. İki dakikada çıktık mayın bölgesinden.

Birkaç saatlik yürüyüşün ardından ilk noktamıza vardık. Kısa bir bekleyişten sonra yeni gelen kuryeye teslim edildik. Sabah ezanıyla birlikte bulunduğumuz köy evinden bir taksiyle ayrıldık. Bir süre yol aldıktan sonra indik arabadan. Rehberimiz bize bir tepeyi gösterdi, hep birlikte hızlı adımlarla yürüdük, tepeye yaklaştığımızda koşarak öbür tarafa geçmemizi söyledi. Çok yüksek bir tepe değildi, sonradan anladık ki bu gizlilik komşu ülkenin askerlerinden korunmak içinmiş.

Tepeyi aşınca daha önceleri resimlerini gördüğümüz parti kampı gözüktü. Artık hayallerini kurduğumuz kamp karşımızda bizi bekliyordu. Kampa vardığımızda ne çok

sevindiğimi anlatamam. Devrim evi dediğimiz kampı daha önceleri görmediğimizden hepimiz heyecanlıydık. Kamp hakkında bilgilerimiz vardı ama onunla karşı karşıya gelmek ve içinde olmak, tarifi zor bir duyguydu.

Kampa ilk gelenler nasıl karşılanıyorsa, biz de öyle karşılanmıştık. İlk gün tanışma ve bireysel raporlarımızın alınmasıyla geçti. İkinci gün takımlara ayrıldık. Evin, kadın takımına alındı. İkinci gün yönetim odasına çağrıldım. Evin de ordaydı. Biri kadın iki kamp yöneticisi beni bekliyordu. Selam verip oturdum. Kampa yeni gelenlere hoş geldiniz karşılamasıymış. Bize de "Hoş geldiniz" dediler. Bireysel raporlarımızı değerlendirdiklerini söyleyerek başladılar konuşmalarına. Oldukça arkadaşça ve sıcak bir üslupları vardı. "İşte gerçek partili yoldaşlar böyle olur" demek geldi içimden. İkimiz de heyecan içinde öylece bekliyorduk.

Parti sahası dediğimiz kamp ortamındaki yoldaşlar her zaman daha değerlidir. Bizde böyle bir algı oluşmuştu. Ben iyimser şeyler düşünmeye başlamışken, adını sonradan öğrendiğim Çiya yoldaş, partinin kadın sorunundan bahsetmeye başladı. Evin tedirgin oldu, ben de öyle. Çiya parti ahlakı ve yoldaşlık ilişkilerinden giderek sözü bize getirdi.

"Parti ortamımızda yoz ilişkilere müsaade edilmeyeceği bilinmelidir" dedikten sonra, "geldiğiniz ortamlarda duygusal ilişkiler yaşamış olabilirsiniz, ama parti ortamımızda böyle bir ilişkinin sürdürülmesi düşünülemez" dedi.

Evin de ben de çok kötü olduk. Suçüstü yakalanır ya insan, aynı öyle hissettim kendimi.

Bu kez öbürü başladı: "Adım Rewşen. Ben de bir iki şey ekleyeyim Çiya arkadaşın söylediklerine." Benzer şeyler söyledikten sonra kamp yaşamında dikkat edilmesi gereken kurallara değindi.

Her yeni gelene anlatılanlar bize de anlatıldı. Ama bir fazlasıyla. Evin'le bir araya gelmememiz söylendi. Yanlış

anlamaya müsait bir halk gerçekliğimiz olduğunu, bu tür ilişkileri kamp ortamımızın kaldıramayacağını, devrimci enerjimizi mücadele için harcamamız gerektiğini, yoldaşlar arası ilişkiyi eşit düzeyde tutmamızı, kafa kol ilişkilerine girmememizi anlattı da anlattı. Tüm bu anlatılanları fazlasıyla anlamıştım ama aklımın ermediği bir şey vardı. Evin'le sevgili olduğumuz nasıl öğrenilmişti? Biz söylememiştik. İlk aklıma gelen Hacer oldu, birlikte şehir çalışması yürüttüğümüz, her defasında bana sorun çıkaran Hacer.

Daha ikinci günümüzde yakalanmıştık. Evin'in çok utandığını, yüzünün kızardığını fark ettim. Ne zaman utansa yanakları al al olurdu. O gün bir fırsat bulup Evin'i görmek istedim ama görüşemedik. Kamp ortamı öyle bir düzenlenmişti ki, toplu eğitim dışında kadın yoldaşlarla bir araya gelmek imkânsızdı. Evin'i hep morali bozuk görüyordum. Ertesi gün yine yönetimden çağrıldım. Bu defa başka bir arkadaş karşıladı. Kimlik bilgilerinin alınması ve silahların verilmesi içinmiş.

"Adım Yusuf. Parti uygun görürse Roni olmasını isterim."

Sorumlu, dönüp bana baktı.

"Hayırlı olsun yoldaş."

O günden sonra mücadele içindeki kod adım Roni oldu.

Evin ise adını sevdiğini, eğer parti uygun bulursa bu adı kullanmak istediğini söylemiş. Onun adı da Evin oldu. Duyduğumda çok sevindim. Benim için yapmıştı. O adı ben takmıştım ona. Bu, son yaşadıklarımızdan sonra iyi gelmişti.

Kamp yaşamının zorluklardan oluştuğunu biliyordum. Son bir yılda dünya devrimlerini anlatan kitap ve romanlar okumuştum. Ülke gerçekliğimizin daha ağır sorunları olduğunu ve bunun devrimci mücadeleyi zorlaştıracağını biliyor, bu zorluklara kendimi hazırlamam gerekir diyordum. Buna rağmen parti ortamının güzellikler ortamı olduğunu ve bir halk adına her şeyin bu ortamda yeniden yaratıldığını, geleceğimizi bu ortamlarda hazırlanan yaşamlardan

kuracağımızı her eğitim çalışmasında uzun uzadıya anlatan yoldaşlarımız vardı.

Kampımızın eğitim salonuna anlamlı yazılar asılmıştı. Bunlardan biri bu anlattığım zorlukları özetler gibiydi:

Yüreğini ve hayatını getiremiyorsan beraberinde
Hiç zahmet etme.
Aramıza katılmak için
Katılmanla ayrılman bir olur.

Bir şiirin devamı gibi duran yazılardan biri de yemek salonuna asılmıştı.

Bu yol, ancak baş koyanlar içindir.
Burada sen,
Yemekte en sonuncu
Edinmede en sonuncu
Ama ölmede en birinci olmalısın.

Kampımızın duvarlarına asılan bu yazıları çok beğeniyordum. Günlüğüme yazıp notlar düşüyordum. Ajandama, "Görüyor musunuz parti ortamının fedakârlığını, yemede en sonuncu ama ölmede en birinci olan yoldaşlardan bahsediyor. Yoldaşlarım bunun yarışı içinde olurken ben nasıl geri durabilirim?" diye yazmıştım.

Kampta duvara yazılı yazıların birçoğu parti önderine aitti. Eğitim salonumuzun giriş kapısına "Savaşan özgürleşir, özgürleşen güzelleşir, güzelleşen sevilir" sözü büyük harflerle yazılmıştı. Önder ait her sözü büyük bir coşkuyla okuyorduk. Birçok sözün anlam ve derinliğini kavramakta zorlanıyorduk.

Kampa gelmeden önce en çok istediğim şey parti önderini görebilmekti. Onun komutasında eğitim alıp yetkin bir

savaşçı olarak dağlara dönmeyi hayal ediyordum. Aynı şeyleri Evin de hayal ediyordu. Kamp sahasına gelmeden önce önderin her daim burada olduğunu sanıyordum. Ama anlatılanlara bakılırsa bazı dönemler geliyormuş. Genelde de eğitim devrelerinin sonlarında. Nasıl olsa bizim de devre sonu gelecek ve onu görebilecektim. O anda aramızda değildi ama hiçbir şey onun adını anmadan yapılmıyordu. Konuşurken, yürürken sanki o hep yanı başımızdaymış gibi davranıyorduk.

5

Kısa sürede kamp ortamına alıştım. O günkü durumu defterime not etmişim. "İnsan iradesini ortaya koyduğunda, başaramayacağı şey yoktur."

Ben de tüm irademle partiye bağlandığımdan zorluklar karşısında sarsılmamalıydım. Günlük yaşamın tümü eğitim sayıldığından yaşamın her anında ayaktaydım. Teorik eğitimde söylenen bir sözü doğrulurcasına koşturuyordum. "Anın devrimcisi olmadıkça" savaşmak mümkün değildi. Kamp ortamını çok canlı bulmuştum, tıkır tıkır işleyen örgütlü bir yaşam vardı. Her şey dakik ve eksiksiz işliyordu. Çelik disiplinden yaratılmış bir parti ortamı bu olsa gerekti.

Kampta gün içindeki çalışmaların değerlendirilmesi yapılıyordu akşama. Takım komutanları yönetime günlük raporlarını sunuyordu. Bizim takım yirmi kişilikti. Çoğu, ülkenin kuzeyinden katılmıştı. Takım komutanımız, partiyi ve savaş gerçekliğini iyi özümsemiş birine benziyordu. Günün ilk çalışmasına pratik eğitim de denilen askeri eğitimle başlıyorduk. Gün içi devam eden askeri eğitim akşam saatlerinde teorik eğitimle tamamlanıyordu. Parti yaşamı hakkında ne kadar az şey bildiğimi bu eğitim çalışmalarında anladım. Meğer okumadığım, bilmediğim ne kadar çok şey varmış. Yeni duyduğum her şey cazip geliyordu bana. Bir bakıyordum defterimin sayfaları dolmuş. Notlar alıyor, bireysel çalışma saatinde yeniden göz atıyordum onlara.

Anlamakta zorlandığım şeyler olmuyor değildi. Askeri disiplin ve parti talimatlarının önemi üzerine anlatılanlar düşündürüyordu beni. Eğitim sorumlusuyla tartışmıyordum, ama aklımın bir köşesinde duruyordu sorular. Bunlardan biri "talimatlar tartışılmaz" konusuydu. İlginç bir diyaloğa tanık olmuştum. Takım komutanı bu konuyu anlattığı sırada gruptan biri, "Diyelim ki pratik sahadayız, komutan yanlış talimat verdi, o durumda ne yapmak lazım?" diye sordu.

Komutan hiç tereddüt etmeden, "Talimat yanlış da olsa uygulanacak, uygulandıktan sonra eleştiri hakkımızı kullanacağız" dedi.

Bu cevap üzerine bir an heyecanlandım, söz alıp konuşacaktım, son anda vazgeçtim. Bu tanımlama beni zorlamıştı. Şehir çalışmalarında bu tür talimatlar yüzünden sorunlar yaşamıştık. Eski sorunları depreştirmenin faydası yok deyip geçtim. Ama bir yandan da canımı sıkıyordu kafamdaki bu tür sorular. Komutanımız "Leninist bir partide bunun böyle olması gerekiyor" diye bağlamıştı konuyu.

Eğitim gruplarını kamp yönetimi belirliyordu. Normalde Evin'le aynı grupta olmamız gerekirken ayrı gruplara verilmiştik. İkimiz de rahatsız olmuştuk bundan, ama itiraz edecek durumda değildik. Yönetim böyle uygun görmüştü.

Kaç gündür Evin'le görüşememiştim. Aynı kampta olmamıza rağmen bir araya gelemiyorduk. Evin'in de pek rahat olmadığını tahmin edebiliyordum. Onun şimdi beni daha iyi anladığını umuyordum. Neden aşkımızı saklamamız gerektiğini anlamış olmalıydı artık. Başından beri yüzleşmekten kaçtığımız bu ilişki bizi vuracaktı ama ne zaman? Saklamak, kaçmak ama nereye kadar?.. Bu konuda sorun yaratmak istemiyorduk. Başarısız pratiklerin ve tutumların sahibi olmamalıydık. Halkımızın bu kadar birikmiş, çözüm bekleyen sorunları varken bu sürecin dışında kalmayı kendimize yedireıniyorduk. Hayatımızı koyduğumuz bu davanın gereklerini

yerine getirip partiye layık olmak varken bireysel sorunlarımızı parti ortamına dayatmak doğru bir tutum olmazdı. Bir yandan böyle düşünüyordum, bir yandan da Evin'le görüşebilmek için can atıyordum. Çok özlüyordum onu.

Artık genel toplantılarda karşılaşıyorduk sadece. Yan yana oturamıyorduk. Aramızda hep bir mesafe vardı. En fazla ayaküstü hal hatır sorabiliyorduk, bütün gözler üstümüzdeydi sanki. Bu konuda yanılmadığımızı bir süre sonra anlayacaktık. Genel toplantılardan birinde ara verilmişti, bir fırsatını bulup Evin'e ulaştım. O anda kamp sorumlusu Rewşen aramıza girdi. O gün anladım izlendiğimizi. Demek daha dikkatli olmamız gerekiyordu. Evin'in bana anlatacağı bir şeyler olmalıydı, toplantı boyunca el kol işaretleri yapıp durdu. O gün buluşamadık. Bütün gün panik içindeydim. Kesin onu sıkan, üzen şeyler olmuştu. Bunları düşünüp dururken akşam yönetime çağrıldım. Tedirgin oldum. Kesin bir sorun var diyordum. Yönetim odasına vardığımda kır saçlı, biraz yaşlıca görünen, daha önce hiç rastlamadığım biriyle karşılaştım.

"Geç, otur yoldaş" dedi, yerinden kalkıp elimi sıktı. Karşısındaki ahşap sandalyeye oturdum.

"Çalışmalar nasıl, zorlanıyor musun?"

"Bir zorlanma durumu yok. İyi gidiyor, partiye layık olmaya çalışıyorum."

Konuşmaları ve duruşu samimi ve içtendi. Kendisini tanıttı. Uzun yıllar hapishanede kaldığını, yönetimde olduğunu ama bu dönem parti önderinin yanında kaldığını söyledi. Hapishane çıkışlı olduğunu söylediğinde sempatim arttı. Parti saflarında her militan önemser hapishaneden çıkmış yoldaşları. Biz konuşurken yönetimden Çiya da gelip oturdu. Hapishane çıkışlı arkadaş hiç tahmin edemeyeceğim bir olayı anlatarak sürdürdü konuşmasını.

"O alçak ölmeliydi" dedi. "Zindanda itirafçılığı geliştirmeye çalışıyordu."

Kimden bahsettiğini anlamıştım. Şehirdeki başarısız eylemimizden bahsediyordu. Belli ki zindanda çok tahribatı olmuş adı geçen itirafçının.

"Biraz bahset istersen. Merkeze eylemin raporu geldi. Bir de senden dinleyelim."

Eylem için ters bir yer seçildiğini, otobüs durağının o an kalabalık olduğunu, aksilik sonucu bana verilen tabancanın ateş almadığını, diğer arkadaşın sadece bir kurşununun isabet ettiğini anlattım.

"İşte bu gibi eylemlerde hazırlıklı olacaksınız. Ateş almayan silahla eyleme gidilmez" dedi.

Çok öfkelenmişlerdi eylemin başarısız olmasına.

"Yok muydu deneyimli başka arkadaş?"

"O günlerde operasyonlar vardı. Kimse olmadığı için ben görevlendirildim." Bir süre şehir çalışmaları üzerine konuştuk.

"Kim gidiyorsa ele geçiyor. Polisin denetimine geçmiş ilişkiler var orada. O alanın yeniden düzenlenmesi lazım." Benden şehirdeki örgütlenmemiz üzerine kapsamlı bir rapor yazmamı istedi. Bir haftada yazıp vermem gerekiyordu. Daha önce kısa bir rapor vermiştim, ama bu defa daha kapsamlı olması isteniyordu. İlgili raporu bir haftada yazıp yönetime verdim. O güne kadar yazdığım en kapsamlı rapordu bu.

6

Kamp ortamını tahmin ettiğimden de disiplinli bulmuştum. Her şey askeri yaşam tarzına göre hazırlanmıştı. Kampın en kıymetli militanları "askeri kişilik" olarak tarif ediliyordu. Kampın kurulduğu yer çok korunaklıydı. Gün içinde etrafa baktığınızda kimseleri göremezdiniz. Ama bir bakıyordunuz, üç yüz insan birden aynı alanda toplanıp bazen içtima, bazen de toplu eğitim yapıyor. Her şeyin bu kadar düzenli oluşuna hayret ediyordum. Şehir çalışmalarında bazı yoldaşlardan dinlemiştim burayı, ama insan bazı şeyleri yaşamadan yeterince anlayamıyor.

Kamp yaşamına dair ezberim bozulmuştu. Anlamakta zorlandığım, anlam veremediğim şeyler de oluyordu. Bu anlama zorluğu beni üzüyordu. Evin de aynı şeyleri düşünüyor muydu? Görüşemediğim için bilemiyordum. Zaten anlamakta zorlandığım şeylerden biri de kadın yoldaşlarla görüştürülmememizdi. Yoldaştık ama aynı kampta olmamıza rağmen görüşemiyorduk.

Evin'le görüşme isteğim reddedildi. "Eğitim çalışmalarında görüşüyorsunuz ya..." diyen kamp sorumlusunun yaklaşımını samimi bulmamıştım. Eğitimde de görüşemediğimizi biliyordu. Çünkü Evin başka gruptaydı. Gizli bir yaptırım vardı. Bu durumun ne kadar zoruma gittiğini anlatamam. Oysa ne hayallerle gelmiştik. Hem sevecek hem de savaşacaktık. Evin'e yalancı çıkmıştım. Mücadele içinde de

sevebileceğimizi, kimsenin engel olamayacağını uzun uzun anlatmıştım ona. Şimdi ne çok üzülüyordu kim bilir? Bana öfkeleneceğini düşünüp dertleniyordum. Bazen çok mu abartıyorum dediğim oluyordu kendi kendime. Ama yapamıyordum, çok özlüyordum Evin'i. Meğer ne çok bağlanmışım. Ona sarılmak istiyordum. Konuşacak ne çok şey birikmişti. Onu son gördüğümde benzi soluktu. Uzun saçlarını örmüştü. Her zamanki gibi çok yakışmıştı.

Hacer'le aynı grupta oluşu ayrı bir talihsizlikti. Bu bile Evin'i fazlasıyla sıkıntıya sokmaya yeterdi. Evin'le aramızdaki duygusal ilişkiyi kıskanıyordu. Bu nedenle de fırsat buldukça çekiştiriyordu. Gıcık olmuştum ona, açıkçası yoldaşım demek gelmiyordu içimden. Bir an evvel yollarımızın ayrılması çok iyi olacaktı. Ben o zamanlar böyle düşünüyordum, ama bakalım hayat bizi nerelerde, nasıl buluşturacaktı, belli mi olurdu?

Korktuğu şey insanın başına gelirmiş. Kimseden korkum yoktu, mücadele içinde her şeyin olabileceğine inanalı çok zaman oluyordu. Parti içi sınıf savaşımı denilen şey öyle kolay kolay halledilebilecek şeylerden değildi. Parti önderi bir yazısında "Biz yüzde doksan beş kendimizle savaşıyoruz" demişti. Ülkemizin içinde bulunduğu toplumsal gerçeklikten kaynaklandığı söylenirdi bu durumun. Bizdeki sınıf savaşımının diğer devrimlerden daha şiddetli yaşanacağı söylenirdi. Sonraki zamanlarda bu savaşımın nelere yol açacağını yaşayarak öğrenecektim.

O sıkıntılı günlerde kampta yapılan bir toplantı epey etkiledi ikimizi de. Evin'le olan ilişkimden ilk kez korkmaya başladım. Bu halimize bin şükür dedirtecek türden bir şeydi bu. Meğer zaman zaman yapılırmış böylesi toplantılar. Bize "Toplantı var" denilmişti ama daha çok mahkemeye benziyordu. İki arkadaşın durumunun değerlendirileceği bir toplantı olarak başladı.

Toplantı divanı üç kişiden oluşuyordu. Masanın sol tarafında Delal ve Renas hazır ol duruşunda ayaktaydılar. Biz yapıdakiler de salonda yerlerini alacak olanları bekliyorduk. Divan sorumlusu önce açılış konuşmasını yaptı. Ardından da yönetimin, iki arkadaş hakkındaki raporu okundu. Okunan rapora bakılırsa bu bir yargılamaydı. Güney eyaletinde tasfiyeci pratik sergileyen iki kişi yargılanıyordu. Rapor okunduktan sonra divan sorumlusu yapıya dönüp, "Evet arkadaşlar, merkezin raporu böyle. Şimdi de iki arkadaşın durumuna ilişkin yapının görüşlerini alacağız" dedi. Kalabalık yapıda bir hareketlenme oldu. Kalkan eller söz istedi. İlk sözü alan, "Yönetimin raporuna katılıyorum. O alanda yaşanan pratiğin tasfiyecilik olduğu çok açıktır, iki arkadaşın şahsında yaşanan bir tasfiyecilik var. Partiye hesap vermeleri gerekir" dedi.

Bir başka el hazırdı, ona söz verildi.

"Rapora katılıyorum. Daha önce o alanda bulunmuştum. En örgütlü olduğumuz bir alan olmasına rağmen bu kayıplar nasıl verildi? 'Yaşanan yoz ilişki'den bahsediliyor. Bunu yapan iki arkadaş da biliyorlar mı bunun parti suçu olduğunu? Her ikisine de soruyorum, yaşanan bu durumu nasıl değerlendiriyorlar acaba?"

Konuşan kişi, kamp yönetiminde iki dönemdir eğitimden sorumluydu. Sözünü bitirince oturdu yerine. Yapının yarısının eli havada söz istiyordu. Bu kez arkalardan birine söz verildi. Sesi duyulmayınca öne doğru gelip bana yakın bir yerde durdu.

"Düşman her tarafta bizim üzerimize gelirken böylesi bir pratiğin ortaya çıkması parti çalışmalarını dağıtmaya yöneliktir. Bu da partide cezalık bir durumdur. Ben de soruyorum iki arkadaşa, o alana giderken mücadele etmeye mi gittiniz, yoksa birbirinizi düşürüp yoz ilişki geliştirmeye mi? Bu pratik kabul edilemez, iki arkadaşın da cezalandırılmasını öneriyorum."

Bu sert konuşma üzerine yapıda kalkan eller çoğalmıştı. Hayretler içinde ve heyecanla izliyordum. Divanın yanındaki Delal ve Renas, konuşulanları ayakta dinliyorlardı. Divan, yapıya söz vermeyi sürdürüyordu. Bu kez askeri eğitimlerde atışlardan sorumlu yoldaşa söz verildi.

"Delal'i başka alandan da tanıyorum. Bir dönem birlikte kaldık. O dönemde de eleştiriler yapılmıştı kendisine. Kadınsı özelliklerini fazla öne çıkarıyor. Erkeği tahrik eden bir duruşu var."

O an bütün gözler Delal'e çevrildi. Delal iyice gerilmişti. Yapıda bir sessizlik oldu. Toplantı gittikçe sertleşiyordu. Kamp yönetiminde yedek üye de olan yoldaş devam etti konuşmasına.

"Delal bu tutumunu devam ettirdi, başka bir bayan yoldaş olmuş olsaydı, Renas arkadaş bu pratik içine girmeyebilirdi. Renas beklentilerimizin olduğu bir arkadaştır. Bence iki arkadaşın durumunu ayrı ayrı değerlendirmek gerekir."

Bundan sonra söz alanların tamamen manipüle olduğu belliydi. Söz alanlar Delal'e yüklendi.

"Önderliğin kadın sorunu üzerine değerlendirmeleri de dikkate alındığında söz konusu olan tasfiyeciliğin nerden kaynaklandığı iyi anlaşılır. Önderimiz her defasında bize 'Kadından uzak durun' diyor. Mayınlı alan olduğunu söylüyor ama biz her defasında gidip oraya saplanıyoruz. Karşımızda duran pratik budur. Rapordan da anlaşılıyor ki erkeğin kadın tarafından düşürülmesi var. Kadına bağlanma bir militanın tavrı olamaz. Bağlandığı kadın düzene gidiyor, Renas arkadaş fark etmeliydi bu durumu."

Divandaki sorumlu ayağa kalktı, "Bayan arkadaşlardan katılım bekliyoruz, daha çok erkek arkadaşlar konuştu" dedi.

Yapının yarısına yakını kadındı. İlk kalkan ele söz verildi.

"Ben de rapora ve arkadaşların yaptığı eleştirilere katılıyorum. Partinin suç ve ceza anlayışı uygulanmalıdır diyorum."

Eller kalkarken Evin'e baktım. Aynı hizadaydık ama en az otuz metre vardı aramızda. O da şaşkın bir halde toplantıyı izliyordu. Konuşmaları dinledikçe, ya biz de böyle yapının karşısına çıkarsak diyordum içimden. Olamaz, düşüncesi bile acı verici diyordum kendime.

Kadınlardan birçoğu konuşmak istiyordu şimdi, kalkan ellerden biri, "Delal'i tanıyorum. Bir dönem önderlik sahasında birlikteydik. Kadınsı yanını öne çıkarma durumu var. Eleştirilere katılıyorum" dedi. Kadınsı eleştirisini bu defa kadın bir yoldaş yapmıştı. Delal bu eleştiri üzerine yine gerildi, of çeker gibi oldu. Kadın bir yoldaşından bu tarzda bir eleştiri alması zoruna gitmişti belli ki. Üstelik bir dönem birlikte kalmışlardı. Delal mücadele içinde kimsenin olmak istemediği bir yerdeydi. Olup bitenleri anlamak istiyor ama anlamakta zorlanıyordum. Bu ara kadınlar birbiri ardından sıraya dizilmişti.

"Açıkça tasfiyecilik yapılmış. Delal'in yoz ilişki geliştirmeye müsait biri olduğu biliniyordu."

"Önderimizin kadın yaklaşımı bellidir. Köle kadın tipinde ısrar etmek kabul edilemez."

"Dönemin militanı olunmadan saflarda kalınamaz."

Delal'e bu öfke neyin nesiydi? Bunu o günlerde sorgulamaya müsait değildim. Öylece olacakları bekliyordum. Eğitim amaçlı olduğu için ders çıkarmaya çalışıyordum.

Kadınların eleştirileri Delal'e daha çok dokunmuştu. Bitkin halde öylece dinliyordu. O an neler düşündüğünü kimse tahmin edemezdi. Eğer bana sorarsanız yenilgi ruh halinin âcizliği içinde gidip geliyordu. Ben acele edip yanlış yargıda bulunmak istemiyordum, nasıl olsa birazdan ona da söz verilecekti. Toplantı devam ediyor, zaman ilerliyordu, yaklaşık bir saate yakın yapı dinlendi. Daha sonra Renas'a söz verildi.

"Bu eleştirilere ne diyorsun?"

Başından beri pişkin bir tavır içinde olan Renas şunları

söyledi: "Öncelikle selamlıyorum divanı, yapımızı. Arkadaşların dile getirdiği eleştirilere katılıyorum. Zaten yönetim raporu da benim gerçekliğimi yansıtıyordu. Pratiğimin tasfiyeci bir pratik olduğunu kabul ediyorum. Bunda, geliştirdiğim, aleti olduğum yoz ilişkinin payı vardır. Ben duygularıma hâkim olamadım, zayıflık gösterdim."

Renas'ın bu sözleri karşısında Delal'in gözleri doldu, yüzü kızardı. İki damla gözyaşı aktı yanaklarından. Renas sözlerini tamamlayınca bu kez söz Delal'e verildi. Delal önce elleriyle yüzünü gözünü ovalayıp kendine gelmeye çalıştı. Divan ve biz yapıdakiler nefesimizi tutmuş Delal'in bunca eleştiriye karşı nasıl bir tutum göstereceğini bekliyorduk. Delal oldukça net cümleler kurarak şunları söyledi: "Ben de selamlıyorum divanı ve yapıdaki arkadaşları. Hemen şunu söylemek isterim, Renas'la yaşadığımız ilişki yoz bir ilişki değildir. Ben öyle değerlendirmiyorum."

Herkesi şaşırtan bu sözler yapı içinde tepkilere neden oldu, mırıldanmalar duyuldu.

"Biz sevdik birbirimizi, az öncesine kadar öyle biliyordum. Renas niçin böyle bir tutum içine girdi bilemiyorum. Biz sevmiştik birbirimizi. Eğer alanda bir tasfiyecilik yaşanmışsa bunun duygusal ilişkimizden kaynaklanmadığını düşünüyorum. Düşman çok yüklendi o alana, verilen kayıplar eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklıdır."

Delal konuşurken divan ve yapı tepki vermek için bir an evvel konuşmasının bitmesini bekliyordu. Ne divan ne de yapı hoşlanmıştı Delal'in bu tutumundan. Kimsenin tahmin edemediği bir savunma yapmıştı Delal. İçim coşmuştu onu dinlerken. Bir an kendimi gördüm onun yerinde. Aynı duruma biz düşseydik ne yapardık? Evin'le yoz ilişki geliştirdim diyebilir miydim? Delal "Biz sevdik birbirimizi" diyordu. Peki yönetim ve yapı ne anlıyordu Delal'in sözlerinden?

Divan sorumlusu Delal'in sözlerini kısa kesip tekrar

yapıya söz verdi. Daha çok ve daha hızlı kalkan eller söz istiyordu. Divan sözcüsü bu kez daha seçici davrandı söz verirken. Söz alanlar öfkeliydi Delal'in tutumuna. Bazıları öfkesini açıkça dile getirdi: "Delal'in bu tarzda kendini ifade etmesi beni son derece rahatsız etmiştir. Öfkeliyim biraz. Özür dilerim tüm arkadaşlardan ama anlamadığım şeyler var. 'Biz sevdik' diyor. Parti değerleri üzerinde bireysel duyguları tatmin etmenin parti ve halk gerçekliğimizle ne ilgisi olabilir. Ortada kontra bir pratik var ve bunun hesabını vermek zorundadır."

Çok öfkeli olduğu her halinden belli oluyordu konuşmacının, daha fazla uzatmadan söyledi son sözünü.

"Renas arkadaşı samimi buldum. Delal için uygulama ve soruşturma öneriyorum."

Bu defa kadın yoldaşlardan birine söz verildi.

"Ben de çok rahatsız oldum. Vahim bir durum var ortada. Delal parti terbiyesinden zerre kadar nasibini almamış biridir. Ben de uygulamaya alınmasını ve geçmiş pratiğinin yeniden araştırılmasını öneriyorum."

Ortam iyice gerilmişti. Bu öneriler karşısında Delal koptu toplantıdan, hep bir noktaya bakıyordu, aklı başka yerdeydi sanki. Ama yapı, taşlamaya devam ediyordu.

"Uygulama ötesi cezalık bir pratik var karşımızda. Ben ceza öneriyorum."

"Uygulamaya alınsın."

"Ceza önerisine katılıyorum."

"Tüm geçmişiyle birlikte ele alınsın."

"Partiden ihraç edilsin."

Benzer öneriler gelmeye başlayınca divan toplantıya on dakika ara verdi. Aranın ardından yeniden toplanıldı. İkinci oturumda divan sözcüsü uzun bir konuşma yaptı. Son siyasal gelişmelerden başlayıp, parti tarihindeki tasfiyeciliğe kadar birçok konuya değindikten sonra toplantının genel

durumunu özetledi. Bu gibi toplantıların parti yapısı için eğitici olması temennisinde bulundu. Mücadelenin birçok alanında buna benzer sorunlarla karşılaşmamızın mümkün olabileceğini, dönemi anlamayan partileşmemiş kadroların yetersizliğini, önderlik tarzından uzak, sağ liberal eğilimli kişiliklerin tasfiyeci pratikler uygulayacağını belirtti. Daha sonra önündeki notlarına bakıp sakalını kaşıyarak yanında oturan iki yardımcısıyla tıpkı bir mahkemede olduğu gibi sessizce görüş alışverişi yaptı. Sonra tekrar ayağa kalktı. (Toplantılarda konuşan herkes ayağa kalkardı.) Kamp ortamının en uzun boylularından biriydi. Uzun yıllar dağlarda kaldığı söyleniyordu.

"Biz divan olarak yapımızdan gelen önerileri değerlendirdik, bazılarının benzer olduğu anlaşıldı. Bu önerileri iki öneri biçiminde yapının onayına sunacağız."

Delal ve Renas, divanın yanı başında, ayakta dikkat kesilmişlerdi. Beni de heyecan basmıştı. Bir ara nefesim daraldı. Şimdi ne olacaktı? Delal için kaygılıydım.

"Birinci öneri, tasfiyeci pratiğin sahibi Delal'in soruşturmaya alınmasıdır. Diğer öneri ise partiden ihraç edilmesidir. Öncelikle birincisini yapıya sunuyoruz. Soruşturulsun diyenler..."

Ben de dahil olmak üzere soruşturulsun diyenler ellerini kaldırdı, neredeyse yapının tamamı bu öneriye el kaldırmıştı. İkinci öneri sunulduğunda üç beş elin kalktığını gördük. Divan sözcüsü, "Birinci öneri kabul edilmiştir. Bu öneri doğrultusunda Delal'in pratiği soruşturulmak üzere uygulamaya alınmıştır. Bu uygulama süresince Delal ilişkilerin dışında kalacaktır" dedi.

Son olarak Delal'e söz verildi. Delal şaşkınlıklar içinde, "Bir diyeceğim yok" dedi. Anlaşılan bu karara hazırlıklıydı. Bu defa divan sözcüsü, Renas'a döndü: "Renas arkadaş daha fazla yoğunlaşarak süreçten güçlü çıkmanın olanaklarına

bakacak. Bu sürecin sonunda yönetime kapsamlı bir rapor yazacaktır."

Renas hiç tereddütsüz söz verdi.

"Başta parti önderliğine, dağ ve zindan şehitlerine söz veriyorum..."

Delal toplantıdan, sevgili bildiği erkeğin ihanetine uğramış bir halde ayrılırken, Renas sanki cephede yeni bir mevzi kazanmış gibiydi. O günkü pişkin halini tarif etmek çok zordu.

Toplantıdan soruşturma kararı çıkmıştı ama çoğumuzun "uygulama"nın ne olduğuna ilişkin bilgisi yoktu. Delal'in uygulaması nasıl işleyecekti, nerede kalacaktı, eğitime katılacak mıydı? Bunun merakı içindeydim. Sonraki hayatımda izi kalacak bu toplantıyı hiç unutmadım.

Bu uygulama meselesini birilerine sormak istiyordum, ama kime soracaktım. Bir gün pratik eğitimdeydik. Uzun yıllar dağda savaşmış komutan, deneyimlerini anlatıyordu. Bir iki kez kısa uygulama süreçleri yaşadığını ama bu süreçlerden güçlü çıktığını söyledi. Tam yeri diyerek "uygulama"nın ne anlama geldiğini ve uygulamada neler yapıldığını sordum.

"Uygulama bir örgütün olmazsa olmazlarındandır. Eğer bu olmazsa disiplin suçlarının önüne geçilemez" dedi ve "uygulamaya alınan kişinin tavrı çok önemlidir. Uygulamanın uzun ve kısa sürmesi o süreçteki kişinin tavrına bağlıdır. Kendini görmesi ve sağlam bir özeleştiri yapması gerekir. Ters bir duruş gösteren biri ilişkilere alınmamalıdır. Uygulama süreci partinin önemli silahlarından biridir, doğru kullanılmadığı takdirde dağıtıcı olabilir" diye ekledi. Bir iki de anısını anlattı. Ama ben anlamıştım anlayacağımı, fazla üstelemedim.

Delal'in toplantısından sonra Evin'i görmeye çalıştım ama malum durumlar nedeniyle bu mümkün olmadı. Genel toplantı salonuna takımlar halinde geliniyor, takımlar halinde dönülüyordu. Yemek saatleri yine aynı biçimde, her takım birlikte oturup birlikte kalkıyordu. Günlük kamp

yaşamımızda boş zaman diye bir şey yoktu. Üç yüz kişi bir anda toplanıyor, aynı hızda dağılıyordu. Her şey inceden inceye ayarlanmıştı. Kampa şöyle kuşbakışı bakıldığında bir vadi görünümündeydi. Her şey beş dakikada olup bitiyordu. Toplanma ve dağılmanın sanat inceliğinde yapıldığı bir yerdi burası. Kampın ülkemiz tarihindeki yeri ve önemi üzerine bir ders gördük. Kampa yeni gelenlere verilen zorunlu derslerden biriydi.

"Burada bir halk kendi küllerinden yeniden doğuyor, şimdi tüm ülkeye yayılıyor" diye başlayan derste, kampın zaman içinde geçirdiği aşamalar uzun uzadıya anlatıldı. Üç komşu ülkenin sınırına sıkışmış bu çöl alanı, önceleri doğunun en eski halklarından birinin gerillaları kullanıyormuş.

"Devrimimiz çok şey borçlu buraya. Şehitlerimizin mirasıdır bizlere" diyen kamp sorumlusu Serhat "kampın kuruluş çalışmalarında ben de vardım. Ne zorluklarla bugünlere getirdiğimizi anlatmaya kalksam inanamazsınız" demişti.

Kampın çevresi askeri eğitime göre düzenlenmişti. Silahlı eğitimler için en gelişmiş gerilla taktikleri bu sahada uygulanabiliyordu. Kampın etrafında öyle yüksek dağ silsileleri yoktu. Ama oldukça korunaklı bir bölgeydi. Şöyle düzlüğe çıktığınızda burada kimselerin yaşadığına ihtimal vermezdiniz. Yamaçların arasına biri büyük biri de küçük iki bina yapılmıştı. Büyük bina genel eğitim amaçlı kullanılıyordu. Üç yüz kişilik bir salonu vardı. Delal'in toplantısı bu salonda yapılmıştı. Anlatılanlara bakılırsa bu toplantıya parti önderi de gelecekmiş ama son anda ertelemiş. Kampta heyecanlı bir bekleyiş vardı. "Önderi bir defa görsem de ölsem" diyenler vardı içimizde. Her partili, önderinden güç alacağına inanıyordu. Ben de sabırsızlıkla bekliyordum. Evin belki daha fazla bekliyordu. Ah o gün bir gelse de önderimize dokunabilsek...

7

Bir öğle yemeği arası fırsat kollayıp derslikte buluştuk Evin'le.

"Nasılsın Evin? Çok özledim."

"Nasıl olayım, ben de çok özledim."

İkimizi de heyecan basmıştı, biraz özlem, biraz da bir gören olur kaygısından ötürü, hızlı ve kısa cümleler kuruyorduk.

"İyi değilim" dedi.

"Neden, ne oldu?"

"Şu Hacer belası ileri geri konuşuyor."

"İlişkimiz hakkında mı?"

"Evet."

"Sorumlulardan var mı bir olumsuz yaklaşım?"

"İzleniyorum. Ne zaman sana yakın olmak istesem birileri yanımda oluyor."

"Benim de öyle... Ne yapalım?"

"Konuşalım yönetimle."

"Sakın ha... bir daha söyleme, düşünme bile..."

"Sıkıntılıyım, bu gidişle aynı alana göndermezler bizi."

"Israr ederiz o zaman. Ama şimdi erken. Delal'in ne duruma düştüğünü gördün. Bence bizi sorun etmek istemiyorlar."

Biz sessizce konuşurken yanımıza sokulanlar oldu. O kısa sürede ancak bunları konuşabildik. Tahmin ediyordum Evin'in bir sıkıntısı olduğunu. O baş belası Hacer ilişkimizi

çekiştiriyordu yönetimle. Yoksa üzerimizdeki abluka bu kadar sıkı olmazdı. Evin'le bir araya gelmememiz için yoğun bir çaba vardı. Bir ara ben de yönetimle konuşmayı düşünmüştüm. Ama Delal'den sonra bunun mümkün olmadığını çok iyi anladım. Ben bütün zorlukları göğüslemeye hazırdım, ama aynı şeyi Evin için düşünemiyordum. Yapının karşısına bu sorunla çıkması yerle bir olması demekti. Neyse ki fırsatını bulup konuşabilmiştik. Sesini özler olmuştum.

Yakında devre bitecekti, pratik alana gidecektik. Şimdi bir de böyle bir sorunumuz vardı. Dağlara birlikte gidebilecek miydik? Evin'le sözleşmiştik bu konuda. Ama nasıl açıklayacaktık bu durumu? Hele bir zamanı gelsin bulunurdu yolu yöntemi. Bunun yolu yöntemi daha çok yaşama katılmaktan geçiyordu. İlk fırsatta bu düşüncemi ona da söyledim. "Her şeyinle eğitime ver kendini" dedim. "Belki bu vesileyle yönetime sevdiririz kendimizi." Düşüncesi güzeldi ama işe yarar mıydı? Zamanı gelince görecektik.

Bu sözleşme üzerine günlük yaşama, eğitime katılımımı daha da artırdım. Çok geçmeden, bendeki coşkuyu ve yaşama katılım azmini gören kamp sorumluları, beni örnek göstermeye başladılar eğitim çalışmalarında, "Roni arkadaş gelişmeye açık bir arkadaştır" sözünü duymaya başladım.

Doğrusunu söylemek gerekirse bu motive edici övgülere çok ihtiyacım vardı. O günden sonra daha da artırdım performansımı. Derslerde anlatılan birçok şeyi not alıyor ve sorular soruyordum. Bununla da yetinmeyip toplantılarda söz alıp uzun uzadıya konuşmalar yapıyordum. Normalde yapıdan birinin eğitimde konuşması eğitimcileri sevindirirdi her zaman. Eğitimde konuşmayan, tartışmayan bir yapımız vardı. Bunda kırsal alandan gelen köylülerin rolü büyüktü. Hayatlarında henüz kitapla tanışmamış, okuma yazma bilmeyen köylüler. Bendeki bu gelişme, partinin dönüştürücü gücünü vurgulayan önder kadromuzu çok memnun ediyordu.

Sadece teorik eğitime değil, askeri eğitime de yoğun bir şekilde katılıyordum. Çok koşuyor ve silahımla iyi atışlar yapıyordum. Spor koşusunda iki kez birinci geldim. Bu da pratik yaşamda başarının başka bir ölçüsüydü. Askeri eğitimlerin birinde, "Gerilla dağda koştukça yaşar" demişlerdi. Gerilla savaşının, güçsüzün güçlüye karşı savaşı olduğu söylenen derste, başarının ve hayatta kalmanın sırrının buradan geçtiği de belirtilmişti.

Gerilla savaşı üzerine dersleri genelde uzun yıllar dağda kalmış kadrolar veriyordu. Yakın bir zamanda dağda savaşacağımızdan, bu gerilla taktiklerini can kulağıyla dinliyorduk. Bazen aklımın almadığı şeyler de anlatılıyordu. Bu konudaki sorularımıza, "Bazen sonucunu önceden kestiremeyeceğiniz güçlüklerle karşılaşabilirsiniz. Bunun çözümü doğru zamanda, doğru inisiyatif koyabilmektir" diye genel bir cevap veriyorlardı. Şu aklımın zorlandığı şeyler olmasa her şey iyi gidiyordu. Aklıma takılan şeylerin günün birinde beni zor duruma sokacağını düşünemiyordum bile. Şimdilik her şey olması gerektiği gibi gitsin de gerisini sonra düşünürüz diyordum.

Eğitim çalışmalarındaki olumlu performansım aylık grup toplantılarında konuşulur olmuştu. Hem grup sorumlusundan hem de yapıdan olumlu tepkiler almıştım. "Roni arkadaşın çabaları takdire değerdir. Partinin militan ölçülerine ulaşmaya çalışmaktadır" diyen grup sorumlusunun bu sözleri göğsümü kabartmıştı.

Benim için iyi geçen eğitim çalışmaları, Evin için bir kâbustu. Hacer yine ileri geri konuşmuş, Evin'i zor duruma sokmuştu. Toplantıları dağıldığında öfkeliydi. Yanakları al al olmuştu, yanına yaklaşıp soramadım. Ertesi gün görüşebildik ancak. Günün tenha bir saatinde buluştuk. Evin'in söylediğine göre, Hacer yine ilişkimizi çekiştirmişti. Toplantıda, ilişkimizi ima ederek, Evin'in "kadın sorunu" hakkında parti yayınlarını okuması gerektiğini, aksi durumda parti dışı

ilişkilere müsait biri olmaya açık hale gelebileceğini söylemişti. Hacer'den cesaret alan birkaç kişi daha buna benzer eleştiriler yapmıştı. Bu da Hacer'in yönlendirmesiyle olmuş olabilir. Bir de kadın yapısı içinde Evin kampın en güzel kadınlarından biriydi. Bu gibi ortamlarda kıskançlıkların olabileceğini tahmin edebiliyordum. Bazen ben de kıskanıyordum, ya birileri taciz ediyorsa diye düşündüğüm oluyordu. Evin'le paylaşamadığım bu kaygı beni yiyip bitiriyordu.

8

Sabah içtimasının ardından kamp komutanı herkesin beklediği müjdeyi verdi: "Parti önderimiz şu an itibariyle alanımızdadır..."

Hepimizde bir sevinç, bir heyecan, anlatamam. İçtima alanında haberi duyan iki kadın yoldaşımız pat diye düşüp bayıldı. Daha önceleri de bayılmaların yaşandığını söyleyen kamp komutanı, kimsenin telaşlanmasına gerek olmadığını, aşırı heyecan sonucu arkadaşların baygınlık geçirdiğini açıkladı. O an beni de bir heyecan sarmıştı ama düşüp bayılacak kadar değil. Bir an Evin'e bakındım, ayakta görünce rahatladım. O günün öğleden sonrası kampın büyük salonunda toplandık. Kamp yapısı yerini aldıktan sonra önderimiz salona girdi. Salonda bulunan herkes ayağa kalkıp önderi selamladı. Bizleri selamladıktan sonra, kendisi için hazırlanmış masaya doğru yürüdü. Ama oturmadı. Herkes nefesini tutmuş ayakta bekliyordu. Elinde bir tespih vardı. Bize dönüp, "Nasılsınız?" diye sordu.

Hep bir ağızdan, "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!" diye haykırdık. Bu sözlerimiz salonda yankılandı. Kamp komutanının bir işaretiyle herkes sessizce yerine oturdu. Heyecanlıydık, birçoğumuz ilk defa karşılaşıyordu önderle, neler söyleyeceğini merak ediyorduk. Ayakta önce bizleri süzdü, şahin bakışlı olduğu söylenirdi, öyleymiş gerçekten de. Elleri, pazuları iyi beslenmiş bir insanınki gibiydi. Bir

önderde olması gereken boy bos, hepsi vardı. Yalnız göbekli olduğunu daha önce kimse söylememişti. Bu göbekle dağda nasıl dolaşabilir ki diye bir düşünce hızla geçti kafamdan ama bu düşünceyi hemen uzaklaştırdım.

Bir süre gözlerini üzerimizde gezdirdi, sonra "Eğitim devresinin sonuna geldiniz. Yeni başlangıçlar yapıyorsunuz, kendinizi mücadeleye iyi katmanız gerekecek. Dönemi anlamayanlar savaşın gerçeklerini de anlayamazlar" dedi. Konuşmasına böylece hızlı bir giriş yaptı. Aynı hızla sürdürdü sözlerini: "Düşman bütün alanlarda çok acımasızca üzerimize geliyor. Buna karşılık partinin militan çizgisine ulaşmak her partilinin görevi olmalıdır. Daha önceleri de yazdık, anlattık, ülkemizde parti öncülüğü olmadan hiçbir şey yaratılamaz. Önce partileşmek şart, parti gerçekliğimizi doğru kavrayıp onun militan savaşçısı olacağız. Bir süredir parti okulundasınız, raporlarınızı okudum. Bu kişiliklerinizle, bu duruşunuzla döneme denk pratikler geliştirmeniz biraz zor. Umuyorum ki, eğitim devresinde bu yetmez yanlarınızı daha da güçlendirirsiniz. Burada her şey sıfırdan yaratılıp size sunuluyor. İmkânsa imkân, silahsa silah, sizi güçlü kılacak her şey fazlasıyla verilmektedir."

Bir yandan konuşuyor, bir yandan da masanın etrafında bazen ileri geri, bazen de sağa sola gidip geliyordu. Elindeki kahverengi tespihinin taneleri iri iriydi. Buna rağmen çok hızlı çeviriyordu. Konuşmasından ve tespih tanelerini hızlı çekmesinden sıkıntılı olduğu anlaşılıyordu. Yapı pür dikkat, nefesini tutmuş dinliyordu. Sükûnet içinde devam eden konuşma, bir baygınlık karmaşası yüzünden kesildi. Bu defa bayılan erkek bir yoldaştı. Hemen revire kaldırıldı. Önderimiz ara vermeden sürdürdü konuşmasını: "Aşırı heyecan zararlıdır. Her şey kıvamında olmalı. Partili dediğin, yeri geldiğinde heyecanını yenecek, gerekirse nefes bile almayacak. Kendini kontrol edemeyen biri, yüzleri, binleri, on binleri nasıl yönetecek?"

Önderimiz çok doğru sözler ediyordu. Hiç ara vermeden konuşuyordu, bizler de soluksuz dinliyorduk. İçerde öksürmek, ses çıkarmak yasaktı. Kamp sorumlusu bu konularda uyarmıştı yapıyı, "Önderin dikkatini dağıtacak hareketlerde bulunulmayacaktır" demişti. Şimdi de önderin hemen yanında, ayakta bekliyordu. Bir diğeri ise kapıya yakın duruyordu. Tüm bunlar önderimizin güvenliği içindi. Kampta yoğun bir nöbet trafiği vardı. Önderimizin gelmesiyle nöbetler iki katına çıkarılmıştı.

Konuşmasına ara verip masa üzerinde hazır bekleyen bir bardak suyu bir dikişte içti. Bizlere dönüp devam etti konuşmasına: "Bu devreyi çok önemsiyoruz. Yakında ülkeye döneceksiniz, halkın beklentileri var. Bu beklentilerimizi boşa çıkarmamanız için kendinizi doğru katın çalışmalara, savaş gerçekliği çok acımasız bir gerçekliktir. Bunu anlamayanlar kaybederler. İğneyle kuyu kazar gibi yaratılan değerler var. Bu değerleri korumasını bileceksiniz. Daha öncekilere söyledim, size de söylüyorum, ben buraya bir halkı çektim, siz beni çekemediniz ülkeye."

Yapıda mahcup olmuş, suçlu yüzler kaçamak bakışlarla birbirine bakarken önderimiz devam ediyordu sözlerine: "Düşürülmüş bir halkın kazanmaktan başka şansı olamaz. Bu halk kazanmaya mecburdur. Geçmişte de çok yazdık, anlattık ama anlamamakta ısrar edenleriniz var."

Kapıya yakın bekleyen sorumluya dönerek sordu: "Neydi adı?"

"Delal."

"Evet, toplantı notları aktarıldı. Durumunu gördünüz." Şaşırmıştık, konuşmaya nereden başlamış, nereye getirmişti.

"Kendini partiye dayatma budur, tasfiyecilik yap, yoz ilişki geliştir, gerçek açığa çıkınca da partiye diren. Kimden öğreniyorlar bu iflah olmaz küçük burjuva devrimciliğini? Kabul edemeyiz bu tür duruşları. Gelsin bakalım, bir de bize karşı direnşin."

Gergin bir halde masa başındaki tahta sandalyeye oturdu. Hemen arkasından da Delal içeri alındı. İyi olmadığı her halinden belliydi. Saçları dağınık, yüzü gözü pasaklı çıkarıldı karşımıza. Bitkin bir halde öylece masaya yakın bir yerde, ayakta bekledi.

"Uygulama süreci" insanı böyle mi partiye kazandırıyordu? Delal'i bu halde görünce kafamda soru işaretleri belirmişti. Evin'e dönüp baktım, o da öyle şaşkınlık içinde, oturduğu yerde olacakları izliyordu. Karşımızda, parti önderimiz ve ezik bir halde, ne yapacağını kestiremediğimiz, etrafa boş boş bakan Delal'in gözleri vardı.

Ne olacaktı şimdi? Delal neler söyleyecekti? Yönetime karşı göstermiş olduğu tavrı önderimize de gösterebilecek miydi? Kaygılı bakışlarımız Delal'in üzerindeydi. Önderimiz oturduğu yerde tespihini avcunda ovuşturduktan sonra Delal'e döndü: "Gidin, alanı düzeltin dedik size, bir yılda tasfiye ettiniz. Parti değerlerini yoz ilişkinize alet ettiniz. Yoz ilişkileri parti ortamında kabul etmeyeceğimizi söylemiştik. Toplantıda savunmacı yaklaşmışsınız pratiğinize, doğru mu?"

Delal sıkıldı, büzüldü. Gözleri doldu.

"Doğrudur" diyebildi ancak. Çok yorgundu, baskı altında hissediyordu kendini. Önderimizin sözlerine itiraz edemedi. Bunu fırsat bilen önderimiz sürdürdü eleştirilerini: "Yaptıklarınızın arkasında duracaksınız. Savunamayacağınız pratiklerden uzak duracaksınız. Yaptığınız tasfiyeciliktir, objektif ajanlıktır. Bu gerçekliğinizle barışık olamazsınız. Bizimle yürümek isteyenler kırk kez arınacak bu kirden pastan. Biz savaş yürüten bir hareketiz. Savaş içinde bu tür ilişkileri kabul etmeyeceğimizi bilmeniz gerekirdi."

Bu sözler üzerine Delal iyice çökmüştü, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Önder, Delal'in yüzüne bakmadan ha bire konuşuyordu. Bir ara yerinden kalktı, ileri geri gidip gelmeye başladı, hızını kaybetmeden eleştirilerini

sürdürüyordu: "Köle birinin sevemeyeceğini, hele bizde bunun mümkün olmayacağını nasıl bilemezsiniz? 'Savaşan özgürleşir, özgürleşen sevilir' dedik. Ama siz özgürlükte değil, kölelikte ısrar ediyorsunuz. Bu pratikler bize yabancı değil, daha önceleri de gidin savaşın dedik, alana gidip birbirini düşürdüler. Yine söylüyoruz, yaratın bir parça özgür ülke, istediğinizi yapın ondan sonra, önce dürüst olacağız, ülke kurtulmadan hiçbir şeyiniz kalıcı olamaz."

İlk kez, Delal'e dönüp şöyle dedi: "Sizin düşkün ilişkinizi kabul edemeyiz, düzen ilişkilerini bize özgür ilişki diye satamazsınız. Gerekirse bağrınıza taş basıp, halkın öncüsü olmayı bileceksiniz. İyi bir militan, içindeki erkeği öldürmesini bilecek, öldürün içinizdeki erkeği..."

Elimdeki kalem hiç durmadan not alıyordu, çok özenli sözlerdi bunlar. Şöyle etrafıma baktım, not alan alana... "İçinizdeki erkeği öldürün" diyordu. Çok derin çözümlemelerdi bunlar. En çok notumu o gün tutmuştum. Eleştirilerin ardından Delal'e söz verildi. Delal yine ezildi büzüldü, bir şeyler söyler gibi olacaktı ki, pat diye yere yığıldı. Bayılmıştı, acınacak bir halde kollarından ve ayaklarından tutulup dışarı çıkarıldı. O gün Delal'i son görüşüm oldu. Yıllar sonra duydum ki saflardan kaçıp büyük ülkeye sığınmış.

9

Önderimizin kampa gelişinin dördüncü ya da beşinci günüydü. Sabah içtimasının ardından önderlik koşusu için hazırlanmamız söylendi.

"Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!" yeminini gür bir sesle söyledik ki önderimiz duysun. Gözümüz önderimizi aradı ama o yoktu. Kamptaki hastalar hariç herkes katılacaktı bu koşuya. Koşuda birinci gelene ödül varmış. Önderin kampa geldiği her dönem yapılırmış bu koşu. İçtimada hazır bulunan herkesi bir heyecan almıştı. Kamp meydanında toplanan koşucular kadın erkek ayrımı yapılmadan bin metre koşacaktı. Koşuculara kurallar hatırlatıldı. Başlama düdüğünü önderimiz çalacaktı. Tüm hazırlıklar yapılınca önderimiz çıkıp geldi. Şahin bakışlarıyla süzdü bizleri.

"Nasılsınız?"

Hep bir ağızdan, gür bir sesle bağırdık: "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder."

Az sonra, önderimiz başlama düdüğünü çaldı ve koşu başladı. Koşu mesafesi çok uzun sayılmazdı, bin metre gidişin bir de dönüşü vardı. İlk deparda birçoğunu geçmiştim. Benimle aynı hızda koşanlar vardı, ben hızlandıkça onlar da hızlanıyordu. Ara vermeden aynı tempoda koşunca, dayanamayıp bırakanlar oldu. Sağımda ve solumda birer kişi beni zorluyordu. Bir süre üç kişi koşuyu önde götürdük, hedefe varıp döndüğümüzde biri daha bıraktı. Dönüşte mesafe

kısalınca bir depar daha attım. Bir an o da hızlanır gibi oldu ama uzun sürmedi bu direnci. Aynı hızda sürdürdüm koşuyu. Ayak seslerinden mesafeyi açtığımı anladım. Tempoyu düşürmeden devam ettim. Hedefe vardığımda en yakınımdakiyle arayı on beş-yirmi metre açtığımı anladım.

Başlama noktasına ilk ben ulaşmıştım. Epey yorulmuştum ama istediğim olmuştu. O gün bir kez daha anladım ki azmin ve direncin üstesinden gelemeyeceği şey yoktur. Başlarken ben kazanacağım demiştim ve kazanmıştım. Çok sevinçliydim. Evin de çok sevinmiş, gururlanmıştı. Ödülüm akşam verilecekti. Sabırsızlıkla bekledim akşamı.

Büyük salonda toplanıldı. Ödülü almak üzere çağrıldığımda içimi tarifsiz bir heyecan sarmıştı. Önderimiz önce elimi sıktı. Sonra da, "Mücadelede yeni başarılar için" dedi. Ödülüm olan madalyayı boynuma geçirdi. Yapıdan alkış sesleri geldi. Kaç gün önce hüzün vardı bu salonda, şimdiyse sevinç ve coşku. Ödülü aldıktan sonra yerime geçtim.

Önder, bir yandan gezinirken bir yandan da konuşmasını sürdürdü. Bu kez ülkemizde önderliğin rolü ve halk gerçekliğimiz sorunu üzerinde durdu. O anlattı, biz notlar aldık. Her söylediğini yazmaya çalışıyor ama yetiştiremiyordum. Ajandama şöyle cümleler not edebilmiştim:

"Partimiz şehitlerin partisidir."

"Önderliksiz yaşam kaybetmeye mahkûmdur."

"Sosyalist olunmadan ulusal kurtuluşçu olmak mümkün değildir."

"Düşürülmüş bir halkın düşürülmüş insanlarısınız."

"Biz bu halkı yeniden yarattık."

"Halka rağmen bu savaşı başlattık."

Notlarım böyle sürüp gidiyordu. O gün önderle son görüşmemiz oldu. Ertesi gün sabah içtimasında, "Önderimiz bu sabah itibariyle alanımızdan ayrılmıştır" diyen kamp

sorumlusunun ardından hep bir ağızdan, "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!" diye bağırarak kamp alanını inlettik.

Önderin ardından hafif bir gevşeme oldu. Kaç gündür çok yoğun tempoda giden disiplinli bir yaşam vardı. Önderin ardından herkes izlenimini birbirine aktarıyordu. Şunları not almıştım:

"Önderlikten güç aldım."

"Çözümlemeleri beni aydınlattı."

"Güneş gibi ortamı aydınlattı."

"Önderimiz var oldukça devrim yakındır."

"Yarından tezi yok, içimdeki erkeği öldüreceğim."

"Delal kişiliği önderin karşısında yerle bir oldu."

"Önderlik kül yutmaz, tasfiyeciliği hemen açığa çıkardı."

"Önderimiz sosyalizmin son temsilcisidir."

"Önderimiz olmadan devrim de olmaz."

"Halkımızın yetiştirdiği en büyük önder."

Eğitim çalışmalarında da bunlara benzer birçok şey söylendi. Zaten kampta öyle bir yaşam kurulmuştu ki, önderimiz her an aramızda gibiydi. Çalışırken, yürürken, otururken, uyurken, kalkarken, her şeyimizde o bizimleydi. Bizi gören bin gözü, duyan bin kulağı, bin eli vardı sanki. Bu kadar gözü eli olan bir önderin kapsam alanı içindeydik...

10

Eğitim devresinin sonuna gelmiştik artık. Kamp yönetimi yemin töreni hazırlıkları içindeydi. Yeminin ardından gruplar ülke içine doğru yola çıkacaktı. Herkeste bir telaş vardı. En çok da bizde. Bir fırsatını bulup Evin'le buluştuk.

"Duydun mu, herkesi memleketine gönderiyorlarmış, yeni bir talimatmış" dedim.

Evin tedirgin oldu.

"Ne yapacağız şimdi?"

"Gerekirse dayatacağız kendimizi."

"Ya olmaz derlerse?.."

"Önce biz biraz dayatalım. Israrcı olman lazım, illa Kuzey'e gitmek istiyorum dersen düşünürler belki."

"Korkuyorum Yusuf... Delal'den sonra... tedirgin oluyorum."

"Başaracağız göreceksin. Hiçbir zaman Delal'in durumuna düşmeyeceksin, çünkü ben Renas değil, Yusuf'um."

"Bunu bilmesem ayakta kalamazdım. Çok özlüyorum seni, hep yanımda olmanı istiyorum."

Bunları söylerken iyice yaklaştı yanıma.

"Saçlarını taramayı özledim, hiçbir kural talimat bizi ayıramaz."

Yeşil gözleri doldu. Ne çok daraldığını anlıyordum. O an orada sarılıp bağrıma basmak istiyordum onu. Ama yapamadım. Komutan Rewşen'in bize doğru geldiğini görünce toparlandık.

"Ne o yoldaşlar, baş başa kalmışsınız. Bakın tüm yapı aynı

yerde, siz burada baş başa, göz göze olmuşsunuz. İkili ilişkileri doğru bulmuyoruz."

Açıkça "Bir araya gelmenizi istemiyoruz" dememişti, ama biz sözlerinden bunu anlamıştık. İnşallah akşama yönetim odasına çağrılmazdık. Evin de ben de son derece rahatsızdık yönetimin sekter ve tahammülsüz tutumundan.

O gün gergin geçti ikimiz için de. Kimselerle konuşamadığım tepkilerimi içime atıyordum. İçimde biriken bir şeyler vardı. Her şey iyi güzeldi de bu aşk yasağı neydi? Sevdiğim, âşık olduğum kadına dokunamamak, onunla görüşememek nedendi? Nereye kadar devam edecekti bu kaçamaklar, bu gizli görüşmeler? Ne zararı olabilirdi ki birlikte olmanın? Partiye ne kaybettirirdi ki?

"Yoz ilişki"nin bir tarifi yoktu. Kimse de soramıyordu şu yoz ilişki ne demektir, hangileri doğru ilişkiye, hangileri yoz ilişkiye girer diye. Haydi yoz ilişkinin tarifi yapıldı diyelim, peki doğru ilişki nasıldı? Devrimden sonraya ertelenen aşklar!.. O zamanlar böyle düşünemiyordum. Gözümün görmediği zamanlardan bahsediyorum hâlâ. Gözüm görüyor ama tek taraflı görüyor, görüyor ama önderin gözüyle görüyordu. Yaşadığım birçok şeyin adını koyamıyor, bu yüzden içime atıyordum. Bir gün patlayacağım ama ne zaman, dediğim zamanlar bile oluyordu.

O akşam çağrılmadık yönetime. Birkaç gün sonra yemin töreni için gruplar hazırlandı. Törende okumamız istenen kısa metin tüm yapıya dağıtıldı. Birkaç kez okuyup defterime not aldım. Tören günü geldiğinde herkeste biraz coşku, biraz da hüzün vardı. Bazı arkadaşlar bir an evvel dağlara gitmek için sabırsızlanıyordu. Yemin sırası bizim gruba geldiğinde heyecanım doruğa çıkmıştı. Evin'in de benimle aynı grupta olmasını çok isterdim. Birlikte yemin edemedik. O başka bir gruba verilmişti.

İçtimadan çıkıp ellerimizde keleşlerimizle yemin masasına

doğru koştuk. Bizim grup altı kişiydi. Masa, parti bayrağıyla örtülmüştü. Üzerinde gerilla silahı keleş vardı. Masanın etrafına parti önderimizin ve şehitlerin resimleri asılmıştı. Kamp sorumlusu Çiya, yemin için hazır ol komutu verdi ve hep bir ağızdan, yüksek sesle yemin ettik.

Aklımda kaldığı kadarıyla şöyleydi: "Ben okulumuzdan aldığım eğitimi pratik yaşamla bütünleştireceğime, parti çizgisini şaşmadan hayata geçireceğime, sınıf mücadelesinin kararlı bir neferi olacağıma, iç ve dış düşmana karşı kanımın son damlasına kadar savaşacağıma, partinin ve parti önderliğinin ışıklı yolunda yürüyeceğime, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmine bağlı kalacağıma, partiye, parti önderliğine, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi şehitlerine, zindan direnişçilerine, halkıma, silahıma bağlı kalacağıma, insanlık onurum ve şerefim üzerine söz veriyorum."

Yemin törenine çıkan her grup bu yemini yüksek sesle okuduğu için en az otuz kez duyduk aynı sözleri. Yemin töreni deyip de geçmemek gerekir. Yemin eden herkes o gün partili olmuş oluyordu. Askeri okul eğitimini almıştık, artık her türlü göreve hazır sayılırdık. Törenden sonra eğitim çalışmalarına ara verildi. Ertesi günkü içtimada kamp komutanlarının tümü hazır bulundu. Bu yeni bir gelişmeye işaretti. Tüm yapı merakla bekliyordu kamp komutanının konuşmasını. O da fazla bekletmeden başladı konuşmasına: "Değerli savaşçılar, üç aylık eğitim devresinin sonuna geldik. Bu devrenin de bir sonu olacağı biliniyordu. Okulumuzdaki savaşçı adaylarımızı kutluyoruz. Yeni görevlerinde başarılar diliyoruz. Bugün itibariyle eğitim devremiz kapanmıştır."

Ardından önderin mesajı okundu. Yeni hazırlıklar konusunda bilgilendirmeler yapıldı. Buna göre herkes dönem sonu raporunu yazacak ve hangi göreve hazır olduğunu, nereye gitmek istediğini yönetime önerebilecekti.

Bizim için sıkıntılı anlar başlamış oluyordu. Önümüzde bir

haftalık süre vardı. Bu bir haftanın sonunda yerlerimiz belli olacak ve ardından gruplar ülke içine doğru yola çıkacaktı. Evinle görüşmemiz lazımdı ama nasıl? İkimiz de iz sürüp fırsat kollamaya başladık. Bir gün sonra yemek salonunun kütüphane bölümünde buluşabildik ancak. Neler yapmamız gerektiği konusunda yeniden anlaştık. Önce gitmek istediğimiz yeri yazıp cevap bekleyecektik. Eğer aynı yer olmazsa yönetime çıkıp konuşacaktık. Önce raporlarımızı yazıp verdik. Sonra beklemeye koyulduk.

İki gün sonra yönetime çağrıldım. Serhat ve Rewşen vardı yönetim odasında. Rewşen, "Şöyle geçin yoldaş" diyerek yer gösterdi. Sakin görünüyorlardı, ne diyeceklerini tam olarak kestirmek mümkün değildi. İçimde bir ürperti vardı. Bizi ayıracakları yönünde bir his.

Sözü Serhat aldı. "Eğitim devresini başarıyla bitirdiğiniz için sizi kutluyoruz. Ayrıca önderlik koşusundaki başarınızdan dolayı da. Raporlarınız değerlendirildi. Bunu sizinle paylaşalım dedik."

Nefesimi tutup bekledim. Serhat, sakalını kaşıyıp devam etti sözlerine: "Kuzey'e gitme öneriniz uygun bulundu. Fakat Evin arkadaşı sizinle o alana göndermemiz uygun değil."

O an burnumun direği sızladı. İsyan edesim geldi. İçimden bir şeyin koptuğunu hissettim. Dondum kaldım. Bir şeyler söylemem gerekiyordu.

"Bunu Evin'le paylaşmak lazım" dedim, "o çok istiyordu Kuzey'e gelmeyi, ben de öyle. Bunun neden mümkün olamayacağını tam anlayamadım."

"Bu konuda ısrarcı olmanızı doğru bulmuyoruz" dedi Serhat.

Evin'i de çağırdılar, o da geldi. Kamp sorumlusu Serhat, Evin'e de açıkladı durumu. Evin'in tepkisi daha farklı oldu.

"Neden ama? Ben o alanda daha verimli olacağımı düşünüyorum."

Serhat hoşlanmamıştı Evin'in bu tepkisinden.

"Bakın arkadaşlar, siz dün yemin etmiş parti savaşçılarısınız. Bu üslupla konuşmamalısınız. Parti yönetiminin üzerinizde tasarrufu var artık. Bunu bilmeniz lazım. Biz parti yönetimi olarak sizleri aynı alana gönderemeyiz. Biz Evin için Güney'i düşünüyoruz."

Evin iyice gerilmişti.

"Ama nerede başarılı olacağıma benim karar vermem daha doğru olmaz mı?"

Kamp sorumlusu sonunda kararlarının gerçek gerekçesini açıklamak zorunda kaldı.

"Sizin duygusal ilişkiniz var, bu yüzden mümkün değil."

O an donup kaldık ikimiz de. Gözlerimiz buluştu acıyla. Ortamın gerildiğini gören Rewşen, "Arkadaşlar yanlış anlamayın" dedi. "Bu, parti talimatıdır. Duygusal ilişkisi olanları aynı alana göndermiyoruz. Bu durumu size özgü bir şeymiş gibi algılamayın. Herkes için alınmış bir karardır."

Bizi ikna etmeye çalıştığı her halinden belliydi. İkimiz de ne diyeceğimizi bilemiyorduk. İlişkimizin tartışma konusu olmasını da istemiyorduk. Tepkiyi Evin'den bekliyor, ilk konuşan o olsun istiyordum.

Rewşen'in sözü bitmemişti anlaşılan, Evin'e bakıp, "Evin için Güney'i düşünüyoruz" dedi, "orada daha verimli olacağı kanısındayız. Çok değerli merkez yoldaşlar var o alanda."

Aynı yere gitmedikten sonra ikimiz için de fark etmiyordu hiçbir yer. Aklına nereden geldiyse Evin son bir hamle yaptı. "Parti önderine söylesek durumu..."

Rewşen, "Zaten bu önderliğin talimatıdır" deyince son hamlemiz de boşa çıktı.

"Yanlış anlamayın, ilişkinizi bilmemize rağmen sorun etmedik. Çünkü biliyoruz ki, partiye bağlısınız. Bu konuda hiçbir endişemiz yok. Ama partinin de sizden beklentileri var. Duygusal ilişkisi olan arkadaşlara saygımız sonsuz. Ama

bunu mücadelenin önüne geçirmek isteyenlere saygı duyamayız. Önce mücadele, önce parti, önce ülke."

Konuşmasından etkilenmiştik. İkimizin de katıldığı görüşlerdi bunlar. Bir şey diyemedik. Bizden ses çıkmayınca devam etti konuşmasına: "Böyle durumlarda olan arkadaşlara söylediğimiz bir şey var. Gidin diyoruz; Evin Güney'den, sen Kuzey'den kurtara kurtara kurun özgür ülkeyi. Bir parça özgür vatan üzerinde yapın evinizi, oturun. Buna büyük anlamda özgür aşk diyoruz. Önce büyük özgürlük, arkadaşlar. Çünkü her şeyi kapsar bu dediğimiz şey!"

Yılların örgütçüsü nasıl da örgütlemişti bizi. Rewşen'in bu sözleri üzerine ikimiz de bir şey diyemedik. O gün içimizde büyük kırgınlıklarla ayrıldık. İkimizin aklında kalan tek ümit verici şey, bir gün yeniden kavuşabilme ihtimaliydi...

Ne diyordu kamp sorumlumuz; "Evin Güney'den sen Kuzey'den kurtara kurtara orta yerde buluşun, özgür ülkede yapın evinizi, oturun."

Bu sözler öyle hoşumuza gitmişti ki, Evin beni ilk gördüğü yerde bu ihtimalden sevinçle bahsetti, "Ben Güney'den, sen Kuzey'den özgür ülkede buluşuyoruz..."

Öyle bir söylemişti ki, hemen yarın gerçekleşecekmiş gibi...

11

Evin kadar rahat değildim. "Ben Güney'den sen Kuzey'den" sözü hiç çıkmıyordu aklımdan. Yok muydu bunun başka bir formülü, çok düşünüp taşındım. Ama her ne fikir gelirse gelsin aklıma, yönetimle paylaşamadım. Biliyordum, hangi gerekçeyle, hangi planla gidersem gideyim, "parti talimatı" önüme çıkarılacaktı. Hatta parti talimatını tartışmaya açmaktan eleştirilecektim. İçimde bir his Evin'i bırakma diyordu. Ayrılıklar üzerine çok şey okumuş, çok şey dinlemiştim. Bir daha görüşememe ihtimalini düşündükçe umutsuzluğa kapıldığım oluyordu. İlk günler böyle gelgitlerim oldu. Oysa umutsuzluk bir devrimcinin düşünce dünyasını meşgul etmemeliydi.

Gelgitlerin ardından topladım kendimi. Ne diyordu önderimiz: "Daha çok umut, daha çok inanç!" Bundan en ufak bir taviz verilmemeli, kuşku duyulmamalıydı. Bir insan kendine ne kadar kızar, ben de öyle kızıyordum kendime. Belli ki bir yığın küçük burjuva anlayış taşıyordum içimde. Dışarı vurmasam da içimde taşıdığım yanlış anlayışlarım vardı.

"Kendi kendini kontrol edemeyenler, yüzleri, binleri de kontrol edemezdi."

Önderimiz aynen böyle söylemişti. Öndere, partiye ve şehitlere verilen sözlerin ardından bireysel isteklerin peşinden gitmek olmazdı. Genel bir talimat benim için değiştirilemezdi. Bunu nasıl isteyebilirdim partiden? Bunca başarılı pratiğin ardından kendimi tartışılır duruma getirmemeliydim. O

günkü bakış açımla aynen böyle düşünüyordum. Günlerdir süren moralsizliğime bir son verip yeniden yaşama katılmaya başladım. Şunun şurasında birkaç günümüz kalmıştı zaten.

Evin'le ilk karşılaşmamızda bu defa aynı sözleri ben söyledim, "Ben Kuzey'den, sen Güney'den özgür ülkeyi yaratana kadar..."

İlk o gün gülümsediğine tanık oldum. Evin gülünce gözleri de gülerdi. Gamzeli gülüşünü özlemiştim. İlk o gün uzun uzadıya konuşabildik. Yönetimden kimseler yanımıza gelip bizi uyarmamıştı. Geldiğimiz şehirden konuştuk, belki bir gün yolumuz o şehre yeniden düşerdi. Eğer bir gün birbirimizin izini kaybedersek ne yapacağımızı konuştuk.

"İlk adres ablam olsun. Ben ne yapar eder haber bırakırım ona..." dedi Evin.

O büyük şehirde kimim kimsem yoktu, bu yüzden bir adres veremedim.

"Hacer'i duydun mu, nereye gidiyor?" diye sordum.

"Yok, nereye gidiyor?"

"Özel görevmiş, bu yüzden gizli tutmasını söylemişler."

"Bizden uzak olsun da başımıza bela olmadan..."

Hacer'in bizimle aynı grupta olmamasına ikimiz de çok sevinmiştik.

Evin'le baş başa kalmayı ne çok özlemişim meğer. Kampa geldik geleli ilk kez elini tutup okşadım. Uzun saç örgüsüne dokundum. Bir an duygulandı, gözleri doldu.

"Gözlerin yağmur yüklü."

"Sevinçten, biraz da ayrılıktan" dedi.

Bir an lal oldum sanki. Bu savaşta bir daha kavuşamamak da vardı.

"Senden bana hatıra bir şey olsun yanımda."

Hemen saçlarındaki tokalardan birini çıkarıp bana uzattı.

"Dokunduğun, taradığın saçlarıma dokunursun, bu toka seni bana getirecek bir gün."

Aldım tokayı, elimde okşadım biraz, nakışlı, kelebek bir tokaydı. Her aklıma geldiğinde büyüsüne inandığım bu toka beni Evin'e götürecek miydi gerçekten? O an bunu düşünmemiştim hiç... Elim birden kalemime gitti.

"Bu da benim hediyem, öyküler yazarsın. Günlük tutmayı da unutma sakın."

"Hep saklayacağım bunu, günlük de tutacağım, öykü de yazacağım."

Üç aylık kamp yaşamımızda bir tek o gün baş başa konuşabildik. Birbirimize sözler verdik. Ayrılırken elini bırakamamıştım, içime bir hüzün çökmüştü.

Son söz onun ağzından çıktı: "Direnişten sonra kavuşursak eğer..." Daha sözü bitmemişti ki, Rewşen bize seslendi: "Toplanıyoruz!.."

Evin'in son sözlerinin yarıda kalması, cümlesini bile bitirememesi içime dert olmuştu.

Ertesi gün yolculuk hazırlıklarına başlandı. Gruplar oluşturuldu, tanıştırıldı, taktikler verildi. Her şeyin örgütlenmesi yapıldı. Bu hazırlıklara göre ben Kuzey eyaletinin dördüncü bölgesine gidecek gruptaydım. Grubumuz yirmi iki kişiden oluşuyordu. Nereden, nasıl, hangi zamanda, nerede olacağımıza dair bütün bilgiler verilmiş, planlar yapılmıştı. Grup komutanımız o bölgeyi bilen biriydi. Yardımcısı ben olacaktım. Grubumuzda beş kadın yoldaş vardı, bunlardan birinin Evin olmasını ne çok isterdim. Ama olmadı, o şimdi başka bir grupla başka bir alana gidecekti. Kimler vardı grubunda acaba? Bilmem iyi olacaktı. Olur a bir gün iz sürmek istersem işe yarardı.

Vedalaşmak için gruplar alana çıktıklarında gözüm Evin'in grubundaydı. Azad vardı, Harun vardı, kadınlardan Jiyan vardı. Yola çıkacak gruplarla vedalaşma töreni başladığında herkeste coşkuyla hüzün birbirine karışmıştı. Evin'e son dokunuşum o gün orada oldu. Elini uzattığında tutup sarılmak

istedim. Ama kadın yoldaşlara sarılmak yasak olduğundan sarılamadım. Ne o ne de ben yapamadık bunu. Bir süre göz göze durduk. Ne o konuşabildi ne de ben. İkimiz de lal olmuştuk. Eli elimden kaydı gitti bir an. Bakakaldım ardından, bir süre gözlerimi ayırmadım ondan. Sırtındaki çantası ve omzuna astığı keleşi belini bükmüştü. O haliyle şimdi dağlar aşıp yollar gidecekti. Gözlerden kayboluncaya kadar baktım ardından, dönüp iki kez el salladı. Uzaklaşa uzaklaşa önce bir karaltı oldular, sonra da daha küçük bir karaltı olup gözden yittiler...

Ertesi gün bizim grup yola çıktı. Evin'le geldiğim kamptan tek başıma ayrılıyordum. İçimde biraz hüzün, biraz da kırgınlık vardı. Evin'den ayrı düşmek çok ağır gelmişti bana. Yola çıktığımızda bunun ağırlığını daha çok hissettim. Aklım başka, duygularım başka şeyler söylüyordu. İçten içe kabul edemiyordum bu ayrılığı. Bir yandan da aklım, olması gerekenin bu olduğunu söylüyordu.

Ne zaman duygusallaşmaya başlasam önderimizin çözümlemelerini hatırlayarak kendime geliyordum. Ondan güç alıyordum. Ne diyordu önderimiz: "Duygusal olanlar mücadelede dürüst olamazlar, başarılı olamazlar. Bırakın bu küçük burjuva iflah olmazlığını." Bunları anımsadıkça kendime geliyordum. Sen çok yaşa ey önder! Üstelik, artık sadece bir savaşçı değil, aynı zamanda grup komutan yardımcısıydım.

12

Karmaşık duygular içinde dağ taş, dere tepe aşa aşa ilk geçiş noktamıza ulaştık. Daha epey yol vardı yürünmesi gereken. Vardığımız yer, komşu ülkeye yakın sınırdaki kamplarımızdan biriydi. Bir süre burada kalıp yolumuza devam edecektik. Kamp sorumlusu karşıladı bizi. Güneş henüz yeni batmış, hava kararmaya başlamıştı. Bir süre sonra, nereden geldiklerini anlamadığımız gerilla grupları etrafta gözükmeye başladı. Kampın çevresindeki dağlık bölgeye küçük gruplar halinde yayılmışlardı.

Dağlarda ilk kez bir kamp görüyordum. Burası da bir kamptı ama göze görünecek hiçbir bina yoktu. İlk kez o zaman anladım dağlardaki kampların farklı olduğunu. Şöyle bir bakındım etrafa, korunaklı bir yer olduğu anlaşılıyordu. Sığınaklardan oluşan bir kampa gelmiştik. Kampın komutanı geniş katılımlı bir toplantıyla bulunduğumuz alanı tanıttı. "Kuzey'e gidecek arkadaşlar bir süre bizimle kalacak. Buradaki çalışmalara katılacaklar. Koşullar oluştuğunda da bölgelerine gidebilecekler."

Adının Mervan olduğunu öğrendiğimiz komutan büyük ülkenin dilinde konuşmakta zorlanıyordu. Kamp ortamı ve faaliyetler hakkında bilgilendirmeler yaptı. Anlattığına göre, yakın bir dönemde iki askeri birliği pusuya düşürüp kayıplar verdirmişlerdi. Bu nedenle, havadan ve karadan yoğun operasyonların başlatıldığını söyledi. Anlaşılan tam da savaşın

orta yerine düşmüştük. Kamp sahasında bize, "Ülke içine ayak bastığınızda savaşla iç içe olacaksınız" denmişti. Aynen öyle olmuştu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde uzaklardan silah sesleri geliyordu. Yanımdaki arkadaşa "Silah sesleri geliyor" dediğimde, "Burası böyle, düşmanın taciz atışlarıdır" diye yanıt vermişti. O geceyi unutmadım hiç. Ülke içinde ilk gecemdi. İlk silah seslerini duyduğumda birazdan operasyon olacak, çatışmaya gireceğiz diye düşünmüştüm. Ama ne operasyon olmuştu ne de çatışma. İlk günlerim buna benzer acemiliklerle geçti. Günler ilerledikçe alışmaya başladım. Dağdaki yaşamın imkânsızlıkları ve zorlukları daha çoktu. Bu konuda da hazırlanmıştık. "Ülke içinde zorluklarla karşılaştığınızda daralmayın, bu zorluğun geçici olduğunu düşünün ve bunu bir an olsun unutmayın." Bunun bilinciyle daralmadım.

Gerilla yaşamının bir imkânsızlıklar ve zorluklar savaşı olduğunu öğreneli çok oluyordu. Kendimi Kuzey eyaletine hazırlamıştım. Dönemin militanı olup fırtına gibi esecektim. Şehre inerek baskınlar yapıp devletin askeri birliklerine darbe üzerine darbe vuracaktım. Eleştirilen Kuzey eyaletinde başarılı bir pratiğin sahibi olacaktım. Kendimle sözleşmiştim; partiye, Evin'e sözler vermiştim. Bir an evvel ulaşmak istiyordum bölgeme. Ama buradaki duruma bakılırsa bunun öyle yakın bir zamanda gerçekleşeceği yoktu. Kamp komutanımız koşulların uygun hale gelmesinden bahsetti. Kendimi bölgeme hazırladığımdan buradan bir an evvel gitmek için sabırsızlanıyordum.

Kampa gelişimiz bir hafta ya olmuş ya olmamıştı. Büyük bir baskına hazırlandığımız söylendi. Önce gruplar oluşturuldu, sonra da baskının hazırlık aşamasına geçildi. Komutanlar tek tek takımlar düzeyinde taktik çalışmalar yaptılar. Heyecanlanmadım dersem yalan olur. İlk kez böylesine kapsamlı bir eylem hazırlığında yer alacaktım. Tüm hazırlıklar

yapıldıktan sonra gecenin ilerlemesi beklendi. Seher vaktine yakın bir saat düşünülmüştü. Gecenin bir yarısında içtima alanında toplandık. İçtima alanı çok korunaklı bir yerdi. Ormanlık bir alan olduğundan birçoğumuz ağaçlara yapışık duruyorduk. Tüm gece uyuyamamıştım. Bazı arkadaşların rahat olduğunu görünce heyecanım yatışıyordu biraz. Belli ki çok tecrübeli arkadaşlar vardı aramızda. Eylem planı hazırlanırken konuşmalara tanık oldum. Eğitim devresinde görmediğim, duymadığım gerilla taktiklerini o gün öğrendim. Çıkabilecek en ufak bir tersliğin bile dikkate alındığına tanık oldum. Bu kadar ince taktikten sonra eylemin başarısız olması düşünülemezdi bile.

Kamp komutanı "Baskın grubuna katılmak isteyenler öne çıksın!" dedi.

Önce sessizlik oldu. Tek tek öne çıkıp sıraya geçenler bozdu bu sessizliği. Her şey askeri bir disiplin içinde gerçekleşiyordu.

"Yirmi kişi yeter" dedi komutan.

Daha çıkanlar vardı ki, bu talimat üzerine geri dönüp yerlerine geçtiler. Ardından saldırı grubu oluşturuldu. En sonunda da savunma grubu. Bizim grup savunmada görevlendirildi. Eylemin en kalabalık grubu, saldırı grubuydu. Son hazırlıklar yapıldıktan sonra nefesler tutulup yola çıkıldı.

Sınıra doğru giden yolumuz dağlık bir alandan geçiyordu. İki saatlik bir yolculuğun ardından eylem alanına varmış olacaktık. Gerilla adımlarıyla başlayan yürüyüşümüz aynı tempoda devam etti. Eylem noktasına yaklaşıncaya kadar hiçbir aksilikle karşılaşmamıştık. Beş yüz metre ötede, vadiyi andıran bir alanda karakolun ışıkları yanıyordu. Dağınık duran birliğimiz verilen taktikler doğrultusunda ateş için konumlandı. Az sonra da Komutan Mervan'ın telsiz konuşması duyuldu.

"Taktik planda bir değişiklik yapmıyoruz. Gruplar eylem

planının aynısını uygulayacak. Tüm savaşçılara başarılar diliyoruz..."

Komutanın konuşması biter bitmez, önce baskın grubu hedefe doğru hızlı adımlarla yürümeye başladı, ardından saldırı grubu ve onları da biz takip ettik. Çok geçmemişti ki baskın grubu ateşi başlattı. Bir anda ortalık savaş alanına döndü. Silahlar aralıksız patlıyordu. Karakolun tüm ışıkları söndürüldü. Belli ki askerler uyumuyordu. Biksi, havan ve roketatar kullananlarımız vardı. Birkaç roket mermisinin binaya isabet ettiğini ve yanmaya başladığını gördük. Saldırı grubumuzun ateşiyle birlikte askerlerin karşı ateşi yavaşlamıştı. Gerilla gücümüz epey bir süre ateşi sürdürdü. Karakol binası cayır cayır yanıyordu. Binayı koruyan birkaç kulübeden ateş ediliyordu. Kısa süre sonra onların da sesi kesildi.

Eylem planımıza göre, eğer askerler savunmasız kalırsa karakola girilip mühimmat kaldırılacaktı. Telsiz konuşmalarından, bir iki arkadaşın vurulduğunu öğrendik. Asker de direniyordu. Bu durumda karakolun içine girmek zordu. Şimdi ne olacaktı? Mermiler sağımıza solumuza düşmeye başlamıştı. Bulunduğum mevzi korunaklıydı, ama saldırı grubumuz ne ilerleyebiliyor ne de geri çekiliyordu. Telsizden, vurulan arkadaşların sesi geliyordu.

"Yerimden kalkamıyorum, biriniz bana doğru gelin" diyen bir arkadaşımızın sesi.

Sonra kesildi o ses. Çok zor bir andı, çatışmada vurulmak ve bir daha kalkamamak. Çatışma bir süre bu tempoda devam etti. Saldırı grubunun ilerleyemediğini anlayan komuta kademesi, "Geri çekiliyoruz" talimatı verince çatışma yeni bir evreye girdi. "Geri çekilme" çatışmalarda zor bir aşamadır. Bu baskında da anladık bunun zorluğunu. İnanamadık ama gerçekti. Sekiz kayıptan beşini geri çekilirken vermiştik. Askerlere büyük kayıplar verdirilmişti ama kayıplarımız tüm gerilla birliğini yasa boğmuştu. Sınırı geçip Ana Karargâh'a

vardığımızda hüzünlüydük. İki saat önce bizimle olanlar şimdi yoktu... Komutan Mervan, çatışmada ölenler için kısa bir konuşma yaptı. Konuşmasında, gerilla yaşamının bu tür acılı yanları olduğunu, ama ülkemizde özgürlüğün bu kayıplar sayesinde yaratıldığını bilmemiz gerektiğini belirtti. Ardından, eylemin yorgunluğunun geçmesi için dinlenmeye çekildik. Gece boyu uyumayan birliğimiz sığınaklara dağıldı. Eylemimizin yankılarını ertesi gün duyduk.

Büyük kamp dediğimiz Ana Karargâh iki ülkenin sınırları arasında bir yerdeydi. Her zaman en fazla gerilla burada bulunurdu. Ülke içine de bu kamptan gerilla dağıtımı yapılırdı. Ülke içindeki Kuzey eyaletine gitmek isterken yolum nereye düşmüştü?

Ertesi gün bizim için tanışma töreni hazırlandı. Altı yüz kişilik bir gerilla ordusuyla karşılaşmıştık. Kamp stratejik ve korunaklı bir alana kurulduğu için kısmen yerleşik hayata geçilmişti. Kamp bölgesinde sığınakların yanı sıra küçük küçük evler yapılmıştı. Kampın başında bulunan sorumlu komutan, kuruluşundan beri parti saflarında olan Resul yoldaştı. Adını çok duymuştum. Kamp sahasında da, eğitim çalışmalarında da adı çok geçerdi. Eylemimizden dolayı kutladı bizleri.

"Eyleme katılan yoldaşları kutluyoruz. Döneme denk düşen bir eylem oldu. Partinin vuruş tarzıyla savaşıldığında sonuçlarını görüyorsunuz. Partinin vuruş tarzı kazandıran, dönüştüren tarzdır."

Etkili konuşmasının ardından aklım "partinin vuruş tarzı" dediği şeye takıldı. Daha önce duymamıştım bunu. İlk fırsatta notlarıma baktım. Böyle bir tarif yoktu notlarım arasında. Böylece o gün yeni bir şey daha öğrenmiştim. Hemen defterime not ettim. Sonraki günlerde ağzımdan düşürmedim, ne zaman eğitimde söz alsam partinin vuruş tarzını anlatıyordum. Bilinç düzeyimi geliştirmek için özgün kavramlar bulduğumda hemen not alıyordum. Gerilla teorisine dair

öğrendiklerimiz klasik şeylerdi.

Ülkemiz gerçekliğinin özgün koşullarını dikkate almamız isteniyordu. "Ülkemizin özgün koşulları" eğitimlerde ve pratik yaşamda beni zorlayan şeylerin başında geliyordu. Birçok şeyin gerekçesi bu özgün koşullar teorisine bağlanıyordu, bu özgünlüğün dünya devrimleri tarihinde bir benzerinin daha olmadığı söyleniyordu. Özgün koşullar çok anlatılmasına rağmen ya iyi anlatılamıyordu ya da fazla abartılıyordu. Her yeni gelişme bu "özgün durum"la açıklanıyordu. Eğitim devresinde de eksik anlaşılan ya da anlaşılmamak üzere kurulan iki şey vardı: Biri partileşmek, diğeri ise bu "özgün durum"du. "Partileştim" ya da "Özgün durumu anladım" diyene henüz rastlamamıştım. "Partileşmeye çalışıyorum" ya da "Özgün durumu kavramaya çalışıyorum" gibi cümleler kurulurdu.

Böylesi durumlarda Resul yoldaş örnek gösterilirdi. Resul yoldaş bile partinin yaşında olmasına rağmen, "Ben partileşemedim" diyorsa... "bizim ne haddimize"ydi. Parti önderinin dediğine bakılırsa bu gidişle de kolay kolay kimse gerçek partili olamazdı. Sadece mücadele içindeki şehitler gerçek partiliydi, bir de kendisi.

Resul yoldaşın partiye bağlılığı örnek gösteriliyordu. İşte bizlere örnek gösterilen yoldaş şu an karşımdaydı. Kısa boylu, kır saçlıydı, çevik birine benziyordu. Yüzündeki kırışıklardan orta yaşın üzerinde olduğu anlaşılıyordu. On beş yıllık partili geçmişiyle bizlerde saygınlık uyandırıyordu. Denilene bakılırsa, ülke içinde ayak basmadık yer bırakmamıştı. Birçoğumuz onun gibi olmak için yaşama katılıyorduk. Kısa sürede kaynaştık buradaki yapımızla da.

Kuzey'e gidecek grubumuzla yönetim bir görüşme yaptı. Bu koşullarda yola çıkmamızın doğru olmayacağı söylendi. Ülke içinde çok yoğun operasyonlar başlamıştı. Hele bir de bu eylemimizden sonra devlet güçlerinin daha da

saldırganlaşacağı söylendi. Bu süre içinde kamp yaşamına katılıp daha yetkinleşmemiz gerektiği belirtildi. O görüşmenin ardından artık biz de kampın savaşçıları olmuştuk. Önderin yanından geldiğimizi duyanlar sitem ediyorlardı.

"Beş yıldır saflardayım, bir kez olsun önderi görmek nasip olmadı."

"Bir defa dokunsam, sonra da Allah canımı alsın."

"Burada olmama rağmen gücümü parti önderinden alıyorum."

"Başarılı bir pratiğin ardından önderlikle buluşmayı düşünüyorum."

"Önderin tarzı kazandırıyor, çözümlemelerinden güç alıyorum."

Kadın yoldaşlar daha çok istiyordu önderle buluşmayı. Kampın yarısı kadın yoldaşlardan oluşuyordu. Büyük kamp olması nedeniyle zaman zaman daha çoğalıyormuş sayıları. Kamp aynı zamanda ülke içinden katılanların uğrak yeri olmuştu. İki üç aylık bir askeri eğitimin ardından ülkeye dönenler oluyordu. Ülke içindeki kamplara lojistik destek vermesi bakımından da önemli işleve sahip bir kamptı. İki komşu ülkenin sınırında kurulmuş olması alanı daha önemli hale getiriyordu.

Kaldığımız süre içinde çok şey öğrendim burada. Bir ayağımız ülke içindeydi, halkımızla iç içeydik her gün. Ülkede olup biten her şeyden haberimiz oluyordu. En önemlisi, Resul yoldaşın komutası altında partiye ve devrime dair çok şey öğreniyorduk. Çok teorik biriydi. Dünya devrimlerine, ülkemiz devrimine dair her şeyi anlatıyordu bizlere. Önderin kampında öğrenemediğimiz birçok ayrıntıyı ondan öğrendim.

Mümkünler Teorisi kapsamında anlattığı, parti içindeki sınıf savaşı insanı ürkütüyordu; inanılması zor şeylerdi ama gerçekti. Meğer parti içinde kaç kez tasfiyecilik yapılmış ama önderimiz bu tasfiyecileri boşa çıkarmayı başarmış her

defasında. Bu nedenle parti içi sınıf savaşımını bir an olsun unutmamamızı söylüyordu. Özellikle saflardaki köylü anlayışının çok güçlü olduğunu, her daim buna karşı uyanık olup bu anlayışlara karşı partinin militan çizgisiyle savaşılması gerektiğinin altını çiziyordu. Sözü edilen bu köylü anlayışının her yerde karşımıza çıkacağını söyleyince, bir an kamp ortamımızın bileşimine baktım, büyük çoğunluğu köylülerden oluşuyordu...

13

Bugün yarın derken kış bastırdı. Yerimizde kalmıştık. Günlerce kar yağdı. Bu zorlu kış koşullarında yola çıkmamızın doğru olmayacağı söylendi. Ülke içi dağlarda çığ düşmesi sonucu yaşamını yitiren yoldaşlarımız olmuştu. Bu durum hepten korkutmuştu bizleri. Dağdaki karların erimesini bekleyecektik. Bu bekleme üç ayı buldu. Bir kış boyu teorik eğitime ağırlık verdik. Yeni gruplar kuruldu. Kuzey bölgesi hakkında kapsamlı şeyler konuşuldu, tartışıldı. Geçmişte o bölgelerde kalan yoldaşlar deneyimlerini bizimle paylaştılar. Ülke içinde savaşmanın zorlukları bir bir anlatıldı. Gideceğimiz Kuzey eyaleti hakkında bir yığın bilgi edinmiştik.

Baharla birlikte karlar çözülmeye başladı. Bir sabah uyandığımızda karşıki dağın karlarının erimekte olduğunu gördük. Çok yüksek tepeleri olan bir dağdı. Ne zaman gideriz dediğimizde, karşıki dağ gösterilirdi. "Yılanbaşlı dağın karı ne zaman erirse o zaman."

Artık kimse tutamazdı beni buralarda, zaten dört ay gecikmeli gidecektik alanımıza. Kuzey'e gidecekler, hep birlikte yönetime baskı yapmaya başladık. Ülke içinden iyi haberler geliyordu. Şehirlerde küçük çaplı ayaklanmalar yaşanıyordu. Bu ayaklanmaları ilk duyduğumuzda, "Halkımız ayaklanmış devrim yapıyor, biz ise kampa sığınmış bekliyoruz" demiştik. Kamp yönetimi üzerinde etkili olmaya çalışıyorduk. Bu baskılarımız sonuç verdi. Bir sabah içtimasında, "Ülke içine

gidecek gruplar hazırlansın" dediklerinde ortalık bayram yerine döndü.

Ülke içine gidecek gruplar arasında yolu en uzak olan, bizim Kuzey grubumuzdu. Aynı gün hazırlıklar yapıldı. Gecenin geç bir saatinde sınırı geçip ülke topraklarına ayak bastık. Olası operasyonlara karşı dikkatli olmamız çokça söylenmişti. Yeni grubun katılımıyla sayımız iki katına çıkmıştı. Kendimizi daha güçlü ve iyi hissediyorduk.

Rehberimizin tecrübeli olması kolaylık sağlayacaktı bize. Grup geçirmenin karakol basmaya benzemediğini, on kat daha dikkatli ve uyanık olunması gerektiğini söylüyordu. "Eyleme giden grup ne yapacağını bilir, planlı gider, planlı geri çekilir. Ama yol giden bir grubun önceden plan yapma şansı yoktur" diyordu.

Evet, önceden yapılmış bir planımız yoktu. Altı ay önceki yolu takip edeceğimiz söylendi. Altı ay az bir zaman değildi, birçok operasyon olmuştu, ya devlet güçleri pusu atmışsa geçeceğimiz yollara?

Tüm riskleri göze alarak, rehber yoldaşın öncülüğünde çıktık yola. Eğer büyük aksilikler olmazsa otuz ile kırk gün arası bir zamanda alanımıza ulaşmış olacaktık. Ağırlıklı gece yürüyüşleri yapacaktık. İyi başlayan yolculuğumuzun ikinci geçiş noktasında bir hareketlilik fark ettik.

Operasyon havası sezilmişti. Yükseklerde taciz uçuşu yapan helikopteri görebiliyorduk. Böylesi anlarda yola devam edilmeyecekti. Gündüz bekleyip, gece karanlığında yolumuza devam ettik. İkinci ve üçüncü geçiş noktalarını rahat geçtik. Yolumuz dağ silsilelerinden ilerliyordu, zaten geçiş noktası denilen şey de, iki dağı birbirine bağlayan düz alandı. Kalabalık bir grubun gündüz gözüyle düz araziden geçiş yapması kolay değildi. Olası bir aksilikte ağır sonuçları olacağı için rehberimiz ince eleyip sık dokuyordu. Elli kişiye yakın gerilla grubu onun sorumluluğundaydı; dağ taş, dere tepe demeden,

düşe kalka yol gidiyorduk. Bir haftalık yolu geride bırakmıştık. O ana kadar her şey iyi gitmişti. Ülkenin iç kısımlarına girdikçe zorlanıyorduk. Bir dinlenme molası vermemiz gerekiyordu ama nerede, nasıl? Grubumuz sürekli efor kaybettiğinden yorgun düşmüştü. Rehberimizin dediğine bakılırsa bir günlük yolun ardından bu normaldi. Ama öncelikle yola devam etmemiz gerekiyordu.

Çantamızdaki erzağımız da azalmaya başlamıştı. Kurumuş ekmeklerimizi suya batırıp yiyorduk. O güne kadar kadın yoldaşların bu gibi uzun yolculuklarda yarı yolda kalacaklarını düşünüyordum ama yanıldığımı anladım. Gruptaki sekiz kadın yoldaşımız da bizim gibi ayaktaydı. "Kadın savaşamaz", "Kadının fiziği buna uygun değil" diyenleri utandıracak bir gerçekle karşılaşmıştım. Kafamdaki önyargılar bir bir yıkılıyordu. Daha yıkılacak ne kadar çok şey vardı kim bilir?

Bir günlük yolun ardından tepesi göğe yakın bir dağın dibine geldiğimizde, rehber yoldaşımız, "Bilin bakalım bu dağ hangi dağ?" diye sordu. Herkes başını kaldırıp dağın en tepesine baktı. "Nuh Dağı" dedik. Ucu bucağı görünmeyen bu dağı tırmanmaya başladık. Büyük kamplarımızdan biri de bu dağdaydı. Askerlerin ele geçiremediği dağlarımızdan biriydi. Tepelerinde parti bayrağımızın dalgalandığını gördüğümüzde içimiz kabarmıştı.

Rehberimiz, "Bir gün dağlarda yolunuzu kaybederseniz bu dağa ulaşmaya çalışın, bu dağ saklar sizi" dedi. Daha önce bir süre bu dağdaki kampta kaldığını söylemeyi de ihmal etmedi. Bu dağ, geçişlerde mola yeri olarak da kullanılıyormuş. Bizim için de öyle oldu. Üç gün burada kaldık. Yüze yakın gerilla vardı kampta. Birkaç yaralı yoldaşın olduğu söylendi. Baskın ve çatışma sonrası acil durumlarda yine bu kamp kullanılıyormuş.

Kampın başındaki yoldaş uzun yıllar hapishanede kalmış biriydi. Askeri darbede tutuklanmış, tam on yıl kalmış

içerde. Bir gece boyu hapishanede yoldaşlarımıza yapılan vahşi uygulamaları anlatınca devlete olan kinimiz iyice bilendi. Kamptan ayrılmadan önce de, "Hogır arkadaşa destek olun, selamlarımızı iletin" dedi.

Hogır, gideceğimiz Kuzey eyaletinin komutanıydı. Uzun yıllardır parti saflarında olan, merkez bir yoldaştı. Tüm eyaletin yönetimi ondaymış. Ne zaman ismi geçse, "Tek başına karakol basan yoldaş" diye söz edilirdi. Daha görmemiş, tanımamıştık ama o kadar çok anlatılmıştı ki, sanki çok yakından tanıdığımız biri gibiydi. Kuzey'e, onun yanına giden grup olarak kendimizi şanslı sayıyorduk. Bu şansın herkese nasip olamayacağını düşünüyorduk. Düşünüyorduk düşünmesine de sağ salim ulaşabilirsek yanına.

Nuh Dağı'nda verdiğimiz mola ilaç gibi geldi. Sanki yeni yola çıkmış gibi düştük dağlara... Günlerdir yürüyorduk ama daha yol yüzü görmemiştik. Nuh Dağı gibi iki yerde daha mola verdikten sonra otuz üçüncü günde kampa vardık. Rehberimiz, "Kayıp vermeden ulaştık ya, parti önderi duysa kesin ödüllendirir bizi..." demişti. Çok önemli bir görevi yerine getirmiş olmanın gururunu yaşıyordu. Ülkenin bir ucundan diğer ucuna grubu kayıp vermeden getirmek az buz bir şey değildi. Üstelik yoğun operasyonlara rağmen.

Devlet güçleriyle iki kere temasımız olmuştu ama ikisinde de sıyrılmayı bilmiştik. Bunda rehber yoldaşımızın tecrübelerinin payı olmuştu. Daha yola çıkarken söylemişti, "Burnumuz kanamadan ulaşacağız alanımıza..." diye. Öyle de olmuştu. Vardığımız yer Kuzey bölgesinin Zirki dağ silsilesinde korunaklı bir yerdi. Dağ dağ içinde derler ya, aynen böyle bir alandı.

Burada da törenle karşılandık. Sayıları yüzün üzerindeydi nereden baksanız. Bir bu kadarı da kampın çevresine küçük gruplar halinde dağılmıştı. Bazı grupların eylemde olduğunu sonraki günlerde öğrenmiş olduk. Rehberimizin söylediğine

bakılırsa her dönem üç yüz-dört yüz civarında savaşçı bulunuyormuş bu kampta.

Törende gözümüz ilk önce kamp komutanı Hogır'ı aradı ama bizi karşılayanlar arasında yoktu. Onu ararken tanıdık birkaç kişiye rastladım. Evet bunlar onlardı. Geçen yıl şehir çalışmalarından gönderdiğimiz gençler. Onlar da tanıdı beni. El sıkışıp selamlaştık. Geldiğim yerde tanıdıkların olması rahatlatmıştı beni. Biraz da gururlanmıştım doğrusu, çünkü onları ben yolcu etmiştim. "Gidin, arkanızdan geleceğim" demiştim. Gecikmeli de olsa sözümü tutmuştum.

O gün törenden çok sonra Hogır'la görüşebildik. Gazete ve televizyonlarda gördüğümüz gibiydi. Saçları dökülmüş, keli çıkmıştı. Elimizi sıkıp tek tek selamladı bizi. Toplantı düzeni alıp Hogır'ı dinlemeye koyulduk. Eyaletin genel bir özetini yaptı. Hızlı ve kısa cümleler kuruyordu. Ertesi günden itibaren kampın savaşçıları olacağımızı hatırlattıktan sonra ayrıldı yanımızdan. Belli ki daha özel bir yerde korunuyordu. Aynı kampta olmamıza rağmen daha özerk bir yaşam tarzı oluşturmuştu. İlk günlerde dikkatimi çeken şey bu oldu. Oysa onun konumunda olan büyük kampın sorumlusu Resul, grubuyla daha iç içeydi. Hogır'ın bu özelliği ve özerkliği nereden kaynaklanıyordu? Kimselerle paylaşamadım bunu, kimselere soramadım. Bu özerklik, kendini koruma, kollama tedbiri olabilir miydi? Ama öyle olsa diğer kamp komutanları için de geçerli olması gerekirdi.

Kafamda soru işaretleri yaratan Hogır'ın bu özerk konumu günlük yaşamın birçok alanında göze çarpıyordu. Bilemiyordum, başkalarının da gözüne çarpıyor muydu? Kamp savaşçılarının tümünde Hogır hayranlığı öyle bir geliştirilmişti ki... herkes yeni bir Hogır olma hevesi içindeydi. Günlük eğitim Hogır'ın pratiği üzerine kurulmuştu. Yazdığı küçük bir kitapçık vardı: *Ülkemizde Gerillanın El Kitabı*. Bize de dağıtıldı bu kitaptan. İlgimi çekmişti, bir de okuma zorunluluğu

vardı. Kamptaki her savaşçı bu kitabı okumakla yükümlü kılınmıştı. Kitapta Hogır'ın adı geçmiyordu ama okuyan her partili hemen anlardı onun yazdığını. Gerilla savaşı teorisine yeni tarifler getiriyordu; "Karınca filin karşısında oldukça zayıf bir yaratıktır ama isterse filin kulağından girip beynini dağıtabilir" diyordu kitabın bir yerinde. Kendi deneyimlerinden yola çıkarak birçok şey anlatıyordu.

Kampta ilk günlerimiz ortamı tanımakla geçmedi, çünkü kamp ortamı diğer kamplara benzemiyordu. Kamp küçük gruplar halinde Zirki Dağı'nın geniş bir alanına yayılmıştı. Hem eğitim yapan gruplara rastlıyorduk hem de eylemden yeni dönen gruplar vardı. Anlatılanlara bakılırsa çok başarılı bir eylem gerçekleştirmişlerdi. Bu yüzden olsa gerek tüm grubun morali yerindeydi. Anlata anlata bitiremeyenler vardı. Hatta baskın sırasında bir helikopter düşürdüklerini ama devlet güçlerinin bunu gizlediğini söylediler.

Kampımız Kuzey eyaletinin en dağlık bölgesinde kurulmuştu. Burada bir kamp olduğuna dair hiçbir belirti göze çarpmıyordu. Tüm Kuzey eyaletinin savaşçı dağıtımı buradan yapılıyordu. Kuzey'e gönderilen her gerilla grubu önce bu kampa gelmek zorundaydı. Buradan da grupların bölgelere dağılımı Hogır tarafından yapılıyordu. Parti merkez üyesi olduğundan Kuzey saha komutanı olarak görevlendirilmişti. Kuzey kampının burada olmasının Zirki Dağı'nın erişilmez konumundan kaynaklandığı söyleniyordu. Kuzey'in en büyük dağ silsilesi burasıydı. Kara operasyonlarıyla sonuç alamayan devlet güçleri, arada bir hava saldırılarıyla sonuç almaya çalışıyordu. Kampın, son bir yılda üç kez havadan bombalandığı söyleniyordu. Buna rağmen kayıp verilmemişti.

Günler geçtikçe kampı tanımaya çalışıyordum ama bazı şeyler eksik kalıyordu. Diğer kamplarımıza benzemeyen şeyler vardı burada. Diğer kamplarda her şey daha aleni yapılırken, burada durum başkaydı. Bu başkalaşımı dile getirmekte

zorlanıyordum. Partinin bazı kuralları vardı ki her yerde geçerli olması gerekiyordu. Ama burası hariçti galiba. Örgütsel işleyişi bir türlü öğrenemiyordum. Kimin sorumluluğu altındaydım, bilmiyordum. Görmediğim, tanımadığım birinden talimat almak istemiyordum. Doğrusu içim pek rahat değildi. Ne hayallerle geldiğim alanda hayal kırıklığına uğramıştım. On gün geçmesine rağmen hâlâ raporlarımız alınmamış ve ne yapacağımıza dair kimse konuşmamıştı bizimle. Bir an hafife alındığım hissine kapıldım. Bu moral bozukluğunu günlük yaşama yansıtmamak için kendimi zorluyordum.

Artık rapor istemezler herhalde dediğim günlerde, "Raporlarınızı yazın" dediler. Raporu yazıp verdikten birkaç gün sonra da Hogır çağırdı beni. Bulunduğum sığınaktan koruması aldı. Kayalıkların ve pelut ağaçlarının arasından epey yürüdük. O zaman anladım Hogır'ın bizden uzak, zula bir yerde kaldığını. Bir süre yürüdükten sonra ulaştık sığınağına. Öyle bir yerde konumlanmıştı ki, yeniden arayıp bulmaya kalksam bulamazdım. O kadar karmaşık gelmişti bana. Sığınaktan içeri girdiğimizde Hogır karşıladı bizi, yanında iki kadın yoldaş daha vardı. Yıpranmış eski bir battaniyenin üstüne oturmamı söyledi. Hal hatır sormanın ardından, elindeki tespihi hızlı hızlı çevirmeye başladı. Başını öne eğerek, "Raporlarınıza baktık, konuşalım biraz sizinle de" dedi.

Konuşurken karşısındakinin yüzüne bakmazmış, benimle de öyle konuşuyordu.

"Alanımızda sizi tanıyan savaşçılar var."

"Evet, şehir çalışmalarında birlikteydik."

Merakla bekliyordum ne diyeceğini, acaba bir sorun mu vardı? Kaygılanmıştım doğrusu.

"Önderin kampında kalmışsınız, bu emeklerin hakkını vermek lazım. Bu alanı siz istemişsiniz."

Başımı sallayarak onayladım.

"Yakıcı bir dönemden geçiyoruz. Partinin ve halkın

beklentileri var, boşa çıkarmamak gerekir..."

Hogır yoldaş gibi birinden daha özgün, duymadığım şeyler bekliyordum, ama o partinin genel doğrularını biraz kendine yontarak konuşuyordu. Yanındaki kadın yoldaşların hiç konuşmamaları ise beni ayrıca düşündürmüştü. Adının Zelal olduğunu öğrendiğim kadın daha bakımlı ve güzeldi. Sanki dağda değil de şehirde yaşayan bir kadın kadar bakımlıydı. Kampta kadın grubumuzun sorumlusu olarak tanıtılmıştı. Hogır sözlerini ara vermeden sürdürüyordu. "Şehir faaliyetlerini eleştiriyoruz. O alandan gelen savaşçıların çoğu sorun oluyor bize. Bazılarını siz göndermişsiniz, üniversite kökenli olanlar savaş gerçekliğine gelemiyor. Siz de üniversiteli sayılırsınız. Yarıda bırakmışsınız sanırım..."

Konuşmasından üniversitelileri küçümsediği anlaşılıyordu.

"Evet, yarıda bırakıp katıldım."

Yorum yapmadan cevap vermiştim. Sözlerimden pek hoşlanmadığını fark ettim.

"Savaş gerçekliğimiz zorluyor bunları. Yaşama gelemiyorlar, geri dönmek isteyenler oluyor. Bu durumda da sonuçları ağır oluyor."

Konuşmasının sonuna doğru, "Kendinizi yeni görevlere hazırlamalısınız" dedi. "Önderin yanından gelmiş savaşçılardan beklentilerimiz daha farklı olacaktır."

"Partinin bana vereceği her göreve hazırım" dedim.

Belli ki hoşuna gitmişti bu sözlerim; kafasını kaldırıp bir baktı bana, sonra tekrar eğdi önüne.

"Ülke içinin en zorlu alanında savaş yürüttüğümüzü bilmelisiniz. Her şey çok yakıcı ve dayatıcı burada. Kırsal alanda savaşçı olmanın zorluklarına alışacaksınız. Her şey sıfırdan yaratılıyor burada."

Cebinden çıkardığı tütün tabakasını açıp cigara sarmaya başladı.

"Üniversite gençliği yok burada. Gördüğünüz gibi savaşçı

yapımız köylülerden oluşuyor. Köylü deyip geçmeyeceksiniz, öyle anlatılmayla da anlaşılamaz, zamanla pratik içinde yaşayıp göreceksiniz."

Cigara bitimine kadar konuştu.

"Parti silahını ve alacağınız sorumluluğu en yetkin durumda kullanmak zorundasınız."

Bana söylediği son sözler bunlar oldu. Korumasına dönüp, "Alan örgütlememiz hakkında bilgilendirin yeni savaşçılarımızı..." dedi.

Konuşması boyunca bir defa olsun adımı anmamıştı. Onun için emrindeki herkes bir savaşçıydı. Üniversiteden gelenlere neden böyle öfkeliydi? Kendisi köylü kökenliydi. İlkokuldan sonrasını okumamıştı. Saflara katıldığında ise köyde çobanlık yapıyormuş. Bu öfkenin nedeni kendi ezilmişliği olabilir miydi? Geçmiş pratiğinden ve özeleştirilerinden öğrendiğime göre yakın çalışma arkadaşlarını bilinçli olarak köylülerden seçiyormuş. "Üniversite gençliği mücadele içinde beni zorluyordu, savaşmakta zorlandıkları için köylü kökenli olanları tercih ediyordum" diyen biriydi. Yanından ayrıldığımda kafamda çelişkiler vardı. İlk izlenimlerimden önyargıya kapılmak istemiyordum ama diğer kamp komutanlarıyla karşılaştırdığımda tarzının epey farklı olduğunu anlamıştım. Bu gibi durumları zamana bırakmak en iyisiydi.

Ben kesin grup sorumlusu olurum diye düşünmüştüm ama grup yardımcısı olduğumu söylediler. O günden sonra yönetime daha yakın olmaya başladım. Her sabah ve akşam grubumuzun tekmilini alıp grup sorumlusuyla birlikte yönetime iletiyorduk. Hogır'ı çok az görebiliyordum. Ne zaman sorsam toplantıda olduğu söyleniyordu. Kampımızın geniş alana yayılması nedeniyle şehir çalışmalarından tanıdığım yoldaşlarla görüşemez olmuştum. Ne zaman yönetimden birilerine sorsam, "Yoğunlaşma sürecinde olanlar var", "Eylemde

olanlar var" gibi nedenlerle geçiştiriliyordum. Evin'le parti sahasında yaşadıklarımız aklıma geliyordu. Her yer ne kadar birbirine benziyor dediğim oluyordu. Fazla dayatıcı olmak istemiyordum ama olumsuz cevaplardan bıkmıştım. "Olmazlar" üzerine kurulu bir sistem oluşturulmuştu ve hep olmazlar uygulanıyordu.

En çok korktuğum şey ise, büyük heyecanla geldiğim bu kampta şevkimin kırılmasıydı. Eğer böyle bir psikolojiye kapılırsam zorlanacağımı biliyordum. Evin'i düşünüyordum. O şimdi ne yapıyordu? Yeni yerine uyum sağlayabilmiş miydi? Bunları bile bilmemin imkânı yoktu. Arada bir kelebek tokasına dokunuyordum, bir daha kavuşabilme ihtimali için... Sıkıntılı zamanlar mı başlıyordu? Kötü şeyler düşünmek bir partilinin tavrı olmamalıdır deyip geçiyordum. Tam o günlerde, "Eyleme hazırlanın" komutu verildiğinde çok sevinmiştim.

Aklın durduğu zamanlar...

14

Eylemden iki gün sonraydı, yönetim tarafından çağrıldım. Diğer grup sorumlularıyla birlikte Hogır'ın sığınağında toplandık. Hogır her zamanki yerinde oturmuş cigara sarıyordu. Gelenlerle birlikte cigarasını sarmasını bekledik. Bir konuda bilgilendirme yapmak için toplandığımız söylenmişti. Hogır cigarasını yakar yakmaz konuya girdi.

"Savaşçılarımızı kutluyoruz. Bir eylemin başarı ölçüsü, geri çekilirken kayıp vermemesinden anlaşılır. Bu temelde yapılan eylem, partinin vuruş tarzını esas alan bir eylemdi."

Başı öne eğik konuşurken, Zelal de arada bir başıyla onaylıyordu onu. Cigarasından ara sıra bir nefes çekerek tane tane cümlelerle sürdürdü konuşmasını. "Kamp ortamımızı bozmaya yönelik bir gelişme var, savaşçı yapımızı bilgilendirmek istedik. Aslında çok yabancısı olduğumuz pratikler değil bunlar. Yönetim kadememiz şaşırmamalı bu tür pratiklere. Bu yoz ilişki pratiğinin uygulayıcılarına alanımızda fırsat tanımamalıyız."

Önce neden bahsettiğini anlamamıştık. Yoz ilişki deyince hemen aklıma Delal'in durumu geldi. Lanet olsun dedim içimden, yine mi? Ama kimlerden bahsediyordu, anlamamıştım. O devam etti konuşmasına: "Helin'le Baran unsuru alanımıza yakın zamanda şehirden geldiler. Yoz ilişki içinde olduklarını söylememişlerdi. Uygunsuz bir halde yakalamış bir savaşçımız."

Zelal başını salladı.

"Şu an etkisiz haldeler, silahları alındı. Uygulama süreci başlatıldı, yarın yapı karşısında durumlarını değerlendirelim."

Hiç kimseden ses çıkmayınca Hogır'ın sorar gibi açıkladığı görüşü kararlaştırılmış oldu. Oradan ayrıldığımda kafamda soru işaretleri vardı. Uygunsuz halde yakalanmak ne demekti? Bunun uygun olup olmadığına kim karar vermişti? Aklım karıştı bir an. Delal'in durumunu hatırladıkça rahatsız oldum. Şimdi de Helin ve Baran pratikleri çıkmıştı karşımıza. Yoldaş olanlar bir anda unsur oluvermişlerdi. Savaşın acımasızlığı her şeyi ne kadar da basitleştiriyordu. Dün yoldaşım dediğime bugün unsur demek istemiyordum. Aklen ve vicdanen zorlandığım an, o andı.

Ertesi gün toplanmak üzere ayrıldık. O gece uyuyamadım. Hiç sabah olmasın istiyordum. Evin'i düşündüm, ilişkimizi düşündüm. Bin kez şükrediyordum yapı karşısına çıkarılmadığımız için. Sığınaktan çıkıp bir cigara yaktım. Nöbetçi yoldaş uyardı beni, bu uyarı üzerine cigaramı söndürüp sırtımı bir kayaya yasladım. Delal gitti, şimdi sıra Helin'de mi? Ertesi gün olacakları düşünmek bile istemiyordum. "Uygunsuz vaziyette yakalanmak!" Böylesi bir durumun savunması bile zordu. Zor olduğunu başka pratiklerden biliyordum. Şimdi bir yenisine tanık olacaktım.

Ertesi gün sabah içtimasının ardından toplantı yeri olarak kullanılan yarım mağara görünümlü sığınakta toplandık. Günlük nöbetçilerin dışında kampın önemli kısmı oradaydı. Önce divan oluşturuldu. Hogır, Zelal ve Şervan divandaki yerlerini aldılar. Bu gibi önemli toplantılarda divan kamp yöneticilerinden oluşurdu. Bu defa da öyle olmuştu.

Her şey hazır olunca Helin ve Baran içeri getirildi. Sığınağa sıkışmış yüz kişinin gözü birden ikisi üzerinde yoğunlaşınca tedirgin oldular. Zor bir andı. İki savaş suçlusunun mahkemesi birazdan başlayacaktı. Helin çok güzel, esmer bir kadın

yoldaştı. Şöyle diğer kadınlara baktım, bu güzellikte biri daha yoktu. Uzun boylu, ince yapılıydı. Baran da bir o kadar yakışıklı duruyordu karşımızda. İkisini yan yana görenler, birbirlerine ne çok yakışmışlar derdi. Birbirine yakışmış bu iki genç birazdan parti mahkemesinde birinci derecede ağır suçtan yargılanacaklardı.

İçeri alındıklarında divana yakın durmaları söylendi. Kimseyle yüz yüze gelmemek için bakışlarını kaçırıyorlardı. Bakıyor ama kimseyi görmüyorlardı. Kendilerini nasıl savunacaklardı, bunu çok merak ediyordum. Renas gibi Baran da suçu Helin'e mi atacaktı? Konuştuklarında öğrenebilecektik ancak. Ama onlardan önce konuşacak çok kişi vardı.

Divan sözcüsü Hogır açılışı yapmak için ayağa kalkıp önce yapıyı selamladı, sonra da açtı ağzını yumdu gözünü: "Helin ve Baran unsurlarının durumunu değerlendirmek için toplanmış bulunuyoruz. Bu gibi sorunlarla değerli yapımızın gündemini meşgul etmemek gerekir. Ama oluyor bazen, güzellikler ortamını çirkinleştirmeye, bozmaya çalışanlar çıkıyor. Bunlarla da mücadele etmesini bileceğiz."

Hogır sert cümlelerle başlamıştı konuşmasına.

"Ortaya çıkan pratiğin kabul edilir, bağışlanır yanı olmadığı anlaşılıyor. Parti ortamımız bu sorunların altından kalkamayacak kadar âciz değildir. Bunu herkesin iyi bilmesi gerekir. Bu gibi suçlar partinin suç ve ceza uygulamasında birinci dereceden ağır suçtur. Bu tür suçlara karşı partinin ceza hukuku işletilecektir."

Helin ve Baran gerilmişti, Hogır'ın bu ceza ağırlıklı konuşması karşısında.

"Burada toplanmamızın nedeni de budur. Değerli savaşçılarımız partiye karşı işlenen bu suçun ne olduğunu çok iyi biliyor. Bu tür suçlu, pratiklere karşı nasıl bir ceza alacağını da biliyor. Bize düşen tek şey parti hukukunu hayata geçirmektir. Biz yönetim olarak da gerekeni yapabiliriz ama savaşçı yapımıza

eğitici olması açısından onların da görüşlerini almak istiyoruz."

Toplantıya katılanlarda bir hareketlenme oldu. Herkes dolmuş, hınçlanmış, taşlamayı bekliyordu.

Hogır ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu, her şey olması gerektiği gibi gitmişti. Hogır, "Söz savaşçı yapımızın" der demez eller havada uçuştu. Kalkan ellerden birine söz verildi. "Divan yaşanan pratiğin vahametini fazlasıyla ortaya koydu. Benim önerim partinin hukuku işletilerek cezalandırılmalarıdır."

Hogır kalkan ellere bakıp söz vereceği uygun kişiler arıyordu. Oturumda el kaldırmayan tek kişi bendim. Bu durum Hogır'ın dikkatini çekmiş olacak ki bir ara göz göze geldik. Belli ki onu şaşırtmıştı bu tavrım. Bulduğu uygun birine daha söz verdi.

"Divanı ve savaşçıları selamlıyorum. Divanın raporuna katılıyorum. Eğer müsaade ederseniz gaflet içinde olan bu pratiğin sahiplerini kınamak istiyorum."

Belli ki çok öfkeliydi, ağır şeyler söyleyecekti, sürdürdü konuşmasını: "Biz eşimizden ayrılıp dağa çıktık. Düzen ilişkilerini kabul etmedik, etmeyeceğiz de. Helin ve Baran hangi cesaretle ortamımızı bozmak istiyor? Niçin partiye dürüst olmadılar? Ta şehir çalışmasında yoz ilişki içindelermiş, bunu partiye rapor etmelilerdi. Bu zaten suç, şimdi de durumları açığa çıkınca saflardan ayrılmak istiyorlar. Buna kesinlikle müsaade edilmemeli, bunlar dağdan iner inmez devlete sığınacaklar..."

Bu sözler üzerine ortam epey gerildi. Helin ve Baran iyice rahatsız olmuştu. Helin "hayır" anlamında başını salladı.

"Kesinlikle yok böyle bir şey!" dedi.

Hogır müdahale etti: "Size söz verilmedi."

Bir başkası söz aldı: "Savaşın bunca sorunları varken, bu tür yoz pratiklerle enerjimizi bitirmemiz doğru değil. Bence de bu yara sökülüp atılmalı, saflardan kaçmalarına izin

verilmemelidir. Devlete gidebilirler..."

Yapı manipüle ediliyordu. Konuşanlara baktım, hepsi de Hogır'ın yakınında olanlardı. Söz alanlar aynı şeyleri tekrar etmeye başlayınca Hogır uyardı: "Tekrar olmasın, farklı görüş ve önerisi olan varsa söz alsın."

Yine de eller havada, söz isteyen isteyene... Bu kez yaşlı ve tecrübeli biri söz aldı: "Bence de durum iç açıcı değildir. Her şey açık ve suçüstü olduğundan gereken neyse o yapılır. Parti tüzüğü birinci derece suçlar için idam diyor!"

İdam deyince herkes bir an nefessiz kaldı. Ortam iyice gerildi. Kış günü hava soğuk olmasına rağmen Hogır terlemişti. Benim de bir an ruhum sıkıldı. Başı sonu belli olan bir film gibiydi her şey. Helin ve Baran nasıl bir cezayla karşı karşıya olduklarını ya da başlarına neyin geleceğini tahmin edebiliyorlar mıydı? İdam önerisi karşısında Hogır'ın tepkisizliğini görünce, durumun ne kadar ciddi olduğunu daha iyi anladım. Ön sıralarda oturmuş bir kadın yoldaş bu gerginlik üzerine söz istedi. Kesin ortamı yumuşatır şimdi diye düşünmüştüm, o da tuz biber oldu yaraya.

"Özgürleşmeyen kadın örneği, içindeki erkeği öldürmeden savaşa katılmanın sonuçları bunlar. Bence de suç belli, ceza da belli..."

"Erkeğe düşkün kişilik."

"Özgür kadın hareketinden nasibini almamış. Kölelikte ısrar var..."

Şu var bu var. Şöyle düşkün, böyle kişiliksiz ve buna benzer bir yığın acı söz söylendi de söylendi. Tüm bu ağır suçlamalara karşı aşk sanıkları kendilerini nasıl savunacaktı? Ölüm dahi önerilmişti. Buna karşılık Hogır ve divan yönetimi çok rahattılar. Hogır adil bir toplantı görünümü vermek istiyordu. Ama dışarıdan bakan biri, sonucu önceden belli yapmacık bir toplantı olduğunu hemen anlardı. Bu gibi toplantılara hazırlıksız oturulmazdı. Eğilimini önceden yansıtan

yönetimin dümen suyunda görüş belirten bir yapı gerçekliğimiz vardı. Yönetime rağmen bir karar alındığına henüz rastlamamıştım. Bunu erken bir aşamada anladığım iyi mi olmuştu bilemiyordum. Ama bana sıkıntı verdiğinden emindim. Bu toplantının sonuna doğru da sıkılmaya başlamıştım. Bir an evvel bitse de duymasam her biri kurşun kadar ağır bu sözleri diyordum. Bırakalım bir devrimciyi, sıradan bir insanın bile tahammül edemeyeceği şeylerdi bunlar.

Toplantıda söz hakkımı kullanmayarak tepkimi koymuş oldum. Bu kadar ağır suçlamalardan sonra kalkıp savunamazdım kimseyi. Öte yandan taş da atmam doğru olmazdı. Benzer bir ilişki yaşamıştım. Bir an burada konuşulan bizim ilişkimiz olsaydı ne yapardık diye düşündüm. Hiçbir fikrim yoktu açıkçası. En iyisi susmaktı, olacakları beklemeyi tercih ettim.

Toplantı uzun sürmüştü. Söz sanıklara verildiğinde sığınağın ağır havası içinde nefesler tutulmuş, gözler sanıklara çevrilmişti. İkisi de bitkin düşmüştü, iki saatten beri ayakta bekletilmişlerdi. Önce Helin söz aldı.

"Yoldaşların unuttuğu bir şey var, biz Baran'la üniversiteden beri birbirimizi seviyoruz. İlişkimiz partiye katılmadan önce vardı. Bunu dikkate almanızı istiyorum."

Helin'in sözleri Hogır'ı rahatsız etmişti. Yerinden kalkıp üstüne yürüyecekti neredeyse. Hop kalkıp hop oturdu. Hiç kimse Helin'den bu soğukkanlılıkta bir konuşma yapacağını beklemiyordu. Ya içinde bulunduğu durumun farkında değildi ya da çok cesur biriydi.

Baran'a söz verilmeden önce Hogır onu uyardı: "Çok kısa olsun, eleştirileri ve partiyi boşa çıkarır durumlara girmeyin."

Baran toplantıyı sessiz sedasız izlemişti, şimdi de ne diyeceğini bilemiyordu. Kısık ve utangaç bir ses tonuyla, "Helin arkadaşa katılıyorum" diyebildi.

Hogır kalktı yerinden. Gergindi. İkisinin konuşmasından da hoşlanmadığı belliydi. Herkes merakla Hogır'ın ne diyeceğini

bekliyordu. Elindeki kalemiyle iki üç kez önündeki ahşap masaya vurdu. Dikkatlerin toparlanmasına yönelik bir uyarıydı bu.

"Parti terbiyesinden zerre kadar etkilenmemişler, sizi tanımıyoruz, ne derseniz deyin tutumu içindeler. Bu ajanlıktır, tasfiyeciliktir!"

Hogır'ı ilk kez o gün tanıdım. Öfkesinden yerinde duramıyordu. Gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi. Kafasının keli ve yüzü hindi gibi kızarmıştı. Otoritesi sarsılmış bir general gibi hissediyordu kendini. Bunun vermiş olduğu öfkeyle konuştukça azgınlaşıyordu. Yapıyı daha da etkileyen sözler çıkıyordu ağzından.

"Daha on gün önce beş şehit verdik, onlar da ana baba çocuğu değil miydi, onların da sevdikleri vardı. Ama onlar yoz ilişkiyi değil, bir avuç özgür vatan toprağı yaratmak için yaşamlarını ortaya koydular."

Aynı ajitatif üslupla devam etti sözlerine: "On yıldır dağlarda savaşıyoruz ama bir gün olsun bir yoldaşımıza yan gözle bakmadık, düşkünce ilişkilere tenezzül etmedik."

Bir süre aynı hızda ve dozda devam etti konuşmasına. Toplantıdakileri epey doldurdu. Ben de bir gidip bir geliyordum, söylediği doğru şeyler de vardı. Her gün kayıplar veriliyordu. Savaşın acımasız kuralları tüm ağırlığıyla devam ederken biz enerjimizi burada birbirimize harcıyorduk. Parti sahasında bize yapılan uyarıların ne kadar haklı olduğunu bir kez daha anlamıştım. Tanık olduğum bu kötü deneyimler ürpertiyordu beni.

Toplantının sonuna gelinmişti. Helin yüzünü yapıya dönerek bir bakındı etrafına, Baran bakamadı bile. O an olup bitenleri ciddiye almayan bir umursamazlık içindeydi. İdam önerisi oylamaya sunulduğunda benim elim hariç bütün eller havadaydı. Benim için de çok zor bir andı. Çok gidip geldim ama Evin'le olan ilişkimizi düşündükçe yapamadım. Aşkımıza ihanet edeceğim korkusu içimi sarmıştı. Bir eksikle idam

kararı onandı. Hogır'ın gözünden kaçmadı, gördü el kaldırmadığımı, bakıp geçti ya da geçer gibi yaptı. İdam kararının çıkması Hogır'ı biraz gevşetti. Yeni bir mevzi kazanmış olmanın huzuru vardı yüzünde.

Helin ve Baran bu karar üzerine nöbetçiler tarafından alınıp ayrı ayrı yerlere götürüldüler. O kalabalıkta nasıl götürüldüklerini bile görememiştim.

15

İdam kararlarının alındığı toplantıdan iki gün sonra Hogır çağırdı beni. Yine kayalıklardan dolana dolana korunaklı sığınağına götürüldüm. Her zamanki yerinde oturuyordu, yanında Zelal vardı. Tahmin edemediğim bir nedenle çağrılmış olabileceğimi düşünerek konuşmasını bekledim. Önce bir baktı bana. Bakışlarından gergin olduğu anlaşılıyordu.

"Bu alanda göreviniz nedir sizin?"

Hep resmi konuşurdu. Kimseye "sen" diye hitap etmezdi.

"Grup sorumlusuyum" dedim.

"Başka, onu sormadım?"

Ne demek istediğini anlayamadığımı anlamıştı.

"Bakın, bu tarzınız yanlış. Bu gibi durumlarda partiyi korumak zorundasınız. Toplantıdaki tavrınızı çok liberal bulduk. Eleştiriyoruz sizi. Daha net bir duruşunuz olması gerekirdi. Bir örgüt adamından beklenen tavır bu değildir. Bu unsurların durumu ortadayken, partinin suç ve ceza anlayışı da biliniyorken siz gevşeklik gösterdiniz."

Bu sözler karşısında ezilip büzüldüğümü anlamış olacaktı ki dengelemeye çalıştı. "Partiye bağlılığınızı tartışmıyoruz burada. Ama yapımız içinde bir tek sizin eliniz kalkmadı, bir tek siz pasif kaldınız. Bu bizi fazlasıyla rahatsız etmiştir. Bu savaş nasıl yürüyor sanıyorsunuz? Eğer bu ilişkilerin önü açılırsa bir tek savaşçı kalmaz bu dağlarda."

Sözlerini bitirdiğinde karşılık veremedim. O da benden bir

şey söylememi istemiyordu zaten. Devam etti konuşmasına: "Sizden daha uyanık olmanızı, bizi zor durumda bırakacak bir tutum içine girmemenizi bekliyoruz. İçine girdiğiniz liberal tutumunuzdan dolayı özeleştiri bekliyoruz sizden, bir hafta içinde yazıp yönetime vereceksiniz."

Hazırlıksız yakalanmıştım. Ne diyeceğimi bilemedim. İlk kez partiye karşı suç işlemişim hissine kapıldım. Sonradan pişmanlık duyacağım şeyler söyledim. "Dikkat edeceğim, katılıyorum söylenenlere..." diyerek ayrıldım oradan.

Dayak yesem bu kadar kötü olmazdım. Suçlu durumuna sokmuştu beni. Birkaç gün bu suçluluk psikolojisiyle gezinip durdum. Bir özeleştiriyle kurtulabilecek miydim, emin değildim. Yoğunlaşıyordum, içim içimi yiyordu. Herkes yanlış yapıyordu da bir ben mi akıllıydım? Liberallikle eleştirilmiştim, üstelik eyalet komutanı Hogır tarafından. Partinin askeri militan özelliklerine ulaşmaya çalışırken liberal bir pratik duruşum olmuştu. Bunu kabul edemezdim. Güçlü bir çıkışla bu eleştirileri boşa çıkarmalıydım.

Birkaç gün sonra yeniden çağrıldım. Bu defaki bir eylem planı içindi. Hogır'ın sığınağına vardığımda seçilmiş bir savaşçı grubuyla karşılaştım. Hogır bir yandan tütün sarıyor, bir yandan da yapılması düşünülen eylem hakkında bilgi veriyordu. Herkesin hazır olduğunu gördüğünde, "Bu korucubaşı Neco denilen adam onlarca arkadaşımızın ölümüne sebep olmuştur" dedi, "yaşamaması gereken biri... Eylem, mutlak anlamda sonuç almalıdır."

Hepimiz nefesimizi tutmuş Hogır'ı dinliyorduk.

"Üç yıl önce bir girişimimiz oldu, başarılı olamadık. Ama bu kez istihbarat içerden, çok yakından geldi. Kendi ininde vurulacak, her eylemde olduğu gibi bunda da risk alacağız. Eylem noktası bir günlük uzaklıkta. Köy korunaklı bir dağın eteklerinde, kendinizi dağa atmanız yeterlidir."

Sıra bu eyleme kimlerin katılmak istediğine geldiğinde ilk

ben kaldırdım elimi. Sonra başkaları... İlk benim el kaldırmam Hogır'ın hoşuna gitmişti. Bu çıkışımla ne yapmak istediğimin o zamanlar pek farkında değildim. Beni kamçılayan şeyin suçluluk psikolojisi olduğunu, yaranma çabası olduğunu sonraları anlayacaktım.

Yirmi kişilik eylem grubumuzla yola çıktık. Akşam günbatımında hedefe yakın bir yerde konumlandık. Korucubaşı Neco'nun minibüsünü beklemeye koyulduk. Neco denilen her kimse birazdan avlanacaktı. Korucu Neco bu bölgede nam salmış biriydi. Birkaç köyü varmış, tümü de korucuymuş. İşte bu yüzden onun ortadan kaldırılması partimiz için çok önemliydi. Hogır "Mutlaka başarmak zorundasınız" demişti. Benim için de önemliydi.

Yola çıktığımda yemin etmiştim, sonu ne olursa olsun, nasıl biterse bitsin hedefi vurmamız gerekiyordu. Beklenen misafir biraz gecikmeli de olsa gözüktü. Akşam karanlığı henüz çökmüştü. Neco'nun minibüsü köyün başındaki köprüyü geçince durdu. Minübüs tıklım tıklım doluydu. Köylüler; yaşlı, kadın, çoluk çocuk şehirden dönüyorlardı. Bazıları silahlıydı. Neco en son indi. Silahı omzuna asılı, evine doğru yürümeye başladı. Mesafe biraz açılınca hedef alanımıza girdi. Adar, gizlendiği yerden çıkıp, Neco'nun arkasından gitti, iyice yaklaşıp "Neco!.." diye seslendi.

Neco arkasını dönüp silahına davranana kadar önce Adar sonra da biz kurşun yağdırdık üzerine... Öyle taranmıştı ki, yere uçarak düştü âdeta. Her şey iki dakika ya sürmüş ya sürmemişti. Hızla geri çekildik. Peşimizden karşı ateş açıldı. Grubumuzu toparlayıp kendimizi dağa atmaya çalışıyorduk. On dakikalık bir süreye ihtiyacımız vardı. Karşı ateşi bu kadar erken beklemiyorduk. Kesin köyde nöbet tutan korucular vardı. Yoksa bu kadar erken davranmış olamazlardı. Grubumuz dağınık bir halde geri çekiliyordu. Dağdaki buluşma noktamıza doğru son hızla koşuyordum. Başka ayak seslerini

duyuyordum. Bir yandan da kurşunlar kulağımızın yanından vınlayarak geçiyordu. Buluşma noktasına ilk giden ben oldum. Sözleştiğimiz sürede, bir eksikle buluştuk orada.

"Welat yok."

Evet, Welat yoktu. Birden paniğe kapıldık, sağa sola dağılıp aramaya başladık. Bir ses "Burada" dedi. Sesin geldiği yere koştuk. Bir yandan da taciz atışları yapıyorduk köye doğru. Welat vurulmuştu. Sırtüstü uzanmış, kalkamıyordu. Herkes suskundu. Grubumuzun komutanı, Welat'ın durumunun ağır olduğunu söyledi. Kurşun sırtından girmişti.

"Kan kaybediyor, durdurmamız lazım."

Eli, aklı yatkın arkadaşlar kanı durdurmaya çalıştı ama nafile, kan durmuyordu. Yara büyüktü, bir değil, iki kurşunla vurulmuştu. Kaybedecek zaman yoktu, bu alandan çıkılması lazımdı. Yaralı yoldaş bu halde bırakılamazdı, ama götürülemezdi de.

"Vücut soğuyor..."

Hepimiz tarifsiz bir üzüntü duyuyorduk. Grup yönetiminden üç kişi kenara çekilip konuştular. Çok sürmedi bu görüşme.

"Grup çekilsin, ilerleyin, biz geliyoruz" denildi. Bu talimat üzerine biz iç kısımlara doğru çekildik. Daha yüz metre gitmemiştik ki, iki el silah sesi duyduk. Ben o an paniğe kapıldım. Gruptan bazıları "Anısı mücadelemizde yaşayacak" deyince, kontrolsüz bir halde ellerimle yüzümü kapattım, savaşın ne kadar acımasız olduğunu o an kavramıştım. Hayatımda iz bırakacak anlarımdan biri de bu oldu.

Yoldaşlar bize yetiştiğinde Welat yoktu...

Sabaha doğru kampımıza ulaştığımızda eylemimiz duyulmuştu bile. Sabah içtimasında eylem grubumuzu kutlayan Hogır yeni dönemde daha büyük eylemlere hazırlık yapılması gerektiğinden bahsetti. Çatışmada yaşamını yitiren yoldaşımız için bir dakikalık saygı duruşu yapıldı. Neco'nun

öldürülmesi eylemi her tarafta coşkuyla karşılandı. Aynı gece BBC haberlerinde verildi.

Kuzey eyaleti bu eylemle birlikte moral bulmuştu. Parti önderinin takdirini kazanan Hogır göklere çıkarılıyordu. O zaman anladığım savaş gerçeklerinden biri de, her savaşta olduğu gibi gerillada da yapılan eylemin, yapanların adıyla değil, komutanların adıyla anılmasıydı. Bu eylem de sığınağından çıkmayan Hogır'ın adıyla anılmıştı. Parti içindeki kariyerine yeni bir artı daha eklenmişti. "Tek başına karakol basan" Hogır'ı hiçbir eylemde görmedik. Acaba en son hangi eyleme katılmıştı? Bunu öğrenmeyi çok istiyordum, zamanla öğrenirim belki belli mi olur, nasıl olsa daha büyük eylemlere hazırlanıyoruz diye düşündüm...

Yeni eylem hazırlığında ben yoktum. El kaldırmama rağmen çağrılmamıştım. Neden acaba? Bütün gün düşünüp durdum. Akşam vakti yönetime çağrıldım. Her çağrıldığımda aklımdan bin bir türlü şey geçiyordu, bir sorun mu vardı yine?

Hogır, "Helin'in nöbeti bu gece sizin" dediğinde kulaklarıma inanamadım. İlk kez kendi yoldaşımın nöbetini tutacaktım. İtiraz edemedim. Helin'in sığınağına beni götüren yoldaş kuralları bir bir hatırlattı. Kuralları dinledikten sonra, şu ana kadar yaptığım görevler içinde en zorunun bu olduğunu anladım. Helin'in tutulduğu sığınak epey uzakta ve zula bir yerdeydi. Zirki Dağı'nın her tarafı sığınakmış da bir benim haberim yokmuş.

Sığınağa vardığımızda nöbetçi yoldaş karşıladı bizi. İki kişi tutacaktık nöbeti. Sığınağın kapısından bakayım dedim ama çok karanlıktı içerisi. Kimse gözükmüyordu. Biraz daha iç kısma girince, yere çömelmiş bir halde Helin'i gördüm. Bir iki adım daha yürüdüm, göz göze geldik. Beni tanıdı, ayağa kalktı. Çok perişan bir haldeydi. Hiçbir şey diyemedim, dememeliydim. Nöbetin birinci kuralı, tutuklunun ihtiyacı dışında konuşulmamasıydı. Helin'le konuşma yetkisi sadece Hogır'a aitti.

Karşımdaki manzara hiç iç açıcı değildi, tek kelimeyle berbattı. Sığınak kapalı ve havasızdı, içinde börtü böceğin, akrep ve yılanların cirit attığı bir yerdi. Helin on günden fazladır burada tutuluyordu. O güzel bebek yüzlü Helin'i o halde görünce büyük öfke duydum. Kendimi dışarı atıp bir nefes aldım. Bir hata yapacağımdan korkuyordum. Sığınağın az ötesindeki kayaya yaslanıp kaldım bir süre. Ucu bucağı gözükmeyen dağın tepesine bakıyordum, içimdeki yükseklik korkusu mu depreşmişti ne. Nöbetçi yoldaşın bana doğru geldiğini gördüm.

"Yoldaş Roni, ben sabahtan beri ayaktayım, biraz kestirsem şöyle, ne dersin?"

"Olur, sen kestir biraz, ben buradayım."

Sığınağın az ötesinde mağara girişine benzer bir yer yapılmıştı. Yorgun yoldaş attı kendini oraya. Bunu fırsat bilip Helin'le konuşabilirdim. Etrafı kolaçan ettim, yarı karanlık gecede çıt yoktu. İçeri girince Helin'i ayakta gördüm.

"Ben şu an yalnızım" dediğimde nefeslendi, soluğunu duyuyordum. Bir iki adım geldi bana doğru.

"Ben sizi hatırladım" dedi. "Toplantıda bir tek siz el kaldırmadınız."

Öyle içten, dokunaklı söylemişti ki. O karmaşada nasıl da gözlem yapabilmişti.

"Durumunuz nasıl?"

Çok rahatlamıştı, bir iki adım daha yaklaştı. Konuşmak istiyordu benimle.

"Durum kötü yoldaş, bize değil, partiye yardımcı olmalısınız."

"Zorda olan sizsiniz, parti değil" dedim.

"Öyle gözüküyor ama öyle değil, parti tasfiye oluyor burada. Hoşgör öldürecek bizi, sonra sizi, sonra da herkesi..."

"Sen ne diyorsun, söylediklerine inanıyor musun?"

"Senden bir isteğim olacak. Eğer bize bir şey olursa parti önderine durumumuzu rapor etmeni istiyorum. İnfaz olursa partiden habersiz yapacak."

"Nerden biliyorsun?"

"Yoldaş, burada durumlar bildiğiniz gibi değil. Bizi yoz ilişkiden mahkûm eden adam yoz ilişkinin en kötüsünü yaşıyor. Zelal'le yapıyor bunu. İnanmıyorsanız sözlerimin takipçisi olun."

Birden çarpılmış gibi oldum. O sürdürdü sözlerini.

"Bizim ilişkimiz yoz ilişki meselesi değil. Baran'la ilişkimiz var, bunu inkâr etmiyorum. Şunu bilin ama, Hogır bana takıldı, onu reddettiğim için bunlar başımıza geldi."

Gözüm döndü sanki.

"Neden inanayım sana?"

"İnanmanı istemiyorum, takip et bak. Hogır nerede kalıyor, Zelal nerede kalıyor?"

Sustum kaldım öylece. O devam etti sözlerine.

"Hogır bizi öldürecek. Partiden habersiz hem de."

"Çok umutsuzsun, direnmelisin. Madem sorun Hogır'dan kaynaklı, mahkemede niçin söylemedim bunları?.."

"Hiçbir faydası olmazdı. Ölümüm biraz daha erken olurdu. 'Gece kaçarken vuruldu' der, yine yaşatmazdı. Taş altı olmak istemiyorum."

"Taş altı ne demek?"

"Parti içi infazlara taş altı derler, zamanla çok duyarsın."

Daha sonraki günlerde kafamda hep Helin'in söyledikleri vardı. Anlattıkları aklımın kaldırabileceği şeyler değildi. Öldürüleceğine, hem de partiden habersiz öldürüleceğine inandırmıştı kendini. Hogır için söyledikleri ise inanılır gibi değildi ama ya doğruyduysa? Hogır'ın kaldığı sığınağa kimse yaklaşamıyordu. Diğer kamplardaki komutanlar bu kadar özerk değildiler. Hogır'ın kapalı yaşamı bende de soru işaretlerine neden olmuştu. Helin'in anlattıkları da eklenince çoğalmıştı soru işaretlerim. Aşırı yoğunlaşmaktan baş ağrım dinmiyordu. Büyük hayallerle geldiğim ülke dağlarında huzurum kaçmıştı. Yerimde duramaz olmuştum. Bir yığın ihtimali bir o

yana bir bu yana çekip duruyordum. Ama bir türlü işin içinden çıkamıyordum. Helin çok ağır suçlamalarda bulunmuştu. "Bu gidişle Hogır hepimizi temizleyecek" demişti. Benim için sıkıntılı zamanlar başlamıştı. Kafamda hazır çözümler yoktu ama mutlaka bulmam gerekiyordu. Devrimci bir savaşçı dağlarda çözümsüz kalmamalıydı, bu onun intiharı anlamına gelirdi. İnce eleyip sık dokuyordum. Kaçmanın, korkmanın çözüm olmadığını biliyordum. Ne yapıp edip işin aslını öğrenmeye karar verdiğimde sonu belirsiz bir yolculuğa adım atmıştım. Hogır'ın sığınağına ulaşmaya karar vermiştim. Bir süre takip edip her şeyi öğrenecektim.

Çeşitli gerekçeler uydurup Hogır'ın sığınağına yakın yerlerde kalmaya başladım. Bazen gözlerden kaybolup bir köşede saklanıyordum. İki nöbetçi sürekli Hogır'ın sığınağını koruyordu. Yine bir gün içtimalar alınıp herkes grubuyla sığınağına çekilmişti. Ben de çekilir gibi yaptım ama çekilmedim. Gizlilik içinde Hogır'ın sığınağına yaklaşmayı başardım. Bir süre uzaktan gözledim. Çok zaman geçmemişti ki, Zelal'i gördüm. İki korumasıyla Hogır'ın sığınağının kapısına gelip durdular. Zelal içeri girdi, koruma yoldaşlar aynı yoldan geri döndüler. Sığınakta Hogır ve Zelal! Gecenin bu saatinde toplantı olamazdı. Kadın yapısının sorumlu komutanı, Hogır'ın sığınağında ne arıyordu? Örgütün çalışma tarzına aykırı bir pratik vardı karşımda. Bu durumda Helin doğru mu söylüyordu? İnanmak istemiyordum. Bir süre öylece bekledim. Gerekçeler yaratıp kendimi teselli ediyordum. Bir nedeni vardır belki, acil görüşmeleri gerekiyordur, bu yüzden bir araya gelmişlerdir diyordum. Belkilerimin sonu gelmiyordu. Bir yandan da gece ilerliyordu, az sonra yat saati başlayacaktı. Ama Zelal hâlâ Hogır'ın sığınağındaydı. Benim de sığınağımda olmam gerekiyordu, risk aldığımın farkındaydım ama sonu ne olursa olsun bekleyecektim.

Yat saati gelip geçti, Zelal hâlâ çıkmamıştı. Evet, bunun

başka anlamı yoktu. Bu saate kadar içerde ne yapıyorlardı? Askeri kural ihlal ediliyordu, hem de başımızdaki komutanlar tarafından. Helin'in söyledikleri doğru muydu? Olamazdı. Bu çılgınlık, bu riyakârlık düpedüz partiye ihanetti! Partiye ihanet ediliyordu ama partinin haberi yoktu. Bir an çıldırdım sanki; ruhum daraldı, nefes alamaz oldum. Parti önderimiz, "Savaş gerçekliği yakıcıdır, kimse kendine kullanamaz" demişti. Ama burada başka şeyler oluyordu. Ben dışarıda öfke içinde kıvranırken onlar şimdi sığınakta...

Hayallerimi kaybetmiş bir halde sığınağıma döndüğümde kamptaki her şey çok anlamsız gelmişti bana. Hiçbir şey yapmak gelmiyordu içimden, kendimi yerlere atmadım ama eskisi gibi coşkulu değildim artık. Helin'le Baran'ın ayrı ayrı sığınaklarda kurbanlık koyun gibi ölümü bekleyişleri beni ürkütüyordu. Helin'in kaygısını şimdi daha iyi anlıyordum. Hogır gerçekten infaz yapabilir miydi? Helin neye dayanarak, "Partiden habersiz yapacak" diyordu? O günkü tecrübem bunların üstesinden gelmeye müsait değildi. Beni aşan şeyler vardı.

Bir biçimde burada olup bitenlerin partiye aktarılması gerekiyordu, ama nasıl? Kırsal alana müdahale etmek kolay değildi. Hele bir de ülkenin en uzak kampı olduğu düşünülürse bunun zorluğu kat kat artıyordu. Parti merkezi bir kampın durumunu ancak raporlar üzerinden tanıyabiliyor ve kontrol edebiliyordu. Burada raporu yazan-yazdıran ve aktaran Hogır'dı. Her şey onun üzerinden ulaşıyordu ulaşması gereken yerlere.

Hogır kampta hazır bulunan grup sorumlularını toplantıya çağırdı. Her çağrıldığımda içimi bir korku sarıyordu. Gerçekten de korktuğum kadar varmış.

"Biliyorsunuz, bir süreden beri iki unsurun tutukluluk durumu vardı. Baran unsuru dün gece itibariyle partimiz tarafından cezalandırılmıştır."

Yutkunarak, parmağımı ısırıp sakinleşmeye çalıştım. Bir

titreme başladı bende. Ama dışa vurmamaya çalıştım. Kimseden ses çıkmadı. Sanki ben hariç herkes bu müjdeyi bekliyordu. Hogır devam etti sözlerine: "Diğer unsurun süreci devam ediyor. En kısa sürede sonuçlandırmamız lazım. Yoğun bir eylemlilik süreci bizleri bekliyor. Kar kış bastırmadan birkaç darbe indirmeliyiz düşmana."

Kimseden yine ses çıkmadı. Bu sessizlik Helin'in de kısa zamanda infaz edileceği anlamına geliyordu. Düşünce dünyam darmadağın olmuştu. O an bir hata yapacağımdan korkuyordum. Hiçbir şey diyemeden ayrıldım oradan. Herkes görev alanına geri döndü. O gün bir yoldaş daha azalmıştık.

16

Baran'ın infazı ertesi gün sabah içtimasında açıklandığında, yapı koro halinde, "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!" "Kahrolsun işbirlikçilik ve her türden gericilik" diye bağırdı.

Ne zaman bir eylem olsa kampımız bu sloganları mutlaka atardı. Baran'ın infazı da bir eylemdi sonuçta. Ekmeksiz, susuz kalıyorduk ama slogansız kalamıyorduk. İçtima dağılır dağılmaz ayağı yanmış it gibi dolanmaya başladım. Kafamdaki plan içimi yiyip bitiriyordu. Eğer elimi çabuk tutmazsam Helin de öldürülecekti... Bu yüzden de geri dönüşü olmayacak bir planla cebelleşiyordum. Kimselerle de paylaşamıyordum. Öyle bir örgüt yapısı yaratılmıştı ki, bir tek kişiye sırrımı açamazdım. Herkes herkesten çekiniyordu.

Bütün yetkileri Hogır kendinde merkezileştirmişti. Buna da "Demokratik merkeziyetçi işleyiş" diyordu. Kafamda bir şeyler kurgulamaya çalışırken Hogır tarafından çağrıldım. Artık hiçbir şeye hayret etmiyordum. Her an için her şey olabilir kaygısı ve bilinciyle yaşamaya başlamıştım. Merak etmiyordum ne diyeceğini. Sığınağına vardığımda yönetimden üç kişiyle beni bekliyorlardı. İçerdeki ağır duruşları dikkatimi çekmişti. Hogır bir yandan tütün sararken, bir yandan da benimle ilgilendi. Her zamanki gibi, eski battaniyeyi göstererek oturmamı söyledi. Karşılarına geçip oturdum. Hogır önce cigarasından bir duman çekti, soba dumanı kadar duman

üfledi etrafa. Sonra da bana dönüp "Helin unsurunun idam kararı partimiz tarafından uygun bulunmuştur. Biz eyalet yönetimi olarak..."

Başını kaldırıp bana baktı, bir an göz göze geldik, "Görevin infazı için sizi düşündük" dedi.

Şaka mıydı bu? Birden gözler üzerime çevrildi. Artık hiçbir şeye şaşırmıyorum demiştim, ama o an dilim tutuldu. Bu bir parti talimatıydı. Kafamdaki planla örtüşmüştü. Ama böylesi bir kararı bana uygulatacaklarını aklımın köşesinden geçirmemiştim. Bu, bana yönelik gizli bir yaptırımdı. İnfazı yaptırmakla beni cezalandırmış olacaklardı.

Neden ben, diye sorgulamadım. Her şey çok inceden inceye düşünülmüştü. Bütün yapı içinde idam için bir tek ben parmak kaldırmamıştım. Şimdi, idam için kalkmayan parmağa tetik çektireceklerdi. Karara "Evet" diyerek yanlarından ayrıldım. Hem de ikirciksiz "Evet" dedim. Gözüm kulağım yönetimden gelecek küçük bir işaretteydi. Hedefe kilitlenmiştim. Hiçbir eyleme bu kadar yoğunlaşmamıştım. Yönetimden gelecek vûr talimatını beklemeye başladım. Yeni eylemler için seçilenler arasında yoktum. Bugün yarın talimat gelir diye düşünürken beklenen haber üç gün sonra geldi. Hogır, yanında iki koruması, beni bekliyordu sığınağında.

"Göreve hazır mısın?"

Hiç tereddüt etmeden, "Hazırım" dedim.

"Korumalar seninle olacak..."

Eliyle durduğu yerin güney yönünü gösterdi. "Sığınaktan alınca aşağıya doğru ayakyolu var. Bir on dakka gidin, sağa dönün, orada uçurum çıkacak önünüze..."

Korumalarına döndü.

"Komutanınız Roni yoldaştır. Başarılar diliyorum."

Hızlı adımlarla Helin'in bulunduğu sığınağa geldik. Nöbetçisi karşıladı bizi.

"Uyuyor... Ben uyandırırım, burada bekleyin."

Nöbetçi geri gelip uyandırdığını söyledi. İçeri girip el fenerini üzerine tuttum. Eski bir battaniyeye sarınmış yatıyordu. Işığa uyandı hemen. Yanına iyice yaklaşıp "Ben Roni..." dedim.

"Tanıdım" dedi kısılmış sesiyle.

"Şimdi beni iyi dinle, seni götürmeye geldim. Benimle gel..."

"Nereye gidiyoruz?"

"Hiçbir şey sorma. Bana güven, bu yolun sonunda özgürlük var."

"Tamam."

"Bana güven ve dediğimi yap."

"Tamam, güveniyorum."

Öyle bir içten söyledi ki, bunun son umut ışığı olduğuna inanmış gibiydi.

Korumaların yanına geldik.

"Bizi arkadan takip edin" dedim. Helin önümde, korumalar arkamızda Hogır'ın tarif ettiği yöne doğru ilerledik. Aysız bir geceydi, göz gözü görmüyordu. Arada bir el feneriyle önümüzü aydınlatıyordum. Helin yürürken sağa sola çarpıyordu. Uzun süredir sığınak dışına çıkarılmamıştı. Bu yüzden zorlanıyordu biraz. Geriye dönüp ardımızdaki nöbetçileri mesafeyi açık tutmaları için uyardım, aradaki mesafeyi açmak istiyordum. Onlar bekleyince biz yürüdük. Biraz daha yürüyünce önümüze uçurum çıkacaktı. Helin'e yaklaşıp ters yönü gösterdim. Ama nöbetçiler anlamamalıydı. Hızlı adımlarla ters yöne saptık. Helin tam anlayamamıştı ne yapmak istediğimi. Sokuldum yanına.

"Helin, Baran kaçtı kurtuldu, sıra bizde. Buradan kaçıp partiye ulaşmamız lazım."

"Baran ne zaman kaçtı?"

"Şimdilik sorma bir şey, iki el ateş edeceğim, sen koş koşabildiğin kadar. Buradan çıkmamız lazım."

Helin'de bir telaştır başladı, kıpır kıpırdı.

"Seni infaz etmem için verdiler bana... Şimdi koş koşabildiğin kadar..."

İki el ateş ettim. Birlikte kaçacağımız hiç kimsenin aklının ucundan bile geçmezdi. Korumalar da bunun rahatlığı içindeydiler. Az önce yürümekte zorlanan Helin öyle bir koşuyordu ki, görenler ikimizin de uçtuğunu sanırdı bu gecenin karanlığında. Bütün gece boyu koştukça koştuk. Bu koşu bizi nereye götürecekti orasını bilemiyordum, ama Hogır'ın zulmünden kurtulacağımız kesindi. Şafak güneşinde durup vardığımız yere baktığımızda, yarım bir vadinin yamacında bir yerde olduğumuzu anladık. Hogır'ın iktidar alanından çıkıp izimizi kaybettirdiğimizde ise kaçışımızın üzerinden bir hafta geçmişti...

17

Dağ taş, dere tepe aşıp ulaştım sonunda o büyük şehre. İki yıl önce büyük hayallerle ayrıldığım şehre büyük korkular içinde dönmüştüm. Bir an evvel örgüte ulaşıp beni parti önderinin yanına göndermesini isteyecektim. Ama bunun için önce şehir örgütüne ulaşmam gerekiyordu. Şehri avcumun içi gibi biliyordum. Eski tanıdık milislere ulaşmaya çalışıyordum. Gecekondu mahallesindeki tanıdıklardan başladım. İlk tanıdık kapıya dayandım. Güm güm vurdum kapıyı.

"Açıyorum, bir dakika..."

Kapı açılınca Hasan Amca'nın küçük kızıyla göz göze geldik. Beni görünce şaşırdı birden. İçeri bakıp "Baba!" dedi.

Hasan Amca bir nefeste kapıya yetişti. Beni görür görmez şaşırıp kaldı öylece, yüzünde bir hoşnutsuzluk ifadesi belirdi, başını yana doğru çevirdi, sonra da soğuk bir tavırla, "Ne istiyorsun?" dedi.

İçeri buyur etmemişti. Bu kez şaşıran ben oldum.

"Hasan Amca benim, bu ne resmiyet böyle?"

"Sen daha iyi biliyorsun, kapımıza gelme."

Yerimde çakılıp kaldım. Nerden, nasıl duymuştu ki durumumu?

"Senden bir isteğim olacak Hasan Amca."

"Neymiş?"

"Beni arkadaşlara ulaştır, onlara mutlaka ulaşmam gerekiyor."

Bu kez şaşırma sırası ondaydı.

"Arkadaşlara mı?"

"Evet, arkadaşlara mutlaka ulaşmam lazım."

"Arkadaşlar senin dağdan kaçtığını, teslim olduğunu söylediler..."

"Gördüğün gibi, teslim olsaydım burada olmazdım."

Bir an ezberi bozulur gibi oldu. Sonra ayağına terliklerini giyip bahçeye doğru yürüdü. Bana dönüp "Arkadaşlar epey oldu uğramıyorlar" dedi.

Kafası karışmış gibiydi. Kim bilir ne yalanlar uydurup anlatmışlardı ona. Anlaşılan bana yardımcı olmak istemiyordu. Ben yine de söyledim söylemem gerekeni.

"Eğer onlarla karşılaşırsan benim burada olduğumu, kendilerini aradığımı söylersen çok memnun olurum. Bir ara yine uğrarım."

Hasan Amca'nın hakkımda kötü düşünmesini içim kaldıramamıştı.

"Hasan Amca, ben teslim olmadım. Kim söylediyse yalan söylemiş" dedim.

Daha fazla ısrar etmeden ayrıldım oradan. Birkaç tanıdık milis evin kapısını daha çaldım. Onlar da aynı kaygılardan ötürü ilgilenmediler benimle, çok soğuk karşıladılar. Onların gözünde dağdan kaçıp devlete sığınmış bir haindim. İlk o gün anladım yalanın uzun bacakları olduğunu. Benden daha hızlı yürüyordu. Bir yerde okumuştum yalanın uzun bacaklı olduğunu ve zamanın önünde gittiğini. Yalan erken ulaşırmış ulaşması gereken yerlere... Bu defa da öyle olmuştu. Gel de dayan bu yalanın hükmüne.

Bir yandan bu yalanla mücadele ederken, bir yandan da polisten saklanıyordum. Yine operasyonlar sürüyordu her yerde. Bir yandan aranıyordum, bir yandan da arıyordum. Ama pes etmedim, her gün yeni kapılar çalıyor, yoldaşlara ulaşmaya çalışıyordum. İkinci kez uğradığım yerlerden

birinde benim için bir not bırakılmıştı. Çok sevindim. Artık yoldaşlara ulaşmak üzereydim. Notu yazan beni tanıyan bir yoldaş olmalıydı. Kısa notunda, *"Haberini aldık. Ortalıkta fazla gezme. Hiçbir ilişkiye gitme, kaldığın adresi bırak buraya. Biz ulaşırız sana... Ç."* diyordu.

Sadece isminin baş harfini yazmıştı. Aynen notta söylendiği gibi yaptım, gidip evde beklemeye başladım. Bir gün, üç gün, beş gün, ha bugün ha yarın derken günler geçiyordu. Her kapı çalındığında heyecanla koşuyordum ama boşuna. Evinde kaldığım yakınım bendeki bu telaşı gördükçe panikliyordu. Ne de olsa devlet memuruydu, aşından, işinden korkuyordu. Bir an evvel beni gelip alsalar o da kurtulacaktı. Her akşam eve döndüğünde benim gitmiş olabileceğimi hayal ediyor ama hayali bir türlü gerçekleşmiyordu.

Dışarıya çıkmak, gezip dolaşmak istiyordum ama nottaki uyarıyı hatırladıkça vazgeçiyordum. Ya dışarıda olduğumda gelir, beni bulamazlarsa?.. Aklım notu yazan Ç. yoldaştaydı, kimdi acaba? Halden anlar mıydı, beni parti kampına gönderirler miydi? Kafamdaki cevapsız sorular hiç bitmiyordu. Partiye ulaşmadan başıma bir iş geleceğinden korkuyordum. Operasyonları duydukça bu kaygım daha da artıyordu. Parti sahasına mutlaka ulaşmam gerekiyordu. Hogır'ın yaptığı tasfiyecilik açığa çıkmalıydı. Her şeyi bir bir anlatacaktım, yeter ki bir ulaşaydım parti sahasına. Geceleri uyuyamaz olmuştum. Kâbuslar görüyordum. Hogır'ı, Helin'i, Baran'ı görüyordum. Ürpererek uyanıyordum bazen. Rüyaymış deyip teselli ediyordum kendimi. Elime aldığım hiçbir kitabı bitiremiyordum. Kafa rahat olmayınca insan okuduğunu da anlamıyordu. Günler ilerliyordu, gözüm kapıya kilitlenmişti.

Beklediğim kapı zili günler sonra çaldı.

"Roni sen misin?"

"Evet."

"Benimle geliyorsun. Şifre Ç."

Hemen hazırlanıp çıktım. Apartman merdivenlerini nasıl indiğimi hatırlamıyorum. Cadde üzerindeki dolmuş durağından şehrin varoş semtlerine giden bir dolmuşa bindik. Yanımdaki yoldaş benimle hiç konuşmuyordu. Dolmuş epey bir gitti. Son durakta indik. Dağa gitmeden önce gelmiştim bu semte. Şehrin sonuna yakın semtlerden biriydi. Biraz daha gidilse ormana çıkıyordu yolumuz. Dolmuştan iner inmez hızlı adımlarla mahallenin içlerine doğru yürüdük. Bir yandan da çevreyi gözlüyordum. Nereye geldiğimi öğrenmek istiyordum. Yoldaşın dikkatini çekmiş olacak ki "Bakma sağa sola, başın önde olsun" dedi.

Talimatına uyup başım önde yürüdüm. Az sonra bir evin önünde durduk. İki katlı bir evdi. İkinci katın girişi dışarıdan, evin yan tarafındandı. Kapıyı yavaşça tıklattı. İçerde birilerinin olduğu belliydi. Daha kapı açılmadan ayakkabılarını çıkarmaya başladı. Kimse bizi buyur etmedi ama girdik içeri. Uzun boylu, daha önce hiç görmediğim iki kişi karşıladı bizi. Beni getiren, bir odaya girip kapıyı kapadı. Odada birisi daha vardı, kapısı açık olan karşıki odaya girmemi söylediler. Bekâr evine benziyordu. Çok düzenli bir ev sayılmazdı ama birilerinin yaşadığı anlaşılıyordu. Bir süre sonra orta yaşlı biri yanıma geldi. "Burada misafirimiz olacaksınız. Akşam bir arkadaş bekliyoruz. O sizinle görüşecek. Mümkünse bize bir şey sormayın ve konuşmayın. Adım Ahmet, bir ihtiyacınız olursa bana söyleyebilirsiniz."

Ahmet, uzunca boylu, esmer biriydi. Örgüt ağzıyla resmi konuşuyordu, bu dili iyi tanıyordum. Dediklerini yaptım. Kimseye bir şey sormadım. Bütün günüm evdeki parti kitaplarına bakmakla geçti. Okudum diyemiyorum, çünkü aklım akşam benimle konuşacak sorumlu yoldaştaydı. Anladığım kadarıyla bana suçlu muamelesi yapılıyordu. Tanıdığım milisler bile örgütün açıklamasını esas almış, beni mahkûm etmişlerdi. Her şeyin zamanla düzeleceğine, parti adaletinin yüceliğine inanarak olacakları bekledim.

Beklediğim partili yoldaş günbatımında geldi. Kapı açıldığında kadın sesi duydum. Ama ne konuştuklarını tam anlayamıyordum, çünkü kapım kapalıydı. Çok zaman geçmedi ki kapım açıldı. Hacer! Evet oydu. Onunla bu şehirde, bu koşullarda karşılaşacağım aklımdan hayalimden geçmezdi. Her zamanki kılıksız hali, süpürge saçları, her zamankinden de sert ve huysuz yüzüyle karşımdaydı. Ne de olsa karşısında dağdan kaçmış bir "hain" vardı. Kanepede oturuyordum. Kalktım. Bana doğru geldi.

"Otur!" dedi, talimat verir gibi. Geçip karşımda oturdu. Beraberinde daha önce hiç görmediğim biri daha vardı, o da yanına oturdu. Hacer'le karşılıklı bakıştık önce. Gün boyu nöbetimi tutan Ahmet'e dışarı çıkmasını söyledi. O an, asıl örgüt sorumlularının Hacer ve daha sonraları adını öğreneceğim, yanındaki Arteş olduğunu anladım. Ahmet odadan çıkınca Hacer bana döndü.

"Devletten de mi kaçtın?"

Hal hatır sormasını beklemiyordum zaten.

"Ne devleti, yakalanmadım ki, anlamadım ne dediğini?"

"Hemen inandık. Elimizde eyalet raporu ve talimatı var." Çok emin bir havada konuşmuştu.

"Doğru değil bunlar. Hogır'ın yanından kaçtım ama devlete teslim olmadım."

"On iki arkadaşımız senin yüzünden vuruldu. Koca eyalet tasfiyenin eşiğine geldi. Partinin kızını kaçırdın, tüm bunların hesabını vereceksin."

"Partiye veremeyecek hesabım yok benim."

"Göreceğiz orasını. Savaş gerçekliği gönül işlerine, yoz ilişkilere benzemez."

"Yoz ilişki yaşayan biri varsa o da Hogır'dır."

Hoşuna gitmemişti bu suçlama.

"Değerli yoldaşımıza iftira atamazsın. Müsaade etmeyiz buna."

"Benimki iftira değil, gerçek. Ayrıca iftiraya uğrayan benim. Ben hain değilim. Devlete teslim olmadım. Hiçbir arkadaşın ölümüne de neden olmadım. Birini Hogır'ın infazından kurtardığım için bütün bunlar başıma geldi."

"Evin'le yaşadığın ilişki yetmedi, şimdi de Helin'le.."

"Helin'in durumu başka, benimle bir ilişkisi yok."

"Her şeyi biliyor parti. Yaptığın her şeyin hesabını vereceksin bir bir..."

"Partiye veremeyecek hesabımın olmadığını söyledim. Bu tarzda konuşmak istemiyorum. Beni parti sahasına ulaştırmanız için geldim. Kuzey eyaleti tasfiye oluyor, partinin müdahale etmesi lazım."

"Burası da parti sahasıdır. Şu an partinin elinde tutuklusun."

Bir sıkıntı çöktü içime.

"Beni burada tutamazsınız."

"İstediğimizi yaparız. Bu konuda talimat var, sorumluluk bize verildi. Raporunu yazarsın, merkeze ulaştırırız."

"Raporla olmaz, benim partiye ulaşmam lazım."

"Sana göre çalışmaz parti. Rapor-talimat sistemine göre çalışır."

"Rapor yazmam size, yaklaşımlarınız doğru değil. Bana bir yoldaş gibi değil, suçlu gibi yaklaşıyorsunuz... "

Sözümü yarıda kesti.

"Sen bu durumda yoldaş değilsin, bunu saflardan kaçarken düşünecektin. Partiyle ilişkin donduruldu. Durumun sorgulamalıktır."

"Bu tarzda konuşamam, beni yoldaş görmeyen birilerine hesap vermek zorunda değilim. Suçlamalarınızı da kabul etmiyorum. Size ulaşmak istememin nedeni partiye ulaşmaktır."

"Ne yapman gerektiğini biz sana söyleriz ancak. Bizi dikkate almak zorundasın, yoksa senin için daha kötü olur. İki gün içinde raporunu yazmanı istiyoruz."

"Rapor yazmam, partiye ulaştırın beni... "

"Görevimizi senden öğrenecek değiliz. Bize akıl verme, rapor istiyoruz senden."

"Yazmayacağım, hiç beklemeyin!"

"Son sözün bu mu?"

"Evet."

Sustu, cevap vermedi. Tehdit eden gözlerle bakıp odadan çıktılar. Çok gerilmiştim. Aklıma gelmeyecek şeyler başıma gelmişti. Rapor ve talimat gelmiş. Hogır vermiş talimatını, raporunu. Ne de olsa merkez ve eyalet komutanı, hem de tek başına karakol basan... Kim dinler benim gibi mücadeleye yeni katılmış birini? Hogır düzmüş yalanları, talimat diye göndermiş. Güya devlete teslim olmuşum, yer göstermişim, on iki yoldaşın ölümüne neden olmuşum. Cezalandırılmam için her türlü yalanı düzmüş, göndermiş partiye. Bu komployu boşa çıkarmam gerekiyordu, bunun zor olduğunu başından beri biliyordum. Bir an evvel çıkmam lazımdı buradan. Parti sahasının dışında hiçbir yer aklamazdı beni. Şehirde yanlış birine rast gelmem her şeyin tuzu biberi olmuştu. Hacer belası çok büyük talihsizlikti benim için. Bir süre odamda yalnız kaldım. İlerleyen saatlerde tekrar geldiler...

"Bizi iyi dinle, kimse burada oyun oynamıyor. Savaş yasalarının işlediğini bir an olsun unutma. Yapman gerekenleri söylüyoruz... Şu andan itibaren tutuklusun."

Bir yığın zırvaladıktan sonra sustu. Hiçbir şey söylemek gelmedi içimden. Tutuklanmıştım.

18

Tutuklu bulunduğum evde anlamış oldum durumumun ne kadar trajik olduğunu. Partiye ulaşmak isterken bir eve hapsedilmiştim. Dünkü yoldaşlarım şimdi gardiyanım ve yargıçlarım olmuştu. Evden kaçmayı düşünmüyor değildim ama durumumu daha zorlaştırır kaygısıyla vazgeçtim. Hacer ve şehir örgütünün tek yanlı tutumu beni tedirgin ediyordu. Hogır'ın hakkımda uydurduğu yalanları kabul etmemi ve bunları rapor olarak yazmamı istiyorlardı. Hogır'ın parti içindeki ağırlığını şimdi daha iyi anlıyordum. Hacer niçin savunmacı yaklaşıyordu? Ne desem beni zora sokan bir tutum içindeydi. Kampta Evin'e, burada bana olan tutumunu anlayamıyordum.

İlk fırsatta sordum ona: "Bir şeye aklım takıldı. Kampta Evin'e, burada da bana karşı kasıtlı bir tutum içindesin, bunun nedenini öğrenebilir miyim?"

Hiç beklemiyordu böyle bir soruyu... Yüzü kızardı. Önce bir şey demedi. Sonra toparladı, kendinden emin bir havada "Benim sizinle bir sorunum olamaz" dedi, "benim tavrım partileşmeyen gerici kişiliklerinize karşıdır."

Örgüt ağzıyla cevaplamıştı beni. "Partileşmeyen kişilikleriniz..." Söylediklerine gerçekten inanıyor muydu acaba? Öğrendiği üç beş parti cümlesini papağan gibi tekrarlayıp duruyordu. Hacer'i yalnız yakalamışken konuşturmak istiyordum.

"Biz seninle aynı eğitim devresinden arkadaşız. Daha

önce üniversitede beraberdik. Bunların senin için bir anlamı yok mu?"

Duygularını okşamıştım, biraz gevşedi.

"Ben çok değer veriyordum ama sende karşılık bulmadı."

Üsteledim.

"Karşılık bulmadı derken?"

"Neyse, anlamı yok bunları konuşmanın." Birden sertleşmişti.

"Niçin inanmıyorsun bana? İnanmanız için ne yapmam gerekir? Hogır'ın her söylediği neden talimat gibi kabul ediliyor?"

"Hogır yoldaş parti merkez üyesi, Kuzey eyalet sorumlusu, tabii ki ona inanacağız."

"Merkez komite üyesi hata yapmaz mı, görevi kötüye kullanmaz mı?"

"Sorun sizsiniz, Hogır yoldaş değil."

"Partide her şeyin bir çözüm yolu vardır."

"Neymiş o çözüm?"

"Parti sahasında yüzleşmek!"

"Anlamak istemediğin şey bu işte. Bizde her yer parti sahasıdır. Nerde örgütlenmemiz varsa orası bir parti sahasıdır."

Israrlarımı sürdürüyordum.

"Ama bu yaşanan pratik ülke içinde oldu, muhatapları da orada."

Son söylediklerim hoşuna gitmemişti.

"Olmayacak şeyler kuruyorsun. Biz savaşan bir hareketiz, savaşın bu kadar sorunları varken bu tür tasfiyeci pratiklerle zaman kaybedemeyiz. Parti o kadar âciz değil, burada istenen şey raporunu yazman. Bu raporu yazmak zorundasın, bunun başka çıkar yolu yok."

"Raporun öndere ulaşacağını nereden bilebilirim?"

"Orasını ben bilemem, partiye ve yoldaşlara güvenmek zorundayız. Yukarısı şu an senden rapor bekliyor."

Her şeyin çözüm yeri olarak "yukarı" gösteriliyordu, daha

önceleri çok duymuştum bu hayali "yukarı" uydurmalarını. Birçok suç "yukarı" denilerek işlenmişti. Yukarıyla görünmeyen parti merkezi kastediliyor, bu nedenle kimse itiraz edemiyordu.

"Rapor yazmayacağımı, parti sahasına gitmek istediğimi aktardınız mı yukarıya?.."

"Bunun mümkün olmadığını kaç kez söyledik. Yukarısı senden rapor yazmanı bekliyor..."

"Bir defa daha aktarın gitmek istediğimi..."

"Çok zorluyorsunuz, kendinizi görmüyorsunuz. Israr etmeyin bu konuda."

"Öndere aktarın, bilgisi olsun."

Önder lafını duyar duymaz sıçradı yerinden.

"Şuna bak hele, önderin işi gücü yok, bir de seninle ilgilenecek."

"Durumum açıklığa kavuşmalı, partinin geleceği için kendimi ateşe attım. Bu benim kişisel meselem değil."

"Bu tamamen senin elinde, raporunu yazarsın, parti de ona göre ne yapılması gerekiyorsa yapar. Partiye güvenmen lazım..."

"Partiye güveniyorum ama Hogır gibilerine güvenmiyorum..."

"Bak hâlâ hakaret ediyorsun merkez bir yoldaşımıza..."

Konuşmamız bu minvalde devam etti. Rapor yazmama konusunda tavrımı koruduğumu görünce çıktı gitti yanımdan.

Ne olduysa bu konuşmamızın ardından oldu. İki gün sonraydı. Hacer üç kişiyle birlikte geldi. Tavırları daha sertti sanki. Resmi bir havada açıkladı: "Durumunuza ilişkin konuşmamız gerek. Rapor yazmak istemediğinizi, parti sahasına gitmek istediğinizi yukarıya bildirdik. Ama bu öneriniz bir kez daha uygun bulunmadı. Gelen talimat, rapor yazmanız yönünde, bu kararı aktarmak istedik. Bir de bugünden itibaren evin ve sizin güvenliğinizi artırmak durumundayız.

Şehirde yine operasyonlar var. Önlemlerimizi almak zorundayız."

Yanındakileri gösterdi.

"Çektar ve Ahmet arkadaşlar sürekli sizinle olacaklar."

Durumumun daha vahim bir hal alacağının habercisiydi tüm bunlar.

"Tedbir olarak üzerinizde bulunan ne varsa görmemiz gerekiyor..."

"Üzerimde bir şey yok."

"Olsun, yine de bakmamız lazım. Ceplerinizi boşaltın, arkadaşlar baksın bir..."

Zoruma gitmişti.

"Ama bunlar doğru şeyler değil."

"İtiraz etmeyin, ne diyorsak yapın, parti talimatıdır bunlar."

Parti talimatı denilince her şey çok kolaylaşıyordu. Bu defa da öyle oldu. Hoşuma gitmemişti, incinmiştim ama söylenenleri yerine getirdim. Cebimde ne varsa masanın üzerine bıraktım. Nasıl olsa onların ilgisini çekecek, el koyacakları bir şey yoktu cebimde.

"Hiçbir şey kalmasın."

"Kalmadı, hepsi bu..."

Çektar denilen örgüt adamı üzerimi aramak istedi.

"Dedim ya hepsi bu, yok başka bir şey."

"Olsun, yine de bir baksın arkadaş."

İtiraz etmedim ama burnumun direği sızladı. Yoldaşlarım tarafından üstüm arandı. Bu uygulamalar bir şeylerin habercisi mi deseydim, başlangıcı mı deseydim acaba? Birden kötü hissettim kendimi... Üzerimden çıkanlar masanın üzerine bırakılmıştı. Hacer yerinden kalkıp bir bir inceledi. Kalemim vardı, uyduruk sahte kimliğim, saç tarağım, biraz harçlığım, bir de Evin'in kelebek saç tokası. Hacer'in dikkatini çeken toka oldu.

"Bu ne?"

"Gördüğün gibi toka."

Gözlerimin içine baka baka, "Evin'in tokası..." dedi.

"Evet."

Aldı tokayı, diğerlerini bıraktı.

"O bana ait" diye itiraz ettim.

Çantasına atıp, "O bir yoldaşımıza ait" dedi, "bize ait olan hiçbir şey sende kalamaz!"

"Ver onu bana..."

"Veremem. Israr etme!"

Üzerine yürüdüm, durdurdular beni. Tutup kanepeye oturttular. Ardından da uyardılar.

"Bizi zora sokacak davranışlardan kaçın!"

"Canımı acıtıyorsunuz!"

Daha öfkem dinmemişti ki, "Önderin verdiği madalya nerede?" diye sordu Hacer.

"Çatışma anında düştü, kayboldu."

"Senin için zaten basit bir şeydi değil mi, ne önemi vardı?"

Beni tahrik etmeye çalışıyordu, cevap vermedim. Hızını alamamış olmalı ki söylenmeye devam etti: "Bilmen gereken şeyleri söylüyoruz, şu konumunla partili değilsin. Parti talimatına uymamış, saflardan kaçmış birisin. Aklanmak gibi bir derdin varsa partinin adaletine sığın. Parti adaleti yücedir, kapsayıcıdır. Raporunu yazman gerekiyor. Parti senden kapsamlı bir rapor yazmanı istiyor. Eğer sende hâlâ zerre kadar bir bağlılık kalmışsa yazarsın raporunu..."

Hacer'in zırvalarını dinlemiyordum artık. Aklım tokada kalmıştı. Evin'den bana tek hatıraydı. Onu hatırladıkça okşayıp hasret gideriyordum. Dağda gözüm gibi koruduğum tokam yoktu artık. Parti adaletini bana öğreten şuna bakın hele, meğer ne kıskanç biriymiş. O el konulan toka bizim aşkımıza yönelik bir tavırdı. O an yemin ettim orada, Hacer'den bir gün hesabını soracaktım bunun.

Bir yığın nasihat ve talimatın ardından çıkıp gittiler. O

gece nöbetçilerimin sayısı birden ikiye çıkarıldı. İyice tedirgin olmuştum. Bu neyin güvenliğiydi? Şehirde operasyonlar varmış, hiç alakası yoktu. Bana yönelik bir uygulamaydı. Anlaşılan durumum iyice ağırlaşıyordu. Ben parti sahasına gitmek isterken, "yukarı" denilen yer benden rapor istiyordu. Her ne olursa olsun rapor yazmamalıydım. Bu rapor kime gidecekti? Hogır'a gidecekti, yani celladıma. Bunun sonucunda olacakları tahmin edebiliyordum. Bu yüzden ne yapıp edip parti sahasına ulaşmalıydım. Bu yönde yaptığım öneriler anında reddediliyordu. Oysa bu gibi pratiklerde her partilinin en doğal hakkıydı parti sahasına ulaştırılmak. Ama benim için uygulanmıyordu bu hak hukuk denilen her ne ise.

Evdeki hapisliğim neredeyse bir ayı bulacaktı. Karşılıklı bir inatlaşma başlamıştı. Bu inatlaşmanın sonu nereye varacak, ben de bilmiyordum. Bildiğim tek şey, olup bitenlerin canımı fena halde sıkmasıydı. Hele son görüşme hiç iyi geçmemişti. Nöbetimi tutanlar, bana bir haine bakar gibi bakıyorlardı. Bu da bana tarifsiz bir sıkıntı veriyordu. Odamda rahat değildim, salona açılan kapı açık tutuluyordu. Son görüşmeden sonra üstümdeki gözetim daha da sıkılaştırılmıştı. Tuvalete bile tek başıma gidemez olmuştum. Yanımda biri benimle geliyor, biraz geciktiğimde kapım çalınıyor, acele etmem isteniyordu. Tam bir hapishaneye çevrilmişti kaldığım ev. Geceleri uyuyamaz olmuştum. Suçlu değildim, bu uygulamaları hak etmiyordum. Buna bir son verilmesi için nöbetçiye çıkıştım: "Bu yaptıklarınız doğru değil, sorumlu kimse, beni ona götürün."

"Sorumlu benim, ne oldu?"

"Bu cezalandırına bitmeli, beni partiye ulaştırın."

"Parti biziz, beğenmiyor olabilirsin."

"Bu yaptıklarınız parti uygulaması olamaz, inanmıyorum buna..."

Öfkeliydim, yüksek sesle çıkışınca "Biraz sakin olmanız

lazım, bu durumda konuşamayız" dedi.

"Bu sorunu bugün halletmemiz lazım, dayanamıyorum artık."

"..."

"Ya siz beni götürün ya da bırakın ben gideyim."

"Buna sen ben karar veremeyiz, parti karar verir."

"O halde bir an önce versin kararını..."

"Kişiliğinize yönelik bir davranışta bulunmadık, parti ne diyorsa onu yapıyoruz."

"Bu belirsizlik daha fazla sürsün istemiyorum, haber verin komiteye, yukarısına, bir çözüm bulsun bu duruma..."

"Zorlaştırmayın durumunuzu, partinin rapor-talimat sistemine karşı geliyorsunuz. Bu iyi olmaz sizin için."

"Raporumu parti sahasında veririm, eğer sorun raporla hallolacaksa..."

Bir süre didişip durduk. Baktım kısırdöngüde dolanıp duruyoruz, vazgeçtim, boş yere çene patlatmaktı benimki. Hacer'i bekliyordum, bir gün sonra gelebildi. Benzer şeyleri ona da söyledim.

"Ya siz beni götürün ya bırakın ben gideyim."

"Böyle bir şey teklif etmen doğru değil, partiyle pazarlık mı yapıyorsun?"

"Nasıl anlıyorsanız anlayın ama bu zulme bir son verin."

"Parti doğru olanı yapacaktır, partinin adaletine güven."

"Ama ne zaman?"

"Bu sana bağlı, yaz raporunu, süreç hızlansın."

"Rapor yazmayacağım, bunu beklemeyin benden."

Pişkince bakıp "O zaman beklersiniz" dedi.

"Bekle bekle, ne zamana kadar?.."

"Madem yolu biliyordun, neden kendin gitmedin de ta buralara geldin?"

Yine aynı kısırdöngüye girmiştik.

"Eğer yarın beni götürmezseniz kendim gideceğim, haberiniz olsun!"

"Böyle bir şeye kalkışman iyi olmaz senin için. Ne zaman, ne yapılacağına parti karar verir."

"Parti mi, sen mi?"

"Elbette ki parti adına biz. Burada görev yapıyoruz, sınıf mücadelesi yürütüyoruz."

"Kime karşı?"

"Sınıf dışı öğelere karşı..."

Sınıf dışı öğe de ben oluyordum. Artık Hacer için bir öğeydim. Kalbimin sıkıştığını hissettim, elimle biraz ovaladım. Kestim konuşmayı. Kafama koyduğum şeyi yapacaktım. Sabah erkenden giyinip oda kapısından çıktım. Nöbetçiler kesti önümü.

"Nereye, bir dakika..."

"Bırakın, gidiyorum ben."

Kollarımdan tuttular.

"Gidemezsin bir yere..."

Giderim, gidemezsin derken, ite kaka odaya soktular beni.

"Bizi de, kendini de zor durumda bırakma!"

"Bu işin zoru kolayı kalmadı, beni burada tutmanız doğru değil..."

"Sessiz olun, ses dışarı gitmemeli..."

"Kalmak istemiyorum artık..."

"Eğer daha fazla diretirseniz zor kullanmak zorunda kalırız."

Bellerinde tabancaları vardı. İkisinin arasında nefes nefese kaldım. Bir olup kanepenin üzerine ittiler beni. Biriken öfkem patlama noktasına gelmişti. Tehdit etmeyi sürdürdüler.

"Olası bir aksilikte..."

Tabancasını çıkarıp mermiyi namlunun ağzına sürdü.

"Buna mecbur etme bizi..."

Bir an göz göze geldik. Durumun ciddiyetini her defasında bana hatırlatanlar şimdi de tabancalarını gösteriyorlardı. Yoldaşlarım tarafından çaresiz bırakılmıştım. Gün boyu

hiçbiriyle konuşmak gelmedi içimden, yemekleri de geri çevirdim. Ertesi gün de yeni kararımı bildirdim.

"Bugünden itibaren bana verilen hiçbir şeyi yemeyeceğim."

Önce sessiz kaldılar. Tavrımı devam ettirince "Zindanlarda yoldaşlarımız devlete karşı açlık grevi yapıyor, sen de partiye karşı mı yapıyorsun?" dediler.

Cevap vermedim. Açlık grevine girmem rahatsız etmişti onları. Bu duruma Hacer ne diyecekti acaba? Bütün gece onu bekliyorduk, nöbetimi tutanlarda bir tedirginlik vardı. Sabah oldu, yine gelmedi. İyice paniklemişlerdi. Bir ara uzun uzun konuştular kendi aralarında. Örgüte yönelik operasyondan ve olası olumsuzluklardan konuştuklarını parça parça duyuyordum. İki gündür ağzıma tek lokma bir şey almamıştım. Odadaki masama bırakılan yiyecekler öylece duruyordu. Belki karar değiştirip yerim diye kaldırmıyorlardı. Bu tavrımın süreci hızlandıracağını düşünüyordum. Ne kadar sürerdi, kestiremiyordum ama geri adım atmayı düşünmüyordum. Nereye kadar giderse artık diyordum.

İkinci günün akşamı dışarıya açılan kapının sesini duydum. Oda kapısına yaklaştım. Gelen olmamıştı, o halde biri gitmişti. İki nöbetçimden biri dışarı çıkmış olmalıydı. Bir aksilik olduğu kesindi. Bütün gece başka bir gelen olmayınca iyice kaygılanmaya başladım. Çektar da gece boyu cigarasını söndürmedi. Bir iki konuşma girişiminde bulundum, konuşmadı, tedirgin bir yüz ifadesiyle tersliyordu beni. O gece oda kapım hep açık tutuldu. Sabah uyandığımda Çektar'ı salonda volta atarken gördüm. Ayağı yanmış it gibi yerinde duramıyordu. Hızlı hızlı yürümesi dikkatimi çekti. Ters giden bir şeyler vardı, ama ne? Kaygılı bekleyişim sürerken odamın kapısı kapandı. Yerimden kalkıp kapıya yürüdüm. Seslerden olup biteni anlamaya çalıştım, ama pek bir şey duyamadım. Bu tedirgin bekleyişim çok sürmedi. Kapım tekrar

açıldığında iki nöbetçim de yanıma gelip sakince oturdular. Ama yüzlerinden üzgün olduklarını anladım.

Çektar başını bana çevirip "Bir aksilik var" dedi. "Beklediğimiz yoldaş gelmedi. Yakalanma ihtimali var. Bu nedenle tedbir almamız gerekiyor, evi değişebiliriz. Ama bunun için benim gitmem lazım."

Öylece bakakaldım, devam etti sözlerine.

"Ama gitmeden önce ellerini bağlayacağız."

Karşı çıktım.

"Nedenmiş o?"

"Bir hata yapmandan korkuyoruz. Sorun çıkarmazsan bu senin için iyi olur. Parti talimatıdır. Akşama kalmaz geri dönerim, döndüğümde çözeriz ellerini..."

İnanamıyordum. Ellerim asma kilitle zincire vuruldu. Bunu yapmaktaki ısrarlı tavırlarını görünce direnememiştim. Saatler ilerledikçe eli bağlı olmanın verdiği sıkıntı her yanımı sardı. İki gündür aç olmam da cabasıydı. Bir ara öfkeyle nöbetçime seslendim.

"Ne oldu?"

"Aç ellerimi, sıkıştım, tuvalete gideceğim."

"Açamam, böyle gir tuvalete..."

"Ellerim bağlı halde yapamam."

"İki gündür bir lokma bir şey yemedin, ne tuvaletiymiş..."

"Odanın içine yaparım."

"Sen bilirsin, ellerini açamam parti talimatıdır. Arkadaş gelinceye kadar beklemen lazım."

"Ne zaman gelecek?"

"Akşama kalmaz gelir."

Öylece gün boyu bekledim. Akşam olmuştu ama hâlâ kimseler yoktu görünürlerde. Gelen gidenin olmaması beni de tedirgin ediyordu. Olası bir operasyon ihtimalinden bahsetmişlerdi. Aklıma geldikçe irkiliyordum. Bu durumda polisin eline geçmem her şeyi daha bir zora sokardı. Böylesi bir sonu

düşünmek bile istemiyordum. Düşündükçe kahroluyordum, şu halime bak, ne yapmak isterken ne duruma düşmüştüm. Evin olsa ne derdi bu halime? Yaptığımın birincil dereceden parti suçu olduğunu mu, yoksa her devrimcinin yapması gerekeni yaptığımı mı söylerdi? Sahi ne derdi? Soru düğümlenmişti boğazımda.

Bir devrimcinin poliste nasıl direnmesi gerektiği parti sahasındaki eğitimde anlatılmıştı. *İradenin Zaferi* adıyla bir kitap bile vardı. İki defa okumuştum, direnme üzerine çok etkileyici şeyler yazılıydı. Ama bir gün yoldaşlarım tarafından mahpus edileceğim hiç aklıma gelmezdi. Hiçbir parti yayını bu duruma ilişkin bir şey yazmıyordu. Partide tarifi yapılmamış bir pratik içinde çırpınıyordum. Devrimcilikte tarifi yapılmamış bir mücadeleydi benimkisi. Düşündükçe içim acıyordu. Bir an evvel kurtulmalıydım bu tarifsiz durumdan. Rapor yazmak dışında başka çare yok muydu? Çözümsüz kalmıştım. "Olamaz" diyordum. Çözümsüzlük bir devrimcinin duruşu olamazdı. Böylesi bir pratiği kabul etmemeliydim. Bir evde eli kolu bağlanmış beklemek! Bunları düşündükçe içim daraldı birden, yüksek sesle bağırdım.

"Çöz şu ellerimi!"

"Otur yerine, sakin ol, zorluk çıkarma!"

Nöbetçi de bağırmıştı.

"Bu beklemenin sonu yok. Bırakın beni, baskı yapıyorsunuz bana. Bu parti içi bir suçtur."

"Parti içi suçu işleyen sensin."

Taş kafalı birine denk gelmiştim. Varsa yoksa parti talimatı. Parti talimatının ellerimi sıktığını, canımı yaktığını bir türlü anlamıyordu.

"Ben bilmem, yukarısı bilir."

"Kim bu yukarısı? Gelsin, görüşmek istiyorum.."

"Bekliyoruz işte..."

"Niye gelmiyor?"

"Gelemiyordur belki..."

"Ellerim acıyor... bak şişti!"

"Parti görevi olarak algıla. Talimat olduğunu unutuyorsun."

"Parti görevi ne zamandan beri işkence yapmak oluyor?"

"İşte senin gibi küçük burjuva kaçkınlarının anlamadığı bu, partide görev görevdir."

Laf anlamaz kazma biriyle yoldaşlık yapmanın zorluklarını gün gün, an an yaşayarak öğreniyordum.

Bütün günüm laf anlamaz biriyle didişerek geçti. Baktım bir faydası yok, ellerim bağlı bir vaziyette kanepeye uzanıp kurbanlık koyun gibi olacakları bekledim. Aşırı yorgunluktan ve açlıktan derin bir uykuya dalmışım. Gecenin bir yarısında paldır küldür seslere uyandım. Oda kapısından silahlı kişiler içeri girip üzerime çullandı.

"Kalk, polis!.."

Nöbetçim polislerle itişip kakışıyordu. Beni eli bağlı bulduklarına sevinmişlerdi. O halde dışarıda bekleyen polis arabasına bindirdiler. İkide bir "Kafanı eğ, kafanı eğ!" deyip duruyorlardı. O itişip kakışma esnasında, minibüsün içinde oturan Çektar'ı gördüm. Beni kollarımdan tutan polis "Yusuf bu mu?" diye sordu Çektar'a.

Çektar başıyla onayladı. Demek poliste çözülmüştü. Asıl korkum Hacer'di, ya o da yakalanmışsa!.. Hacer'in yakalanması demek, her şeyin birbirine karışması demekti. Şubeye götürüldük. İlk önce her şeyi inkâr edip militan bir direnişe girmeyi düşündüm, ama eli kolu bağlı bir halde polise teslim edildiğim, her şeyin apaçık ortada olduğu bu durumda böyle bir direnişin saçma kaçacağını fark ettim. Sorgunun seyrine göre tavır geliştirmek daha gerçekçi olacaktı. Bu telaş içinde aklım Hacer'deydi. Ya Hacer de yakalanıp çözülmüşse?.. Her şeyi bir bir anlatmışsa ne yapacaktım?.. Aç ve bitkin bir halde, gözleri bağlı bekliyordum. Kafamdan bin bir

senaryonun geçtiği bir anda, bana doğru yaklaşan ayak seslerini duydum. Bana yaklaşan kişi, omzuma dokunup yavaşça, "Yusuf sen misin?" diye sordu.

"Evet, benim."

"Benimle geleceksin" dedikten sonra koluma girdi. Gözlerim kapalı olduğundan nerede olduğumu ve nereye götürüldüğümü bilmiyordum. Bir iki basamak indikten sonra bir sandalyeye oturtuldum. Kalın sesli biri "Evet Yusuf, her şey buraya kadarmış, anlat bakalım" dedi.

"Neyi?"

"Her şeyi oğlum. Ne biliyorsan bir bir anlatacaksın bize..."

Konuşurken iki eliyle omuzlarımdan tutup sarsmıştı beni.

"Helin nerede?"

"Hangi Helin?"

"Hangi Helin olacak, oğlum. Dağdan kaçırdığın sevgilin."

Bir an şaşırdım ne diyeceğimi, inkâr etmeyi düşündüm ama belli ki Çektar anlatmıştı her şeyi, yalan yanlış ne biliyorsa dökmüştü ortaya.

"Ben dağdan kimseyi kaçırmadım. Benimle biri daha indi dağdan ama adının Helin olup olmadığını bilmiyorum."

Durumu dengelemeye çalışıyordum. Adam ısrarcıydı.

"Lan oğlum, kurbanlık koyun gibi bıçak ağzından kurtardık seni. Sen hâlâ örgütü mü savunuyorsun? Her şeyden haberimiz var. Bak Yusuf oğlum, dağdan infazın gelmiş, seni öldüreceklerdi, haberin yok. Örgüt bitti senin için. Bırak aptallığı da buradan kurtulmaya bak. Sana benim dışımda kimse yardımcı olamaz. Hadi anlat şimdi şu dağdan nasıl kaçıp şehre geldiğini..."

Şu işe bak. Hacer de bana aynı şeyi soruyordu, dağdan nasıl kaçtığımı ve bu şehre nasıl geldiğimi çok merak ediyordu. Geçiştirmeye çalıştım.

"Dağda zorlandım. Örgütle ilişkimi kesince örgüt de beni şehre gönderdi. Gelirken adını bilmediğim bir kadın daha vardı. Yolda ayrıldık onunla. Bir daha da haber alamadım."

Hoşuna gitmemişti söylediklerim.

"Siktir lan, çocuk mu kandırıyorsun? Adam gibi bildiğini, gördüğünü anlatacaksın. Şimdi yalan mı, doğru mu anlayacağız. Soracaklarıma cevap ver.."

Eliyle omzuma çöktü.

"Dağdaki sorumlunun adı neydi?"

"Hogır."

"Dağdan neden kaçtın?"

"Kaçmadım, kendi isteğimle geldim."

"Hâlâ yalan söylüyorsun ama sorumlunun adını doğru söyledin bak. Dağdan kaçtığın halde gelip yeniden niçin örgüte sığındın?"

"Daha önce bu şehirde okuyordum, okuluma devam etmek istiyordum. Eski tanıdıklara uğradım, orada karşılaştık bunlarla..."

"Bunlar dediğin?"

"Beni evde tutanlar?"

"Adları yok mu bunların?"

"Birinin adını öğrenebildim, Çektar mıydı neydi?"

"Başka?"

"Biri daha vardı, adını bilmiyorum."

"Rapor yazmanı istiyorlardı, sen direniyordun, 'Beni örgüte götürün' diyordun?"

"Yalan! Beni bıraksalardı, evime gidecektim."

"Son bir soru, iyi düşün yalan söylersen yaktım çıranı... Kaldığın evde soruşturmanı kim yapıyordu, sorumlu kimdi?"

Zor bir soruydu. Çektar söylemiş olabilir miydi? Hacer ya yakalanmamışsa, yakalanmış olsa bile ya direniyorsa... Onu tanımamalıydım. Sorgucumun "iyi düşün" uyarısını dikkate almadan verdim cevabımı.

"Sadece bir defa bir kadın geldi eve ama görüşmedi benimle..."

"Adı neydi?"

"Öğrenemedim adını."

Birden çılgına döndü.

"Ulan anasını si... Bizimle dalga mı geçiyorsun sen ha... Şu piçi bir sallayın bakalım..."

İki üç kişi birden üzerime çullandı. Gözlerimi açtığımda hücrede buldum kendimi. Aşırı elektrik şokundan bayılmışım. Bir zaman sonra tekrar götürdüler.

"Evet, bu kadar dinlenme yeter, nerde kalmıştık... Seni sorgulayan kadının adı neydi? "

Hiç düşünmeden cevapladım.

"Dediğim gibi, sadece bir defa geldi, adını bilmiyorum."

Eliyle omzuma yaslandı.

"Sıpa seni, bir değil, üç defa geldi. Seninle anlaşamayacağız biz..."

Benden ses çıkmayınca devam etti konuşmasına.

"Durumunun ciddiyetine inanmıyorsun herhalde. Hayal kurmaktan vazgeç, anlamak istemiyorsun oğlum, sana ne diyorum ben, dağdan infazın gelmiş örgüte. Seni infaz etmeye hazırlanıyorlarmış. Otur kalk dua et bize. Örgütten kaçanları yaşatmaz örgüt. Senin yerinde olmak istemem, ama bugün burada bir tercih yapacaksın, ya adam gibi bize yardımcı olacaksın, seni kurtaracağız, bir ifade hazırlarız mahkemede bırakılırsın ya da başka bir ifade hazırlarız, ömür boyu hapis yatarsın, eğer örgüt cezalandırmazsa tabii ki..."

Hem konuşuyor hem de etrafımda gezinip duruyordu.

"Cezaevi örgütü şimdi seni bekliyordur, daha iki ay önce senin durumunda birini öldürüp koridora attılar... Cezaevinde kolay oluyor bu işler. Söyledik, yine söylüyorum, sana bir kastımız yok. Her şey senin iyiliğin için, sana düşünmen için zaman veriyoruz... Karar senin. Hatta istersen bizimle çalış!"

Son söyledikleri çok alçakçaydı, bana ajanlık teklif ediyordu. Benden ses çıkmayınca üsteledi.

"Ne dersin, olmaz mı?"

Net bir tutumla "Olmaz" dedim.

"Amacımız adaletin yerini bulması... burada görev yapıyoruz. Seni topluma kazandırmak bizim görevimiz."

Yanımdan ayrılırken son sözleri bu oldu. İki kişi koluma girip beni başka bir bölüme götürdü. Gözlerim bağlı olduğundan etrafı göremiyordum. Önce göz bağımı açtılar. Sonra da kapısı açık bir hücreye attılar. Tek kişilik bir hücreydi. Günün ya da gecenin hangi saatiydi, bilemiyordum. Hücre içinde bir ranza vardı, attım kendimi ranzaya. Ne kadar zaman geçtiğini hatırlamıyorum, kapım açıldığında uyandım. Hücre nöbetçisi elinde bir tepsi yemek getirmişti. Alıp almamakta tereddüt ettim önce ama o beni beklemedi bile. Ranzaya bırakıp gitti. Bir tabak çorba, ekmek ve su vardı. Kaç gündür açtım, dayanamadım, bir güzel yedim. Doğruyu söylemek gerekirse bu vakitsiz çorba ilaç gibi gelmişti bana. Biraz toparlamıştım kendimi. Göz bağım açılmıştı ama yine de etrafı göremiyordum. Kapalı, dar bir yerdi. Arada bir ayak sesleri duyuyordum. Hücremin önünden gidip gelenler oluyordu. Bir ara mazgal deliğinden baktığımda karşı duvarda ışık belirdi. Karşı pencereden vuran gün ışığıydı. O zaman anladım gündüz olduğunu.

Şimdi ne olacaktı? Hacer'in yakalanıp yakalanmadığını bilmiyordum. Çektar çözülmüş ama bazı şeyleri yalan yanlış söylemişti. Bu durumda kesin şeyler düşünmek için erkendi. Diğer yoldaşların durumlarından habersizdim. Ama Çektar yanıltmıştı beni. Tecrübeli, partiyi tanıyan, bilen biri gibi görünmüştü, ama öyle değilmiş. Demek ki lafla olmuyordu bazı şeyler. Her zaman asıl olanın pratik olduğunu unutmamak gerekiyordu. Dün beni sorgulayanlar bugün ihanet içinde olabilirlerdi. Parti saflarında geçmişte bu tür örnekler çok yaşanmıştı, bunları biliyordum. Çektar'ın bu tutumu bir yandan da beni cesaretlendiriyor, direnmeye teşvik ediyordu. Partinin görevlendirdiği birinin bu duruma düşmesi beni haklı çıkarabilirdi.

Buradan direnerek çıkmam beni partinin gözünde aklayabilirdi. Ne yapıp edip bu polis sorgusundan direnişle çıkmalı, parti ortamına ulaşmalıydım. Bu direniş beni daha da güçlü kılabilirdi yoldaşların yanında. Hele bir de cezaevindeki yoldaşlar direndiğimi anlarlarsa bağırlarına basıp el üstünde tutabilirlerdi beni. Onlar da bir zamanlar işkencelerden geçmişti. Onlar beni anlamayacak da kim anlayacaktı? Hele bir bitsin şu sorgu, gideyim yoldaşların yanına, her şey nasıl da bir bir çıkacaktı ortaya. Buradan cezaevine gitme düşüncesi bana moral veriyordu. Beni anlarsa bu direnişçi yoldaşlar anlar diyordum. Kendimi buna öyle inandırmıştım ki, sonraki günlerde tam bir direnişçi olup çıkmıştım. Sorguda kaçıncı günümüzdü, bilmiyorum "Sana birini göstereceğiz" dediler.

Hücremden alınıp götürüldüm. Gözlerimi açan sorgucu sordu: "Bak, iyi bak. Tanıdın mı?"

19

Sonraki zamanlarımda unutamayacağım bu yüzleşme beni derinden etkiledi. Daha düne kadar beni örgüt adına sorgulayan, beni karşıdevrimcilikle itham eden Hacer, küçülmüş bir halde karşımda duruyordu. Çok âciz gördüm onu. Beni görünce ezilip büzüldü. Çözüldüğü her halinden belliydi. Daha birkaç gün önce beni partiye ihanet etmekle suçlayan Hacer, şimdi sorguculari tarafından devlete ihanetle, nankörlük etmekle suçlanıyordu. Kulaklarımda çınlayan sorgucunun sözlerini hiç unutamam. Sorguculardan biri "Devletin okullarında, yurtlarında ekmeğini yiyorsunuz, sonra da yediğiniz ekmeğe ihanet ediyorsunuz" demişti.

Hacer de beni sorgularken, "Partinin ekmeğini yedin, imkânlarını kullandın, sonra da saflardan kaçarak ihanet ettin" demiş, hatta hızını alamayıp "ihanet içinde olduğunu gör! Partinin adaletine sığın!" diye bağırmıştı.

Sorgucularım da şimdi devletin adaletine sığınmamı istiyorlardı. Çok üstelemelerine karşın koskocaman bir "Hayır" oldu cevabım onlara. İşte sınav yeri burası diyordum kendime. Polis sorgusu, bir devrimcinin deneneceği önemli bir yerdi. Her ne olursa olsun bu sınavdan zaferle çıkmalıydım. Beni eli kolu bağlı polise verenler çözülebilir, hatta ihanet de edebilirlerdi. Ama ben direnecektim. İstedikten sonra üstesinden gelinemeyecek hiçbir şey olmadığına inanarak direndim. Kendimi kilitledim. Her ne olursa olsun cezaevindeki

yoldaşların yanına direnişçi olarak gidecektim. Sorgu süremiz bitip mahkemeye götürüldüğümüzde içim içime sığmıyordu. Cephede savaş kazanmış bir komutan gibi görüyordum kendimi. Üstelik beni polise verenler çözülmüş, parti suçu işlemişlerdi. Şimdi onlar hesap verecekti partiye...

Bu moralle mahkeme koridoruna çıkarıldık. Orada ilginç bir manzarayla karşılaştım. Poliste çözülenler karşımda ayaküstü toplantı yapıyordu. Hacer yine sorumlu komutan gibi davranıyordu. Beni içlerine almadılar. Beni eli kolu bağlı polise verenler yine partili gibi davranmaya devam ediyorlardı. Ama cezaevine vardığımızda düzmece yalanları bir bir ortaya çıkacaktı. Bu düşünceyle, Hacer ve ekibinin ne diyeceğini umursamıyordum. Cezaevine vardığımız an bitecekti bu zulüm!

Ve beklenen o an geldi. Mahkeme tutukladı hepimizi. Bir saat sonra da şehrin en büyük cezaevine getirildik. Cezaevi kapısında polis arabasından indirildiğimizde polislerden biri bana yaklaşarak, "Senin için kaygılıyım Yusuf" dedi, "örgütün içine gitmekle hata yapıyorsun. Gitme!.."

Pek oralı olmadım. Baskı uygulayarak beni yoldaşlarımdan ayırmak istiyordu. Benden yüz bulmayınca ısrarından vazgeçti. Cezaevi kapısından içeri girdiğimizde gardiyanlara teslim edildik. Kayıt odasında işlemlerimiz yapılırken Hacer çantasında bulunan her şeyi masaya dökünce bir şeyin yere düştüğünü gördüm. Evin'in tokasıydı bu. Evet, benden zorla alınan o toka. Hacer fark etmeden, ayağımla kendime doğru çektikten sonra bir hamlede eğilip aldım. Avcumun içinde sakladım. İçim tarifsiz bir sevinçle doldu. Avcumun içi bir hoş olmuştu ki anlatamam. Evin'den bir parçaydı o bana. Evin'e dokunmuş gibi oldum. "Bu toka seni bana getirecek" demişti. Bir tılsım vardı bu tokada. Dağ taş, dere tepe bunca karmaşanın ardından o hâlâ bendeydi.

Kayıt işlemlerimizin ardından koğuşların bulunduğu C bloka götürüldük. Hacer ise kadınlar koğuşuna. C blokta

sadece siyasiler kalıyormuş. Bizim yoldaşların bulunduğu koğuşlara doğru yürüdük. Bir şaşkınlık içindeydim. Ben, gardiyanlar işkence yapacak diye beklemiştim, oysa her şey çok normaldi. Bendeki cezaevi fotoğrafının çok eskilere ait olduğunu sonraki günlerde anlayacaktım.

Koğuşa varır varmaz örgüt sorumluları karşıladı bizi. Ben şimdi sarılıp bizi kucaklarlar herhalde diye beklerken hiç de öyle bir istek görmedim yüzlerinde. Ellerimizi bile sıkmayanlar vardı. Gecenin geç saati olduğundan sorumluların dışında kimseler yoktu. Yemekhane denilen yerde oturtulduk. Soğuk karşılama faslı şevkimi kırmıştı. Birden Hogır aklıma geldi. O kampta da böyle soğuk karşılanmıştım. Yemekhane duvarlarına gözüm ilişti. Cezaevinden çok kamp ortamını çağrıştıran resim ve sloganlar asılıydı duvarlarda.

Daha yeni oturmuştuk ki sorumlu yanıma gelip, "Sizinle biraz konuşalım mı?" dedi.

Kalkıp bir iki volta attık.

"Dokuzuncu koğuşa gideceğiz, siz orada kalacaksınız" dedi.

Dokuzuncu koğuşa gittik. Bu koğuşta kalmam gerektiğini söyleyip oradaki koğuş sorumlusuna teslim etti beni. Yeni sorumlum gece yat saatinin çoktan geçtiğini, ihtiyaçlarımı gidermemi, sabah görüşeceğimizi söyledi.

Sabah erkenden, "Günaydın koğuş!" sesiyle uyandım ranzamda. Giyinirken, aşağı havalandırmadan, "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!.." seslerini duyar duymaz pencereye koştum.

Havalandırmada en az elli altmış kişi spor için içtimaya geçmişti. Ben koğuşa yeni geldiğimden olacak, spora kaldırılmamıştım. Giyinip alt kata, yemekhaneye indim. Son derece düzenli ve disiplinli bir ortamla karşılaştım. Eğer görmeseydim hiç kimse beni inandıramazdı buranın hapishane olduğuna. Gözlerim gardiyan aradı ama boşuna. Hapishaneye dair ezberim yerle bir olmuştu. Aklım bir türlü almıyor,

gördüklerime inanamıyordum. Burası hapishane olamazdı. Kafamdaki hapishane, gardiyanların her daim baskı uyguladığı, tutuklulara göz açtırmadığı bir yerdi. Kitaplarda okuduklarıma ve bana anlatılan hiçbir şeye uymuyordu burası. Benimle tutuklanıp gelenlerden hiçbirini göremedim koğuşta, demek onlar diğer koğuşlarda kalmıştı. Örgüt böyle uygun görmüş deyip fazla kurcalamadım. Ama yanıldığımı sabah kahvaltısından sonra anladım.

Son çayımı almaya kalktığımda koğuş sorumlusu yanıma gelip, "Biraz konuşmamız gerekecek, yukarı çıkalım" dedi. Üslubu çok resmiydi. Saflarda, sevmediğim, alışamadığım bu üsluba antipatim vardı. Yoldaş sıcaklığına mesafe koyuyordu. İktidarı hatırlatıyordu bana. Bizler, iktidar dilini yıkalım derken yeni bir iktidar dili yaratıyorduk. Son çayımı almadım, üst kata çıktık. Koğuşun en arka kısmına doğru yürüdük. Dün gece fark etmemiştim, son iki ranza nevresimlerle kapatılmıştı. Bütün ranzalar açıktaydı ama dipteki bu son iki ranza kapatılmıştı. Bu kapalı tarafa geçtiğimde bizi bekleyen iki kişinin daha olduğunu gördüm. Onların örgüt sorumluları olduğunu konuşmaya başladıklarında anladım.

Koğuşun bu bölümünde bizim dışımızda hiç kimse yoktu. Oldukça sessizleştirilmiş bir ortamda benimle konuşmaya başladılar. İlk aklıma gelen şey, bunun, ortama yeni geldiğim için tanışma, karşılama toplantısı olduğuydu. Bir yandan da seviniyordum, bana fırsat çıkmıştı. Yaşadığım, maruz kaldığım bütün haksızlıkları hapishanedeki direnişçi yoldaşlara anlatabilirdim artık. Akla karanın ne olduğunu en iyi onlar bilirdi. On yıldan beri hapishanelerde direniyorlardı. Onlar halden anlamayacaktı da kim anlayacaktı? Saflardan kaçmama neden olanlardan, beni eli kolu bağlı bir halde polise verenlerden hesap sormanın vakti gelmişti. Birazdan her şeyi anlatacaktım. Ama anlatamadım. Örgüt sorumlusu yoldaş hiç duymak istemediğim şeyler söylemeye başladı. Oldukça

resmi bir üslupla, "Daha önce haberiniz ulaşmıştı alan örgütümüze" dedi, "kaçışınızdan haberimiz vardı."

Dondum kaldım. Nefesim daraldı, dizlerim tutuldu sanki. Yalanın ne uzun bacakları olduğunu bir kez daha görüyordum. Bana hiçbir şey sormadan pratiğim hakkında yalan yanlış bildiklerini sıralamaya başladı. Belli ki hakkımda oldukça kapsamlı rapor almışlardı. İlk başta Hacer aklıma geldi, ama bazı bilgileri Hacer vermiş olamazdı, Hogır'ın eli ve talimatı buraya da yetişmişti. Söz verilmesini bekliyordum ama bir türlü sıra bana gelmiyordu. Örgüt sorumlusu konuşuyor, biz dinliyorduk. Bir an kendimi mahkemede hissettim, şimdi savcı konuşuyordu, birazdan da hâkimler karar verecekti.

Sorumlunun hakkımda topladığı bilgilere bakılırsa yapmadığım şey yoktu. Meğer ne çok şey yaşanmış, bir benim haberim yokmuş. Hayal kırıklığı içinde, uzun yıllardır hapiste olan yoldaşlarımı izliyordum. Darbe yıllarında içeri alınmışlardı. Üçünün de yaşı ilerlemiş, saçlarına ak düşmüştü. Karmaşık duygular içinde bu yoldaşları tanımaya, anlamaya çalışıyordum. Ben onlara merhamet duyarken, onlar benim dağdan kaçtığımı, talimatlara uymadığımı, devlete sığındığımı iddia ederek, birinci derece parti suçu işlediğimi söylüyorlardı.

Örgüt sorumlusu son sözlerini söyleyip bana döndü, "Sizin de diyecekleriniz vardır mutlaka. Bu iddialar karşısında savunmanızı yapabilirsiniz?" dedi.

Üçü birden yüzlerini bana dönüp ilk tepkimin ne olacağını merakla beklediler... Çok kısa ve kararlı cümleler çıktı ağzımdan.

"Ben saflardan kaçmadım, kaçmak zorunda kaldım."

Bu kez hiç konuşmayanlardan biri anında cevap verdi.

"Bir devrimci ne pahasına olursa olsun saflardan kaçmaz. Bu tutumunuz kabul edilemez. Bize gelen raporlarda eyaletin

tasfiye edilme aşamasına geldiği söyleniyor. Çok sayıda kayıp verilmiş ve bu kayıplara neden olanın sizin pratiğiniz olduğu söyleniyor."

Bu acı ithamlar karşısında içimi bir sıcaklık kapladı. Daha ben bir şeyler söylemeden bu kez yine sorumlu araya girdi.

"Durumunuz oldukça ciddi. Parti sizden tüm sürecinizi kapsayan bir rapor yazmanızı istiyor. Bunu yoğunlaşarak yazmak zorundasınız."

Sorumlunun bu sözleri üzerine bir kez daha yıkıldım. Bu yıkımın bendeki etkisinin çok ağır olduğunu o an hissettim. Nedenini uzun bir zaman anlayamadım. Hapishanedeki yoldaşlara olan aşırı güvenin bir sonucu olabilirdi. Onlara sığınacağımı düşünürken, bu beklentime cevapları çok ağır olmuştu. Hogır erken ulaşmıştı ulaşması gereken yerlere. Hakkımda yalan yanlış kapsamlı bilgilendirmeler yapmıştı. Merkez olmanın vermiş olduğu tüm avantajları kullanmıştı. Hacer'in sorgusuna da, polisin sorgusuna da direnen ben, burada âciz kalmıştım. Artık, "Beni partiye, önderlik sahasına ulaştırın" deme şansım da kalmamıştı. İşte parti! Hapishane örgütünün tüm zamanlarda partiyi temsil etme yetkisine sahip olduğunu biliyordum.

O gün uzun bir görüşmenin ardından bundan sonraki sürecim hakkında bilgilendirildim. Asıl beni yıkacak olan şeyi de en son söylediler. Sorumlu, "Şu andan itibaren tutuklusun!" dediğinde cevap verecek bir cümle kuramadım. O an her şey birden değişti benim için. Karşımda üç partili yoldaş vardı. Yıllarca sempati duyduğum bu üç yoldaş hapishane içinde örgüt tarafından tutuklandığımı söylüyordu.

Hapishanenin koğuşunda, koğuşun zula bir yerinde tutuklandım. Onlar kalkıp gittiklerinde bir süre ranzadan kalkamadım. Farkında olmadan kalmışım öylece. Bir zaman sonra örgüt sekreteri, yanında koğuş sorumlusuyla yanıma geldi. Karşıma geçip, "Cemal yoldaş bugünden itibaren senden

sorumludur" dedi, "yanında nöbetçilerin olacak ama onlardan bir şey istemeyeceksin, konuşmayacaksın. Her ne ihtiyacın olursa bu yoldaşa ileteceksin."

Cemal yoldaş dediği yoldaş o gün koğuşta nelere dikkat etmem gerektiğini, nasıl yaşayacağımı uzun uzadıya anlattı. Anlattıklarından anladığım şey, ranzaya bağlanacağım ve bağlıyken hareket etmeyeceğimdi. Volta atmak için koğuş havalandırmasını değil, ranzamın önündeki iki metrelik alanı kullanacaktım. Koğuşta hiç kimseyle temasım olmayacaktı. Günlük nöbetçimle sınırlı bir ortamım olacaktı. Nöbetçi götürmedikçe koğuşun yatakhane bölümünden aşağıya inmeyecektim. Sayım saatlerinde gardiyanlarla göz göze gelmeyecektim. Zorunlu haller dışında örgüt sorumlularıyla temas kurmayacaktım. Kısacası çaresiz bırakılmıştım. Bir devrimcinin çaresizliği ölüme yakın bir şeydi. Bir insanın aklının durması, konuşamaması çok rastlanır bir şey olmasa gerek. Baş başa kaldığım gerçeklik böyle bir şeydi.

Burada tutuklanmam Hacer'in dışarıdaki tutuklamasına benzemiyordu. Hacer'e karşı gösterdiğim direnci burada gösteremiyordum. Dilim tutulmuştu sanki. Buradan başka gidecek köy yoktu. Bana rapor yazmam söylendi. Savunmam alınmadan tutuklanmıştım. Dışarıdan gelen bir talimatla olmuştu bu. Partiden mi, Hogır'dan mı? Bilmiyordum ama bildiğim tek şey Hogır'ın talimatının esas alındığıydı. Hakkımda söyledikleri, Hogır'ın uydurmalarıydı. Birinci dereceden suçlu sayılıyordum. Partiden kaçmak, adam kaçırmak, talimatlara uymamak, parti değerlerini düşmana teslim etmek, yoldaşların ölümüne sebep olmak, yoz ilişki geliştirmek gibi suçları işlediğim söyleniyordu. Tüm bunlar için, "Raporunu yaz" dediler. Ve bunun için üç gün süre verdiler.

Kalemim çok iyi sayılmazdı ama bir yandan da içim içimi kemiriyordu. Her bir şeyi yazmaya başladım. Meğer ne çok yazacak şey varmış. Yazdıkça yazdım. Üçüncü günün gecesi

son sayfayı yazdığımda toplamının altmış dört sayfa olduğunu gördüm. Bitirir bitirmez koğuş sorumlusunu çağırtıp raporu örgüte teslim ettim. Yazmak beni rahatlatmıştı.

İlk o gün kendime söz verdim, eğer bir gün buralardan sağ çıkarsam yaşadıklarımı yazacağım diye. Bir roman gibiydi her şey. Şu kısa zamanda ne çok şey yaşamıştım. Kimselere anlatamadığımı rapora dökmek iyi gelmişti. Partinin bana sorduğu sorulara cevap olmaya çalıştım. Yazdıklarım tatmin edici miydi acaba? Bir yandan olacakları bekliyor, bir yandan da hapishanede olmanın şaşkınlığını yaşıyordum. Bazen inanamıyordum buranın bir hapishane olabileceğine. Devletin gardiyanlarını sadece sabah ve akşam sayımlarında görüyordum. Dağlara sığınayan ben, yoldaşlarım tarafından hapishane içinde hapsedilmiştim. Bana acayip gelen bu durum koğuşta bulunan herkes için çok normaldi. Günlük yaşamları akıp gidiyordu. Koğuştaki toplu yaşam saat gibi işliyordu. Her şey saatlere bölünmüştü. Yat saati, kalk saati, spor saati, yemek saati, eğitim saati, çay saati, dinlenme saati derken gün geçip gidiyordu.

En dakik olanlar ise benim nöbetimi tutan nöbetçilerdi. Beni en çok yıkan şey, yoldaşlarımın başımda nöbet tutmasıydı. Her sabah, nöbetçim benden önce kalkıp gece nöbetçisinden nöbeti devralıyordu. Üst kattaki koğuşta tutulduğumdan gündüzleri burada ben ve nöbetçim yalnız kalıyorduk. İlk zamanlar konuşmak istemiştim. Ama ağız birliği etmişçesine hepsi de uyardı beni: "Konuşmak yasak."

O zaman yoldaşların bu konuda çelik disiplinle eğitildiklerini anladım. Bütün gün boyu karşıma geçip bir yandan önderin kitaplarını okuyor, bir yandan da beni gözetliyorlardı. Oturmamı, kalkmamı, volta atmamı, tuvalete gitmemi, banyoya gitmemi, kitap okumamı, nefes alıp vermemi, her şeyimi gözetliyorlardı. Bu durumdan oldukça rahatsız oluyordum. Tuvalette biraz geciksem kapım vuruluyordu. Bir

defasında kapının altından baktım, nöbetçim kapıya yapışmış beni bekliyordu. Bütün koğuş yemeğini aşağı yemekhanede yerken benim yemeğim ranzama getiriliyordu. Bir acayip, gergin bekleyişti benimkisi.

Raporumun sonucunu bekliyordum. Okumuşlar mıydı? Beni anlayacaklar mıydı? Beklentiler içinde kıvranıp duruyordum. Parti adaletinin tecellisi doğru işlemeliydi. Partiye olan inancımı koruyordum. Geç de olsa gerçek açığa çıkacaktır diyordum. Ben raporun sonucuna odaklanmışken hapishane koridorunda adım anons edildi. Görüşçüm gelmiş. İlk aklıma gelen annem oldu. Duydu yakalandığımı, düştü yollara dedim kendime... Adım çağrılmıştı ama yanıma gelip haber veren olmamıştı. Nöbetçiye, "Adım anons edildi?" dedim.

O umursamadan, "Sorumlu arkadaş ilgilenecek" dedi. Bir süre sonra koğuş sorumlusu, iki kişiyle birlikte yanıma geldi.

"Ziyaretçin var. Annen gelmiş. Seni ziyaret yerine götüreceğiz ama bazı kurallarımız var."

Yanındakileri göstererek, "Arkadaşlar seninle olacak" dedi, "ziyareti uzun tutmayacaksın, burayla, özel durumunla ilgili hiçbir şey konuşmayacaksın. Bu bir parti talimatıdır. Bu talimata uymazsan arkadaşlar ziyareti erken bitirecek. Bir de görüşe gidip gelirken idareden hiçbir görevliyle yüz yüze gelmeyeceksin. Onlarla konuşmayacaksın. Sadece bu iki arkadaşla ilişkin olacak. Onlar yardımcı olacak her konuda..."

Talimatlı bir halde ziyaret yerine doğru yola çıktık. Koğuşun dış kapısında iki nöbetçi daha bizi bekliyordu. Hemen önümüzde yürümeye başladılar. Sağımda ve solumda nöbetçilerimle uzun koridorda ilerledik. Kaç gündür uzun mesafe yürümediğim için ağırlık hissettim bacaklarımda. Ziyaret yerine vardığımızda bizimkilerin gardiyanlardan daha çok olduğunu gördüm. Ziyaret kabinlerinin tümü doluydu. Gürültülü bir ortamda kimse kimseyi duymuyordu. Beni bir kabine soktuklarında annemle örgüt sorumlusunun konuştuğunu gördüm.

Annemi karşı tarafta görünce birden gözlerim doldu. Daha selamlaşamadan iki damla gözyaşım akıverdi. Kendimi tutarım diyordum ama dayanamamış, kontrolsüz bir duygu seline kapılmıştım.

Örgüt sorumlusu hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Benim adıma da konuşuyordu. Çok iyi olduğumu, merak edilecek bir şeyin olmadığını söyledi. Örgüt sorumlusu çıktı, ama daha anneme merhaba diyemeden iki nöbetçim kabine girdi. Anlaşılan üçümüz birlikte görüşecektik. Annemi görmeyeli üç yıl olmuştu. Görünce buruk bir acı hissettim içimde.

"Hoş geldin ana, nasılsın?" dedim, gözyaşlarıma hâkim olamıyordum.

Ana yüreği bu, anladı hemen.

"Ben iyiyim oğlum, iyi olmayan sensin. Sen iyi olasın..."

Annem daha konuşmasını bitirmeden bu kez yanımdaki nöbetçi yoldaşlarım lafa karıştılar.

"Yusuf çok iyi, merak etmeyin siz" dediklerinde burnumun direği sızladı. İnsani olmayan bir davranış içindeydiler. Yaşlı anam ta memleketten kalkıp gelmişti, baş başa görüşme şansı vermiyorlardı. Benim yerime konuşup durdular. Bu ikiyüzlü yaklaşımlarından hoşlanmadığımı annem de anladı.

"Yusufum sen nasıl oldun hapse düştün? Dediler dağdadır, sonra duyduk burdasın. Bir de dediler dağdan kaçmış, devlete sığınmış. Ben inanmadım oğlum. İftira mı atmışlar üzerine..."

Yalan gidip köyde annemi de bulmuştu demek. Annemin bu konuşması nöbetçi yoldaşları rahatsız etmişti. Hemen biri arkamdan görüşmeyi kısa kesmemi, bu konuları konuşmamamı fısıldadı.

Anama, "Sana anlatılanlara inanma" dedim, "gördüğün gibi dipdiri ayaktayım, arkadaşlarımın yanındayım. İçiniz rahat etsin, beni merak etmeyin. Daha fazla kalma burada, ben mektup yazarım."

Bunları niçin söylemiştim sanki. Sonradan çok pişman

oldum. Örgüt yanlış anlamasın diye söylemiştim, aklıma geldikçe affetmem kendimi.

Görüş yerini gözü yaşlı terk ettiğimde nöbetçilerim bir saniye olsun yalnız bırakmadılar beni. Koridor boyu yürüdük birlikte. Önümde ve arkamda başka korumaların olduğunu da anladım. Bu yoğun güvenlik önlemlerinden çıkarmam gereken şeyler vardı. Durumumun iç açıcı olmadığı ortadaydı. Benim kaçıp devlete sığınacağımı mı düşünüyorlardı? Koridor boyu gidip gelenler oluyordu ama hiçbirini gözüm görmüyordu. Bilinçaltı kapıldığım utançla kimselere bakamıyordum. Ağır bir suçlu ruh haline sokulmuştum.

Koğuşuma getirilip üst kattaki nöbetçime teslim edildim. Karmaşık duygular içinde kendimi ranzaya attım. Hiçbir şey yapmak gelmiyordu içimden. Annemi neden erken göndermiştim ki?.. Kendime öfkelendim. Örgütün paranoyak kaygılarını anlamakta zorlanıyordum. Bu da ayrı bir cezalandırma biçimiydi herhalde. Bana güvenleri yoktu, her şey bu yüzdendi. Dağdan kaçan biri niçin örgüte gelip teslim olsun ki, bunun üzerinde kafa yormuyorlardı... Bunu ben biliyordum ama hapishane örgütü nereden bilsin?

Onlar her şeyi Hogır'ın ve Hacer'in ağzından öğrenmişlerdi. Raporumda uzun uzadıya bunları anlatmıştım ama görünen oydu ki bana inanmayacaklardı. Kaç gün geçmesine rağmen bir cevap alamamıştım. Tutukluluk durumumda hiçbir iyileşme yoktu. Ziyaret dönüşü karşılaştığım manzara acı vericiydi. Dört duvar içinde yeni duvarlar örülmüştü. Beşinci duvar dediğim bu duvarı yoldaşlarım örmüştü. Bunlar benim mücadele yoldaşlarımdı, ama şu an önümde beşinci duvar gibiydiler. Önümde, yanımda, arkamda beni en çok sıkan bu beşinci duvardı. Dokunamıyordum onlara, hiçbir şey söylemiyorlardı çünkü.

Tutulduğum koğuş C blokun on altı koğuşundan biriydi. Altıncı koğuştan onuncu koğuşa kadar biz ulusal solcular,

diğer koğuşlarda ise diğer sol örgütler kalıyordu. Bizim koğuşlara "ulusalcıların koğuşu" deniyordu. Bulunduğum hapishaneyi yakından tanıma şansım yoktu. Buna rağmen, günbegün tanımaya çalışıyordum. Gündüzleri koğuş penceresi açık olduğundan alt katta, havalandırmada konuşulanları yarım yamalak duyarak bir şeyler öğrenmeye çalışıyordum. Bu sesler sayesinde hapishanede olup bitenleri takip ediyordum. Eğer örgüt sorumluları bilseler sesin bu derece yükseldiğini belki de yasaklarlardı havalandırmada konuşmayı.

Kaygılı bekleyişim devam ederken gecelerden bir gece koğuş sorumlusu kaldığım bölmeye geldi. Ranzamda uzanmış kitap okuyordum. Bıraktım kitabı. Bana iyice yaklaşıp, "Konuşmamız gerekiyor. Benimle geleceksiniz" dedi.

Önce anlam veremedim, gecenin bu saatinde ne ola ki diye düşündüm... Bir an tereddüt ettim ama gitmemezlik edemezdim. Raporum hakkında konuşacaklar herhalde diye düşündüm. Alt kata, yemekhaneye indik. İleriki masada ilk gün benimle konuşan örgüt sorumluları oturmuş bizi bekliyorlardı. Yat saati olduğundan koğuş sakinleri üst katta uyuyorlardı. Yanlarına vardığımda selam alma verme zahmetinde bile bulunmadılar. Oldukça soğuk bir duruşları vardı. Beni yoldaşlıktan silmiş olmalılar dedim içimden. Suçlu bir örgüt kaçkını gibi görüyorlardı beni.

Örgüt sekreteri Metin başladı konuşmaya, oldukça kapsamlı şeyler anlattı hakkımda. Belli ki, sadece benim raporumu değil, başkalarının hakkımda yazdığı raporları da okumuştu. Ben hariç diğer üçünün de ajandaları vardı önlerinde. Bir yandan konuşuluyor, bir yandan da notlar alınıyordu. Bir an polis sorgusundaymışım hissine kapıldım. O gün anladım ki sorgu yöntemleri her yerde birbirine benziyor.

Uzun raporumda mücadeleye katılışımdan o güne kadar olanları kapsamlı biçimde yazıp vermiştim. Örgüt

sorumlusunun bana yönelttiği ilk soru şaşırttı beni.

"Polis sorgusundaki pratiğiniz hakkında yazdıklarınız bize samimi gelmedi. Arkadaşlar başka şeyler söylüyor..."

"Ben sorguda yaşadıklarımı ve tanık olduklarımı anlattım."

Sorumlu, önündeki notlara bakıp, "Yoldaşlar 'Bizi Yusuf yakalattı!' diyorlar" dedi.

Donmuştum.

"Nasıl olur, beni evde eli kolu bağlı polise teslim eden onlar..."

Bir an durup yüzüme baktı.

"Bu sizin iddianız sadece.."

Bana değil Hacer'e ve arkadaşlarına inanıyorlardı. Hem bana niye inanacaklardı ki, dağdan kaçan birine kim inanırdı? Böylesi bir yalana teslim olamazdım. Direttim.

"Beni polise teslim eden Çektar'dı. Bulunduğum eve polisi o getirdi."

Bu çıkışım püskürtüldü hep bir ağızdan.

"Yoldaşımız hakkında böyle konuşamazsın. Ayrıca sana niye inanalım ki?.."

Bu sözlerle niyetlerini belli etmişlerdi. Eğer inanılacak biri varsa o ben değildim. Büyük samimiyetle yazdığım raporumun dikkate alınmayacağının özetiydi söylenen. Ama pes etmedim.

"Çektar'ın ve Hacer'in söylediği hiçbir şeyi kabul etmiyorum. Davacıyım onlardan. Beni eli kolu bağlı polise verdiler. Polisle işbirliği yapan onlardı!"

"Uyarıyoruz seni. Yoldaşlarımız hakkında böyle suçlamalarda bulunamazsın" diyen örgüt sekreterine diğeri destek verdi.

"Saflardan kaçmış birine ödül mü verselerdi?.. Elbette soruşturma yapmaları gerekiyordu. Size yapılan da budur. Bence içinde bulunduğunuz durumun farkında değilsiniz. Eyaletten gelen talimatı dikkate almak zorundayız. Bence

asıl bu konu üzerinde durmalıyız."

Bir üçüncüsü başını sallayarak katıldı bu sözlere: "Raporunuzu okuduk. Samimi bulmadık. Gerçekleri çarpıtıyorsunuz. Arkadaşın dediği gibi, içine düştüğünüz çukuru görmüyorsunuz. Eyalet sorumlusu, merkez olmuş değerli bir komutanımızı karalıyorsunuz. Bu iftiralarınızı çok çirkin buluyoruz. Uyarıyoruz bu konuda. Her şeyi çok rahat yazmışsınız. Her şeyin dışarıdan kaynaklandığına, hiçbir suçunuzun olmadığına bizi inandırmak istiyorsunuz. Eğer merak ediyorsanız hemen söyleyelim. Hogır yoldaş hakkında söylediğiniz hiçbir şeye inanmıyoruz."

Öylece dinliyordum. Aralıksız sürdürüyordu konuşmasını.

"Hogır mücadelemizin emektar yoldaşlarından biridir. Siz bu yoldaşımızı karalamaya çalışıp suçlu pratiğinize alet ediyorsunuz. Parti buna izin vermez. Savaş içinde size bir talimat verilmiş, siz bu talimatı uygulamamışsınız. Oysa savaşan bir partide talimatlar uygulanmak içindir. Talimat önce uygulanır. Eğer bir hata varsa sonradan eleştirilir."

Hep aynı nakarat! Sanki ağız birliği yapılmışçasına aynı şeyler söylenip duruyordu. Hacer de benzer şeyler söylemişti. Talimatın her şartta uygulanması zorunluluğu teorisi. Sorumlunun sözleri karşısında susmadım.

"Bana verilen talimat bir insanın öldürülmesiydi ve bu insan yoldaşımızdı."

Anında cevap verildi.

"Talimat talimattır; talimatlar tartışma konusu yapılamaz. Hiç savaşmadığınız için bunu anlayamazsınız."

Şu işe bak! Önce vur öldür, sonra yanlışlık olmuşsa eleştir! Eleştiriler öleni geri getiremez ki... O an içimden böylesi bir cümle geçti ama söylemedim. Bu kafada olanlarla konuşulamayacağı inancı oluşmaya başlamıştı bende. Bir an ürkmeye başladım. Talimat talimat dedik ama ya Hogır buraya da bir talimat göndermişse, "o hain cezalandırılmalı" diye...

Dışarıda Hacer'e gönderdiği talimat bu cümleyle bitiyordu. Operasyonda ele geçmişti not. Polisler sorguda bana söylediklerinde inanmamıştım, ama yazılı belgeyi görünce doğru olduğunu anlamıştım.

Polisteki işkencelerde bu kadar zorlanmamıştım. Orada beni diri tutan bir moral vardı. Şimdi ise moralsizlik. İnsanı yakınları kırarmış, beni de kıran yoldaşlarımdı. Gecenin bir yarısında, hapishanenin birinde, yoldaşları tarafından sorgulanmak bir devrimci için çok ağırdı. Örgüt sorumlusunun dediğine bakılırsa cevaplandırmam gereken seksen soru vardı. Parti terbiyesinden yoksunmuşum. Bir değil, iki kez yoz ilişki yaşamışım.

"Evin'le ilişkinize değinmişsiniz ama Helin'den söz etmemişsiniz? Siz partinin kızını kaçırarak partinin namusunu beş paralık ettiniz."

"Evin'le ilişkimizi parti biliyordu. Raporumda anlatmıştım. Helin'le ilişkim olmadı. Dağda iki kez karşılaştım onunla. Ölüm kararı çıkınca infaz görevi bana verildi, ben de kabul ettim. Öldürülmesini gerektirecek bir şey yoktu ortada."

"Hoşır yoldaş öyle demiyor ama..."

"Doğrusu söylediğim gibidir."

"Partide doğruları bir tek siz mi biliyorsunuz?"

Bu sizli bizli konuşmalarına deli oluyordum.

Bir an soluklanıp defterine bakındı, yeni soruları vardı.

"Evin'le yaşadığınız ilişki doğru mu?"

"Bir sorun yoktu ilişkimizde, mücadele gerçekliği ve parti ayrı alanlara gitmemizi istedi. Ama o hâlâ benim arkadaşım."

"Parti ölçülerini kendinize göre uyduramazsınız!" Bir an sesi yükselmişti. "Yoz ilişkilere müsaade etmeyiz, bu parti, düşkünlerin, alçakların partisi değildir."

Diğer sorumlu sakinleşmesini söyledi. Konuşmamız devam ettikçe yoldaşlara güvenim iyice sarsılıyordu. Evin'le ilişkimizi takıntı haline getiren bir yoldaş vardı karşımda.

İnsanların sevebileceğine, sevilebileceğine ihtimal vermeyen bir zihniyete hesap veriyordum. Ve bu beni çok incitiyordu. Kısa bir zamanda ne çok hayal kırıklığı yaşamıştım, bu da onlardan biriydi. O gece birçok şey soruldu, tümüne de cevap olmak için direndim. Saat sabahın üçünü gösterdiğinde elimde seksen soruyla ranzama çıkarıldım. Üç gün içinde cevaplandırmam gerekiyordu. Birçoğunu konuşmuştuk ama bu kez yazılı olmasını istiyorlardı. Parti merkezine gönderilecekti belki de, bilemiyordum. Kafam davul gibiydi, hiçbir şey düşünecek halde değildim. Üstümü bile çıkarmadan vurdum kafayı yattım.

Sabah, nöbetçinin "Günaydın yoldaşlar!" sesine uyanamadığım için nöbetçim dürterek kaldırdı beni. Benim için kısırdöngü cehenneminde geçip giden günlerdi bunlar demeli miydim, bilmiyorum. Benim için günler çok uzundu artık. Geceki sorgum beni yormuştu. Güne uyanmıştım ama her şey kâbus gibi üzerime geliyordu. İyi niyetin beni ne hallere soktuğunu düşündükçe kahroluyordum. Bütün bu olup bitenlere rağmen kendimi partiye ait hissediyordum. Bütün çabam, ayrı düştüğüm partimle yeniden buluşmaktı. Bu çabamı sonuna kadar sürdürecektim.

Beni bu duruma düşüren şeyin aşırı bağlılık olduğunu uzun bir dönem anlayamadım. İçinde bulunduğum durumu partiye layık olamayan kötü taktik uygulayıcılarına bağlıyordum. Bunlar partili değildi, çünkü bir partili bunları yapmazdı. Mükemmel bir insan tipiydi kafamdaki partili yoldaş. Ama ne Hogır, ne Hacer partili olamazdı. Partiyi tasfiye eden içimizdeki sınıf dışı öğelerdi. Partinin kesinlikle bunlardan temizlenmesi gerekiyordu. İşte bütün mücadelem bunun içindi.

Peki ya hapisteki yoldaşlar? Onlar niçin beni tutuklamışlardı? Bütün mesele de buydu. Şimdi de aşılması gereken dağlar vardı önümde. Ama yılmayacaktım, ulusal ve sınıfsal

mücadeleyi birlikte verdiğimiz için her şey daha bir zorlaşıyordu. Hem önderimiz ne diyordu: "Biz yüzde doksan beş mücadeleyi kendi içimizde veriyoruz."

Ben de zorlukları buna bağlıyordum. Nasıl olsa gerçekler bir gün anlaşılacak ve o gün sınıf dışı öğeler bir bir hesap verecekti... Hele o gün bir gelsin!

20

Cevaplandırmam gereken seksen sorunun çoğu Evin'le olan ilişkimize dairdi. "Evin'le olan yoz ilişkiniz" diye başlayan sorular... Beni bu kadar derinden etkileyen gönül bağı "yoz ilişki" olamazdı. Bu konuda, ilk o günlerde kafamda soru işaretleri belirdi. Eğer benimkisi yoz değilse, başkalarının ilişkisi niçin yoz olsun ki?.. İlk defa partinin bu siyasetine temkinli yaklaşmaya başladım. Bu nedenle de Evin'le ilgili soruları tek cümlelik cevaplarla geçiştirdim. Örgütün hoşuna gitmeyeceğini bilmeme rağmen böyle yaptım. Kendi pratiğimden, yapıp ettiklerimden Evin zarar görsün istemiyordum. Artık partinin elinin ayağının çok uzun olduğunu biliyordum. Hele bu gibi durumlarda daha hızlı olacağı kuşku götürmezdi. Evin'le ilgili duyduğum her şey içimi titretiyordu. Ya o da zor durumdaysa, ya ona da benzer sorular soruluyorsa, "Yusuf'la olan yoz ilişkinizi yazın" diyorlarsa... düşünmesi bile acı vericiydi.

Beni üzen bir başka şey ise başarısız olduğum bir eylemin hesabını sormaları oldu. "İtirafçı Davut'un eyleminde senin silah niçin ateş almadı?" diye sormuşlardı. Bunu kampa ilk gittiğim zaman da sormuşlardı. Anlaşılan pratiğim sorun oldukça bu sorular hep çıkacaktı karşıma.

"Eylem anında silahımın ateş almamasını bana değil, o silahı bana veren örgüt sorumlusuna sorun!" diye yanıtladım. Bu eylemi düşündükçe aklımın almakta zorlandığı bir şeyi

hatırlıyordum. Bir savaş düşünün ki, sıkmadığınız kurşunların, öldüremediğiniz insanların hesabı soruluyor. Şu savaşın akıl silsilesi ne kadar şaşırtıcıydı; kimse benden öldürülen yoldaş Baran'ı sormuyor, öldürülmeyen Davut'un hesabını soruyordu.

Sorularda büyük tutarsızlıklar vardı. Beni Hogır'ın talimatına uymamakla eleştirenler, silahlı eğitim almadığım halde Davut'un eylemine niçin katıldığımı soruyorlardı. Örgüt sorumlusunun talimatına uyduğum için başarısız olmuştum. "Çünkü bu bir parti talimatıdır" demişti. İşte tutarsızlık ortadaydı. Tutarsızlık ortadaydı ama kime anlatacaktım? Yapılan her şeye "devrimci şiddet" temelinde bakıldığı için bu çelişkiler bir anlam ifade etmiyordu.

Seksen soruluk raporu yazıp verdiğimde üzerimdeki baskılar biraz azalır diyordum. Ama öyle olmadı. Üç beş gün geçti, çıt çıkmadı. Gelen giden olmadı. İki ranzalık alanım daha da daraltıldı. Raporumun ardından, önce günlük gazeteler kesildi, ardından okuduğum kitaplar elimden alındı. Önce parti talimatı dendi bu uygulamalara. Biraz üsteleyince bu kez, kitapların yoğunlaşmamı engellediğini, içinde bulunduğum gerçekliği görmekte ve anlamakta zorluk yaşamama yol açtığını söylediler. Ben itiraz edince, koğuş sorumlusu, "İhanet içindesiniz. Bu konumunuzla hiçbir şeyi hak etmiyorsunuz!" dedi. Durumu kavramıştım. Bu sözler raporumun sonucunu ortaya koyuyordu.

Şu daracık dört duvar arasında asıl zor anlar benim için yeni başlıyordu. Koğuş sorumlusunun bu sözleri sonraki günlerde meyvesini vermeye başladı. Üzerimdeki tecrit daha da sıkılaştırıldı. Arada bir kurulan temas hepten kesildi. Günler geçmez oldu. Hiçbir şey yapmama izin verilmiyordu. Günlük yemeğim bir hayvanın önüne konulurcasına ranzama bırakılıyordu.

Arada bir, dışarıdan tanıdığım nöbetçilerim oluyordu.

Onlarla konuşmaya, iletişim kurmaya çalışıyordum. "Seninle aynı evde kaldık, eyleme gittik, aynı ekmeği paylaştık" diyordum, "benim hain olacağıma nasıl inanıyorsunuz?" diyordum ama yine ses veren olmuyordu. Her defasında o sihirli cümleleri kuruyorlardı bana: "Parti talimatı var, benimle konuşmanız doğru değil."

Yine bir gün konuşmak istedim biriyle ama söylediğimi kulağım duymadı. Yeniden seslendim, bu kez uyarıldım. "Ne bağırıyorsunuz?" dedi nöbetçim. Bağırmışım ama sesim kulağıma çok az geliyordu. Panikledim. Ne oluyordu bana? Ranzama geçip oturdum. Kendi kendime sesler çıkardım. Kendi sesimin kulağıma çok az ulaştığını fark ettim. Biraz düşünüp nedenini buldum. İnsan uzun süre kimseyle konuşmazsa sesi kulağına az gidermiş. Yaklaşık iki aydır birkaç yönetici sorgusunun dışında kimselerle konuşmadığımı düşünürsek gayet normal bir durumdu bu.

Tecridin ne kadar süreceği meçhuldü. Gazete ve kitaplarımın da elimden alındığını düşündüğümde iyice panikliyordum. "Uygulama" ve "yoğunlaşma" süreci denilen şeyin ne olduğunu derinlemesine kavramıştım. Disiplinli ve düzenli geçen günlük yaşamım birden bozuldu. Ne zaman uyuyup ne zaman kalktığımı bilmez olmuştum. Normalde gündüz uyumak yasaktı ama artık bana karışmadıklarını anladım. Bu ilgisizlik hali beni korkutuyordu. Kesin beni gözden çıkardılar diyordum. Nöbetçilerin en ufak bir tebessümünden bin bir anlam çıkarır olmuştum. Her nöbetçi değişiminde yeni nöbetçinin bakışlarını süzüyordum. Ama bu bakışlardan bir şey çıkaramıyordum, çünkü hepsi aynı bakıyordu.

O günlerde öğrendiğim bir diğer şey, herkesin birbirine benzediğiydi. Konuşmaları, yürümeleri, refleksleri, hepsi birbirinin aynıydı. Aslında bu koğuşta elli kişi değil, iki kişi kalıyorduk. Biri ben, diğeri de hepsi...

Bazen pencereden duvar dibi voltalarını görünce açık cama

yaklaşıp kulak kesiliyordum. Ama boşunaydı bu çabam, sesleri duymuyordum çoğu zaman. Raporumun cevabını bekliyordum ama kimseler bir şey demiyordu. Belki yine çağırırlar beklentisi içindeydim. Örgüt sorumluları arada bir koğuşa uğruyor, bana görünmeden çıkıp gidiyorlardı. Günlerimin iyice çekilmez olduğu bir gün, örgüt sorumlusu Metin yanıma geldi. Hemen arkasından da koğuş sorumlusu. Ranzamda doğruldum. Örgüt sorumlusu, "Öğleden sonra arama var" dedi.

Bir yandan da ranzamın çevresine bakındılar. Sağı solu yokladılar. Önce örgüt yapmıştı aramamı, sonra da devlet yapacaktı. Bir yandan da tehdit edercesine bilgilendirme yaptı.

"Hiçbir gardiyan ve askerle konuşmuyorsunuz, göz göze gelmemeye dikkat etmelisiniz. İki arkadaş yakınınızda olacak, olası yanlış bir davranışınız sizin için kötü olabilir."

İlk kez söyleniyordu bunlar. Daha önce de aramalar yapılmıştı ama bu tarzda uyarılmamıştım. Sözlerini bitirince araya girdim hemen.

"Raporumu verdim, hiçbir şey söylemediniz. Gazete ve kitapları da vermiyorsunuz?"

Konuşurken sesimin iyice kısıldığını fark ettim.

"Durumunuz araştırılıyor. Yukardan beklediğimiz şeyler var. Şu arama bir geçsin, arkadaşlar gereken bilgilendirmeyi yapar..."

Kısık sesime rağmen konuşmak istiyordum ama dinlemeden çekip gittiler, lafım ağzımda kaldı. Çaresiz bir halde ranzama uzanıp aramanın kazasız belasız geçmesini bekledim. Dalmışım öylece.

"Arama yapılıyor, kalk!" sesiyle uyandım. Keşke hep uyusam, hiç uyanmasam dediğim zamanlarımdı. Her uykudan uyanışım bir kâbus gibiydi. Kâbusun içine uyanıyordum. Bazen rüyada kendimi dağda, bazen şehirde, bazen de Evin'in yanında görüyordum. Evin'in yanındaydım ama ona dokunamıyordum. En son rüyamda bana bir şeyler anlatıyordu ama

ben onu duyamıyordum. Nasıl kahroluyordum. Uyandığımda Evin'in bana neyi anlatmak istediğini merak etmiştim. Rüyaları yorumlamayı beceremediğim için, bu rüyamı neye yormak gerektiğini bilmiyordum. Bana kızgın olabilir miydi? Başıma gelenleri biliyor muydu? Uzun bacaklı yalanlar ona da ulaşmış mıydı? Belki onu da sorguluyorlardı, belli mi olur?

Kafamda çelişkiler, kaygılar uçuşuyordu. Ama bir gün her şey anlaşılacaktı. Ak kara ortaya çıkacaktı. Tasfiyeciler bir bir hesap verecekti partiye. Bu zorluklar direnerek aşılabilirdi ancak. Hem, Resul yoldaş ne diyordu: "İnsan istedikten sonra her şey mümkündür."

Bir militan için bunun çok daha mümkün olacağını söylüyordu. Bu teorinin adını da Mümkünler Teorisi koymuştu. Güney'deki büyük kampta uzun uzadıya anlattığında bütün yapımız can kulağıyla dinlemişti. Resul yoldaş başka biri gibiydi. Partide bir benzerine daha rastlamamıştım. Uzun yıllar mücadele saflarında kalmış olması ona büyük tecrübeler kazandırmıştı. Hapisteki yoldaşlara çok büyük umutlar bağlamıştım, ama yanılmıştım. Yeni hayaller kurmak istemiyordum artık. İnsan bu gibi anlarda kendine güvenmeli ve azimli olmalıydı. Koğuş kapımızın tam üstündeki yazı her gün moral oluyordu bana. "Azmin ve direncin yıkmayacağı duvar yoktur" sözü içimi okşuyor, bana cesaret veriyordu. Mümkünler Teorisi bu konuda ne diyordu acaba? Bu konuda kapsamlı bilgilere vâkıf değildim ama kesin vardı bir çözüm önerisi.

Kendimi teselli edecek bir şeyler arıyordum. İnsan nasıl da umudunu kesmeyen bir varlıktı, her şeyden kendine bir şeyler çıkarıyordu. İlk kez zorlandığımı, çözümsüz kaldığımı görünce yıkılıyordum. Beni sıkan, daraltan bir şeyler vardı. Bulunduğum ortamdan kaynaklandığına inanmak istiyordum. Hapishane içinde hapishaneydi bu. Bana uygulanan çok ağır bir yaptırımdı, tarifsiz bir acı içinde kıvranıyordum.

Mutlak anlamda koşullarımın değişmesi gerekiyordu.

Örgütün "yoğunlaşma" dediği şeyin beni bitireceğine inanıyordum artık. Her şey ne de mükemmel hazırlanmıştı burada. Sistem hatasız yürüyordu. Mücadelenin hiçbir alanında nöbet denilen şeyin bu kadar disiplinli işletildiğini görmemiş, duymamıştım. Nöbetçilerimin tümü de görevleri sırasında son derece dakiktiler. Hapishanenin içinde devletin değil, örgütün kuralları geçerliydi. Bu gerçeği ilk kez burada öğreniniştim.

Hapishanede iç yönetim tamamen örgütün elindeydi. Blok kapısından bu tarafa gardiyanlar müdahale edemiyordu. Örgüte rağmen hiçbir mahpusun buradan ayrılması mümkün değildi. Görüşe götürüldüğümde dikkat etmiştim, benim koğuştaki nöbetçinin dışında, biri alt kapıda, biri de dış kapıda olmak üzere üç nöbetçi tarafından korunuyordum. Yani birini aşsanız diğerini aşamazdınız. O gün anladım örgütün dışında hiçbir gücün beni kurtaramayacağını. Yıkmaya çalıştığımız devletin hapishanesinde kurulan örgüt, örgütlerimizin en örgütlüsüydü. Mümkünler Teorisi'nde olduğu gibi artık her şey mümkündü burada. Her ne olursa olsun kendime hain dedirtmemek içindi tüm bu sıkıntılar. Devrime ve Evin'e sözüm vardı. Düşsek de, yolda kalsak da hain olmayacaktım. Her şey mümkün olabilirdi ama ihanet asla!

Aramaya geldiklerinde ranzamın kenarında ayakta beklemeye başladım. Aramalarda koğuşta herkes kendi ranzası başında bekliyordu. Arama esnasında jandarma ve gardiyanlarla göz göze gelmemeye çalışıyordum. Örgütün görevlendirdiği iki kişi sürekli beni gözetliyordu. Neyse ki, bir sorun yaşanmadan çekip gittiler. Ben de rahat bir nefes aldım. Her koğuş aramasında kendimden şüphe eder duruma gelmiştim. Her günüm kaygılarla geçiyordu. Yine bir ziyaret günü kaygılar içinde beklerken koridorda adımın anons edildiğini duydum. Hemen ranzamdan fırlayıp nöbetçiye seslendim.

"Duydum" dedi. Beklemeye koyuldum. Ziyaretime gelen kimdi acaba? Annem miydi yine, merak içindeydim. Meğer

ne kadar çok istiyormuşum ziyarete çıkmayı. Bir zaman bekledim, bir çağıran olmayınca nöbetçiye tekrar hatırlattım.

"Tamam" dedi. Bir süre sonra koğuş sorumlusu yanıma geldi.

"Bir yanlışlık olmuş" dediğinde hiç tereddütsüz tepki gösterdim.

"Nasıl olur, adım okundu?"

"Sorduk soruşturduk, kimse gelmemiş."

Bir an kötüleştim, içime kurt düşmüştü. Sorumlu çekip gidince ranzama çöküp kaldım. Hapishane idaresi nasıl böyle bir hata yapardı? Kaygılar içinde bütün gün ziyaretçi bekledim. Adım bir daha okunmadı. Ziyaret saati bittiğinde biraz öfke, biraz da hüzün içinde ranzama uzanıp kaldım bir süre. İki damla gözyaşım düştü yastığa. Lanet ettim her şeye... Ya annem geldiyse, bunlar beni görüştürmediyse? Kafamdaki bu soru işaretiyle uyumuşum.

Koğuş nöbetçisinin, "Günaydın yoldaşlaaar!.." sesiyle uyandım.

Aklım rüyamda kalmıştı. Keşke hiç uyanmasaydım dediğim bir rüyaydı. Evin yine beni yanına çağırıyordu. Bu kez gülümsüyordu. Kalkıp yanına gitmek isterken uykudan uyandırılmıştım. Bu kez de mutlu sonla bitmemişti rüyam. Hapishaneye düşeli mutlu sonla biten bir rüyam olmamıştı henüz. Ama bu defa ki başkaydı. İlk kez Evin bana gülümsüyordu. "Gel" diyordu. Ellerini açmıştı, yüzünün ışığı içime değdi. Uyanır uyanmaz tokaya gitti elim. Rüyalarım bu sıkıntılı günlerimde kötü kaderimden artakalan teselli ikramiyesi gibi geliyordu. Sonu hapishanede uyanmakla bitse bile...

Tatlı bir rüyanın ardından kâbuslu bir güne daha başladım. Nöbetçiye, doktora çıkmak istediğimi söyledim. Cevap anında geldi, benim bu şartlarda doktora çıkmam doğru değilmiş. Ama istersem doktor koğuşa gelebilirmiş.

Yasaklar listeme doktor yasağı da eklenmişti. Her gün

yeni yasaklarla durumumun ne kadar ağır olduğunu hatırlatmak istiyorlardı sanki. Gazete ve kitap yasağından sonra günlük yaşamım zaten çekilmez olmuştu. Şimdi de doktora çıkma yasağı konulmuştu.

Nöbetçiye yaklaşıp, "Yönetimle görüşmek istiyorum" dedim.

Suratsız bir köylü yoldaştı.

"Tamam, tamam" dedi yarım ağızla.

Her geçen gün yoldaşlık ilişkisi aşınıyordu benim için. Hapishane içinde hapishane kuranlar benim yoldaşım olamazdı. Nöbetimi tutanları artık devletin polisi gibi görmeye başlamıştım. İnsan olanın kaldıramayacağı koşullarda tutuyorlardı beni. Aklımdan bunlar geçerken birden cesaretim arttı. Her uygulamaya boyun eğeceğimi sanıyorlarsa yanılıyorlardı. Suçlu değildim ben. Bütün bu uygulamalarla beni suçlu psikolojisine sokmaya çalışıyorlardı. Bu olanlara müsaade etmemeliydim.

O gün oturup bir rapor daha yazdım. Bu defa bana yapılan kötü uygulamalardan söz ettim. "Devletin darbe yıllarında size yaptığını siz de burada bana yapıyorsunuz" dedim. "Devletin size yasakladığı gazete ve kitapları siz de burada bana yasaklıyorsunuz" dedim. Bir adım daha ileri giderek, "Devletin size yapmadığını siz burada bana yapıyorsunuz" diye yazdım. "Beni koğuş havalandırmasına çıkarmıyorsunuz, doktora çıkmama izin vermiyorsunuz, tek başıma ziyarete çıkarmıyorsunuz, beni hapishane içinde hapishaneye koydunuz, psikolojim bozuldu, geceleri uyuyamıyorum" dedim. "Psikolojisi bozulmuş bir yoldaştan size hayır gelmeyeceğini nasıl bilemezsiniz?" dedim. "Yoksa beni hain mi görüyorsunuz, öyle olsam bile size esir olmuş bir haine bu uygulamalar reva mı?" dedim. Yazdım da yazdım. Tepki vereceklerini, zorlarına gideceğini bile bile hem de.

İki sayfalık raporu götürüp nöbetçime verdim. Ranzama geçip olacakları bekledim. Gergin bir bekleyişin ardından

düşüp uyumuşum. O gece bütün koğuş üst kata çıktığında beni aşağıya aldılar. Kapıdan içeri girdiğimde üç örgüt sorumlusu da suratlarını asmış beni bekliyorlardı. Nöbetçim beni bırakıp yukarı çıktı. Ne çok kırıldığımı o an onları görünce anladım. İnsan yanımı incitmişlerdi. Yüzlerine bakmak gelmiyordu içimden. Ama onlar bir görev bilinciyle yaklaşıyorlardı bana. Oturdum karşılarına, örgüt sorumlusu Metin (her toplantıda ilk sözü o söylerdi) gergin, sert bir üslupla şöyle dedi: "Okuduk raporunu, bir sövmediğin kalmıştı, onu da yaptın."

Yüzüne bakmadan dinliyordum.

Devam etti sözlerine.

"Çok yanılıyorsunuz yazdıklarınızda. Parti ortamımıza hakaret ediyorsunuz. Biraz partiyi tanımış olsaydınız, değerlerimize küfür etmek yerine sahip çıkardınız. Beni ve arkadaşları devletin işkencecileriyle aynı kefeye koyarak yeni bir parti suçu işliyorsunuz. Hâlâ içinde bulunduğunuz gafletin bilincinde değilsiniz. Size yapılan bu uygulamalar bu gafil durumunuzu göresiniz diyedir."

Beni suçlayacaklarını tahmin ettiğim için sözlerine şaşırmamıştım.

"Ben partiyi suçlamadım. Bana yapılanları yazdım. Diyelim ki ben hainim, peki bu uygulamalar reva mı?"

Bir an donup kaldı sözlerim karşısında. Bu kez koğuş sorumlusu Cemal girdi söze.

"Bizi yanlış anlıyorsunuz. Yapılan her şey daha iyi yoğunlaşmanız içindi, ama öyle anlaşılıyor ki durumunuzu anlamakta zorlanıyorsunuz."

İçlerinde en aklı başında olan o gözüküyordu, o da böyle düşünüyordu. İçimden konuşmak gelmiyordu artık, çünkü bir kısırdöngü içinde dönüp duruyorduk.

"Durumunuz eyalet düzeyinde ele alınıyor. Yukardan baskı var. Yanlış kararların uygulayıcısı olmak istemiyoruz. Kılı

kırk yarmamız bundandır. Bu konuda bize yardımcı olmuyorsunuz. Hakkınızda öne sürülen suçlar birinci dereceden suçlardır, sanırım anlamak istemediğiniz şey de bu. Partinin suç ve ceza anlayışı kişilere göre değiştirilemez. Bu gerçekle yüzleşseniz iyi olur."

"Benden istenen her şeyi fazlasıyla anlattım, tamı tamına seksen soru cevapladım."

"Demek ki bir yerlerde sorun var. Soru işaretleri var. Bunları netleştirmek size düşüyor."

Bu kez Metin aldı sözü.

"Daha önceden de dağdan kaçıp gelenler oldu. Ama seninki oldukça ağır ve karmaşık geldi bize." Elleri titriyordu. "Arkadaşın dediği gibi yanlış bir kararın uygulayıcısı olmak istemediğimiz için bu kadar üzerinde duruyoruz. Biz hiçbir yoldaşı kaybetmek istemeyiz. Parti belli kurallarla bu savaşı yürütüyor. Biz savaşan bir örgütüz ve gördüğünüz gibi çok acımasız bir savaş yürütülüyor. Her gün yoldaşlarımız ölüyor."

Titreyen parmaklarıyla bir cigara yakıp sürdürdü konuşmasını.

"Hakkınızda iyi şeyler söylenmiyor. Yukardan baskı var, arkadaşın dediği gibi. Hakeza sizinle yakalanıp gelen yoldaşların hakkınızda söylediği şeyler var. Polis sorgu süreciniz henüz gelmedi."

Hemen araya girdim.

"Poliste direndim ben, çözülen, beni yakalatan onlardı."

"Ama onlar böyle demiyor."

Biraz durdu.

"Yüzleşmeye var mısınız, yüzleştirelim sizi?"

Hiç tereddüt etmedim.

"Benim yüzleşemeyeceğim, hesap veremeyeceğim hiç kimse yoktur."

Ben konuşurken koğuş sorumlusu Cemal, bakışlarıyla beni süzüyordu. Halimin iyi olmadığını anlamış bir ifadeyle

bakıyordu. Konuşurken sesimin dengesiz çıktığını, kulağıma gelen tizleşmelerden anlıyordum. Eliyle daha sessiz konuşmam gerektiğini belirtti. Bu kez beni çapraza alıp sorular sormaya başladılar.

"Helin şimdi nerede?"

"Hacer yoldaş kadınlara zaafınız olduğunu söylüyor."

"Dağdan kaçtıktan sonra iki aylık dönemde neredeydiniz?"

"Eyalet sorumlusu merkez yoldaşın talimatını uygulamadınız, bu cesareti nereden aldınız?"

"Bir siz mi tasfiyeciliği gördünüz? Hogır yoldaş partiye bağlı bir yoldaştır. Tek başına karakol basan bir yoldaşımıza bu suçlamaları yapma cesaretini nereden alıyorsunuz?"

"Dağdan kaçtıktan sonra silahınızı ne yaptınız?"

"İtirafçı Davut'un eyleminde silahınız niçin ateş almadı?"

Tüm sorulara aynı cevapları verdim. Aynı şeyleri yeniden yeniden sormalarındaki amaç, benden çelişkili cevaplar almaktı. Her defasında aynı şeyleri söyleyerek kafalarında soru işareti yaratabilmiş miydim, bilmiyordum. Yanlarından ayrıldığımda neredeyse sabah olacaktı. Ranzama döndüğümde uyuyamadım. Bütün gün olacakları bekledim. Yaşam koşullarımda bir iyileşme olacak mıydı? Bekledim ama boşuna. Ne gazete ne de kitap verildi. Havalandırmaya da çıkarılmadım. Belli mi olur, belki yarın bir gelişme olur dedim ve bekledim, ama ertesi gün yine bir gelişme olmadı. Koşullarımda iyileşme beklerken daha kötüye gideceğinin işaretini bir gün sonra aldım. Bu kez kalem ve kâğıtlarıma el konuldu. Nöbetçim, bundan sonra kâğıt kalemin ihtiyaç halinde verileceğini söyledi. Önce kitaplar, şimdi de kâğıt kalemim alınmıştı elimden.

Nöbetçiye dönüp, "Sence doğru bir karar mı bu?" diye sordum.

Hiç tereddüt etmeden, "Örgüt kararların en iyisini alır" dedi.

Ranzama dönüp sırtüstü yatağıma uzandım. Son toplantımızın iyi geçtiğine inanmıştım, bir kez daha yanıldığımı

gördüm. Son bir yılda ne kadar çok yanılmıştım, yanılgılar yanlışlar dur durak bilmiyordu. Kâğıt kalemin niçin alındığını anladım. Örgütten habersiz rapor yazmamı istemiyorlardı. Son yazdığım rapor örgüt sorumlularını bayağı rahatsız etmişti. Onlar da beni böyle cezalandırmış oluyorlardı.

Gecem gündüzüm birbirine karışmıştı. Günlerin uzun mu kısa mı olduğunu fark etmemeye başlamıştım. Ağzımdan çıkan kelimeleri kulağım duymuyordu. Nöbetçiye seslendiğimde anladım, "Ne bağırıyorsun, sağır değiliz" demişti.

Oysa kendi sesim bana çok az geliyordu. Kendi sesimi az duyuyordum, ama dışarıdan gelen sesleri fazlasıyla duyabiliyordum. Kulağıma yarım yamalak gelen seslere bakılırsa havalandırmada bir hareketlilik vardı. Yeni tahliyeler oluyordu. Koğuş havalandırmasında halay çekilerek gönderilecekti tahliye olanlar. Tahliye toplanmalarına kadın koğuşundaki yoldaşlar da katılıyordu. Halay başladığında koğuşta bir ben, bir de nöbetçim kalmıştık. Bir ara karşı koğuşun üst katında benim gibi zula bölümde, ayakta gezinen birine ilişti gözüm. İlk defa görüyordum, yeni gelen biri olmalıydı. Eğer beni uzaktan gözetleyen biri değilse o da benim gibi tutuklanmış olmalıydı. Koğuş havalandırmasının iyice kalabalıklaştığını gördüm. Yeni simalar vardı aralarında, belli ki yeni tutuklamalar olmuştu. Hacer'i gördüm, kilo almıştı. Yakında kadınlar koğuşunun sorumlusu da olurdu. Gördükçe, düşündükçe kahroluyordum.

Bir gün bana da kısmet olacak mıydı buralardan çıkmak? Tahliye olmam mümkün müydü, hiçbir fikrim yoktu. Belirsizliklerle dolu hapis yaşamım hiçbir plan yapmama müsaade etmiyordu. Öncelikle aklanmam gerekiyordu, bunun dışında hiçbir şey paklamazdı beni. Başka neler yapabilirdim, kim bana yardımcı olabilirdi? Hogır'ın uydurduklarının yalan olduğunu söyleyecek birileri çıkar mıydı? Hiçbir fikrim yoktu. Helin ne yapıyordu şimdi? Ulaşmış mıydı partiye? Her

şeyi bir bir anlatmış mıydı? Bilmiyordum. Bilinmezliklerle dolu bir süreçti yaşadığım. Bana benden başkasının yardımcı olamayacağı günlerden geçiyordum. Kayığımı kayalıklara kendim sürdüm, o halde yolu da ben bulmalıydım...

21

Saçım sakalım birbirine karışmış, aynaya bakamaz olmuştum. Önce tıraş oldum, sonra da bir güzel banyo yaptım. Tıraş oldum dedim ama o kadar da değil. Koğuştan birileri yaptı. Banyo, her zaman olduğu gibi benim için bir zulümdü. Daha beş dakika olmadan kapım vuruldu.

"Ne var?"

"Hızlı hızlı, başka arkadaşlar bekliyor sırada..."

Kendime zarar verebileceğimden endişe ediyor olabilirlerdi. Her şeyimin bu kadar inceden inceye gözetlenmesinden bunu anlıyordum.

Ziyaret günüymüş. Blok koridorunda isimler anons ediliyordu. Bir gelenim olur muydu acaba? İki kulağım da koridordan gelecek seslerdeydi. Annemden bir haber alamamıştım; gitmiş miydi, kalmış mıydı? Geçen ziyarette adım anons edilmiş, sonra "Yanlışlık olmuş" demişlerdi. Aklım orda kalmıştı. Ya yanlışlık değilse de, beni görüşe çıkarmadılarsa? "Olamaz" diyordum. İnanmak istemiyordum. Saatler ilerliyordu. Ne gelen vardı ne giden. Nöbetçinin ranzama bıraktığı yemeği yedikten sonra uzandım. Ne zaman uyumuşum, hatırlamıyorum. Nöbetçinin dürtmesiyle uyandım.

"Kalk, ziyaret yerine çağrılıyorsun, yanlış anlama, ziyaretçin yok. Arkadaşlar çağırıyor."

Uyanmış ama sevinememiştim. Neden ziyaret yeriydi? Koridora çıkarıldığımda nöbetçilerden biri koluma girdi. Daha

önceleri yanımda yürürlerdi, şimdi kolumdan tutarak götürüyorlardı. Rahatsız olduğumu anlamış olacak ki, "Örgüt talimatıdır, böyle gideceğiz" dedi.

İtiraz edecek durumda değildim. Nöbetçim kolumda yürüdük koridor boyu. Oldukça kalabalıktı ziyaret yeri. Örgüt sorumlularının bulunduğu yöne doğru döndüğümüzde Hacer'i gördüm. Bir an göz göze geldik. Hâlâ niçin çağrıldığımı anlamış değildim. Örgüt sorumlusu beni kenara çekti.

"Arkadaşlarla yüzleştireceğiz sizi. Bir sorun çıkarmamalısınız, gardiyanlar var etrafımızda."

Hacer, ben ve iki örgüt sorumlusu baş başa kaldık. Örgüt sorumlusu Metin, Hacer'e döndü.

"Hacer yoldaş, Yusuf Can 'Beni Hacer yakalattı' diyor. Ne diyorsunuz bu konuda?"

Hacer hiç duraksamadı.

"Yalan söylüyor. Evi veren, polisle işbirliği yapan kendisidir. Diğer arkadaşlara da sorulabilir."

Bir an yüzüne tükürmek geldi içimden. Beni polisin işbirlikçisi de yapmıştı ya... bakalım daha neler uydurulacaktı? Bu kez Çektar çağrıldı. Çektar da dersini ezberlemişçesine, "Hacer yoldaşa katılıyorum" dedi.

Bir an sessizlik oldu. Nedense bir şey söylemek gelmedi içimden. Her nedense üstelemedim, bir faydası olacağına inanmıyordum artık.

Yüzleşme seansımız kısa sürede sona erdi. O yüzleşmeden, polisin işbirlikçisi olarak ayrıldım. Koğuşa dönemedim. Koridorda yürürken midem bulandı. Duvar dibine çöktüm. Betim benzim atmış olmalıydı, nöbetçiler koğuştan kolonya istediler. Ondan sonrasını hatırlamıyorum. Muhtemelen bayılmıştım. Ranzamda uyandığımda gecenin bir yarısıydı. Akşam yemeğim bir tepsi içinde bekliyordu. Son günlerde yemeden içmeden de kesilmiştim. Hiçbir şeyden tat almamaya başlamıştım. Bir doktora görünsem iyi olacaktı. Revire, hastaneye

bırakmıyorlardı. Ama istersem doktoru koğuşa getirebileceklerdi. Doktora çıkarılmamam, koridorda koluma girilerek götürülmem, üzerimdeki güvenlik önleminin sıkılığına işaretti. Bu güvenlik ablukasından korkmaya başlamıştım.

Yine kâbuslu bir güne uyanmıştım. Sabah sayımının ardından nöbetçiye seslendim.

"Doktora çıkmak istiyorum, rahatsızım" dedim.

Anında cevap verildi.

"Doktora çıkmanız doğru değil. Neyiniz var ki? İyi görünüyorsunuz."

Koğuş sorumlusuna kızamadım bile. Belli ki her şey konuşulmuş, tedbiri alınmıştı. Nasıl da anlamıştı anında iyi olduğumu.

Yüzleştirme de yapıldığına göre artık hakkımda her türlü kararı alabilirlerdi. Bir değil, iki şahit olduğuna göre ipe bile gidebilirdim. Kendime çok kızgındım, neyin yüzleşmesi? Kiminle yüzleşme? Vicdanı olmayan biriyle yüzleşme mi olurmuş? Ne kadar safmışım meğer. İlk o günlerde kendime pek hayırlı olmayan bir şekilde bakmaya başladım. Bu olup bitenler saflığımdan mı başıma geliyordu? Adaleti, vicdanı bir ben mi temsil ediyordum? Düşündükçe kahroluyordum. Bütün gün içim içimi yiyordu. Düşündüm taşındım, başka neler yapabilirim, bu zulme nasıl son verebilirim diye. Birden aklıma takıldı. Bunu neden örgüte sormuyordum? Hemen kâğıt kalem istedim.

"Ne yapacaksın?"

"Rapor yazacağım" dedim.

"Bekleyin o zaman."

"Bekliyorum."

Beklediğim kâğıt kalem o günün akşamı verildi. Kâğıdı sayıyla verdiler.

"Lazım olursa yine istersin" dediler.

Aynı gece yazdım yazacaklarımı, uzun tutmadım bu kez.

Kısa ve net cümlelerle, "Samimi olduğumu kanıtlamam için başka ne yapabilirim?" diye sordum. Örgütün benden istediği neydi? Ne yapmam gerekirdi ki artık bu zulme bir son verilsin? Direncimi yitiriyordum. Kendimi iyi hissetmiyordum. Psikolojisi bozulmuş bir yoldaş partiye faydalı olamazdı, bunu unutmamalıydılar. Partim için yapamayacağım hiçbir şey yoktu. Partiye bağlılık yemini ettim. Raporu verdim ve cevap beklemeye başladım.

Bir gelen olmadı. Ertesi gün yine gelen giden yoktu. Kimseler bir şey demiyordu. Tedirgindim. Daha önceleri hiç olmadığım bir gerginlik içindeydim. Nöbetçilere de yansıyordu bu ruh halim. Sesimin iyice bozulduğunu fark ediyordum. Yüksek sesle konuştuğum için uyarılıyordum. Kulağım çınlıyordu. Takvimlere bakıyordum. Hapse gireli altmış gün oluyordu. O günden beri bir ranzaya hapsedilmiştim, kimselerle konuşturulmuyorum. Raporuma cevap beklerken, tüm blokta aynı anda slogan sesleri yükseldi. Sonra da koğuş kapıları dövüldü. İdareyle bir gerginlik yaşanmıştı ama nedenini bilmiyordum. Kimseler bir açıklama yapmıyordu bana. Kapılar dövüldükten sonra yaşam normale dönmüştü. Yan koğuşta kurbanlık koyun gibi bekleyen biri daha vardı. Kendi durumumu unutup ona acıyordum. Acaba onun suçu neydi?

Raporumu yazıp vereli üç gün olmuştu, ama hâlâ bir cevap gelmemişti. Düşünüyordum, yatıp kalkıyordum. Her gün aynı kısırdöngüyü yaşadıkça iyice paniğe kapılıyordum. Bunun bir sonu olmalıydı mutlaka. Lehime olacak gibi görünmüyordu durum. Bunu düşündükçe delirecek gibi oluyordum. Her yeni günü dört gözle bekliyordum. Bir iyileşme olur ya da nöbetçinin biri yanıma gelip konuşur umuduyla. Havadan sudan konuşmayı özlemiştim. Ama boşuna bekliyordum, hiçbir iyileşme olmuyordu günlük yaşamımda. Nöbetçilerim bir düşman gibi, bir hainmişim gibi bakıyorlardı bana. Belli ki yavaş yavaş gözden çıkarılıyordum.

Sonuç alıcı bir şeyler yapmalıydım. Yatıp kalkmanın, kurbanlık koyun gibi kesileceğim günü beklemenin bir manası yoktu. Peki ne yapabilirdim? Sözlerim hükmünü yitirmişti. O an beynimde bir şimşek çaktı. Sözün bittiği yerde ne yapmak gerekiyorsa onu yapmalıydım! Açlık grevine başlayacaktım. Örgütün hoş karşılamayacağı kesindi ama çemberden başka türlü kurtulacağıma ilişkin bir işaret yoktu. Nöbetçiden kâğıt kalem istedim.

"Ne yapacan?"

"Rapor yazacağım."

"Bekle."

"Bekliyorum."

Çok geçmeden istediğim kâğıt kalem geldi. İçimi bir heyecan sarmıştı. Kalbim titriyordu sanki. İçinde bulunduğum cehennem düğümünü çözebilecek sihrin bu olabileceğine inanmıştım. "Hapishane örgütüne" diye başlayan raporumu örgüte ulaştırılmak üzere nöbetçime verdim. Aldı, bakmadan koydu masasının üzerine. Öğle yemeğinin masama bırakıldığını görünce, raporumun henüz örgüte ulaşmadığını anladım. Yemeği masama bırakan nöbetçiye, "Ben yemek istemiyorum" dedim, "koğuş sorumlusuna söyle, bundan böyle bana yemek yollamasın."

Nöbetçi şaşırdı.

"Alabilirsin, yemeyeceğim."

Önce tereddüt etti, sonra aldı. Gitti ama beş dakika sonra elinde yemek tepsisiyle tekrar geldi. Bana bir şey sormadan masama bırakıp gitti. Ben de hiçbir şey söylemedim. Yemek akşama kadar kaldı masamda. Bir yandan da örgüt sorumlularının tepkisini merak ediyordum. Akşam oldu, bir ses çıkmadı. Öğle yemeğim masamda öylece bekliyordu. Bu kez akşam yemeğim bırakılıp, masamdaki öğle yemeğim kaldırıldı. Hiçbir şey olmamış gibi biri alındı, diğeri bırakıldı. Akşam yemeğine de dokunmadım. Ranzasında uzanmış nöbetçim dikkatle beni

izliyordu. İlk günün açlığıyla ranzama uzandım. Bir süre dalmışım öylece. Daldığım sırada bir hareketlilik oldu koğuşta. Önce nöbetçi aşağı çağrıldı. Az sonra da örgüt sorumlularının hızlı adımlarla yukarı çıktıklarını fark ettim. Ayağa kalktım.

"Sen kendini ne sanıyorsun?" diyen örgüt sorumlusu itti beni, dengemi kaybedip ranzamın üzerine yığıldım. Diğer ikisi engel olup, sakinleştirmeye çalıştılar onu.

"Bizi işkenceci sandın herhalde. Ne yaptık sana? Dokunan oldu mu? Dağdan kaçmış birine ödül mü verelim? Bizden bunu mu bekliyorsun?"

Bu kez diğeri konuşmaya başladı.

"Ne demek oluyor açlık grevi? Aklını başına toplamalısın. Bize yardımcı olman gerekirken durumunu zorlaştırıyorsun. Pek iyi niyetli bulmuyoruz bu çıkışını!"

Belli ki çok zorlarına gitmişti.

"Devrimciler devlete karşı açlık grevi yaparlar, örgüte karşı değil!"

Şaşkın şaşkın öylece duruyordum karşılarında. Beni hiç anlamadıkları belliydi. Yaşamdan tecrit etmelerinin beni ne duruma soktuğunu anlamıyorlardı. Bir an çok duygusuz olduklarına inandım. Tutamadım kendimi.

"Zor durumdayım, dayanamıyorum. Psikolojim iyi değil. Bu şartlarda kalmak bana çok ağır geliyor."

Ağzımdan bu cümleler döküldü, ama sesim kulağıma gelmiyordu.

"Suçlu pratiğini görmen lazım, kendine dön bir bak. Bu geçmişinle, bu pratiğinle parti saflarında yer yok sana. Hakkında başlatılmış bir soruşturma var, yukardan haber bekliyoruz. Biz de bir an evvel sonuçlanmasını istiyoruz."

Bu kez Cemal aldı sözü.

"Bize yardımcı olman gerekirken durumu zorlaştırıyorsun!"

Nasıl yardımcı olabileceğimin cevabını bir bilebilseydim.

Devletin işbirlikçisi ve dağdan kaçan bir hain olduğumu kabul etmemin ve partinin adaletine sığınmamın beklenmediğini anlamıştım artık. Bu nedenle yazdığım raporlarıma cevap verilmiyordu. Tehditleri karşısında hiçbir şey söylemedim. Bir faydasının olacağını düşünmüyordum. Bir diyeceğimin olup olmadığını sormadan çekip gittiler. Bir an ranzama çömelip kaldım öylece. İlk günün açlığı etkili olurmuş. Hafif bir baş ağrım vardı. Uzandım ranzama, ne zaman uyumuşum, hatırlamıyorum...

22

Günler geçiyordu. Açlık grevini sürdürüyordum. Örgüt inanmıyordu, ama ben kararlıydım. Her öğün, vaktinde yemeğim masama bırakılıyordu, hiç dokunmadığım halde. Takvime baktım, beşinci günümdü. Benzim iyice solmuştu. Açlık greviyle direncim daha da düşmüştü. Bir yandan da bu benim son şansım diyordum. Sonu ne olursa olsun bırakmamalıydım. Örgüt sorumlularının beklediği bir şey değildi bu kadarı, beni bu eyleme sevk edenler düşünsündü.

Durumumun partiye rapor edilmesini istemiştim. Madem parti rapor-talimat üzerinden çalışıyordu, bunu da rapor etsinlerdi. Anlasınlardı zindan direnişçilerinin marifetlerini. Bu çığlığımı anlayan olur muydu? Artık bundan da emin değildim. Umutsuz olmak da istemiyordum. Eğer parti önderimizin haberi olduysa, raporlarım ulaştıysa kesin bir müdahalesi olurdu. Sürecin bu kadar uzamasında partinin kılı kırk yaran titizliğinin rolü olduğunu düşünüyordum. Buradaki örgüt yöneticileri bile "Yanlış bir kararın uygulayıcıları olmak istemiyoruz" diyorlardı. Demek ki ters giden bir şeyler vardı, bu yüzden süreç bu kadar uzuyordu. Belli ki çok ağır bir pratik içindeydim. Örgüt sorumluları durumumun ağırlığını, eyalet sorumlusu merkez komite üyesiyle karşı karşıya gelmeme bağlıyordu. Bunun ağırlığını onlar da yaşıyordu. Uzun yıllar hapishanelerde direnmiş partililer bunu diyorsa vardı bir bildikleri...

Devrimcilik yaşamımda ilk kez açlık grevi yapıyordum. Vücut direncim düştükçe paniğe kapılıyordum. Sürekli gözlerim kararıyor, başım dönüyordu. Aç midem kazınırken, her öğün düzenli olarak yemeğimin getirilip masama bırakılması ayrı bir ıstıraptı.

"Getirmeyin, yemiyorum" desem de anlayan kimdi?

"Örgüt talimatıdır" deyip bırakıyorlardı. Yanı başımda bekleyen yemekleri gördükçe içim kazınıyordu. Bu ıstırabı bana yaşatanları hayatım boyunca unutmayacağım diyordum. Unutmayacağım diyordum ama sonumun ne olacağını biliyor muydum sanki. O günün belirsizliğinde geleceğe dair hiçbir şey düşünemediğimi fark ettikçe iyice yıkılıyordum. Bırakalım geleceğe dair hayal kurmayı, üç gün sonrasını tahmin edemez durumdaydım. Çok derin düşüncelere dalmak beni iyice geriyordu.

Günlük yaşam düzenim iyice bozulmuştu. İlk zamanlar takvim tutuyor, günleri takip ediyorken son günlerde bunu da yapamaz olmuştum. Hedefe kilitlenmiştim. Hedefim, bu dayanılmaz, akıl almaz yaşam koşullarına bir son vermekti. Çok şey istemiyordum. Şu daracık yerde her mahpus gibi yaşamak istiyordum. Bana yapılanları hak etmiyordum. Bu haksızlık hali içimi acıtıyordu. Raporlarımda da uzun uzun yazmıştım. "Yaşamış olduğum pratiğin farkındayım" demiştim. "Ama bu pratik her ne olursa olsun bu koşullarda tutulmam doğru değil" demiştim. Yalvarmış yakarmıştım ama örgüt beni duymamıştı. İlk kez, uzun yıllar hapiste bulunan örgüt sorumlularından kuşku duymaya başlamıştım. Bunları bir insana reva görenler insanlıklarını kaybetmiş olmalılardı. Bir robot gibi parti kuralı denilen şeylere bağlanmışlardı. Aşırı bağlılık denilen şeyin nelere yol açabileceğinin en açık kanıtı bu olmalıydı. İlk günlerde beni açlık grevinden caydırmak isteyen örgüt sorumluları sonraki günlerde yanıma uğramaz olmuşlardı...

Açlık günlerim devam ettikçe bünyem zayıflıyordu. Yazdığım

raporlara cevap verilmediği gibi, nöbetçilerin tavrı her geçen gün sertleşiyordu. Suratsız bakışları daha bir suratsız olmuştu. Bu suratsızlara bakmak gelmiyordu içimden. Onlarla göz göze gelmemek için yüzümü başka tarafa çeviriyordum. İçimdeki nefret her geçen gün daha da büyüyordu. Ben direndikçe onlar daha bir ağırdan alır olmuşlardı. Karşılıklı bir sinir savaşı yaşanıyordu. Beni iyice daraltan, bunaltan bir haldi bu. Bir ilgisizlik hali yaratılmıştı. Kaygılarım her geçen gün daha da artmaya başlamıştı. Yazdığım raporlar hakkında bilgilendirme de yapılmıyordu.

Tedirgin oluyordum. Gecem gündüzüm birbirine karışmıştı. Gecelerin gündüzlerin bir anlamı kalmamıştı artık. Ne zaman uyuyordum, ne zaman uyanıyordum bunun da çetelesini tutmaz olmuştum. Hep uyumak istiyordum. Uykudan uyanmak benim için bir kâbus haliydi. Bir yandan da kendimi hepten bırakmak istemiyordum. İradesiz biri olmadığımı gösterme çabam sürüyordu. Parti kampında *İradenin Zaferi* kitabını okumuş biri olarak pes etmeyi düşünmüyordum. "Azmin ve direncin yıkmayacağı duvar yoktur" sözü karşımdaki duvarda asılı duruyordu. Sanki benim için oraya asılmış gibiydi. Bu sözü dışarıda da, örgüt çalışmalarında ne çok kullanırdık. Devlet güçlerine karşı kullandığımız bir propaganda sözüydü bu. Bir gün aynı sözü örgüt otoritesine karşı da kullanabileceğim aklımın ucundan geçmemişti. Üstelik bu duvar, beşinci duvar bir direnişte yıkılacak gibi görünmüyordu. Vuranın da vurulanın da benden olduğu bir çemberin içinde kalmıştım.

Ranzama her uzanışımda karşımdaki bu duvar yazısı beni direnişe teşvik ediyordu. Bir şey dikkatimi çekti. Benim ranzaya çekilen nevresim bezi devletin verdiği bezdi. Karşıki ranzada da aynı bez kullanılmıştı. Koğuşun diğer yatak nevresimleri sivildi. Yani farklı renklerden oluşuyordu. Peki bu durum tesadüf olabilir miydi? Hiç sanmıyorum. Neden sadece koğuşların sonundaki son iki ranza böyleydi? Hadi diyelim

ki benim ranza tesadüf, ya karşı koğuşunki, o da mı tesadüftü? Şu hapishane içinde bile her şeyin ne kadar düşünülüp tasarlandığını gördükçe öfkem bin kat daha artıyordu. Bilmediğim, görmediğim başka şeyler de var mıydı acaba?

Gözümü dört, aklımı bin açmıştım, sağıma soluma bakınıyordum. Koğuştaki her şeyi yeniden gözden geçiriyordum. Aç ve bitkin bir halde gözlerimin iyi gördüğünden de emin değildim artık. Tansiyonum düşüyor, gözlerim kararıyor, başım dönüyordu. Kendi kendime konuşmaya başlamıştım. İnsan dışa açılamadığı zaman içe büzülürmüş. Sürekli içleniyordum. İçimde her şeye karşı bir öfkenin biriktiğini görüyordum. Bunun iyi bir hal olmadığının farkındaydım ama kendimi kontrol edemiyordum. İyi şeyler düşüneyim diye karar alıyor ama yapamıyordum. İçinde bulunduğum şartlar beni hemen kötümserliğe sevk ediyordu. Normalde çok konuşkan bir insandım. Ama burada suskundum artık. Dağlara sığmayan beni, bir ranzaya sığdırmışlardı.

Görüş günü olduğunu, koridordan gelen anons seslerinden anladım. Sabah kahvaltım her zamanki gibi itinayla hazırlanmış, masama konmuştu. Bir şeye hayret ediyordum. Yemediğimi bildikleri halde öğün atlamadan getiriyorlardı. Hani bazen yanlışlık olur, bazen tuzu, bazen suyu unutursunuz. Benim soframda bunlar hiçbir zaman unutulmadı. Bu kadar titiz ve dikkatli yoldaşlarımın olduğunu anlayınca içim kabarıyordu. "Devrimci mücadele sanat inceliğinde, titizlik isteyen bir uğraştır. Bunu başaramayanlar devrim yapamazlar." Bunu parti önderimizin bir yazısında okumuştum. Bunun bir sonucu olsa gerek, buradaki nöbetçilerim de özen gösteriyorlardı.

Her ziyaret günü aklım kapıdaydı; belki annem, belki bir yakınım gelir diye. Ama ne annem ne de bir yakınım geliyordu. Buradakilere güvenim kalmamıştı. Geliyorlardı belki ama örgüt görüştürmüyordu. Gerçeği öğrenme şansım yoktu.

Koğuşa her gün mektuplar geliyordu ama bana hiç gelmiyordu. Yakınlarım bana öfke duymuş olabilirler miydi? "Dağdan kaçmış bir hain" olarak mı görüyorlardı beni? Bunu da bilmiyordum. Bilinmezlikler dünyasına dönmüştü yaşamım.

O gün de akşama kadar kulak kesildim ama boşuna. Görüş saati bittiğinde ranzama çekilip mecalsiz uzanıverdim. Öylece uyumuşum. Kapı dövme seslerine uyandım. Kesin idareyle sorunlar çıkmıştır yine diye düşündüm. Uzun sürdü. Bütün hapishane beşik gibi sallandı bir süre. Kimseler gelip bir açıklama yapmıyordu bana. Bu defa havalandırma kapısı da kapatılmamıştı. Koğuş nöbetçim kapıya çağrıldı. Koğuş sorumlusu bir şeyler söylemiş olacak ki yanıma geldi.

"Yerinize geçin!"

Sessizce yerime geçtim. Böylesi anlarda sorun çıkarmak istemiyordum. Ama merak da ediyordum. İlk kez havalandırma kapısı açık tutuluyordu. Herkeste gergin bir bekleyiş ve heyecan vardı. Ranzamdan kulak kesilip göz dikildim. Ranzamı kapatan bezde küçük bir delik açmıştım. Dışarıdan fark edilmeyen ama yakından incelendiğinde anlaşılabilecek bir delikti. İşte o küçük delikten merdiven başını izliyordum. Koğuş birden hareketlendi. İnen çıkanlar oluyordu. Sanki bir baskın olacak izlenimi edinmiştim. Kalp atışlarım hızlanmıştı. Olası bir koğuş baskınında benim halim ne olacaktı, ben ne yapacaktım? Ya da beni ne yapacaklardı? Bu soruların cevabı yoktu. Bazı şeyler insanın başına gelmedikçe bilemezmiş.

Gözüm delikte, olup bitenleri izliyorum. Bir an örgüt sorumluları göründü merdiven başında. Koğuş sorumlusu bulunduğum ranzaya doğru bakındı. Bir yandan da koğuş nöbetçisine bir şeyler tembihledi. İyice telaşlandım. Aklıma kötü şeyler gelmeye başladı. Olası bir kargaşada sonumun ne olacağını bilmiyordum. Hiç kimse de bu konuda tek kelime etmiyordu. Ben bilmiyor olabilirdim ama onlar ne yapacaklarını biliyorlardı.

Panik halimle kurup kurup dururken, aşağıda belli aralıklarla kapılar dövülüyor, sloganlar atılıyordu. Karşı koğuştaki tutukluya baktım, yerinde olmadığını gördüm. Onun aşağıya indirildiğini anlayınca iyice paniğe kapıldım. Onu affettiler ama beni etmiyorlar diye kurdum içimden. Birden ruh halim değişti. Göğsüm daha hızlı inip çıkmaya başladı. "Beni öldürecekler, kesin ölüm kararım verildi" diye düşünmeye başladım. "Ben hain değilim, ben hain değilim" diye söylendim kendi kendime. Sesim çıktı mı, bilmiyorum. Ama hain olmaktansa kendime kıyarım dedim.

Zaten raporlarımı parti önderimiz okursa partiye bağlı biri olduğumu hemen anlayacaktı. O kısa sürede kendimi ikna ettim buna. O karmaşada, o psikolojimle tek çıkar yol olarak bunu bulmuştum. Sadece küçük bir sorun vardı. Kendimi nasıl öldürebilirdim? İlaçlarla zehirlenmek geldi aklıma ama ilaçlar neredeydi? Bir tek ağrı kesici ilacı bile inceleyerek veriyorlardı. Bu durumda zehirlenme işi bir hayaldi. Bir iple kendimi asarım dedim. Tuvalet aklıma geldi. Ama orada da her dakika delikten bakıyorlardı. Bu da uzak bir ihtimal gibi gözüktü gözüme. Başka ne olabilirdi? Bu kez sağıma soluma bakındım. Kesici bir şey aradım. Birden kırık pencere camına ilişti gözüm. Para bulmuş bir yoksul gibi sevindim. Tamam dedim silahım hazır. O kırık cam parçasından birini çıkarıp zula bir yerimde sakladım. Bu arada koğuşun birden tenhalaştığını fark ettim.

Nöbetçimle yalnız kalmıştık. O bana bakıyordu, ben de ona. Suratından düşen bin parçaydı, öfkeliydi. Sanki olup biten her şeyin nedeni benmişim gibi bakıyordu. Pencereler açıktı, iyice yanaştım. Aşağı havalandırmada konuşulanları dinlemeye çalıştım. Ama bir şey anlayamadım. Gece olduğundan sesler duvarlara çarpıp yankı yapıyordu. Volta atanlar içinde dışarıdan tanıdık yüzler gördüm. Bazılarıyla aynı komitelerde faaliyet yürütmüştük. Bazı eylemlere birlikte

katılmıştık. Tüm bunlar yalan olmuş da bir ben bilmiyormuşum meğer. Bir iç çektim. Örtün de ölem ben. Uğruna öleceğim yoldaşlarım beni tanımıyordu artık. Gördü, görmüyordu. Duydu, duymuyordu. Yan yüreğim yan kül olasın da izin kalmaya... Gözlerimden yaşlar oluk gibi aktı. Bir an slogan atmak istedim. Sesimin çıkmadığını anlayınca vazgeçtim. Merdiven boşluğundan sesler geldi kulağıma. Konuşan birileri vardı orada. Kulaklarımın sese ne çok duyarlı olduğunu hissettim. Kendi ağzımdan çıkan sesler hariç. Beni fark eden nöbetçi yerime geçmemi ihtar etti. Ranzama geçip delikten baktım. Nöbetçi pencere kenarına dikilmiş havalandırmayı izliyordu.

Çok geçmedi ki koğuş hareketlendi. Kapı dövme ve slogan sesleri de kesilmişti. İdareyle sorun halledilmiş olmalıydı. Delikten bir süre koğuşu gözetledim. Bana yakın üst ranzadan biri alt kattakine bir şeyler söylüyordu: "Sol örgüt hain cezalandırıyor, ceremesini biz çekiyoruz."

"Hainlik yapanı cezalandıracaksın arkadaş. Çok doğru yaptılar. İhanetler cezasız kalmamalı. Bence hain dediğini, ihanet edeni saflarda yaşatmayacaksın!"

"Gardiyan 'şişlemişler' dedi."

"Delik deşik edip koridora atmışlar..."

Ön ranzadan uyarı aldılar. Konuşanlar sustu. Konuşulanlara bakılırsa diğer sol örgütlerden biri iç infaz yapmıştı. "Bir hain cezalandırdık" demişlerdi... Öldürüp koridora atmışlardı. Bütün bu kapı dövmeler, sloganlar onun içinmiş. Bu konuşulanları da duyduktan sonra iyice tedirgin olmuştum. Ranzama nasıl uzanıp uyuduğumu bile hatırlamıyorum.

23

Elimi yüzümü yıkarken benzimin iyice sarardığını, gözlerimin yuvalarından fırladığını gördüm. Vücut direncim düştükçe hafifliyordum. Bazen insan, aynı kuş gibiyim, der ya, öyle. Ben de aynen kuş gibi hafiflemiştim. Baş dönmesi ve göz kararmasını saymazsak iyi sayılırdım. Ruh halimden tam emin değildim. Daha önceleri bende olmayan bir şey peydahlanmıştı. Sürekli panik halindeydim. Olur olmaz şeyler kuruyordum. Her şey bir kurmaca gibi geliyordu artık bana. Eskisi gibi gün saymıyordum. Nöbetçime sorduğumda açlık grevinin onuncu gününde, hapishaneye gelişimin de yetmişinci gününde olduğumu öğrendim. Cehennemde yetmiş gün diyelim biz. Yarınının ne olacağı belli olmayan biri için günün, ayın ne önemi olabilirdi ki?

Elime yüzüme su çarptıktan sonra geçip ranzama uzandım. Şimdi içimde tarifi imkânsız bir dinginlik hissediyordum. Gözüm pencere önündeki serçeye ilişti. Her gün aynı saatlerde birkaç pencere önü serçesi gelip buraya konardı. Pır pır uçup gelerek yalnızlığıma ortak olurlardı. Dışarıdaki hayatımda dönüp bakmadığım serçeleri burada keşfetmiştim. Meğer kuş dünyası diye bir dünya daha varmış. Dağ taş, dere tepe gezip dolaştığım halde tanıyamadığım kuşlarla bu dört duvar arasında tanıştım. Bir yerde okumuştum, her kuş kendi sürüsüyle uçarmış. İnsanlar da böyle midir? Her insanın kendi benzeriyle yaşaması gibi bir şey olsa gerek...

Sabah sayımının ardından nöbetçim alt kata inince yukarda yalnız kaldım. Birazdan biri gelir diye bekledim ama kimseler gelmedi. Pencere kenarı boyunca yürüdüm. Bir yandan da gözüm ranzalardaydı. Biri vardır belki diyordum. Merdiven boşluğuna kadar ilerledim. Bakındım, ortalıkta kimse yoktu. Yine bir panik hali başladı bende. Hayretler içindeydim. İlk kez nöbetçim yoktu başımda. Şaşkın bir halde geri dönüp ranzama doğru yürüdüm. Bir yandan da havalandırmaya bakıyordum, orada da kimse yoktu. Karşıki koğuş da boştu. Bu sükûnet üzerine tedirginliğim iyice arttı. Kalbim hızla çarpıyordu. Öylece baktım koğuş kapısına. Başka zamanlar gözümün görmek istemediği nöbetçimin yolunu dört gözle bekliyordum. Havalandırmaya yeniden baktım. İnci top oynuyordu. Toplu eğitim saatidir diyerek (iki koğuş birlikte eğitim yapıyordu) kendimi avutmaya çalıştım. Evet ama ya nöbetçilerin ortalıkta gözükmemesi?

Elim birden yatağımın zula yerindeki cam parçasına gitti. Alıp almamakta tereddüt ettim. Beni hainlikten kurtarabilecek tek silahım buydu. Nedense başka şeyleri düşünemez olmuştum. Kesin karar verildi, beni cezalandıracaklar diyordum. Kontrolsüz bir ruh haliyle koğuş kapısına gittim. Mecalsiz vücudumu taşıyan ayaklarım, beni alt kata kadar götürdü. İki dönemeçli merdivenleri nasıl indiğimi bile hatırlamıyorum. Ama son basamağa geldiğimde koridora açılan kapının açık olduğunu, nöbetçilerin de olmadığını fark ettim. Alt kattaki yemekhaneye dönüp baktığımda iki koğuşun, örgüt sorumlularıyla birlikte toplantı yaptığını gördüm.

Tam ortadaydım. Arkamda idareye giden açık kapı, önümde örgüt yapısı, toplanmış sessizce bana bakıyorlardı. Panik halim birden dindi. Kendimi çok rahat ve kuş gibi hissettim. Bir an içerdekilerle göz göze geldik. Bütün gözler üzerimdeydi, kimseden çıt çıkmıyordu. Ben onlara, onlar bana bakıyordu. Ne yapacağımı merak ettiklerini bakışlarından

anlıyordum. Acaba kaçı açık kapıdan çıkıp idareye sığınacağını düşünüyordu?

Sırtımı dönüp açık kapıya yöneldim. Kapıdan baktığımda koridor, upuzun bir kuyu gibi göründü gözüme. İdareye kadar olan kısımda hiç kimseler yoktu. Her gün, her saat düzenli nöbet tutan örgütün nöbetçileri de yoktu ortalıkta. Buradan çıkıp gittiğimde "Hain kaçtı, devlete sığındı" diyeceklerdi. Belli ki yoldaşlarım düşünüp taşınmış, benim için uygun cezaya karar vermişlerdi. Tarifi zor bir andı benim için. Tabii ki kapıdan çıkıp gitmedim. Dönüp yemekhanede topluca bana bakan yoldaşlarıma doğru yürüdüm. Bütün gözler üzerimdeydi. Avazım çıktığı kadar, "Yusuf Can hain olmaz!" diye bağırıp geri döndüm. Bunu nasıl söylediğimi, geri dönüp yukarıya nasıl çıktığımı hatırlamakta zorlanıyorum.

Partinin merkez kampında öğretmişlerdi. Bir eylemi başarmak istiyorsanız bilincinizi hedefe kilitleyeceksiniz. Ben de öyle yaptım. Kilitlendim hedefe. Her şey bir anda olup bitti. Yan dönmek isterken elimdeki cam parçası yerdeki kan gölüne düştü...

24

Hapishane hastanesinde kendime geldiğimde, ilk duyduğum şey, "Çok kan kaybettiniz" oldu. Ertesi gün kendime gelebilmişim. Cerrahi müdahale yapılmış, boynumdaki yara sarılmıştı. Doktorun dediğine bakılırsa tamı tamına on dört şişe serum vermişler. Açlık grevinde olmamın da durumumu zora soktuğunu söylediler. Gözlerimi açıp kendime geldiğimde bilincim tam yerinde değildi. Olup biteni hayal meyal hatırlıyordum. Hayatta olmama şaşmıştım. Ölüme direnç mi göstermiştim acaba? Kendimi doğradığımda öylece uzanmıştımı ranzaya, o ana ilişkin hatırladığım tek bir kare vardı. Koğuş sorumlusu koşa koşa yanıma gelip eliyle alnıma dokunmuştu.

"Çok kan kaybetmiş, vücudu soğumaya başlamış, idareye haber verin!" dediğini hatırlıyorum.

O an üzerime derin bir uyku çökmüştü. Yaz ortası olmasına rağmen üşüyordum. Sedye üzerinde koridor boyunca götürülürken, kapı mazgalları sıra sıra gözlerimin önünden geçip gidiyordu.

Taburcu olacağımın haberi verildiği gün hapishanenin başgardiyanı yanıma geldi.

Uzandığım ranzama iyice yaklaşıp, "Çok geçmiş olsun siyasi hemşerim" dedi. İçten söylemişti. Bana acıdığı her halinden belli oluyordu. Kendimi iyi hissetmediğim için, öylece gözlerimle selamladım. Boynumu kıpırdatmamam

gerekiyordu. Yaşlı başgardiyan, "Hazırlanırsanız bugün alacağız sizi" dedi.

"Nereye?"

"Şimdilik bekleme koğuşuna alacağız. Müdür ve savcı bey ifadenizi alacaklar. Muhtemelen koğuşunuza vermezler."

Temkinliydim. Ağzımdan laf almak isterler kaygısıyla olur olmaz konuşmak istemiyordum.

"Bu hapishanede kalmak istemiyorum. Başka bir yer benim için iyi olur."

"Önce bekleme koğuşuna alalım bir. Bulunur bir çaresi..."

Kapıda eli silahlı bekleyen asker arada bir bize bakıyordu. Başgardiyan, durumumdan çok etkilenmişe benziyordu.

"Hemşerim, yanlış anlama ama çok kan akmıştı. Hayatta kalman bir mucize... İnsan insana yapamaz bunu, sen yapmadın değil mi?"

"Ben yaptım!"

"Kesin örgüttekiler sıkıştırmıştır seni, sen de çareyi bunda buldun."

Cevap vermedim. Bu kez duymamı istediği başka bir konu açtı.

"Yan koğuştaki sol örgüt de kendi adamlarından birini şişleyip koridora attı. Allah gecinden versin, sen iyi kurtuldun!"

Can sıkıcı şeyler duymak istemiyordum.

"Hazırlanayım ben."

"Yardım edelim. Giyinebilir misin tek başına?"

"Hallederim ben" dedim ama yerimden kalkmakta zorlanıyordum. Boynum ve bileklerim sargı içindeydi. Ellerimi çok rahat kullanamıyordum. Başgardiyan anladı durumu. Poşet içindeki elbiselerimi çıkarıp giyinmeme yardımcı oldu. Kapıda bekleyen askeri de çağırdı. O da bir elinde silahı bana yardımcı oldu. Zorbela giydirdiler beni. Ayakta duruyordum ama başım dönüyordu. Kendimi çok hafiflemiş hissediyordum. Giyinip bir iki volta attım odanın içinde. Dik duramıyordum.

Belimde bir ağrı vardı. Geçer herhalde dedim. Asker hazır olduğumu anlayınca koridorda bekleyen diğer askerlere haber verdi. O ara başgardiyan cebinden bir şey çıkarıp bana uzattı. Kanlı bir gazete parçasına sarılmış küçük bir şey. Daha ben sormadan o söyledi.

"Pantolonunun cebinden çıktı, bir toka mı ne?"

İçimi tarifsiz bir heyecan ve hüzün sardı. Aşırı heyecandan olacak elimi uzatıp alamadım bir süre.

"Çok sağolun, benim için önemliydi."

Tokayı hep pantolonumun cebinde saklardım. O gün de cebimdeydi. Ama kana bulaşmış halini görmek ayrı bir his uyandırmıştı bende. "Çok kan aktı" diyorlardı. Pantolonumun cebindeki tokaya bile bulaştığına göre söyledikleri doğruymuş. Başgardiyana teşekkür etmek isterken kelimelerim boğazıma takıldı. Konuşmakta zorlanıyordum. Ranzama oturdum. Doktoru bekledik. Taburcu olacağım için benim onun odasına gitmem gerekiyormuş. Küçük adımlarla koridora çıkarıldım. Askerlerden biri koluma girmişti.

"Zorlanıyorsan sedye kullanalım..."

"Gerek yok."

Yürümem iyi olacaktı. Ağır ağır yürüdük. Koridorun sonundaki doktorun odasına vardık. Doktor, titrediğimi görünce oturmamı söyledi. Oturdum, asker dışarı çıktı.

"Yaz ortasında titremek iyi değil Yusuf Can. Seni taburcu ediyoruz. Ama yapman, dikkat etmen gereken şeyler var."

Sıraladı yapmam gerekenleri. Önünde dosyam vardı. Söylediklerinden bazılarını yapabileceğime ihtimal vermiyordum, ama başımla onaylıyordum. Dikişlerimin iyileşmesinin on beş günü bulabileceğini söyledi. Aklıma takıldığı için sordum: "Bu hapishaneden gitmem halinde kim bakacak dikişlerime?"

"Oranın doktoru kimse o bakacak."

Bir yandan da dosyamı incelemeye devam ediyordu.

"Çok kan kaybettiğin için bünyen zayıf düşmüş, beslenmen şart. İlaçlarını da ihmal etmemen gerekiyor."

Doktor odasında işimiz bitince hapishaneye geri döndük. Önce bekleme koğuşuna, sonra da müdürün odasına götürüldüm. Savcının da odada olabileceğini tahmin etmemiştim. Müdür yan koltukta, savcı ayakta bekliyordu. Kapının hemen yakınında ise başgardiyan duruyordu. Müdür bana bakıp masanın sağ yanındaki koltuğu işaret etti.

"Otur Yusuf Can, geçmiş olsun" dedi.

Başımla ve gözlerimle karşılık verdim.

"Savcı bey burada."

Hiç hazırlıklı değildim böylesi bir karşılaşmaya. Soruşturma hali vardı. Odadaki manzara buydu.

Savcı, "Çok geçmiş olsun. İyi görünüyorsun!" dedi.

Kısık bir sesle, "İyiyim, sağolun" dedim. O ara sivil biri daha girdi içeri. Daktilolu bir masaya oturdu. Kim olduğuna dair bir şey söylemediler. Her halinden kâtip olduğu anlaşılıyordu. Daktilosuna kâğıtlar sıkıştırmaya başlamıştı. Müdür, "Yusuf Can, savcımız ifadeni alacak" dedi.

Savcı orta yaşlarda biriydi. Bir yandan odada dolaşıyor, bir yandan da konuşuyordu.

"Mahkeme sorgu dosyana baktım. Polis sorgu süreciniz bayağı karışık."

Bir şeyler ima etmeye çalıştığı belliydi. Burada konuşacağım her şey dosyama gireceğinden dikkat kesilmiştim.

"Sen mi kestin kendini?"

Başımla onayladım.

"Bir insan durup dururken niye doğrasın kendini? Mutlaka bir nedeni olmalı?"

Sessiz kaldığımı görünce devam etti: "Oğlum, sana yardımcı olmaya çalışıyoruz. Buna inanmamızı beklemiyorsun herhalde. Ölümden kıl payı kurtuldun, hâlâ o adi adamları koruyorsun. Bunlar katiller. Asker öldürüyorlar, polis öldürüyorlar,

bulamadıklarında da böyle kendi arkadaşlarını öldürüyorlar. Belki duymamış olabilirsin, yan koğuşunuzda örgütten ayrılmak istediği için birini öldürüp kapıya bıraktılar..."

Benden bir tepki bekliyordu, sesim çıkmayınca konuşmaya devam etti: "Senin durumun da az değil bundan. Dosyana baktım, sorgu durumun karışık, dağdan kaçanı örgüt affetmez oğlum. Bunu bilmen lazım."

Eli pantolonun cebinde adımlıyordu odayı. Dikkatle bana baktı, sonra da müdüre.

"Muhtemelen seni ranzaya bağladılar, dayanamadın tabii kestin kendini."

Önce bana, sonra da müdüre baktı.

"Ne diyorlar şu ranza hapsine?"

" 'Uygulama' diyorlar sayın savcım."

"Ha evet uygulama. Ele geçen raporlarda çok geçiyor, partiye yeniden kazanma uygulaması..."

Sıkılmaya başlamıştım. Devletin savcısının benimle böyle konuşması zoruma gitmişti. Bu kez bana yaklaştı.

"Seni ne kadar tuttular uygulamada?"

İyice gerildim. Müdür anlamıştı rahatsız olduğumu.

"Koğuşta kalıyordum" dedim kısık sesimle.

Savcı öfkelendi.

"Yalan söylüyorsun."

Başgardiyana döndü.

"Başefendi, hangi koğuşta, nasıl kalıyordu, söyle, hatırlar belki."

Başgardiyanın cevabı hazırdı.

"Sayın savcım, dokuzuncu koğuşun en arka bölümündeki ranzada kalıyordu. Koğuşta hiç görmedik kendisini. Annesiyle de görüştürmediler bir defasında. Kadın gözü yaşlı döndü kapıdan. Koğuş temsilcilerine çok yalvardık, görüştürmediler..."

Duyduklarım karşısında içim yandı. Gözlerim doldu. Boynumdaki yaralar sızladı. Yine de yanlış bir şey söylememek

için kendimi tutuyordum. Tahminim doğru çıkmıştı. Annemi kapıdan geri göndermişlerdi demek. İçten içe lanet ettim yoldaş bildiklerime...

Öfkemi savcının sözleri araladı.

"Evet Yusuf Can, sen devleti uyuyor mu biliyordun?"

Başımı önüme eğdim, hiçbir soruya cevap vermek istemiyordum. Biraz ıkınıp sıkınınca onlar da anladı rahatsız olduğumu.

"Rahatsızım, böyle duramıyorum. İfade verecek durumum yok. Kimseden davacı değilim. Psikolojim iyi değildi, bu yüzden yaptım" dedim.

Odada bir sessizlik oldu. Savcı da anlamıştı gerildiğimi.

"Amacımız sana yardımcı olmak. Eğer istemiyorsan şurda ifadeni alır, çeker giderim."

Döndü kâtibe.

"Alalım ifadesini."

Kâtip başını salladı.

"Baş üstüne savcım" dedi ve yazmaya başladı. Bir an kötü oldum. Yaralarım sızlıyordu. Müdür fark etti rahatsızlığımı.

"Ağrın mı var?"

Başımla doğruladım. Savcı ifade almanın derdindeydi.

"Ne söylersen ifadene onu yazacağız, bundan sonrası senin sorunun, ne halin varsa gör!"

Kâtibe döndü yeniden.

"Kimseden davacı olmadığını, boyun ve kol bileklerindeki yaraları cam parçasıyla kendisinin açtığını beyan etmiş, başka da diyeceğinin olmadığını söylemiştir."

Soruşturmanın böyle kapanmasını çok istiyordum. Örgütü korumanın verdiği moral az da olsa rahatlatmıştı beni. Savcı öfkesini ben odadan çıkarılırken gösterdi.

"Alın götürün bunu" dediğinde istediğini alamamanın verdiği hırçınlık vardı üzerinde. Bekleme koğuşuna götürüldüm. Asıl zor zamanlarım şimdi başlıyordu. Artık bu hapishanede

kalamazdım. Bir başka hapishaneye gönderileceğim söylendi.

"Neresi, belli mi?" diye sordum.

"Seni siyasi mahpusların bulunduğu bir hapishaneye gönderemiyoruz."

"Nasıl olur? Ben siyasi bir mahpusum!"

"Müdür bey izah edecektir durumu" dedi başgardiyan.

Meğer her şey önceden hazırlanmış. Örgüt hapishane müdürünü sıkıştırmış, tehdit etmiş.

"Yusuf Can'ın can güvenliğinden biz sorumlu değiliz" demişler, "bundan sonrası için idare sorumludur."

Müdür telaşlanmış. Durumu başsavcıya bildirmiş. Başsavcılık da işin içinden çıkamayınca Adalet Bakanlığı'na yansıtmış durumumu.

"Bakanlıktan gelecek cevabı bekliyoruz" dedi başgardiyan.

"Kaç gün oldu, ne zaman gelecek? Ben siyasi bir mahpusum, adliler gibi muamele yapamazsınız bana!"

"Ben bilemem orasını, savcı bey ne derse, bakanlık ne derse o olur" deyip ayrıldı koğuş kapısından başgardiyan.

Bekleme koğuşunda tek başıma kalıyordum. Kimseyi yanıma almıyorlardı. Koridorda bir gardiyan sürekli nöbetimi tutuyor, başka da gidip gelen olmuyordu bu bölüme. Bekleme koğuşuna geleli bir hafta olmuştu, yaralarım günbegün iyileşiyordu. Bir hissizlik hali vardı üzerimde. Neye sevinip neye üzüleceğimi tam kestiremiyordum. Ranzama uzandığımda etrafımda nöbetçilerimi arıyordum. Artık onlar yoktu. O zaman parti saflarından ayrı düştüğümü anlıyordum. Dışlanma ve hain olma hissi bu kez beni tarifsiz bir üzüntüye sokuyordu. Tarifi zor duygular içinde gidip geliyordum.

Burada daha kaç gün kalacağımı bilen yoktu. İdare, "Bakanlıktan sevkini bekliyoruz" diyordu. Bunun için dilekçe almışlardı benden. Tutuklu olduğum için hükümlü hapishanesine sevkim yapılamıyormuş, "Can güvenliğim yok" demem gerekiyormuş. Yazdım verdim dilekçeyi, bir an evvel

buradan gideyim de gerisi kolay diyordum. Örgüt ne düşünüyordu acaba? Hâlâ hain olduğumu düşündükleri, idareye yapmış oldukları baskıdan anlaşılıyordu. Hayat devam ediyordu, bir gün gerçekler açığa çıkacaktı. Bundan sonra gidecek köy yoktu benim için. Yeni maceralara atılacak durumda değildim. Çok zayıflamıştım. Bir dokunan olsa düşebilirdim yerlere.

Adlilerin bulunduğu hapishane nasıl bir yerdi acaba? Başgardiyanı çağırıp sordum.

"Rahat edersin, sana iyi bakarlar. Sen de oranın siyasi abesi olursun..."

Kalbin durduğu zamanlar...

25

Boynumdaki sargılar sevk edildiğim hapishanede açıldı. Yeni hapishanem büyük ülkenin batı sınırında bir yerdi. Hapishanedekilerin anlattıklarına bakılırsa burada tek siyasi mahpus benmişim. Adli mahpuslar geldiğimi duyunca bir hayli sevinmişlerdi. Hapishane müdürü de aksi birine benzemiyordu. Geldiğim E tipi cezaevinde bundan birkaç yıl önce ikinci müdürlük yaptığını öğrendim. Normalde bir siyasinin buraya sevk edilmesi yönetmeliğe aykırıydı. Adalet Bakanlığı bir genelge çıkararak beni buraya göndermişti.

Yeni çıkan genelgeye göre, bundan böyle örgütten can güvenliğinden dolayı ayrılanlar buraya gönderilecekmiş. Bu duruma neden olduğum için kaygılanıyordum. Acaba parti ne derdi şimdi? Buraya sevk olmakla durumumu daha da mı zorlaştırmıştım? Yaşadıklarımı hatırladıkça kim ne düşünürse düşünsün dedim. İçten içe öfkeli olduğumu anladıkça kendimi frenlemeye çalışıyordum. Her şeye isyan ettiğim anlar oluyordu. Canımı, kanımı ortaya koyduğum partim ve yoldaşlarım beni yalnız bırakmışlardı. E tipindeki uygulama günlerini hatırladıkça deliriyordum. Hiç hatırlamayayım diyordum ama olmuyordu, sadece aklımda değil, yüzümde, boynumda izi kalmıştı. Her an, her yerde bu izle birlikte yaşamaya alışacaktım artık.

Yeni geldiğim hapishanenin doktoru, sargılarımı açmadan önce beni psikolojik olarak hazırlamaya çalışmıştı, ama ne

çare? Aynanın karşısına geçtiğimde gözyaşlarımı tutamadım. Az kalsın çığlık atacaktım, çene altım ve boynum yara izlerinden harita gibiydi. Uzun süre bakamadım aynaya. Doktor, "Bir insan bunu kendine nasıl yapar, inanamıyorum" demişti. Kimselerin inanamadığı şeyi yapmak zorunda kalmıştım. Doktor dışarı çıktığımda estetik cerrahi yaptırabiliceğimi söylemişti. Söz dışarıdan açılınca, oranın hayalini bile kuramıyordum. Yine de umutsuzluk batağına saplanmak istemiyordum. Boynumdaki izleri kapatmak için kumaştan boyunbağları yaptım kendime. Boyunbağsız duramaz olmuştum. Takmadığım zaman çok çirkin göründüğümü düşünüyordum. Doktor da boyunbağı önermişti, artık bundan böyle kurdun boynundaki çıngırak misali, benim de boynuma takılı bir çıngırağım vardı. Sessizdi ama bir çıngırak kadar can sıkıcıydı.

M tipi hapishanesi ülkenin batı sınırında, tenha bir yerdi. Ama bu tenha mekânın gelen gideni çok oluyordu. M tipi, oda tipinde bir hapishaneydi. En az dört, en fazla on kişilik odalardan oluşuyordu. Birinci müdür aksi birine benzemiyordu ama gardiyanlarla aramızda bir mesafe vardı. İlk defa siyasi bir mahpusla karşılaşmanın getirdiği bir tedirginlik olabilirdi bu. İlk geldiğim günlerde ortalık hareketlendi. Bir siyasinin geldiğini duyan adli mahpuslar çok sevindiler. Birçoğu beni kendi koğuşuna almak için idareye talepte bulunmuş. Müdür de bunun mümkün olmadığını söylemiş. Hapishane yönetmeliği bir siyasi ile bir adlinin aynı odada kalmasına müsaade etmiyordu. Bu nedenle beni, koğuşlardan birine değil, kimsenin bulunmadığı bekleme koğuşuna aldılar. Kaldığım yerin bekleme koğuşu olduğunu iki gün sonra anlayabildim. Aslında iyi olmuştu benim için. Yaralı halimle ve bu psikolojiyle bir başka yeri kaldırabilecek durumda değildim.

"Seni ayrı bir koğuşa alacağız" dediklerinde itiraz etmedim. Burada yeni olduğum için etrafı tanımaya çalışırım diye

düşünerek var olan durumu kabullendim. Yeni bir hapishaneye gelmiştim ama aklım, öfkem E tipinde kalmıştı. İçimde buruk bir acı ve öfke vardı. Meğer ne çok gerilmişim, ne çok üzmüşüm kendimi. Bir süre dışarıya açılamadım. Çok kan kaybettiğimden bünyem zayıf düşmüştü. Doktorlar iyi beslenmemi tembihlediler. İdare de bunu bildiğinden, karavanacılar tabaklarımı ağzına kadar dolduruyorlardı. Her öğün tabaklarımı alıp koğuş kapısına çıktığımda karavanacı adli mahpuslar, "Tabağını uzat siyasi abe... Tabağını ver siyasi abe... Başka isteğin olursa söyle siyasi abe..." diyorlardı.

Adlilerin bu özeni karşısında kendimi dilenci gibi hissediyordum. Elimde tabaklarla kapı önüne çıkıp karavana beklemek içime dokunuyordu. Ama başka çarem yoktu. İdarenin karavanasına muhtaç olmuştum. Beş parasızdım. Kimselere açamadığım bu sırrımı idareye çıkıp müdüre söyledim. Anamın adresini verdim. Sonra da bir mektup yazıp, "Ben buradayım" dedim.

Burada benim için yeni bir dönem başlıyordu. Cevabını beklediğim o kadar çok şey vardı ki... E tipindeki örgüt arkamdan ne diyordu şimdi? Tek kişilik koğuşuma geldiğimden beri bunu düşünüyordum. Yine derin derin düşündüğüm bir öğleden sonra koğuş kapım açıldı.

"Yusuf Can hazırlan idareye çağrılıyorsun."

Kalkıp giyindim. Giysilerim arasında boyunbağım da vardı artık. Ne zaman idareye çıksam, birileriyle görüşsem boyunbağımla saklıyordum yaralarımı. Yaz ortasında boyunbağı kullanmanın sıkıntısını çekmeyen bilemez. Her iki dakikada bir elimi atıp havalandırıyordum boynumu. Yoksa acayip ter basıyordu. Aldım boyunbağımı, çıktım koridora. Nöbetçi gardiyanla koridorda yürürken anladım diğer hapishaneyle olan farkı. Örgütlerin bulunduğu E tipi cezaevinde tek gardiyan bulunmazdı koridorda. Oysa burada her koğuş kapısında bir gardiyan gece gündüz nöbet tutuyordu. Koğuşumdan çıkıp idareye

vardığımızda beş kapalı kapıdan geçtik. Kapıaltı denilen yerde başgardiyan karşıladı beni. Önce üst araması yaptı, sonra da, "Savcı bey gelmiş, müdür beyin odasında" dedi.

Savcıyı ilk kez görecektim. O da müdür gibi ılımlı biri olsa diyordum. Odadan içeri girdiğimde müdür oturuyordu, savcı ise ayakta, pencereden dışarı bakıyordu. Kel, orta yaşlarda, göbekli biriydi. Ayakta bekledim. Savcı dönüp önce bir bakındı sonra, "Geçmiş olsun" dedi.

Başımla selamladım.

"E tipinde zarar vermişsin kendine."

Karşılık vermedim.

"Orada ne yaşadıysan orada kalmalı. Biz burada sorun istemiyoruz, başka terör suçlusu yok, haberin olsun. Siyasi bir faaliyetin olursa bozuşuruz, şimdiden söylemiş olayım."

Ne demek istediğini tam anlayamamıştım ama titiz ve ürkek birine benziyordu. Savcıyla didişmek istemiyordum. Kendi kendine kuruntu yapıyordu. O konuştu, ben dinledim. Beni buraya çağırdığına göre bir diyeceği vardır herhalde diye düşündüm.

"Haftaya mahkemen var, gitmek istiyor musun?"

"Hayır!" dedim.

Yüzü birden yumuşadı, hemen müdüre döndü.

"Yusuf Can'dan mahkemeye katılamayacağına dair bir dilekçe alın. 'Sağlık nedeniyle katılamıyorum' desin."

Son kez bana bakıp, "Bir diyeceğiniz yoksa gidebilirsiniz" dedi.

Koğuş nöbetçim beni koğuşa aldı. Ranzama geçip uzandım. Demek mahkeme günümüz belli olmuştu. Polis sorgusundaki ifadelerimiz örgütün eline ulaştıysa akla kara anlaşılırdı belki. Anlaşılır mıydı? Bunca olup bitenden sonra, zordu artık. Yine uydururlardı bir şeyler. Hacer ve arkadaşları, olup bitenleri polisin ve Yusuf'un komplosuna bağlar, yine çıkarlardı işin içinden.

Örgütün hakkımda ne düşündüğünü bilmiyordum. Hapishane idaresine baskı yaptıklarına göre, hakkımda iyi şeyler düşünmüyorlardı. Hogır'ın dağdan başlattığı yalan çemberine hapishane örgütü de katılmıştı. Gelmiştim gelmesine de burada rahat bırakacaklar mıydı bakalım... Bir yandan tek kişilik koğuşa sığınmış olmanın verdiği yalnızlık, diğer yandan kafamda gidip gelen, "Örgüt ne diyecek?" kaygısıyla huzursuzdum.

Uzun bacaklı yalanlar buraya da uzanabilirdi. Artık kurbanlık koyun gibi, kesileceğim günü beklemek istemiyordum. Birileri gelir diyordum ama haber ulaştırmama rağmen beni arayan soran bir yakınım olmamıştı. E tipindeki yoldaşları son sığınağım sanmış ama yanılmıştım. Düşündükçe inanamıyordum. "Zindan direnişçisi yoldaşlar" dediğimizde akan sular dururdu. Şimdi bunun hayal kırıklığını yaşıyordum.

İçimde derin bir boşluk vardı. Neler yapmak istiyordum, neler olmuştu? Yaşadıklarım, devrimin zorluklarıyla izah edilebilir miydi? Hacer, "Sınıf savaşımı" diyordu. Hangi sınıfın hangi sınıfa karşı savaşıydı, bir bilebilseydim. Parti saflarının dışında kalmak bana zor geliyordu. Parti önderi, "Bu mücadelede kendini safların dışına attırmak mücadeleden kaçmaktır" diyordu. Önderimizin bu sözlerini hatırladıkça yerimde duramıyordum. Partinin bunca emeğine layık olamamanın verdiği eziklik içimi kemiriyordu. Düştüğüm bu duruma Evin ne diyordu acaba? Kesin haberi olmuştu. O da ihanet ettiğimi düşünüyor muydu? İnanmazdı o, hayatta inanmazdı. Yanımdaki tokasına dokunup, o beni anlar diyordum.

Bu karmaşık duygular içinde ranzamda uzanıp dalmışım öylece. Pencere camımın vurulmasıyla uyandım. Adli mahpusların havalandırmasından uzanan bir eldi. Kalkıp pencereye yürüdüm. Boş ranzanın üstüne çıktım. Beni görünce durdu. Gençten bir mahpustu, yine bir ihtiyacım olup olmadığını soruyordur herhalde dedim. Havalandırmanın karşı

duvar dibinde iki mahpus volta atıyordu. Beni görünce onlar da geldiler. Cama vuran mahpus utana sıkıla şöyle dedi: "Siyasi abe dün gece epey tartıştık da işin içinden çıkamadık biz, dedik, siyasi abeye soralım o bilir, söyle abe, devrimci durum ne demektir?.."

26

Zamanla iyileşti yaralarım. Ama yara izlerimin dehşet verici görüntüsü sıkıntı veriyordu bana. Artık aynaya bakmak istemiyordum. Ne zaman ayna karşısına geçsem isyan ediyordum. Tek tesellim, o kâbuslu günlerden kurtulmuş olmamdı. Bazen hatırladıkça ürperiyordum. Devrimci mücadelenin zorlukları üzerine kitaplar okumuş, dersler almıştım. Ama benim yaşadıklarımın hiçbiri anlatılmıyordu, yazmıyordu kitaplarda.

Tek başıma kaldığım koğuşumda uzun uzun düşünüyordum. Kimselerle paylaşamadığım o kadar çok şey birikmişti ki içimde. Bir dokunan olsa patlardım. Yaşadıklarımın yanında bir de yaşayacaklarım vardı. Bu geleceksizlik hali derinden düşündürüyordu beni. Saflardan uzaklaştırılmış olmanın psikolojisi içimi kemiriyordu. Kendimi kontrol etmeye çalışıyor ama başaramıyordum. Parti önderi, "Kendini kontrol edemeyenler, onları, yüzleri, binleri de kontrol edemez" diyordu.

Geçmiş pratiğime dönüp dönüp bakıyordum. Canım acıyordu. Nerede hata yaptığımı anlamaya çalışıyordum. Uygulamada bana yapılanlar aklıma geldikçe deliriyordum. Hiçbir hatanın karşılığı bunlar olamaz diyordum. Hatalarımı ararken doğrularımla karşılaşıyordum. Bir yoldaşın öldürülmesine karşı çıkmak, onu öldürmemek hata olamazdı. Hata yapanlar, bireysel hırsları için yoldaşını infaz edenlerdi. Buradan

baktığımda vicdanım rahattı. Gerçeklerin bir gün açığa çıkacağına inanmak istiyordum. Yoldaşlığa olan adalet duygum incinmişti. Ama partiye ve parti önderine olan inancımı hâlâ koruyordum. Hâlâ niçin ayakta olduğumun cevabı da bundaydı. Yeniden partimle buluşmanın olanaklarını düşünürken kulağıma gelen söylentiler canımı sıktı. Yalanın uzun bacakları buraya da yetişmişti. Hapishanenin siyasi abesi birden şaibeli birine dönüşmüştü. Koğuşlardan kulağıma şunlar geliyordu:

"Yusuf Can itirafçıymış."

"E tipinden kovmuşlar..."

"Zaten bir garip hali vardı."

"Yoksa buraya niçin sevk etsinler?"

"Vay be, biz de onu siyasi bildik!.."

"Bundan sonra ona su yok."

"Hapishanemizin adı kötüye çıktı."

Eskiden günde üç beş defa çalınan pencere camım artık çalınmaz olmuştu. Tavır değişikliğini gardiyanlarda da görmüştüm. Örgütlere sempati duyanlar daha soğuk davranmaya başlamışlardı. Bazıları açıkça, "İtirafçı olduğun söyleniyor" demişti.

"Hayır. İtirafçı değilim" desem de kim inanırdı bana? Bu gelişme beni daha da yalnızlaştırmıştı. Arada bir de olsa pencereden, şuradan buradan sohbetlerimiz oluyordu. Artık bunlar da kesilmişti. İlk duyduğumda orta yere çıkıp kimseleri ikna etmek gibi bir telaş içine girmedim. Ama bu iftira çok çirkindi. Çamur at izi kalsın taktiğiyle yaşam alanım daraltılmak isteniyordu. Yalanlarla baş etmenin kolay olmadığını biliyordum. Mutlaka E tipindeki örgütün sempatizanları vardı burada. Onlar yaymıştı bu yalanı. Böylece örgütün hakkımda ne düşündüğünü de öğrenmiştim. Dışarı açılmayı düşünürken iyice içime kapandım. Önce koğuşum değiştirildi. Bekleme koğuşundan daha güvenli bir yer olan "müşahede"ye aldılar beni. Müdür, "Ne olur ne olmaz, koğuş

güvenlikli olmaz senin için" deyince itiraz etmedim.

Yeni yerim hapishanenin ikinci katında, yan yana dizilmiş tek kişilik hücrelerden biriydi. Bir blokta yirmi dört hücre vardı ve birçoğu boştu. Müşahede, bir hapishanenin iç mekânları arasında sığınılacak son yerdi. Genelde can güvenliği sorunu olan mahpuslar kalırdı orada. Bir de benim gibi başka gidecek yeri olmayanların yurdu sayılırdı. Ben de oraya sığınmıştım. İçinde tuvaleti, dolabı, bir de küçük masası vardı.

M tipine geleli iki ay olmuştu. Hâlâ bir gelenim yoktu. Annem para göndermişti. Zor durumdaydım. Yoksulluğum, imkânsızlığım yüzümden anlaşılıyordu. Bu para bana ilaç gibi gelmişti. Belli mi olur, belki annem de düşer yollara gelirdi. Onun gelmesini çok istiyordum. Yakınlarım, benim dağdan kaçarak ihanet ettiğime inanıyor olmalıydılar. Öfkeliydim onlara da. İçeriden ve dışarıdan kuşatılmıştım. Önümde aşılması gereken dağlar vardı. Benim için asıl zorlukların şimdi başladığını anladıkça günler daha bir uzun ve çekilmez oluyordu.

Param gelir gelmez kantine çıkıp alışveriş yaptım. Özlediğim, canımın çektiği ne varsa aldım. Doktor iyi beslenmemi tembihlemişti ama beslenememiştim. Yaz ortasında üşümemin nedeni de buydu.

Yeni mekânımda günlük yaşamımı kurmaya başladım. Her ne olursa olsun bir devrimci, günlük hayattan düşmemeliydi. Sabah erken kalkıyordum, kahvaltımı yapar yapmaz önce gazetelere bakıyor, sonra da kitap okuyordum. Kitap okumayı ihmal ettiğimi anlayınca kızıyordum kendime. E tipinde bana kitap okumayı yasaklayan yoldaşları hiçbir zaman affetmeyecektim. O daracık yerde bana kitapları yasaklamışlardı ya... Ne diyeyim ki?.. Ne dersem bir eksik kalacaktı. Elime aldığım kitapları bitiremiyordum, hep yarım kalıyordu. Hiçbir kitap beni içine almıyordu. Okuduklarımdan

hiçbirinin aklımda kalmadığını anlayınca, bırakıyordum elimdeki kitabı. Okuduğum her satır, her cümle beni kitaptan başka yerlere götürüyordu. Cümleler başka çağrışımlara yol açıyordu. Kafamdaki cevapsız sorular birden tetikleniyordu. Kitaptan kopuyordum. Bir yandan da ihmal ettiğim kitaplarla barışmak istiyordum.

İdareye bir dilekçe yazıp kütüphaneye çıkmak istediğimi belirttim. İsteğim kabul edildi. Kütüphaneden içeri girince, raflarda siyah meşin kaplı kitaplar gördüm. Çok kitap vardı. Kitap raflarına yaklaşınca, çoğu kitabın kapağının dahi açılmadığını fark ettim. Romanların bulunduğu raflar dikkatimi çekti. Gogol, Balzac, Tolstoy, Victor Hugo ve başka yazarların romanları.

Bir süre baktım kitaplara, elim Tolstoy'un *Ölümden Sonra Dirilme* adlı romanına gitti. Daha önce okuduğumdan değil, romanın adı dikkatimi çekmişti. Kütüphaneden sorumlu gardiyan en fazla beş kitap alabileceğimi söyledi. Ben de beş kitap alıp hücreme döndüm. Blok koridorunda yürürken hücrelerden bana bakan bazı gözlerle karşılaştım. Adım itirafçıya çıkalı beri kimselerle konuşmak, selamlaşmak istemiyordum. Günde bir saatlik havalandırmaya da tek başıma çıkıyordum. Bir süre kendimi korumaya aldım. Zamanla yalan gerçek anlaşılır diyordum, ama bu zamanın ne zaman geleceği konusunda hiçbir fikrim yoktu.

Hücremde kendi kendime yetmeye çalıştığım günlerde hiç beklemediğim bir gelişme oldu. Hemen bitişiğimdeki hücreye bir mahpus getirildi. İlk önce tedirgin oldum. Kimdi, niçin boş hücrelere değil de hemen yanımdaki hücreye alınmıştı? Aklımdan türlü türlü ihtimaller geçti. Önce itiraz etmeyi düşündüm, sonra vazgeçtim. Ya düşündüğüm gibi biri değilse... Nitekim düşündüğüm gibi çıkmadı, boş yere tedirgin olmuşum. Birkaç gün sonra da arkadaş olup havalandırmaya birlikte çıkmaya başladık. Ben de herkes gibi olmak istiyor ama

olamıyordum. Boyunbağım, kurdun boynundaki çıngırak gibiydi. Ta uzaklardan belli oluyordum. Her şeye rağmen bir dost bulmuştum kendime. Aslında o bulmuştu beni. Söylediğine bakılırsa o da eski bir siyasi mahpusmuş. Darbe yıllarında beş yıl yatıp çıkmış, çıktıktan sonra hayata tutunmaya çalışmış. Aş, iş, evlilik derken kaybolmuş hayatın içinde.

"Ekmek kavgası yeniden mahpus etti beni" diyordu ama suçunu kabul etmiyordu. Zoruna gidiyordu adli suçtan içerde olmak. Ama ben onun mafya suçundan yargılandığını öğrenmiştim.

"Bu davada suçsuzum ben" diyordu. Adli mahpus, psikolojisini, kendini savunma refleksi üzerine kurardı. O da öyle yapıyordu. Adlilerden hiçbiri "Ben suçluyum" demezdi. Suçsuzlar topluluğundan oluşmuş koca bir mahpus kitlesi vardı bu hapishanede.

Yeni hücre komşum Kadir Usta bunların içindeki en renkli simaydı. İlk tanıştığımızda, "Adım Kadir İşçi, bana Kadir Usta derler" demiş, sonra da işçiliğini ve ustalığını anlatıp durmuştu. Devrim ve sosyalizm üzerine epey teorik birikimi vardı. Sosyalizmin teorik ve pratik sorunlarına dair hiç ara vermeden konuşabiliyordu. Kadir Usta'yı dinledikçe, teorik açıdan ne kadar geri kaldığımı bir kez daha görüyordum. Kadir Usta'yla kısa zamanda dost olduk. Sonraki günlerde açıldı bana.

"Koğuştakiler siyasi itirafçıymış dediklerinde inanmadım" dedi. O açıldı, ama ben açılamadım. Boynumdaki izlere çok üzüldü, çok merak etti ama anlatamadım.

"Kurdun boynundaki çıngırak" dedim. Kadir Usta'yla, her gün bir saat havalandırmada volta atmak çok iyi gelmişti bana. Bazen rica minnet bu süreyi iki saate çıkarıyorduk. Konuşmaya ne çok ihtiyacım varmış meğer. Konuştukça rahatlıyordum. Bazen günlük yaşamdan, bazen de devrimden, sosyalizmden konuşuyorduk. Uzun uzun tartıştığımız zamanlar

oluyordu. Ertesi gün kaldığımız yerden devam ediyorduk.

"Nerde kalmıştık?"

Aklımdaydı, unutmamıştım, "Köylü devrimciliği..." dedim.

Elindeki tespihi bir iki şaklatıp evirdi çevirdi. Başladı anlatmaya.

"Köylü devrimciliği, devrimcilikten sayılmaz esasına bakarsak. Karl Marx, köylülerin mücadelesini anlatırken şöyle der: 'Köylüler örgütsüz ve bilinçsiz olmaları nedeniyle Ortaçağ'daki savaşları kaybetmişlerdir.'"

Kadir Usta'nın bu sözleri biraz olsun rahatlatmıştı beni. Başıma ne geldiyse bu akılsız köylülerden gelmişti. Tabii kalkıp da orada Kadir Usta'ya söyleyememiştim bunu. Bir soruyla iyice ateşledim Kadir Usta'yı.

"Şu köylü aklı nasıl bir şeydir ki başarılı olamıyor devrimlerde?"

"Olamaz Yusuf Can, olamaz tabii ki. Çünkü çığ gibi gelişen işçi sınıfının mücadelesi önünde köylülere laf düşmez. Bir de şu var ki, köylü kafası geri bir kafa; gördüğüne, duyduğuna inanıyor."

Kadir Usta konuştukça köylü zihniyetine öfkem artıyordu. Hogır gibilerin pratiğini anlatıyordu sanki. Haklı çıkmanın gururu içimi okşuyordu. Kafamda bir soru daha vardı. Parti önderi, "Biz sosyalist önderlikte bir hareketiz, parti öncülüğümüz sosyalisttir" diyordu demesine de, saflarımızın yüzde doksanını köylüler oluşturuyordu. Yapısı bu kadar köylü olan bir hareket nasıl sosyalist olabilirdi?

"Katiyen olmaz. Sosyalizm mücadelesi niyetlerle yürümüyor ki. Ne demiş Marx Usta? 'İnsanlar devrimleri umduklarıyla değil, bulduklarıyla yaparmış.'" Marx'tan yapılan bu alıntıyı bayağı tutmuştum.

"Kadir Usta dur hele, bu sözü bir not alayım."

Kâğıt kalemimi çıkardım, duvar dibine çömelip notumu aldım. Kadir Usta anlattı da anlattı. Az kalsın devrim

yapacaktık. Gardiyan kapıya dayanınca volta saatimiz son buldu.

Günde bir iki saat de olsa bu sohbetler rahatlatıyordu beni. Kâbuslu günlerden kalan sıkıntılarımdan kurtulmaya çalışıyordum. Kadir Usta tam zamanında yetişmişti. Enteresan biriydi. Hapishanede adımın itirafçıya çıktığı bir dönemde dedikodulara kulak asmamıştı. Anlattığına bakılırsa, adlilerle anlaşamamış. "Siyasi davadan mahpus olduğum dönemleri arıyorum" diyordu. "Darbe yıllarında baskı vardı ama arkadaşlık da vardı, paylaşım da vardı" diyordu. Adli davadan tutuklanmış olmanın verdiği bir eziklik vardı üstünde. Kim bilir, belki de bu yüzden bana yakın olmak istiyordu. Her ziyaret günü eşi, çocukları, yakınları hapishane kapısındaydı. Sevilen biriydi. Paylaşımcıydı, kendine gelen eşyaları bloktaki mahpuslarla paylaşıyordu. Kısa zamanda müşahede bölümünün eski siyasi abesi oldu çıktı. Sanki siyasi olan ben değildim de oydu.

O günlerde beni en çok üzen şeylerden biri de görüş günleriydi. Herkesin ziyaretçisi geliyor, ama benimki gelmiyordu. Her ziyaret günü gözüm kulağım kapıdaydı, ama bir gelenim olmuyordu. Anam yine para göndermişti. Oysa gelmesini ne çok istiyordum. İlk zamanlar çok yakındığım bu kimsesizlik durumuna sonraları alıştım. İnsan her şeye alışıyordu şu hapishanede. Bir yıl sonra da annemin vefat haberi geldi. Babasız büyümüştüm, annesiz yaşlanacaktım artık hapishane köşelerinde.

Bazen kendi kendime sorular soruyordum. Buna bir iç hesaplaşma da denebilirdi. Yaşadığım süreçleri bir bir gözden geçiriyordum. Niçin böyle oldu, nerede hata yaptım? Zorlandığım, aklımın almadığı yerlerde duruyordum. Yoldaş katili olmak ve olmamak arası bir şeydi benim geçmişim. Talimatı yerine getirip iki kurşunla verilen emri yerine getirseydim her şey başka olabilirdi. Niçin bunu yapmadım sorusu bile içime dokunuyordu. Bu gibi anlarda soruyu hemen tersinden

soruyordum: Ya Helin ve Baran'ın yerinde biz olsaydık? Bize yapılmasını istemediğimiz bir şeyi başkasına yapmak çözüm müydü? Bin defa düşünüp taşındım, olmaz dedim. İçimde kırılan, acıyan yerlerim vardı ama vicdanım rahatlatıyordu beni. Ayakta kalmamı sağlayan şey buydu.

27

Önceleri aynam yoktu. Bir gün ayna taktırınca hücremin eksiklerinden biri daha giderilmiş oldu. Artık aynanın önünde yüzümü yıkayıp saçımı tarayabilecektim. Sabah, bir hevesle kalkıp aynanın karşısına geçmiştim. Geçmez olaydım keşke. Saçlarım ağarmıştı. Bir an paniğe kapıldım. Önceleri bu kadar değildi. Bir gecede mi böyle olmuştu? Elimle dokunup silkeledim. Evet, saçlarımdaki aklar çoğalmıştı. İnanamıyordum. Bir romanda okumuştum, insan dehşete kapılınca bir gecede saçları ağarırmış. Benimki bir gecelik bir şey değildi ama yaşadığım kâbuslar yüzünden olduğu kesindi. Havalandırmaya çıktığımda, Kadir Usta da aynı şeyi söylemesin mi...

"Yusuf Can, saçların iyice ağardı. Gençsin, dert etme, düzelir her şey..."

"Yok usta, benim durum düzelmez, elim iki taşın arasında kaldı, her yanım acıyor."

Kendince bana moral vermek istiyordu. Zaman içinde güvenim artmıştı ona. Yaşadıklarımdan bahsettim biraz. Anlamakta zorlandı, yandı yakındı. Devrimcilerin bunları yapacağına inanamıyordu. Ama boynumdaki izleri görünce söyleyecek söz bulamadı.

"Derler ki" dedi, "ağacı çürüten içindeki kurdudur. İşte bir örgütü de bitirecek şey bu iç şiddettir. Stalin'in parti içi tasfiyeleri olmasaydı dünya şimdi sosyalist olmuştu."

Kadir Usta'nın bu sözleri karşısında donup kaldım. Parti yayınlarımızda, Stalin devrimci önderler arasında anılıyordu. Oysa Kadir Usta neler söylüyordu? Rahatsız olmuştum biraz. Rahatsızlığımı anlamış olmalıydı.

"Yusuf Can, bir zamanlar ben de Stalin diyor, başka bir şey demiyordum. Benim örgüt hâlâ savunuyor. Ama insan biraz okuyup araştırınca tarihi gerçeklerin başka olduğunu anlıyor."

Kadir Usta gibi teorik analizler yapabilecek durumda değildim. Partide bize öğretilen neyse onu biliyordum. Öte yandan Kadir Usta'nın o zamana kadar hiç duymadığım farklı görüşleri ilgimi çekiyordu.

Kadir Usta sürdürüyordu konuşmasını...

"Bize ne öğrettiler ki sosyalizm hakkında? İki kitap okuyup devrimci olduk. Sonrası malum işte. Sence de öyle değil mi?"

Bir an suçüstü yakalanmış gibi oldum.

"Okudum ama parti yayınlarından."

"Sorun da bu zaten, herkes okuduğunu kendine yonttu. Unutma Yusuf Can, Marx ne demişti: 'İnsanlar umduklarıyla değil, bulduklarıyla yaparlar devrimi.'"

Evet, çok anlamlı bir sözdü. İnsan ne kadar mükemmeli düşünürse düşünsün sonuçta birlikte davrandığı insanlarla gerçekleştirebilirdi amacını. İşte bu sözler üzerine iz sürdüğümde acı gerçeklerle karşılaşıyordum.

"Hayatında sosyalizme, dünya devrimlerine dair, edebiyata dair bir tek kitap okumamış köylülerle ideal bir toplum nasıl yaratılabilir?" Sonraları beni rahatlatacak bu sözleri duymam çok iyi olmuştu. Demek ki bazı şeyleri abartmamak lazımmış. Yanılgılarımın en başında devrime abartılı yaklaşmamın geldiği söylenebilir miydi? Düşünmeye başladım.

O günlerde çok yoğunlaştım bu teorik konulara. Geçmişte teoriyi ihmal ettiğimi anladıkça daha bir sarılıyordum. Başladığım kitapları bitirebiliyordum artık. Bu zor zamanlarda

arkadaş olmuşlardı bana. Daha önceleri aslolanın pratik olduğu söylenirdi. Teorinin laf kalabalığı olduğunu söyleyen köylü yoldaşları iyice yadırgıyordum artık. Kamplarda parti yayınlarının dışında başka kitaplara pek ilgi gösterilmiyordu, ne zaman okumak istesem, "Ne yapacaksın yoldaş, parti yayınlarında hepsi var" diyorlardı. Her şey parti yayınlarında fazlasıyla yazıldığı için başka kitap okumaya da lüzum görülmüyordu. Ne çok yanıldığımı anlıyordum şimdi. Geçmişteki hatamı telafi etmek için vefa borcumu ödüyordum her kitaba.

Kadir Usta günde tam üç gazete alırdı. Her sabah önce kendisi bir bakar, sonra da nöbetçi gardiyanla bana gönderirdi. Okumamı önerdiği haber ve yazıları işaretlerdi. O gün de parti önderinin gazetede yayımlanan röportajını işaretlemişti. Röportajın bazı yerlerinin altı çizikti. Merakla o yerleri okudum hemen. Parti önderimiz her zamanki gibi çarpıcı açıklamalar yapmıştı. Fakat bir yerde ilginç bir şey söylemişti. Gazetecinin sorusu üzerine şöyle diyordu: "Ben elime silah almadım."

Yeniden okudum aynı yeri. Evet, tamı tamına böyle diyordu. Kadir Usta da bu yüzden olsa gerek, burayı iki defa çizmiş, tam üç tane soru işareti koymuştu yanına. Öğleden sonra havalandırmaya çıktığımızda sordu bana: "Okudun mu röportajı?"

"Evet."

"Nasıl buldun?"

"Şu soru işareti koyduğun yerleri kastediyorsan taktik amaçlı söylüyor herhalde."

"Bari sen söyleme Yusuf. Bunun neresi taktik, adam 'Ben elime silah almadım' diyor."

"Peki niçin böyle desin ki?"

"Valla gayet açık bence, bir yerlere mesaj veriyor gibi geldi bana."

Fazla kurcalamadım. Ne de olsa parti önderi, vardır bir bildiği dedim.

Hogır'a kızgındım. Hacer'e kızgındım. Örgüte kızgındım. Ama parti önderi söz konusu olunca orada duruyordum. O bizim için dokunulmaz, eleştirilmez, hiçbir zaman hata yapmaz, ilahi bir kişilikti. Kadir Usta bu sohbetten hoşlanmadığımı anlayınca konuyu değiştirdi. Konuyu değiştirdik ama aklımda bir çimdik kalmadı değil, ya Kadir Usta'nın dediği doğruysa?..

Günler, aylar geçiyordu ama ne bir gelenim ne de haber yollayanım vardı. Bir yerlerden haberler geliyordu ama bunlar kötü haberlerdi. Hapishane içinde çok rahat değildim. Kantine, doktora yoğun güvenlik önlemleri eşliğinde götürülüyordum. İlk zamanlar bir tek gardiyan verirlerken yanıma, şimdi üç gardiyan eşliğinde gidip geliyordum. Bu durumdan rahatsız olduğumu çıkıp müdüre söyledim.

"Üç gardiyana gerek yok, rahatsızım bu durumdan."

"Yusuf Can, durum bildiğin gibi değil. Koğuşlarda itirafçıya çıkmış adın. Seni istemeyenler var burada..."

"İtirafçı olmadığımı söyleyin siz de."

"Söylüyoruz ama dinleyen kim?"

İçimi bir sıkıntı bastı.

"Ne olacak şimdi?"

"Bir şey olacağı yok. Gördüğün gibi, dikkat ediyoruz, sen de dikkat edeceksin."

Öfkeli bir halde çıkmak istedim odasından.

"Haftaya mahkemen var, gidecek misin?"

"Hayır!"

Geldim geleli çıkmamıştım mahkemeye. Örgütten kimselerle karşılaşmak istemiyordum. Hele bir de böyle kötü haberleri aldıkça iyice uzaklaşmak istiyordum. Belli ki E tipindekiler haber göndermişti buraya. Birileri canlı tutmak istiyordu durumumu. İtirafçı olmamı istiyorlardı. Kafama takılan bu sorunu Kadir Usta'yla konuştum.

"İtirafçı olmadığımı kanıtlamam için ne yapmak gerek usta?"

Bir süre düşündü.

"Açlık grevine gir!"

Birden içime ışık doldu sanki.

"Evet ya, niçin düşünemedim ki."

Düşündüm taşındım, en haklı gerekçeyle açlık grevine başladım. Bir dilekçe yazıp idareye verdim. "Dışarıdaki baskıları protesto etmek için üç günlük açlık grevine başlıyorum" dedim. Dilekçem müdürün eline ulaşır ulaşmaz idareye çağrıldım. Beni koridorda gören gardiyanlarda bir telaş vardı. Kimse beklemiyordu benden bu çıkışı. Müdürün odasına başgardiyanla birlikte girdik. Biz içeri girdiğimizde ayakta cigara üflüyordu. Beni görür görmez masa üzerinde duran dilekçemi aldı eline.

"Bu ne Yusuf Can? Senden beklemiyorduk böyle bir şey."

"Neden? Benim bir siyasi mahpus olduğumu unutuyorsunuz."

"Siyasi olabilirsin ama burası siyasilerin kaldığı bir infaz kurumu değil, madem açlık grevi yapacaksın, o halde geldiğin infaz kurumuna geri gönderelim seni. Orda istediğin kadar yaparsın."

Aklınca bana şantaj yapıyordu.

"Siz bilirsiniz" dedim, "eğer üç günlük açlık grevim sorun olacaksa başka bir hapishaneye gidebilirim.."

Benden beklemiyordu böyle bir cevabı.

"Unutma, can güvenliği olmayan bir mahkûmsun, bakanlık bu yüzden seni buraya gönderdi. Savcı beye aktardım durumu, bugün geleceğini söyledi. Sana önerim, vazgeç bu tutumundan. Açlık grevi yaparak kimselere yaranamazsın."

"Kimselere yaranmak için değil, bir devrimci olduğum için yapıyorum."

"Madem devrimcisin, o halde devrimcilerin kaldığı cezaevinde kalsaydın!"

"Canım nerde isterse orada kalırım, istemiyorsanız giderim."

"Çok meraklı değilim seni burada tutmaya; unutma, bakanlık genelgesiyle geldin buraya. Senin can güvenliğini korumakla görevliyiz."

"Benim can güvenliği sorunum yok, kimselerden korkum da yok."

"Savcı bey geldiğinde ona da söylersin bunları..."

Baktım ki tartışmanın bir faydası olmayacak, ayrıldım odasından. Koridor boyunca yürürken başgardiyan nasihat edip durdu. "Yapma, etme, biz senden memnunuz, müdür bey şöyle iyi böyle iyi..."

Hücreme geldiğimde Kadir Usta'nın yerinde olmadığını fark ettim.

"Kadir Usta nerede?"

"Havalandırmaya çıktı."

"Ben de çıkayım."

"Müdürün talimatı var. Yusuf Can açlık grevi yaptığı için çıkarılmayacak diye."

Müdür kendince beni cezalandırıyordu.

Akşam sayımından hemen sonra idareye çağrıldım. Savcı gelmişti. Odaya girdiğimde her zamanki gibi savcı yine ayakta, eli cebinde, odada dolaşıp duruyordu.

"Yusuf Can, hayırdır, beklemiyorduk bunu senden. Akıllı sanıyorduk seni. Burada sana kötü muamele yapan oldu mu?"

"Burayla ilgili değil ki..."

"O halde ne lüzumu var? Başka yerleri sen mi düzelteceksin? Bak bir yıldır buradasın, sana bir dokunan oldu mu?"

"Dedim ya, burayla ilgili bir sorun yok."

Savcıdan daha sert bir tepki bekliyordum. Durumu idare eden bir hali vardı.

"Burası adli tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu bir cezaevi. Bu tür eylemleri hoş karşılayamayız burada. Üstelik can

güvenliği olan bir mahkûmsun, bakanlık izniyle burada olduğunu unutma."

"Açlık grevi size yönelik değil, neden rahatsız oluyorsunuz ki?.."

Bu kez müdür girdi söze.

"Üç günlük diyorsun ama koğuşlarda duyulduğunu bir düşünsene, etkilenen olur, tepki duyan olur."

"Burayla ilgili olmadığını söylersiniz, olur biter."

Savcı, "Olup bitmiyor işte..." dedi.

Bir an sessizlik oldu. Savcı ayakta, ben ayakta birbirimize bakıyorduk. Aklına bir fikir gelmiş gibi devam etti sözlerine.

"Bak Yusuf Can, anlaşılan sen kararlısın bunda. Fakat, burada açlık grevi eylemlerini tasvip etmediğimizi bilmen lazım. Madem dışarıyla ilgili diyorsun, o halde yeni dilekçe alırız senden. Üç gün diyorsan üç gün olsun ama sakın bunun devamını düşünme!"

Baktım ki uzlaşmak istiyor savcı, ben de bir dilekçe daha yazıp ayrıldım odadan. Ertesi gün tüm koğuşlarda duyulmuştu açlık grevine başladığım. İlk tepkiler kulağımıza kadar geldi.

"Siyasi, itirafçı değilmiş."

"Açlık grevine başlar mıydı yoksa?.."

"Günahını aldık siyasinin."

Gardiyanlardan haber gönderenler oldu.

"Siyasi abemiz kusurumuza bakmasın" dediler.

Açlık grevinde olduğumu duyan, gören her mahpus bir şeyler söyledi. Eylemim fazlasıyla amacına ulaşmıştı. Sonraki günlerde kiminle karşılaşsam, selam verip bir ihtiyacımın olup olmadığını soruyordu.

Üç günlük açlık grevi bütün önyargıları yıkmaya yetmişti. Keşke daha önce düşünseymişim.

28

Günler günleri, olaylar olayları kovalıyordu. Bir baktım ki, bu hapishanede de tamı tamına iki yılım dolmuş. Ancak gelebilmiştim kendime diyeceğim ama emin olamıyorum. Eskisi gibi kâbuslu rüyalar görmüyordum ama içimdeki dert kemiriyordu beni. Hâlâ bir arayanım, gelenim gidenim yoktu. En büyük hayalim Evin'le yeniden buluşmaktı. Bunun için göze alamayacağım hiçbir şey olamazdı. Zor bir ihtimal de olsa, düşünmesi bile içimi aydınlatıyordu. Arada bir tokaya dokunup rahatlıyordum. Bu sıkıntılı zamanlarda Evin'den geriye kalan tek teselli kaynağım oydu.

Kadir Usta iki ay önce tahliye edilmişti. Bu zor günlerde bana yoldaş olmuştu. Çıkar çıkmaz ilk görüş günü ziyaretime geldi. Gelirken çarşıyı da beraberinde getirmişti. Koli koli yiyecek, giyecek, tabii bir de kitaplar. "Mutlaka mektup yaz bana" dedi. Büyük şehirdeki adresini bıraktı. Dışarıya alışmıştı bile. Ama ben hâlâ müşahedede kalıyordum. Bir ara niyetlendim koğuşlardan birine geçmeye. Bu isteğim reddedildi.

"Koğuşta seni koruyamayız" dediler. Can güvenliği sorunum bahane edildi. Bilmediğim şeyler anlattılar bana. Meğer E tipindeki örgüt boş durmuyormuş. Buradan mahkemeye gidip gelen mahkûmları aleyhimde örgütlüyorlarmış. "Yusuf Can şöyle hain, böyle itirafçı" diyorlarmış. Bu tür gerekçelerle bir koğuşa geçemedim. Kadir Usta'dan sonra havalandırma voltalarıma yalnız çıktım. Kendi kendime konuşup durdum.

Bazen kafamda kuruyordum. İnsan tek başına kalınca günler daha bir uzun oluyordu. Bol bol kitap okuyordum. Yaşadıklarımı düşününce okuduğum kitaplar basit kalıyordu. Devrime dair, sosyalizme dair her şeyi yazanlar, maruz kaldığım trajedi hakkında hiçbir şey demiyorlardı.

"Bütün tarih, sınıf savaşımlarının tarihidir" diyen kitaplar bile yaşadıklarıma dair somut bir açıklama yapmıyordu. Hacer beni yargılarken, "Burada sınıf savaşımı veriyoruz" demişti. Beni sınıf dışı öğe olarak görmüştü. Eğer bütün devrimlerdeki sınıf dışı öğeler benim gibiyse, bu devrimler yapılmasa da olurdu.

Kadir Usta'yı dinleyeli beri kafam karışmıştı. Stalinist uygulamaları sosyalizmi tasfiye eden uygulamalar olarak değerlendirmişti. Daha da ileri gidip partimizin de Stalinist-tasfiyeci bir parti olduğunu söylemişti. Kadir Usta'yla bir tek bu konuda anlaşamamıştık. Oysa parti önderimiz, "Biz direnen sosyalizmin son temsilcisiyiz" diyordu. "Dağda, şehirde, her yerde sosyalizm mücadelesini veren bir parti gerçekliğimiz var" diyordu. "Üstelik bunu çok geri bir ülkede yapıyoruz" diyordu. İşte bunları düşündükçe kendimi affedemiyordum. Her gün gazetelerde yeni çatışma haberleri okuyordum. Yoldaşlarım dağda çatışa çatışa son nefeslerini verirken, ben hâlâ saflardan uzaktaydım.

Bir çıkış yolu olmalı, partimle, yoldaşlarımla yeniden buluşmam gerekir dediğim günlerde hayal bile edilemeyecek bir gelişme oldu. Her sabah olduğu gibi o sabah da gazeteleri alıp okumaya başladığımda elimdeki gazetenin manşet haberine inanamadım. Haber aynen şöyleydi: "Örgütün iki numaralı adamı Hoşr devlete sığındı!"

Önce inanamadım, sonra yeniden yeniden okudum aynı haberi. Heyecandan kalbim deli gibi atıyordu. Bir gazeteyi bırakıp diğerini alıyordum. Hepsinde aynı bilgiler aktarılıyordu. Haberin detayını okumak için iç sayfaları çevirdim.

Hogır'ın geçmişi anlatılıyordu. Örgütün iki numaralı adamı olduğu ısrarla vurgulanıyordu. Sonra da itiraflarına yer veriliyordu. Yer göstermesi sonucu bazı gerilla ve milisler yakalanmıştı. Hogır'ın yakalattığı isimlerden biri de kadın grubunun komutanı Zelal'di. Hani sığınakta olduğu bir kadın vardı ya, bu Zelal o Zelal işte. Zelal'in gerçek adını, soyadını bir kâğıda not ettim. Hogır devlete sığınmış! Radyolar gün boyu bu haberi verip durdular.

Ertesi gün daha emin olmak için tanıdık gardiyanlara sordum. Onlar da doğruladı. "Örgütün iki numaralı adamı kaçıp devlete sığınmış" dediler. İlk kez o vakit havalandırmada volta atarken bir cıgara çekti canım. Gardiyana, "Bana bir cigara" dedim. Cigaramı yakıp duvar dibine oturdum. Öyle bir içime çekmişim ki... İçimden "Lan Hogır gundisi (köylüsü), bu parti sana da kalmadı ya... Ölsem bile artık gam yemem" diyordum. Niçin hiç düşünmemiştim ki günün birinde böyle olacağını?..

Bu yeni gelişme umutlandırmıştı beni. Yerimde duramaz olmuştum. Gerçeklerle yüzleşmenin tam zamanı dedim. Parti önderi de, parti de, herkes anladı Hogır'ın kim olduğunu, ne olduğunu. Tek başına karakol basanmış da, merkez yoldaşmış da, eyalet komutanıymış da, iki numaralı adammış da, bilmem neymiş de, işte ortada kim olduğu. Bunların hepsi yalan oldu. Partinin bu olanlara ne diyeceğini merak ediyordum. Hiçbir şeyi olacağına bırakmak istemiyordum. Hayalini bile kuramadığım bir şans, bir fırsat önüme çıkmışken yerimde duramazdım. Ne yapabilirim diye düşünüp taşındım. Ne yapsam, ne etsem derken aklıma geldi. Zelal'e mektup yazmaya karar verdim. Aldım kalemi kâğıdı elime, kısa ve öz iki cümle yazdım. "*Ben buradayım. Babana çok selam söyle, anlat durumumu*" deyip mektubu Acele Posta Servisi'ne verdim.

Bir yandan da her gün gazeteleri didik didik takip ediyordum.

Hogır'ın itirafları gazete manşetlerinden inmiyordu. En çok parti önderi hakkında konuşmuştu. "Bu parti, bir numaranın partisi olmuştu. Bu yüzden örgütten ayrıldım" diyordu. Parti önderini hedef gösteriyordu. Ayrıca da, parti önderinin eline silah almadığını, bir gün bile dağda kalamayacağını, çünkü rahatına çok düşkün olduğunu anlatıyordu. Parti önderini karalamak için ağzına geleni söylemişti. Fakat bir şeye takıldı aklım. Parti önderi de geçen yılki röportajında "Elime silah almadım" demişti. Şimdi de Hogır söylüyordu aynı şeyi.

Artık gözüm kulağım partideydi. Olur a, belki gerçekler anlaşılır, beni arar bulurlar diyordum ama maruz kaldığım uygulamaları hatırladıkça iyimser olamıyordum. Bu şansı kendim yaratmalıyım, bir yerlere haber ulaştırmalıyım dediğim günlerde Zelal'den mektup aldım. Zarfı elime aldığımda beni bir heyecan sardı ki sormayın. Zarfı açar açmaz okumaya başladım. O da kısa bir cevap yazmıştı. Kısa mektubunda, *"İyi olduğuna sevindik. Durumunu babama aktardım. Onun da selamı var. Belki ziyaretine gelir. Kendine iyi bak"* diyordu.

Evet işte bu! Durumumu partiye rapor etmiş, o biliyor her şeyi. Dağdan kaçıp devlete sığınmadığımı, itirafçı olmadığımı, yanlış bir talimatı uygulamadığımı bir bir anlatmıştır partiye. Yerimde duramaz olmuştum. Eskiden günde bir kez çıktığım havalandırmaya, rica minnet izin alıp iki kez çıkmaya başladım. Eskiden voltalarımı, ağır, küçük adımlarla atarken, şimdi daha hızlı, büyük adımlarla atıyordum. Voltada bunu fark eden gardiyanlar, "Bu aralar pek de hızlısın Yusuf Can, hayırdır?" diyorlardı.

Söylenenleri kulağım duymuyordu bile. Hogır'ın haberini duyalı beri hücremdeki düzenim de bozulmuştu. Kitapların dünyasında bir yaşam kurmuştum kendime. Daha yeni yeni derin konulara dalmıştım ki, ara vermek zorunda kaldım. Bir süredir felsefeye dair, tarihe dair kitaplar okuyordum. Bazen anlamadığım konular oluyordu. Kadir Usta

söylemişti, bizdeki devrimcilerin en büyük eksiği tarih, felsefe bilmeden devrimci geçinmeleridir. Okudukça cahil olduğumu daha çok anlıyordum. Kampta iki kitap okuyup partili geçinmekle olmuyormuş bu işler. Bunu burada anlamıştım anlamasına da artık işe yarar mıydı bilemiyordum.

İnsan okudukça geçmişte yaşadıklarını daha iyi anlamaya başlıyordu. Kitapsız filozof Sokrates'in, "Sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez" sözünü çok tutmuştum. Meğer geçmişte sorgulamadığım ne çok şey varmış. Okumaya başladığımdan beri kafamdaki soru işaretleri çoğalmıştı. Kadir Usta'yla epey tartışırdık. Şimdi birileriyle konuşup tartışamadıklarımı biriktiriyordum. İnsanın ilkel birikim süreci böyle bir şey olsa gerekti. Geçmişe takılıp kalmayayım diyordum ama her defasında yolum geçmişe çıkıyordu. Bilemiyorum, belki de geçmiş benim için hiç geçmeyecek bir şeydi. Bu yüzden geçmiş benim için, gelecekte hesabı görülmesi gereken bir gelecek gibiydi.

29

Hogır devlete sığındığından beri gözüm kulağım gazetelerdeydi. Hogır'la ilgili çıkan her haberi satır satır not ediyordum. Bir yandan da kulağım kapıdaydı, birilerinin gelmesini bekliyorum. Zelal'den mektup geldiğinden beri beklenti içindeydim. Beklediğim konuk hiç tahmin etmediğim bir gün çıkıp geldi. Nöbetçi gardiyan hücremin kapısına gelip durduğunda ranzama uzanmış gazete okuyordum, kapı kilidinin sesini duyunca ayağa kalktım.

"Hazırlan Yusuf Can, avukatın gelmiş."

Kulaklarıma inanamadım. Gelen bir avukattı hem de. Hücreden nasıl çıktığımı hatırlamıyorum. Görüşme odasına vardığımda genç, gözlüklü, takım elbiseli bir beyefendi oturmuş beni bekliyordu. Kapıdan içeri girince, elimi sıktı.

"Merhaba Yusuf Can" dedi.

"Merhaba" deyip karşısına oturdum. Beni getiren gardiyan odadan çıkınca baş başa kaldık. Önce havadan sudan cümleler kurdu, sonra da konuya girdi.

"Yusuf Can beni özel tipteki arkadaşlar gönderdi. 'Yusuf hiç vakit kaybetmesin sevk yazıp buraya gelsin' dediler." Önce anlamaya çalıştım. Hiç tanımadığım birisi neler söylüyordu bana?..

"Oradakileri tanımıyorum ki, kimdir bu arkadaşlar?"

Önce kem küm etti. Sonra açık açık söyledi.

"Bazı şeyleri söylemek bana düşmez ama E tipinde yaşadıklarınızdan haberleri olmuş, sizin için üzülüyorlar. Sana

haksızlık yaptıklarını söylediler. 'Yusuf Can'ın partiye bağlı olduğunu biliyoruz' dediler. 'Bu yüzden de onun yeri burası' dediler."

Sözlerinden samimi olduğunu anladım. Hakkımda çok şey bildiği belliydi. İçimde haklı çıkmanın, geç de olsa anlaşılmış olmanın gururu vardı. Yanlış cümleler kurmak istemiyordum. Ama yeni durum karşısında ne diyeceğimi de bilemiyordum. Özel tipteki arkadaşları merak ettim, kimdi bunlar, daha önce hangi hapishanedeydiler?.. Avukatın söylediğine bakılırsa darbe yıllarından beri mahpuslarmış. Kafama takılan başka şeyler de vardı ama fazla kurcalamak istemedim. Her şeyi aracı bir avukatla konuşmak doğru olmazdı. Özel tipteki yoldaşların isimlerini aldım. Onlara mektup yazacağımı söyledim. Kalkarken, bir ihtiyacımın olup olmadığını sordu.

"İhtiyacın olan her şeyi bana söyleyebilirsin, yine geleceğim."

Giderken de para yatırmış hesabıma. Karmaşık duygular içinde hücreme döndüm. Gözüm hiçbir şeyi görmez olmuştu. Kafam çok meşguldü. Sevinç ve öfkeyi iç içe yaşıyordum. Nedendi bütün bunlar, neden? Dönüp dönüp aynı soruyu soruyordum: Neden? Cevabı Hogır'ın sefil durumuydu. Evet, Hogır hain olunca hatırlanır olmuştum. Kendimi frenlemeye çalışıyordum. Partiyle, yoldaşlarla yeniden buluşmak varken, bunu zora sokacak davranışlardan kaçınmam benim için iyi olacaktı. Partiyle yeniden buluşmam, beni Evin'e götürecekti. Bunun dışında hiçbir yolun beni Evin'e ulaştırmayacağını biliyordum. Dün çok uzak, hatta bir hayal gibi görünen bu ihtimale çok yaklaşmıştım. Evin'e olan aşkım, tutkum her şeyin önündeydi. Hayaller kuruyordum ama Evin'den haber almayalı tam dört yıl olmuştu. O şimdi neredeydi, ne yapıyordu? Vurulmuş olsaydı duyardım bir yerlerden diyordum.

Avukat görüşmesi sonrası daha bir rahatlamıştım. Ertesi gün özel tipteki sorumlu yoldaşa mektup yazdım.

"Merhaba Arkadaşlar,

Ben iyiyim, sizden bir cevap alabilirsem çok sevinirim. Avukatım mahkemedeki gelişmeleri anlattı. Bir de sizden dinlemek isterdim. Kısa zamanda sevk olmanın yollarını arayacağım. Devrimci selamlarımla... Yusuf C."

Mektubumu alır almaz hemen cevap yazdılar.

"... Aile içinde olur bu tür şeyler. İnsan kardeşine küsmemeli. Her şeyin bir çaresi vardır mutlaka. Yeter ki doğrulardan şaşmayalım. Burada yerin şimdiden hazırlandı. Havalar gayet iyi burada... Bekliyoruz. M."

İtinayla yazılmış bu kısa mektubu birkaç kez okudum. Dengeli bir üslup kullanılmıştı. Beni rahatlatmak istemiş olabilirlerdi. Mektubu okur okumaz yine ilk tepkim, "Daha önceleri neredeydiniz?" oldu. Birden mektup düştü elimden. Elim boyunbağıma gidince eski günleri hatırladım. Gözlerim doldu. Aynanın karşısına geçip yüzüme iki avuç su attım. Boyunbağsız suratım çok kötü gözüktü bana. Çene altım ve boynumun üst tarafı derin yara izleriyle doluydu. Doktor "Zamanla iyileşir, izler kapanır" demişti. Ama öyle olmamıştı. Kapanmamıştı kesik yara izleri. Ranzama uzandım öylece, karmaşık duygular içinde uykuya dalmışım.

Nöbetçi gardiyanın "Gazete" sesine uyandım. Her sabah merakla sarılırdım gazetelere. Hogır'ın teslim olmasının yankıları devam ediyordu. Gazeteleri alır almaz yurtsever gazeteye göz attım hemen. Parti merkezinin açıklamasına yer verilmişti. Hogır'ın partide iki numara olduğuna dair çıkan haberlere yanıt verilmişti. "Bizde iki numara, üç numara olmaz. Partimizde her zaman bir numara vardır, o da parti önderimizdir" deniliyordu. Parti merkezimizdeki parti önderini koruma refleksi çok güçlüydü. Her şartta, her daim parti

önderini koruyan bir merkezimiz vardı. Şimdi de bütün numaraların partide bir numara olduğunu söyleyerek parti önderine sahip çıkmışlardı. Bütün numaraların bir numara olduğu partimizde Hogır'ın hiçbir numarası olmadığı anlaşılmıştı.

Avukat görüşmesi sonrası günlük yaşamım birden değişmişti. Yıllardır mektup almazken şimdi mektuplara boğulmuştum. Birçok hapishaneden çok sayıda mektup geliyordu. Beni tanıyan tanımayan birçok kişi mektup gönderiyordu. Tamam artık, gitme vakti geldi dediğim gün müdürün karşısına çıktım.

"Müdür bey" dedim, "biliyorsunuz burada çok kaldım. Bir değişiklik yapmak benim için iyi olacak. Sevk istiyorum."

Müdür oturduğu koltuğundan zıpladı.

"Nereye, ne sevki?"

"Kıyı kentin özel tipine..."

Hemen tepki gösterdi.

"Ama senin can güvenliği sorunun var. Siyasilerin bulunduğu bir infaz kurumuna gidemezsin."

Bu kez ben tepki gösterdim.

"Can güvenliği sorunum yok benim. Kendi isteğimle gitmek istedikten sonra kim ne karışır?"

"Yusuf Can, sen buraya can güvenliği nedeniyle getirildin. Biz sana kırmızı mektup yazmadık. Bakanlık gönderdi seni buraya..."

Tartışmak istemiyordum.

"Artık neyse ne, ben gitmek istiyorum."

Önce bir durdu, sonra, "Yaz dilekçeni. Savcı bey bir görsün bakalım" dedi.

Hücreme gider gitmez yazıp verdim dilekçemi. Savcı işleme koyulacağını, ama bakanlığın reddedebileceğini söylemişti. Şu can güvenliği meselesinin bir gün sorun olacağını ta E tipinde anlamıştım.

Geçmişte yaptığım bir hatanın ceremesini çekmeye başlamıştım.

Adalet Bakanlığı dilekçemi reddetti. Gerekçe, "can güvenliği"ydi. Başgardiyan hücre kapısına gelip söylediğinde az kalsın kavga edecektim. Ret haberini alır almaz müdüre çıktım.

"Olamaz" dedim, "haksızlık bu. Sevkimin kabul edilmesi gerekiyordu."

Müdür çaresizdi.

"Yusuf Can, benim elimden ne gelir? Bakanlık dilekçeni reddetti."

Üsteledim.

"Bir çaresine bakın, halledin. Savcı beyle görüşmek istiyorum."

"Savcı bey yarın gelecek" dedi.

Hücreme gittim. Artık hiçbir güç beni tutamazdı buralarda. Ertesi gün savcı geldi, ona da aynı şeyleri söyledim. O da bana müdürün söylediklerini tekrar edince yeni arayışlara girdim. Düşünüp taşındım. Aklıma yeni cinlikler geldi. Madem sözle, dilekçeyle olmamıştı, o halde açlık grevine başlayacaktım. Hiç vakit kaybetmeden dilekçemi yazıp verdim idareye. "Sevkim kabul edilinceye kadar açlık grevine başlıyorum" dedim. Müdürün, savcının hoş karşılamayacağını tahmin ediyordum. Müdür duyar duymaz, beni idareye çağırdı.

"Etme Yusuf Can, ne yapıyorsun, sen delirdin mi? Bir sevk için açlık grevi mi yapılırmış?"

"Kararlıyım, madem dilekçem dikkate alınmıyor. O halde böyle..."

"Açlık grevi yaparak devlete kabul ettiremezsin."

"Etmesinler..."

"Yahu siz siyasiler bir kişi de olsanız bozmaya bire birsiniz vallahi. Bizi zor durumda bıraktığının farkında değilsin."

"Benim tavrım size değil, sevkimi reddedenlere..."

"Dur bir bakalım. Savcı bey gelsin, yeniden konuşuruz, bir

çaresine bakarız. Sen şimdilik bırak açlık grevini..."

"Kararlıyım, bırakamam."

Bu sözlerim onu iyice rahatsız etmişti. Ellerini açıp çaresizce yerine oturdu. Hücreme döndüm. Savcı ertesi gün gelebildi. Gelir gelmez de beni çağırdı idareye.

"Yusuf Can, sen delirdin mi? Açlık grevi de ne demek oluyor?"

Ses çıkarmadım, o devam etti konuşmaya.

"Sevk için açlık grevine ne lüzum var canım? Yeniden yazarız bakanlığa, bulunur bir çaresi."

"Olsun. Ben açlık grevini sürdüreceğim, sevkim çıkınca bırakırım. Ama önce çıksın bir.."

"Devletle pazarlık mı yapıyorsun? Devlet terör suçlusuyla pazarlık yapmaz. Durumunu zorlaştırıyorsun. Bırak açlık grevini, bulunur bir çaresi.."

"Çaresi bu" dedim.

"Seni buraya biz çağırmadık Yusuf Can. Bakanlık uygun gördü, yine o karar verecek sevkine. Bizim elimizde bir şey olsa hemen çıkarırdık. Ama böyle bir yetkimiz yok. Ayrıca senin bir de can güvenliği meselen var. Bu durum zorlaştırıyor işini."

"Benim güvenlik sorunum yok. Kendi isteğimle gitmek istiyorum. Her şeyi göze aldığımı dilekçeme de yazdım."

Bu sözlerim üzerine bir an düşündü.

"Dur bakalım, bu defa kabul edilir belki..."

Bu görüşme sonrası idare açlık grevini bırakacağımı sanıyordu. Ama bırakmadım. İlk günlerde açlık grevini bırakmam yönünde ısrarcı olan müdür, sonraki günlerde üstelemedi. Bugün yarın dilekçemin cevabının geleceğini söyledi ama beklediğim cevap bir türlü gelmiyordu. Her gün idareden haber bekliyordum. Sanki birileri bana söz vermiş gibi, niye bekliyorsam?.. Bir beklenti içine girerek yanlış düşündüğümü anladım. Devlet, kendine başkaldırmış birini niye

düşünsün ki? Açlık grevine başlayınca idare dişlerini göstermeye başladı. Benden beklemiyorlardı böyle bir çıkışı. Örgütten kaçmış, devlete sığınmış biri olarak görüyorlardı beni. Oysa şimdi örgütün bulunduğu bir hapishaneye sevk istiyordum. Birden tavırları değişmişti. Açlık grevine başlayınca havalandırmaya çıkarmadılar, kendilerince beni cezalandırıyorlardı. Nöbetçi başgardiyan hücremin kapısına gelerek yaptırımları bir bir saydı.

"Yusuf Can, açlık grevi yaptığın için havalandırmaya çıkamayacaksın, kütüphaneye çıkamayacaksın, görüşe çıkamayacaksın, avukata çıkamayacaksın, mektup alamayacaksın, haberin olsun."

Her şeyi göze almıştım. Hiçbir yaptırım ve ceza beni eylemimden vazgeçiremezdi. Moralim yerindeydi, bu eylemin sonunda partimle, Evin'le yeniden buluşma isteğim her şeyin önündeydi. Benim için önemli olan buydu. Özel tipte yoldaşlar yerimi bile hazırlamışken bir gün daha kalamazdım burada. Madem idare de beni burada istemiyordu, o halde çıkarsındı sevkimi.

Günler geçiyordu. Zayıf olan bünyem her geçen gün daha da zayıf düşüyordu. Açlık bu kez ağır gelmişti. Bazen başım ağrıyor, bazen gözlerim kararıyordu. İkinci haftanın bitiminde revire çıkıp tansiyonumu ölçtürdüm. Normal olmadığını söylediler. Açlık grevinde olur böyle şeyler deyip hücreme döndüm. Koridor boyu yürürken sağdan soldan nöbetçi gardiyanlar tuhaf tuhaf bana bakıyorlardı. Arkamdan bana bakan bu gözler, durumumun günden güne kötüleştiğini ima ediyorlardı. Şekerli suyla, açık çayla bakalım kaç gün ayakta kalabilecektim?

İlk günler gözüm kulağım kapıdaydı ama sonraki günlerde üstelemedim. Ben ısrarcı oldukça, idare ağırdan alıyordu. İçten içe bana öfkeli olduklarını hissediyordum. "Gidersin gidersin ama bedelini ödetiriz" diyorlardı. Çok kararlıydım.

Ayaklarımla olmasa sırtüstü giderim diyordum. Bu düşüncemi günlüğüme de yazdım. Takvime baktım, kırk birinci gündeydim. Ama hâlâ bir haber yoktu. Nöbetçi gardiyanlar hücremin kapısında nöbetleri daha sıkı tutmaya başlamışlardı. Saat başı mazgal deliğinden içeri bakıp beni kontrol ediyorlardı. Hapishane doktoru her sabah ve akşam tansiyonumu ölçüyordu. Karar aldım, artık doktoru kabul etmeyecektim. İdarenin hiçbir dediğini yapmamaya kararlıydım. Artık bu işin dönüşü yoktu. Doktoru reddedince bu kez savcı geldi, yanında müdür ve birkaç gardiyanla. Mecalsiz bir halde, benzim solmuş, ranzamda yatıyordum.

"Yusuf Can, iyi misin?"

Cevap vermedim. Fazla kilo kaybettiğimden beni görünce şaşırmış gibiydi.

"Çok zayıflamışsın, ne gerek var inat etmeye, yakında çıkar sevkin."

Hiç oralı olmadım, bu kez müdür girdi araya.

"Savcım, doktor muayenesi de kabul etmiyor."

Savcı, "Kabul etmiyor olur mu? Çağırın bir baksın, iyi görünmüyor" dedi.

Bir faydasının olmayacağını bildiğimden konuşmak istemiyordum. Doktor geldi gelmesine ama ben yine baktırmadım. İlk o gün fenalaştım biraz. Yatağımdan kalkamamıştım.

Üç gün sonra daha da kötüleştim. Ağzımdan kan geldi. Nöbetçi gardiyan müdüre haber vermiş. Aynı günün akşamı da savcı geldi.

"Ne inatçıymışsın yahu. Bir deri bir kemik kaldın, hâlâ diretiyorsun. Bugün bakanlığı iki kez aradım. Bugün yarın sevkin gelir. Bırak artık inat etmeyi."

Cevap vermedim. Benim yerime müdür cevapladı.

"Savcım, 'Dilekçemin cevabını görmeden bırakmam' diyor."

"Yalan söyleyecek halimiz, mecburiyetimiz yok ya..."

Ağzımdan bir çift söz çıkmasını bekledi ama hiçbir şey

söylemedim. İkisinin de ikiyüzlü, intikamcı olduğunu biliyordum. Devletin savcısı değil mi, isteseydi daha önceden çıkarırdı sevkimi. Ama yapmamıştı, ölümün sınırına gelince ikisi de telaşlanmıştı. Benden beklemiyorlardı böyle bir direnişi. Ama yanılmışlardı. Paniğe kapılmaları biraz da bu yüzdendi. Yüz vermediğimi anlayınca fazla durmadılar yanımda. Ayrılırken savcı, "Hücresini kapatmayın" dedi, "nöbetçiler ayrılmasın başından. Hastaneden doktor çağırın, olmazsa hastaneye kaldırın. Durumu kötü bayağı..."

Hücre kapım o gece kapanmadı. Bir değil, tam üç nöbetçi gardiyan ve bir doktor sabaha kadar beni bekledi. Sabaha yakın kendimden geçip uyumuşum. Sayım yapan gardiyan uyandırdı beni. Birkaç dakika geçmedi ki, müdür elinde bir kâğıtla hücreme geldi.

"Yusuf Can, hadi gözün aydın, sevkin çıktı..."

30

Her şeyin bir bedelinin olduğu bu mahpus diyarında, yoldaşlarımla, partimle yeniden buluşmanın bedeli kırk beş günlük bir açlık grevi olmuştu. İki serum verildi, ertesi gün de eski bir ring arabasına bindirilip yola çıkarıldım. Çok halsiz düşmüştüm, yürüyemiyordum. Sevk arabasına iki askerin kolları arasında binebildim. Sevincimle öfkem yine iç içe geçmişti.

M tipinin idarecileri benden, ben de onlardan kurtulmuştum. Gideceğim özel tip cezaevi dört saatlik uzaklıktaydı. Ama bu dört saat bitmek bilmemişti. Sabırsızlanıyordum, acaba yoldaşlar beni nasıl karşılayacaktı? Açlık grevi direnişime ne diyeceklerdi? Kendimi kuş gibi hafif hissediyordum. Damardan aldığım serumlarla biraz olsun kendime gelmiştim ama dizlerimde mecal kalmamıştı.

Sıkıntılı bir yolculuğun ardından vardık varmamız gereken yere. Kapıaltında örgüt temsilcimiz karşıladı beni. Mecalsiz, ayakta duramaz halimi görünce koluma girdi. Kayıt işlemlerimizin ardından bloklara doğru yürüdük. Bloklardan birine girdiğimizde, temsilci yoldaş, "Arkadaşlar toplantıda" dedi, "onlar çıkına kadar seni odana yerleştirelim."

Odalardan birinde boş bir ranzaya yerleştirildim. Komüncü olduğunu söyleyen bir başka yoldaş ne eksiğim varsa tamamladı. Bir saat geçmedi, toplantıdan çıkan yoldaşlar hoş geldin demek için sıraya girdiler. Gelenlerden, kalabalık bir ortam

olduğunu anladım. Hoş geldin diyenler gidince adının Munzur olduğunu öğrendiğim örgüt sorumlusu geldi. Yanıma yaklaşıp, "Hoş geldin, geçmiş olsun" dedi. "Nasılsın? İyi görünüyorsun?"

"İyiyim" dedim.

"Açlık grevin kaç gün sürdü?"

"Kırk beş gün" dedim.

"Vay alçaklar, çok sürmüş be..."

Örgüt sorumlusu yoldaş karşıma geçip oturdu. Sakin birine benziyordu. Cümlelerini tane tane kurarak konuşuyordu. Yaşı ilerlemiş, saçları aklaşmıştı. Sonraki günlerde öğrendim, partinin yaşındaymış (partinin yaşında olmak, partinin kuruluşundan beri saflarda olmak anlamına geliyordu). Nerden baksanız yirmi yıllık bir partili geçmişi vardı. Bunun on beş yılı hapishanede geçmişti. Bir süre oturdu yanımda, sonra temsilci yoldaşa dönüp, "Yusuf arkadaşın beslenmesi lazım" dedi, "komüncüler ilgilensin Yusufla. Ne ihtiyacı varsa giderilsin."

Bana döndü, "Yusuf arkadaş, sana ilk söyleyeceğimiz şey, rahat olmandır. Önce rahat olmalısın. Artık parti ortamındasın. Yoldaşların arasındasın. Hiçbir şeyi dert etmemelisin. Zor dönemler yaşadın, geç haberimiz oldu. Çözemeyeceğimiz hiçbir sorunumuz olamaz. Bugün yarın iyice kendine gel, sonra uzun uzun konuşuruz" dedi.

Munzur yoldaşı samimi bulmuştum. İşte partili yoldaş dediğin böyle olmalı diyeceğim insanlardan biri gibi gelmişti bana. İlk izlenimler yanıltmazmış insanı. Yanılmak istemiyordum artık. Yine de acele edip büyük laflar etmek istemiyordum.

İlk günümde odamdan dışarı çıkmadım, komüncü yoldaşlar etrafımda dört dönüp benimle ilgilendiler, acil ihtiyaçlarımı giderdiler. Sütler, çorbalar hazırlanıp önüme kondu. Yoldaşlık dayanışmasının bütün ayrıntılarını yeniden görmüş olmanın verdiği moralle içim coşup coşup durdu. Kış

ortasında sıcak bir çorba ilaç gibi geldi. Uzun bir zamandır böyle bir çorba içtiğimi hatırlamıyordum.

İlk günün gecesi karmaşık duygular içinde yatağıma girip uzun süre uyuyamamıştım. İnsan yatak değiştirince uyuyamazmış ama benimki bundan değildi. Geçmişte yaşadıklarım bir bir depreşti o gece. Hatırladıkça kahrolduğum ne varsa bir bir aklıma geliyordu. Sanki zamanıydı şimdi. Partiye kavuşmanın sevincini yaşamak varken, kâbuslu günler geliyordu gözlerimin önüne. Bu yüzden sabaha kadar yatağımda bir o yana bir bu yana dönüp durdum. Sabaha uyur gibi oldum ama önderlik yeminini duyar duymaz uyandım. Blok havalandırmasından geliyordu: "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!"

Sabah sporuna önderlik yeminiyle başlandı. Parti sahasında kamp sorumlumuz diyordu ki: "Nerde parti yaşamı varsa orada önderlik yemini de vardır." Ya da tersinden, "Nerede önderlik yemini varsa orada parti yaşamı hüküm sürüyordur." Sabahki yemini duyunca aklıma geldi birden. Bu yeminden anladığıma göre, burada da idare iç yaşamımıza müdahale edemiyordu. Kapıaltından bu tarafa yönetim örgütün elindeydi. Yine de bir şeyler söylemek için erkendi. Ama ben işareti almıştım. Burada parti ortamı kurulmuştu. Bir hapishanede ne kadar yapılabilirse o kadarı yapılıyordu. Sonraki günlerde yanılmadığımı anladım. İdare, blokların içinde kurulmuş komün yaşamlara müdahale edemiyordu. Her blokta bir komün kurulmuştu. Bize ait dört blok vardı, her blokta ortalama elli kişi kalıyorduk. Özel tip cezaevi, E ve M tiplerine benzemiyordu. Hücre sistemi denilen tipteydi özel tip cezaevi. Blok iki katlı olduğundan her katta on hücre vardı. Hücreler dört kişilikti ama yer sorunu olmadığından bazılarında üç kişi, bazılarında iki kişi kalıyorduk.

Örgüt ortamına geldiğimden beri bir yandan hızla iyileşmeye çalışıyor, bir yandan da uzun zamandır uzak kaldığım

örgütlü yaşama alıştırıyordum kendimi. Öncelikle yeni örgüt ortamını tanımaya, anlamaya çalışıyordum. Bir militanın yapması gereken ilk şeyin bu olduğu anlatılmıştı bize. "Hangi alana giderseniz gidin, önce o ortamı tanımaya çalışın, tanımadan, anlamadan yapacağınız her pratik başarısız olur" denmişti. Buradaki hapishane örgütü kurallar koyarak almıştı bunun tedbirini zaten. Buraya her kim gelirse gelsin, bir ay ilişki dışı bırakılıyormuş. Günlük yaşam içinde öğrendim bunları. Bloklar arası ziyaret vardı. Bu ziyaretler devletin değil, örgütün iznine bağlıydı. Geleli bir haftadan fazla olmuştu, ama kimseler beni başka bloklara götürmemişti. Başka bloklardan gelip gidenler oluyordu. Kaldığım blokta daha önceden tanıdığım kimseler yoktu. Ama diğer bloklardan selam gönderenler oluyordu. Bazılarını hatırlamıştım. Mücadelenin değişik alanlarında birlikte kalmıştık. Beni tanıyanların hepsinin neden başka bloklarda olduğunu merak ediyordum.

Önce kuşkulandım ama sonra tesadüf olabilir deyip geçtim. Sonra bir başka şey daha duydum ki, beynimden vurulmuşa döndüm. E tipi cezaevinde benim başımda ranza nöbeti tutanlardan bazıları da buradaymış. Öfkeyle isyan ettim, buradan gitmeyi bile düşündüm. Örgüt sorumlusu Munzur'la konuşmak istedim ama bir türlü cesaret edemedim. Bir iki kez yanına yaklaştım konuşmak için, dilim varmadı söylemeye.

Günlük yaşamda rahattım rahat olmasına da, şu E tipi günlerim aklıma geldikçe inanamıyordum yaşadıklarıma. E tipinden buraya sevk olanlar kimlerdi acaba? Hangi yüzsüzlerdi bunlar? Niçin buraya gelmişlerdi? Kendimle çekişe çekişe izini sürmeye başladım. Voltalarımı daha uzun ve daha hızlı attığım günleri hatırladım. Kafama şimşek gibi çakan sorularım oldu. Hesap sorma vakti gelmişti de farkında değilmişim meğer. Yüzleşelimdi bakalım, kim haklı, kim haksızdı? Soruları böyle tersinden sorunca az buçuk rahatlamıştım. Nasıl olsa bugün yarın örgütle oturacaktık toplantıya.

Anlatırdım her bir şeyi. E tipinde nöbetimi tutanlar burada örgüt sorumlusu olamazlar diyordum. Hogır'ın tasfiyeciliğine alet olduklarını bir bir yüzlerine vuracaktım. Hele bir gelsindi o gün.

"O gün gelsin" dediğim günün ertesi günü o gün geldi. Sorumlu iki merkez yoldaş beni yukarıdaki hücrelerden birine çağırdılar. Munzur yoldaşın odasıymış. Odaya çıktığımda ikisi de beni bekliyordu. Selamımı verip girdim içeri. Bir sandalyede Munzur, diğerinde de Hacı oturmuştu. Önlerinde ahşap bir masa vardı. Oturmam için ranzayı gösterdiler. Sözü alan Munzur oldu.

"Yusuf arkadaş, öncelikle bilmeni isteriz ki, yeniden örgüt ortamına dönmene çok sevindik. Yeni geldiğin için konuşmak istemedik. Açlık grevinden çıkmıştın, bekledik ki kendini toparlayasın, biraz ortamı tanıyasın. Senin de söyleyecek, rapor edecek şeylerin olacaktır. Anıa her ne söylememiz gerekiyorsa bunu parti üslubuna uygun bir dilde söylemek önemlidir. Geçmişte ne yaşanırsa yaşansın bundan sonrasında parti kazanmalı, mücadele kazanmalı. Ne diyoruz her zaman, eğer pratiğimiz partiye, mücadeleye hizmet etmiyorsa o pratikte ısrar etmiyoruz. Devrimci enerjimizi kendimizle didişerek, birbirimizi yıpratarak değil, düşmana karşı kullanmalıyız. Yusuf Can arkadaşın da tüm bunları gözeterek davranmasını, sorunları ele almasını bekliyoruz."

Konuştuklarından parti üslubunu çok iyi kavramış biri olduğu anlaşılıyordu. Hiç rahatsız olmadan dinliyordum. Son siyasal gelişmelerden başlayıp parti gerçekliğine, oradan da tasfiyeciliğe kadar birçok konuya değindi. Saatime baktım, bu bölüm bir saat sürmüştü.

"Hogır alçağının pratiği tasfiyeci, kontra bir pratikti. Sonunda da layık olduğu yere sığındı. Bu pratik yüzünden zor süreçler yaşadın, mağdur edildin. Bunlardan dolayı seni yadırgamıyoruz, anlamaya çalışıyoruz. Ama şu da bir gerçek ki,

her ne olursa olsun bu tasfiyeci kişilere karşı yerinde mücadele etmeyi esas almalıyız. Mücadele alanlarını bu unsurlara bıraktığımızda daha ağır sonuçlara yol açtığımızı bilmeliyiz."

Bu sözleriyle bir şeyler ima etmeye çalışıyordu bana. Açık açık söylemiyordu ama dağdan kaçışımı doğru bulmuyordu. Dengeli bir üslupta konuştuğu için ters cevaplarla yeni durumumu zora sokmak istemiyordum. Devam etti sözlerine.

"İnanmayacaksın belki ama gerçek. E tipinden gelen arkadaşlar senin için olumlu şeyler söyledi. 'Biz yanlış yaptık' dediler."

Hiç ihtimal vermiyordum. Duyunca şaşırmıştım. Daha önce bu durumu konuşmamakla ne iyi etmişim meğer.

"Karşılaşmaman için onları bu bloktan gönderdik. Senden bu konuda rahat olmanı istiyoruz. Birçoğu talimata uyarak sana kırıcı davranmış olabilir, ama yazdıkları raporlarında pişmanlık duyuyorlar."

Konuşmanın burasında kendimi tutamadım. Gözlerimden yaşlar boşaldı. Her ikisi de etkilendi durumumdan. Elim birden boyunbağıma gitti. Çıkardım, boynumdaki yara izlerini gösterdim.

"Ölümden döndüm. On dört şişe serum verdiler."

Boynumdaki izleri görünce ikisi de başlarını öbür tarafa çevirdiler.

"Nasıl yaptın bunu kendine?.."

Konuşamadılar.

"Tam yetmiş gün bir ranzaya hapsettiler beni. Havalandırmaya çıkmama bile izin vermediler."

İkisi de mahcup olmuş bir halde başlarını öne eğdiler. Bir süre sessizlik oldu. Sonra da Hacı yoldaş söze girdi.

"Bunca yaşadıklarına rağmen aramızda olmanı, partiyle yürüme isteğini önemsiyoruz. Asıl bundan sonrasına bakalım. Dönem çok yakıcı, partinin beklentileri var hepimizden. Parti önderine ve şehitlere verdiğimiz sözlerin arkasında

durmalıyız. Hogır gibi kişilikler ihanet tarihine geçmekten başka ne yapabildiler?.. Direnen kazanır. Hogır kaybetti. Senden beklenen, direnişini sürekli kılmandır. Munzur arkadaş söyledi, tekrar etmek istemiyorum. Sadece şunu söylemek isterim, yeni dönemde yaşama katılarak geçmişteki olumsuzlukları aşabilirsin. Geçmişte dönem dönem bizler de zorlandık. Savaş gerçekliği oldukça acımasız. Her militanın başına gelebilir bu tür şeyler. Önemli olan yılmamak, her şeye rağmen partinin militan çizgisinde ısrar etmektir. Bu direnişçi kişiliğinizle partinin militan ölçülerini kendinizde bütünleştirebilirseniz, üstesinden gelemeyeceğiniz hiçbir şey olamaz."

Hacı yoldaşın sözleri de içimi okşamıştı. Bir an kendimle gurur duydum. Merkez yoldaşlar benim nasıl direnişçi biri olduğumu kabul ediyorlardı. O gün bu minvalde çok şey konuştuk. Ama kafama takılan şeyler de olmadı değil. Şu E tipinden gelenlerle yeniden barışma, bir arada yaşama durumu beni düşündürüyordu. Beni düşündüren diğer şey ise örgüte yazacağım rapordu. Bu raporda tüm sürecimi yazmamı istiyorlardı. Hogır hakkında ise ayrı bir rapor yazacaktım. Bu raporu parti önderi istiyormuş. Hogır tasfiyeciliğinin daha iyi açığa çıkması için çok önemliymiş yazacağım her satır. Peki başka ne yapmamı istiyorlardı, bir an evvel geçmişi unutup yeni dönemin militanı olmamı mı?

"Geçmişe takılıp kalmamalıyız, partinin beklentilerine layık olalım" dediler; yani anladığım kadarıyla militan bir çıkış bekliyorlardı benden.

"Tasfiyeci Hogır kişiliğine karşı, partinin militan askeri kişiliği..."

Hogır'ın ihanet etmesini benim için bir şans olarak görüyorlardı.

"İşte sana fırsat, işte sana parti" diyorlardı.

Merkez yoldaşlarla yaptığım toplantı benim için moral

oldu. O görüşmeden sonra yeniden silkelendim. Önyargılarla geldiğim örgüt ortamını iyi buldum. Herkes gibi artık ben de partiliyim dediğimde kendimi yoğun bir pratik içinde buldum. Öyle bir örgüt işleyişi vardı ki, bu disipline dağdaki kamplarda bile rastlamamıştım. Her şey kusursuz işliyordu burada. Günün yirmi dört saati de programlanmıştı. Yat saati, kalk saati, yemek saati, eğitim saati, çay saati, haber dinleme saati, bireysel çalışma saati gibi, bir günün tamamı bölümlere ayrılmıştı. Günün her bölümünün bir vakti vardı. Tüm bunların hayata geçmesi için de, yukardan aşağıya hiyerarşik bir disiplin mekanizması kurulmuştu. Elli kişilik yapımızın yarısı sorumluydu. Her şeyin bir sorumlusu vardı. Gün içinde elimi neye attımsa, "Sorumludan izin alın yoldaş" diyenler oluyordu.

Koğuş sorumlusu, mutfak sorumlusu, temizlik sorumlusu, kütüphane sorumlusu, televizyon sorumlusu, dış kapı sorumlusu, eğitim sorumlusu, spor sorumlusu, ziyaret sorumlusu, cigara sorumlusu, kantin sorumlusu, uyku sorumlusu gibi sorumlularımız vardı. Bir de bu sorumlulara bağlı alt birimler. Her birimin üç kişiden oluştuğunu da düşünürsek durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılıyordu. İşte böylesi bir komün yaşamının üyesi oldum. Bu komün yaşamına kısaca "askeri yaşam tarzı" diyorduk. Bu yaşam tarzını en iyi biçimde özümseyip uygulayana da "askeri kişilik" diyorduk. Komün ortamımızın en militanı, en sevileni de bu askeri kişilikti.

Gündüz uykusu uzun süredir yasaklanmıştı. Gerekçe şuydu: "Gerilla dağda uyumazken, biz nasıl uyuyabiliriz."

Bu yüzden uyku sorunu yaşayan arkadaşlarımız çok zorlanıyordu. Yat saatini heyecanla, dört gözle bekliyorlardı, vakit gelse de uyusak diye!

Blok kapımızın dışını gardiyanlar, içerisini biz bekliyorduk. Havalandırma kapıları güneşin doğuşuyla açılıp batışıyla kapanıyordu. Buradaki koşullar E tipindeki kadar rahat değildi.

Akşam kapılar kapandıktan sonra koridora çıkmamıza izin verilmiyordu. Oysa E tipinde gece gündüz koridor kapıları açıktı. Ama yine de buradaki koşullarımız örgütün örgüt gibi çalışmasına yetiyordu. Her alanda olduğu gibi burada da örgüt toplu eğitimi çok önemsiyordu. Hapishanede örgütsel birliğin sağlanması için önemli görülüyordu. Sabah sporunda önderlik yemini de ettiğimize göre örgütün tıkır tıkır işlememesi için hiçbir neden yoktu. Önderimiz yanımızda olmasa da biz burada da canımızla, kanımızla onunlaydık.

Bir yandan günlük yaşama katılıyor, bir yandan da ortamı tanımaya, anlamaya çalışıyordum. Örgüt sorumlularını dikkatle takip ediyordum. Konuşurken çok güzel konuşmuşlardı da peki pratik yaşamda nasıllardı? Gözlerim üzerlerindeydi. Yapıyla ilişkilerine bakıyordum. Üç öğünde de bizimle birlikte yemeğe oturuyor, bizimle kalkıyorlardı. Biz ne yiyorsak onlar da aynı şeyleri yiyorlardı. Bu gözlemim kaygılarımı azaltıyordu. Çok önemsiyordum birlikte yiyip içmeyi. Güney kampında Resul yoldaş söylemişti, aynı şeyleri yiyip içmeyenler aynı şeyleri düşünemezler diye.

Buradaki yaşamı paylaşımcı fakat aynılaştırıcı bulmuştum. Uzun sürede sorunlara yol açacak bu tek tipçi yaşam beni ilk o günlerde ürkütmüştü. Kimselerle konuşamadığım bu gerçek, devamlı aklımın bir köşesinde duruyordu. Kısa sürede yapımızla kaynaştım kaynaşmasına da E tipinden gelenlerle karşılaşmak istemiyordum. Onların bulunduğu bloklara gitmiyordum. Ama onlar gelip gidiyordu. Örgüt ise geçmişin izini sürmemi istemiyordu. Şimdiden sonraya bakmamı, zamanla bazı şeylerin unutulacağını söylüyorlardı. Ama yanılıyorlardı. Kurdun boynundaki çıngırağı görmek istemiyorlardı. Oysa o vardı, bir ömür boyu hem de...

31

Benden istenen iki raporu da yazıp örgüte verdim. Yıllar sonra rapor yazmak ağır geldi bana. Yazdığım her satır, kâbuslu günlere götürdü beni. Hatırlamak istemediğim acı anları yeniden yaşamış gibi oldum. Yer yer gözlerim doldu. "Tüm bunları ben mi yaşadım" dediğim anlar oldu. Yazarken öfkemi kontrol etmekte zorlandığım anlar oldu. Beni partiye ihanet etmekle suçlayan kişi artık devlete sığınmış bir haindi. Bir hain hakkında neler yazılması gerekiyorsa onları yazdım. Sadece Hogır'ı değil, ona alet olanları da yazdım. Örgütün bana verdiği cesaretle her şeyi bir bir yazdım. Bunu bir şans olarak değerlendirdim. Rapor-talimatla çalışan bir örgütte bunun ne kadar önemli olduğunu acı deneyimlerle öğrenmiştim. Bakalım ne diyecekler diye düşünüp beklemeye koyuldum. Çok değil, iki gün sonra Munzur yoldaşın odasına çağrıldım. Odasına çıktığımda yalnızdı.

"Buyur Yusuf Can, geç şöyle..."

Boş duran plastik sandalyeye oturdum. Doğrudan konuya giriş yaptı.

"Raporlarına baktık. Biraz konuşalım seninle."

Merakla ne diyeceğini bekledim.

"Hogır'ın raporuna ilişkin daha sonra konuşuruz. Ama geçmiş pratiğine dair konuşabiliriz. Zor şeyler yaşadığın malum. Bir devrimcinin, hele senin gibi partiye bağlı, halkına bağlı birinin bunları yaşamasını hiç tasvip etmeyiz. Ama olmuş bir

kere, buradan güçlü çıkmanın yollarını aramalıyız."

Munzur konuşurken, masa üzerinde duran, ortasından ikiye katlanmış raporlarımı gördüm. Benden ses çıkmayınca o devam etti sözlerine.

"Buraya gelişin bir ayı buldu. Zorlanma var mı, nasıl buldun ortamımızı?"

"İyi buldum, bir sorun yok" dedim.

"İyi o zaman. Her arkadaşın eleştirisi, gözlemi bizim için değerlidir."

Kurduğu bu cümle hoşuma gitti. Benden ses çıkmayınca, önündeki notlarına baktı.

"Sürecine ilişkin raporuna diyeceğimiz şeyler var tabii ki. Eleştiri hakkımı saklı tutuyorum şimdilik. Buradaki işleyişimiz gereği raporunu yapıyla paylaşmayı düşünüyoruz. Toplantıda senin de olman gerekiyor. Bunu niçin yapıyoruz? Yeni dönemde daha iyi bir başlangıç yapman için. Anladığımız kadarıyla kafanda soru işaretleri var bazı konularda. Bunları yapımızla, alan örgütümüzle birlikte netleştirelim. Senin için de iyi olur."

Hiç düşünmemiştim yapının karşısına çıkmayı. Bir an tereddüt edip sessiz kaldım.

"Bilmem ki, eğer iyi olur diyorsanız..."

"Yararlı olmaz mı, birçok arkadaş farklı cezaevlerinden benzer pratiklerle geldi ortamımıza. Onlara da bunu önerdik. Şu an hepsi de örgüt ilişkilerinde bizimle..."

İtiraz edemedim.

"Sorun olmak istemem, tek kaygım bu. Siz iyi olur diyorsanız bir diyeceğim olamaz."

Munzur yoldaşın samimi yaklaşımları beni etkiliyordu. Bir gün tasfiyecilikle yüzleşeceğimi biliyordum. O zamanın şimdi olduğu söylenince kabul ettim. Munzur'un söylediklerine bakılırsa bu yüzleşme toplantısı sonrası örgüt ilişkilerine girmiş olacaktım. Bu nedenle yapının beni tanıması ve geçmiş pratiğimin temize çıkması yeni bir başlangıç yapmam

için önemliydi. Doğrusunu söylemek gerekirse heyecanlanmıştım. Yapıdan tanıyan tanımayan birçoğu hakkımda görüş belirtecekti. Yaşadıklarıma ilişkin neler diyeceklerdi? Yoksa onlarda mı benzer şeyler yaşamışlardı? Munzur'un söylediklerine bakılırsa benzer pratikler yaşayıp buraya gelen başkaları da varmış. Bu durumda korkmak gereksizdi. Bir de eğer örgüt böyle uygun gördüyse vardı bir bildiği. Beni bu saatten sonra zor durumda bırakacak değillerdi ya...

Kafamdaki çelişkiler bir gitti bir geldi. Bir defa tamam demiştim. Sözümde durmalıydım. Artık ne olacaksa olsundu. Buradan öte köy yok diyordum. Eğer yeniden Evin'le buluşacaksam bunun yolu buradan geçiyordu. Bu yüzden bu yüzleşme toplantısından güçlü çıkmam gerekiyordu. Aklımı ve gücümü toplayıp bu toplantıya hazırlandım.

"Toplantı yarın" diyen yoldaş, eğitim biriminden sorumluydu. O gece benim için çok uzun sürdü. Sabah sayımından sonra eğitim odasında toplandık. Blok hücrelerinden biri eğitim odası yapılmıştı, bütün toplantılar bu odada yapılıyordu. Odada iki ranza divan haline getirilmişti. Yere de minderler serilmişti. Günün nöbetçisi hariç herkes toplantı için odada yerini almıştı. Diğer bloklardan da birkaç kişi çağrılmıştı. Bazıları E tipinde nöbetimi tutanlardı. Tanıdım onları. Benimle göz göze gelmemeye çalışan, suçlu ruh hallerini tarif edemem. Eğitim odasının tam karşı duvarında asılı duran yazı tanıdık geldi. Diğer kamplarda da rastladığım bir slogandı. "Azmin ve direncin yıkmayacağı duvar yoktur." Bu slogan her arama öncesi indirilip tekrar asılıyordu.

Toplantı divanında Munzur ve iki sorumlu vardı. Herkes yerini aldı. Ben de divana yakın bir yerde, ayakta dikildim. Bu gibi toplantılar için usul böyleydi, ben de öyle yaptım. Herkesin pür dikkat kesildiği toplantının açılış konuşmasını Munzur yaptı. Dünyadaki son siyasal gelişmelerden başlayıp ülkemizdeki siyasal gelişmelere kadar klasik bir anlatımla giriş yaptı.

Sözü gündemimize getirip, parti tarihindeki tasfiyeciliğin kısa bir özetini anlattı. Daha sonra raporumun okunmasına geçildi.

Raporum okunmaya başlandığında toplantıdakileri süzüyordum. Tepkilerini yüzlerinden, dikkat kesilişlerinden anlamaya çalışıyordum. Raporumun ilk sayfaları mücadeleye nasıl katıldığım, dağa nasıl çıktığımla ilgiliydi. İlk sayfalar kimsenin dikkatini pek çekmedi. Ama ileriki sayfalarda, Hoşır tasfiyeciliğinin anlatıldığı bölüm okunduğunda yüzlerdeki gidiş gelişleri görebiliyordum. Bazı yerlerin tekrar okunmasını isteyenler oluyordu. Divandaki sorumlu, sıkılmadan tekrar okuyordu. Rapor okundukça olaylar gelişiyor, olaylar geliştikçe de yapı daha bir dikkat kesiliyordu. Belli ki Hoşır tasfiyeciliğine karşı herkeste birikmiş bir hınç vardı. Raporun son bölümü E tipi cezaevinde hapsedildiğim uygulama bölümüydü. Raporu dinleyenler en çok bu bölümde gerildi. Bazıları üzüntülerini yüz ifadeleriyle belli ediyordu. E tipinde nöbetimi tutanlar başlarını öne eğmiş, pişman bakışlarla okunan raporu dinliyorlardı. Rapor okundukça odaya ağır bir hava çöküyordu. Bir an ben bile inanamadım. Tüm bu uygulamalara direnen ben miydim? Öyle bir an geldi ki ortam birden gerildi. Ortamı geren bölümde kendimi nasıl kestiğimi anlatmıştım. Nefesler tutulmuş, herkes bana bakıyordu. O an geldiğinde boyunbağımı çıkarıp yere attım. Bir an sessizlik oldu. Okuma durduruldu. Yapıdan bir kişi kendisini odadan dışarı atıp koridorda kustu. Belli ki çok etkilenmişti. Divan toplantıya on dakika ara vermek zorunda kaldı. Toplantıya ara verildiğinde bazıları oturduğu yerden kalkamadı. Yaşadıklarım, maruz kaldığım uygulamalar onları çok etkilemişti. Bilsinlerdi neler yaşadığımı. İşte Hoşır tasfiyeciliğine alet olanların yaptığı marifetler! Talimata uymak, uymamak neymiş görsün, bilsindi herkes! Munzur'un tepkisini merak etmiştim ama aksine bir şey söylemedi. Her zamanki gibi sakindi. Kendini dışarı atıp kusan yoldaşın sinir krizi geçirdiği söylendi.

Birkaç dakika aradan sonra toplantıya devam edildi. Divan kaldığı yerden raporu okuyup bitirdi. Rapor bitince de herkes derin bir nefes aldı. Sonra da Munzur önce bana, sonra da yapıya dönüp "Evet, canımızı sıkan, bizi üzüntüye boğan bir rapordu" dedi, "ama gerçekliğimizdi bizim. Bunlardan kaçamayız. Mücadele her alanda bütün acımasızlığıyla devam ediyor. Yusuf Can arkadaş da Hogır tasfiyeciliğinden nasibini fazlasıyla almış bir arkadaşımız. Başka alanlarda başka arkadaşlara da yapılanlar bundan az değil. Onların da raporları geliyor. Yusuf Can'ın yalnız olmadığını bilmemiz lazım."

Toplantıdakiler bir bana, bir divana bakıyordu. Herkeste bir sessizlik vardı. Munzur devam etti.

"Niçin toplandık buraya? Hogır tasfiyeciliğinin nelere yol açtığını anlamak için. Yusuf Can'ın yerinde ben de olabilirdim, siz de olabilirdiniz. Bu tür pratiklerle karşılaştığımızda neler yapmalıyız? Hogır'ın savunulacak bir yanı yok. Peki, Hogır'a karşı Yusuf Can başka neler yapabilirdi? Biraz bunu da düşünerek soruna yaklaşmamız gerekir."

Munzur'un "Yusuf Can başka neler yapabilirdi?" sözünü tam anlayamamıştım. Bu bana yönelik bir eleştiri miydi, yoksa taktik bir örnekten mi söz ediyordu? Onun iyi niyetli olduğunu bildiğim için üstelemedim. Yapıdan parmak kaldıranlar vardı. Divan söz verdi birine.

"Öncelikle Yusuf arkadaşa çok geçmiş olsun diyorum. Gerçekten arkadaş zor süreçler yaşamış. Bu zorluklara rağmen bizimle olması, partiyle yeniden buluşması sevindiricidir. Arkadaşın partiye bağlılığından yana endişem yok. Bu konuda söyleyeceğim tek şey geçmişe takılıp kalmamasıdır."

Raporumdan etkilendiği her halinden belli olan bu arkadaş beni teselli etmeye çalışıyordu. Bu kez bir başkasına söz verildi. Orta yaşlarda, kır saçlı, uzun yıllar içerde kaldığı her halinden belli olan biriydi.

"Ben de arkadaşın söylediklerine katılıyorum. Fakat

Munzur arkadaşın dediği şey de önemli. Acaba Yusuf Can kaçmak yerine başka taktikler geliştiremez miydi?"

Bana sorulmuş bir soruydu, ama divan geçiştirdi. Bu kez Munzur, "Evet başka söz almak isteyen?" diye sordu. "Yusufa daha sonra söz verilecek."

Söz almak için birkaç el birden kalktı. İlk el kaldırana söz verildi.

"Arkadaşlara katılıyorum. Fakat kafama takılan şey şu ki, Yusufa verilmiş bir talimat var. Yusuf talimatı uygulamıyor. Helin'le birlikte dağdan kaçıyorlar. Normalde talimatı uygulaması gerekmiyor mu? Divan bu konuda ne diyor, bunu öğrenmek istemiştim."

Bu sözler canımı sıktı. Ben de merak etmiştim, acaba örgüt sorumlusu Munzur ne diyecekti bu soruya? Bekledim cevap vermesini ama tecrübeli örgütçü cevap vermedi.

"Biz divan olarak önce yapının görüşlerini almak istiyoruz."

Munzur, söz sırası bekleyenlere döndü tekrar, bir başkasına söz verdi. Bu seferki örgüt yönetiminden biriydi.

"Ben de arkadaşların dile getirdiği görüşlere katılıyorum. Gerçekten de Yusuf Can arkadaş büyük zorluklar yaşamıştır. Geçmişte bizler de yaşadık. Munzur yoldaşın dediği gibi, savaş gerçekliği çok acımasız. Kendimizi iyi hazırlamamız gerekiyor. Bu yetmez, bir türlü partileşmemiş kişiliklerimizle, yarın partinin başına bela olabiliriz. Partinin beklentilerine cevap olabilmek için askeri militan kişiliğe ulaşmamız gerekiyor. Eğer bunu yapamazsak Hoşır kişiliğine de, başka tasfiyecilere de alet olmaktan kurtulamayız. Çözüm askerileşmekten geçiyor."

Köylü olduğu her halinden belli olan biri elini kaldırıp söz istedi. Verildi söz.

"Ben tam anlamadım. Arkadaş, Evin'le ilişki yaşamış, peki partiye rapor etmiş mi?"

Beni öfkelendiren bu çiğ sözlere Munzur anında cevap verdi.

"Evin'le olan ilişkisinde bir sorun yok. Parti biliyor. Bildiği

için de ayrı alanlara gönderilmişler."

Bu kez bir başka örgüt sorumlusu söz aldı.

"Bence de Yusuf arkadaşın partiye bağlılığı tartışma konusu yapılmamalı. Bu uygulamalara rağmen düşmana teslim olmamışsa, hâlâ partiyle yürümek istiyorsa, başarılar dilemekten başka şey söylemek gelmiyor içimden..."

Örgüt sorumlusu yoldaşın bu sözleri az da olsa içimi okşadı. Toplantının başından beri örgüt sorumluları beni koruyordu. Bunu görmem iyi olmuştu. O halde bir hata yapmamaya özen göstermeliydim. Yapı içerisinden ileri geri konuşanlar oluyordu, ama fazla dikkate almam gerekmiyordu. Bu arada saatler ilerliyordu. Kalkan başka eller vardı. E tipinden gelenlerden kimse konuşmuyordu. Divan konuştururdu belki, belli mi olurdu? Ayakta durmaktan epeyce yorulmuştum. Ama olsun, toplantı kuralına uymalıydım. Biri daha söz istedi...

"Ben de katılıyorum arkadaşlara... fakat merak ettiğim bir konu var. Acaba örgüt E tipindeki örgüt sorumlularına bir şey diyecek mi? Yusuf Can'ın yazdığı rapora bakılırsa Hacer ve onunla olanlar iftira atmışlar Yusuf'a. Örgüte yalan söylemişler. Yusuf 'Sorguda direndim' diyor. Ama onların çözüldüğünü söylüyor. Bence bu konunun üzerine gidilmesi, hesap sorulması gerekir."

Çok yerinde bir konuşmaydı. Divanın tavrını merak ediyordum. Bu sözler yeni ellerin kalkmasına neden oldu.

"Çok doğru, bence de kesinlikle Hacer ve onunla birlik olanlar partiye hesap vermelidir. Hoşgörü tasfiyeciliğine alet olmuşlardır. Bunun hesabı mutlaka sorulmalı..."

Bir başkası, bir başkası daha benzer şeyler söyleyince divan müdahale etti.

"Hacer üç ay önce tahliye oldu."

İlk o an öğrendim Hacer'in tahliye olduğunu. Daha önceleri ben sormamıştım. Kimse de söylememişti. Peki şimdi

neredeydi? Mücadeleye devam ediyor muydu? Bunu sormanın zamanıydı. Munzur sözlerinin devamında cevabını da vermiş oldu.

"Çıkar çıkmaz Kuzey'e, dağlara döndü. Arkadaşların dile getirdiği şeyler var. E tipinde olanlardan bunun hesabı sorulacak elbette."

Divan artık söz alacaklara, konuşulanları tekrar etmeyin uyarısında bulundu. Bu defa sorular alındı. "Her kim neyi sormak istiyorsa sorsun" denildi. Bu kez sorular için eller kalktı.

"Helin nerede?"

"Yusuf silahını ne yaptı?"

"Niçin kampa değil de şehre indi?"

"M tipine gittikten sonra partiye ulaşmaya çalıştı mı?"

"Örgütün olmadığı bir hapishanede niçin kaldı?"

"Yarın tahliye olursa dağa gidecek mi?"

Aklımda kalan sorulardan bazıları bunlar. Divan soruları cevaplandırmam için söz verdi bana.

"Evet Yusuf Can. Yaklaşık üç saattir yapıyı dinledik. Çok şey söylendi. Katılırız, katılmayız. Bunlar bizim gerçekliğimize dair şeyler. Sorular var cevap bekleyen, ne diyeceksin söylenenlere karşılık?"

Önce bana bir baktı. Sonra da, "Dur bir dakka... Önce soralım, iyi misin?" diye sordu.

"İyiyim" dedim ve devam ettim.

"Arkadaşların dile getirmiş olduğu şeyler benim gerçekliğimdir, pratiğimdir. Eleştirileri boşa çıkarmak istemiyorum. Ama bazı sorulara cevap verebilirim. Helin'in nerede olduğu soruldu. Daha önceleri de çok soruldu. Aynı cevabı vereceğim: Bilmiyorum. Şehre varınca ayrıldık. 'Ben buradan partiye ulaşırım' dedi. Silahıma gelince, eğer bugün bile buradan çıkmak nasip olursa gidip bulabileceğim bir yerde sakladım."

Herkes dikkatle beni dinliyordu.

"Başka bir hapishaneye gitme durumum yoktu. E tipindeki örgüt sorumluları idareye baskı yaptı. 'Bizim yoldaşların bulunduğu hapishaneye göndermeyin' demişler. Partiye ulaşmak istedim ama ulaşamadım. Gelenim gidenim olmadı. Adım itirafçıya çıkmıştı."

Herkes bir anda gerildi. Başını sallayanlar, of çekenler vardı. Bir an karşılıklı konuşmalar oldu. Biri bir soruyla değiştirdi ortamı.

"E tipinde uygulamadayken yukardan aşağıya indin, idare kapısı açık olduğu halde niçin çıkıp idareye gitmedin?"

Başımı kaldırıp net bir cümleyle, "Yusuf Can hain olmaz!" dedim.

Bu kez daha önce hiç söz almayan, E tipinden gelenlerden biri söz aldı. Çok merak ediyordum, acaba neler söyleyecek diye.

"Yusuf Can o kapıdan çıksa bile idareye gidemezdi."

Herkes şaşkındı. Ben de anlayamamıştım ne demek istediğini? Anlamadığımızı anladığı için devamını getirdi.

"Yusuf kapıdan çıkıp idareye gitseydi, beşinci koğuşta önü kesilip içeri alınacaktı, sonra da..."

Gerisini getirmedi. Ortama bir sessizlik çöktü. Munzur üsteledi bu kez.

"Sonra?.."

Önce tereddüt etti ama sonra itiraf etti acı gerçeği.

"Bir tim hazırlanmıştı. İçeri alınıp..." sözünü tamamlayamadan kalkıp kapıdan dışarı çıktı.

Daha önceleri bilmediğim bu gerçek karşısında lal olmuştum sanki. Önce vücudum kasıldı, sonra da yere yığıldım...

32

Son ana kadar toplantı iyi geçmişti. Son dakikada dillendirilen eskimiş ölüm müjdem beni çok sarsmıştı. Sonraki günlerde bir süre kendime gelemedim. Niçin düşünememiştim o ıssız koridor boşluğunun bana mezar olabileceğini? Daha başka neler vardı bilmediğim kim bilir? İnsan işte, ne kadar güçlüyüm dese de bir anda yıkılabiliyordu. Ben de yıkılmıştım o gün. Kendime geldiğimde artık özel tip cezaevinin eski mahpusu olmuştum. Önce örgüt ilişkilerine alındım, sonra da toplu eğitimlere katıldım. "Yeni bir başlangıç" diyordu örgüt. Benim zor süreçlerden geçtiğimi her defasında hatırlatan örgüt sorumluları, "İşte sana bir fırsat, işte mücadele" diyorlardı.

Yeni bir başlangıç yaptığım zamanlardı. Parti merkezinden gelen bir rapor örgüt sorumlularını telaşlandırmıştı. Gelen rapora bakılırsa (buna talimat demek daha uygun olurdu) hapishane örgütüne ağır eleştiriler vardı. "Biz dağda savaşıyoruz, siz orada uyuyorsunuz" deniliyordu. "Yeni bir dönemden geçiyoruz" deniliyordu. "Mücadelenin geldiği bu aşamada askeri kişilikle döneme cevap olunamayacağı bilinmelidir" uyarısı yapılıyordu.

Bu talimat üzerine toplu eğitimdeki derslere ara verilip, yeni talimatın acilen okunması istendi. Yeni dönemin militan tipini öğrenmek için toplu eğitime oturduk. Herkes heyecanla yeni dönemin militan kişiliğini merak ediyordu. Bu tip nasıl bir tipti, nasıl özelliklere sahipti? İşte bunun için eğitim

birimi günlerce dersine çalışıp toplu eğitime geldi. Günün nöbetçileri hariç herkes eğitim odasında yerini almıştı. Eğitim sorumluları divana geçip, öncelikle, parti merkezinden gelen raporun öneminden bahsettiler. Bu raporun merkez talimatı olduğu vurgulandı. Odada heyecanlı bir bekleyiş vardı. Herkes birazdan okunacak rapora odaklanmıştı.

Raporun ilk cümlesi acaba nasıl başlayacaktı? Yeni militan kişilik nasıl bir kişilikti? Bu sorunun cevabını bulmak için toplanmıştık. Rapor okunmaya başlandı. İlk bölümde, askeri kişilikle bu dönemin üstesinden gelinemeyeceğinin altı çiziliyordu. Parti saflarında taktiksel önderliğin yetersiz, partileşmeyen pratikleri mahkûm ediliyordu. Eline her silah alanın savaşçı olabileceği ama partili olamayacağı gerçeğinin üzerinde duruluyordu. Hogır kişiliği örnek veriliyordu. Parti içindeki köylü kontra pratiğin uygulayıcısı olduğu, devletle derin ilişkileri bulunduğu anlatılıyordu.

Hogır'ın adının geçtiği yerde bazıları bana bakıyordu. Ben de haklı çıkmanın gururuyla dinliyordum. Dinliyordum ama şu devletin adamı olma meselesi aklımın sınırlarını zorlamıştı. Şimdi Kuzey eyaletinin merkez komutanı devletin adamı mı çıkmıştı? Yok artık daha neler diyesim gelmişti. Bir yandan da aklımdan cinlikler geçiyordu. Hogır hain olmasaydı, benim durumum ne olurdu? Yine de parti beni arar mıydı? Kimselerle konuşamadığım bu sorular kafamın içinde dolanıp duruyordu. Bir yandan da kulağım okunmakta olan rapordaydı. Yeni militan kişiliğin tarifini ben de çok merak ediyordum.

Divandaki sorumlu bir yandan okuyor, bir yandan da nereleri not alacağımızı söylüyordu. Raporun bir yerinde "Komple kişiliğe ulaşmak artık kaçınılmazdır" deniliyordu. Evet yeni dönemin militan kişiliği komple kişilik olarak tarif ediliyordu. Bu kişiliğin yirmi dört saat devrimcilik yapan biri olduğundan bahsediliyordu. Hemen notumu aldım. Bir

başka yerde ise komple kişiliğin mucizeler yaratan özelliğinden bahsediliyordu. Örnek olarak da peygamberler gösteriliyordu. Parti önderi de son peygambere benzetiliyordu. Peygamberlerin mucize yaratan insanlar olduğu vurgulanıyordu. Komple bir kişilikten de yeni mucizeler yaratması isteniyordu. Daha buna benzer birçok özelliğinden bahsediliyordu. Rapor ikinci dersin sonunda bitebildi ancak. Biter bitmez de sorular kısmına geçildi. Sonra tartışma başladı.

İlk soru şuydu: "'Komple kişilik yirmi dört saat devrimcilik yapan kişiliktir' deniliyor. Bir insan bunu nasıl yapabilir?"

Cevap anında divandan geldi.

"Komple bir kişiliğin farkı burada işte... Artık parti bizden bunu istiyor."

Bir başka soru geldi: "Bir insan uyurken nasıl devrimcilik yapabilir? Burasını anlamadım. Divan bu konuda perspektif verebilir mi?"

Eğitim sorumlusunda cevap hazırdı.

"Komple kişilik geceleri uykusunda bile devrimcilik yapan kişidir. Lenin ne diyordu: 'Bir devrimcinin rüyaları bile devrimci olmalıdır.' Biz de bundan böyle devrimci rüyalar görmeliyiz. Nefes alışımız bile devrimci olmalı."

Köylü yoldaşımız yine tam anlamamış olacak ki üsteledi.

"Devrimci rüya nasıl olur ki?"

"Nasıl olmaz yoldaş? Bir militan isterse gece rüyasında bile karakol basabilir, düşmana darbeler vurabilir. Yeni taktikler geliştirebilir..."

Asıl kıyamet bu sözlerin ardından koptu. Bu kez anlamış görünen yoldaş şöyle dedi: "Ben geçen gece bir rüya gördüm. Gerilla grubumuzla sığınakta basıldık."

Divandaki sorumlu anında cevabını verdi.

"Yoldaşlar rüyalarını daha devrimci temellerde görebilirler..."

Köylü yoldaşın rüyası komple kişiliğe vurulmuş bir darbe

olmuştu. Sorumlu yoldaşlar bizden devrimci rüyalar görmemizi isterken, karşıdevrimci bir rüyayla karşılaşmıştık. Bir anda ortamın coşkulu havası değişmişti. Devrimci rüyalar görmeliydik ama nasıl? İnsan iradesi bu zorlamayı kaldırabilir miydi?

İkinci gün daha derse başlamadan herkes uyarıldı.

"Arkadaşlar, söz alırken daha dikkatli olabilirler. Her söz, düşmana darbe vurmalı..."

İkinci günkü toplantımız daha canlı geçti. Yoğun tartışmaların ardından yavaş yavaş komple kişiliğin bir tarifi yapıldı. Aldığım notlara bakılırsa bir hayli ilginç özellikleri vardı. Fakat en önemli özelliğini Munzur yoldaş son günkü toplantıda dillendirdi. Toplantının kapanış kısmında bir değerlendirme yaptı.

"Partinin yeni dönemde bizden istediği şey, tüm enerjimizle döneme yüklenmemizdir. Öyle eski çalışma tarzıyla, vasat kişiliklerle bu savaş yürütülemez. Ne diyordu parti önderi: 'Artık mucizeler yaratan militanlar lazım. Komple kişilik mucize yaratan kişiliktir.'"

Komple kişilik tarifinde son noktayı parti önderimiz koymuştu. Evet, şimdi mucizeler yaratma zamanıydı...

Kısa bir zamanda diğer bloklar da raporu okuyup bitirdi. Biter bitmez de tüm bloklara merkezi bir talimat verildi. Toplu eğitime bir ay ara verildiği açıklandı. Bir aylık bireysel yoğunlaşma sonunda herkes yarattığı mucizesini örgüte bildirecekti. Bir talimatla başlayan mucizeler yaratma süreci keyifli geçeceğe benziyordu. İnsan istedikten sonra neler yapmazdı ki, hem ne diyorduk: "Azmin ve direncin yıkmayacağı duvar yoktur."

Artık sınav zamanıydı. İçimde bir ses bana diyordu ki, Yusuf Can eğer sen yoğunlaşırsan mucizelerin kralını yaratırsın. Zaten benim hayatta kalışım bile bir mucize değil miydi? İstersem bir mucize daha yaratabilirdim. Fakat bunun için örgütle konuşmam gerekiyordu. Mucize yaratmamız

isteniyordu ama bu mucizenin neleri kapsadığı belirtilmiyordu? Munzur'a sordum.

"Akla hayale gelebilecek her şey!" dedi.

Bir an kamp ortamını hatırladım. Orada da kendimi hedefe kilitleyip önderlik koşusunda kamp birincisi olmuştum. Şimdi neden burada olmasındı? Öyle bir mucize yaratmalıydım ki, dilden dile dolaşsın, ta parti önderine kadar duyulsun. Daha iyi yoğunlaşmak için kendimi dışa kapatıp hedefe kilitlendim. Bir ay az bir zaman değildi. İnsan isterse neler yapmazdı ki...

Hedefe kilitlenen bir ben değildim. Tüm bloklar sessizliğe bürünmüştü. Herkeste bir yoğunlaşma hali vardı. Neredeyse hiç kimse birbiriyle konuşmaz olmuştu. Zorunlu ihtiyaçların dışında bloklar arası ziyaretler yasaklanmıştı. Herkes birbirini uyarıyordu. Zamanı boşa harcayanlar hemen eleştiriliyordu.

"Yoldaş, arkadaşlar yoğunlaşıyor, siz ortalıkta boş boş dolaşıyorsunuz."

Hücremden çıkmaz olmuştum. Odada ben ve oda arkadaşım kablocu Sinan yalnızdık. Sinan tüm blokların bozuk radyo ve wolkman'lerinin tamir ve bakımını yapıyordu. Odamız elektrikçi dükkânı gibiydi. Her tarafımız elektronik malzeme ve kablo doluydu. Bir gün yine yoğunlaşırken kafama takıldı. Buradan bir şey çıkaramaz mıydım? Etrafı yeniden kolaçan ettim. Az da olsa ben de anlıyordum bu işlerden, küçükken bir süre oto tamircisinde çalışmıştım. Gece gündüz demeden kafa yormaya başladım. Yine bir gece yatağımda uzanmış yoğunlaşırken, birden gözüm kablocu Sinan'ın masasında sürekli yanan ampule takıldı. Ampul, delikli bir kolinin içinde sürekli yanık duruyordu. Sinan bir ampulle aydınlattığı bu kutuya ince malzemelerini koymuştu. Yatağımdan kalkıp eskici dükkânını andıran Sinan'ın masasına geldim.

"Sinan!"

Sinan elindeki işi bırakıp bana döndü.

"Buyur yoldaş?"

"Sen bu ampulü 38 dereceye indirebilir misin?"

Hiç düşünmeden masası üzerinde duran amper aletini gösterdi.

"Amperle yaparız."

Tamam dedim içimden, buldum galiba. Yatağıma geçtim. Sabah olur olmaz mutfağa koştum, aradığım şey mutfakta vardı ama test etmem gerekiyordu. Blok komüncümüz, "Bunları değil ama yarın ziyarette gelirse veririm" dedi.

"Peki, bana üç tane verebilir misin?"

"Olur, gelirse ayırırım."

Ziyaret gününde komüncü yoldaş sözünde durdu. Sessizce alıp sakladım korunaklı bir yerde. Sonra da oda arkadaşım Sinan'la voltaya çıktık. Ona, kafamdaki mucize planımı anlattım. Şaşırıp kaldı.

"Peki, daha önce hiç denedin mi?"

"Yok" dedim, "ilk defa olacak."

O da bana kendi planından bahsetti. Birkaç güne kalmaz sonuçlandıracağını söyledi. İki gün sonra arama yapıldı. Arama sonrası mucizevi planımı hayata geçirmek için işe koyuldum. Başarmak için dikkat kesildik ikimiz de. Bir aksilik olmazsa yirmi günde mucizem ortaya çıkacaktı. Biz planımıza yoğunlaşırken başka yoldaşlar da boş durmuyordu. Bakalım, mucizelerin mucizesini kim yaratacaktı?

33

Beklenen mucizeler için verilen süre dolmak üzereydi. Herkeste bir heyecan, bir yoğunlaşma hali vardı. Herkes herkese bakar olmuştu, acaba kim ne yapmıştı? Ya hiçbir şey yapmayanlar, başarısız olanlar... Aksi bir sonucu düşünmek bile istemiyordum. Başarmak zorundaydım, öylesine odaklanmıştım hedefe. Aslında bu yoğunlaşma hali iyi gelmişti bana. Yüzleşme toplantısı sonrası biraz olsun uzaklaştım kendimden. İnsan bir şey üretme peşine düşünce az da olsa kendinden çıkıyordu. Boşuna dememişler, insanın kendini yenilemesi ancak ve ancak üretmekle mümkündür diye. Daha bir şey ürettiğimiz yoktu ama hiç olmazsa uğraşlarımız bu yöndeydi.

Beklenen mucizeler açıklanmaya başlandığında bizim bloktan henüz bir şey çıkmamıştı. İlk mucize haberleri diğer bloklardan geldi. Bir yoldaşımız bir aylık sürede, "Ülkemizde Felsefenin Gelişememesi" konulu bir kitap yazmıştı. Bu alanda bir ilk olduğu söyleniyordu. Önce burada incelenecek, sonra parti merkezine gönderilecekti. Ama herkesin merak ettiği bir şey vardı: Böylesi kapsamlı bir çalışma bir aylık sürede nasıl yazılmıştı? Yazan yoldaşın mucizesi denildi. Bir başka yoldaş, devam eden savaş hakkında "Yeni Gerilla Taktikleri" adıyla yeni teoriler ileri sürmüştü. En ilginç teorisi ise Pata Teorisi'ydi. Bu teoriye göre, ülkemizde devam eden savaş kirpi ile yılanın mücadelesine dönüşmüştü. Yılanı gerillaya, kirpiyi devlete benzeterek yorumda bulunuyor ve

şöyle diyordu: "Bu savaşta gelinen aşamada yılan arada bir kirpiye darbeler vurmaya çalışmaktadır. Kirpi ise yılanın nerelerden vuracağını bildiği için hemen içine kapanarak darbeleri etkisiz kılmaktadır. İçine kapanan bir kirpi alt edilemez. Bu nedenle devlet güçleriyle gerilla güçleri bu savaşta pata gelmişlerdir."

Teori, yeni taktiklerin geliştirilmesini öneriyordu. Bakalım parti merkezi ne diyecekti bu Pata Teorisi'ne?

Bir başka yoldaş ise, "Ülkemizde Önderliğin Rolü" konulu bir kitap yazmıştı. Daha önceleri önder hakkında söylenmemiş yeni özellikler bulmuştu. Eskiden on dört özelliği bulunan önderimizin özelliklerini yirmi dörde çıkarmıştı. Bu kitap da parti merkezine ve parti önderine ulaştırılacaklar listesinde yerini aldı. Hatta merkez eğitim birimi, bu yaratıcı yoldaşın kitabını toplu eğitimde okunması için hazırlıklara başladı bile.

Bizim bitişik bloktan gelen mucize haberi ise herkesi sevince boğdu. Yaratıcı bir yoldaşımız çanak anten yapmıştı. Bu antenle partinin yurtdışında yayın yapan televizyonunu artık izleyebilecektik. Hatta anlatılanlara bakılırsa öyle net çekiyormuş ki ekranda titreme bile olmuyormuş. Kesinlikle gizli tutulması, dikkat edilmesi talimatı verildi tüm bloklara. Yakında kablolar aracılığıyla diğer bloklar da izleyebilecekmiş. "İşte mucize budur" diyenler oldu. Oysa benimkine daha üç dört günlük süre vardı. Örgüt yönetimi ise "Herkes elindeki işi sonlandırsın" demişti. Bir gün sonra da toplu eğitim başladı. Herkes mucizesini açıkladı. Birçoğu teorik konularda yoğunlaşmıştı. Söz sırası bana geldiğinde, üç gün daha müsaade istedim. Yönetim itiraz etmedi. Yapıdan meraklı bakışlarla karşılaştım. Ne üzerine yoğunlaştığımı merak edenler vardı. Oda arkadaşım Sinan'ın işi başarısız olmuştu. Çok üzüldüm. "Benimki ikimizin eseri olsun" deyince kabul etmedi. "Olmaz" dedi "o senin eserin olacak."

Benim eserim tam hesapladığım günde sonuç verdi. Gördüğüme, duyduğuma inanamadım. Oda içinde dolanıp durdum. Sinan'ı uykusundan uyandırdım. "Kalk gör" dedim, "işte gerçek mucize bu!"

Sabah sayımından sonra her zamanki gibi toplu eğitime oturduk. Bende bir telaş vardı. Saatler, dakikalar geçmek bilmemişti. Beklenen zaman geçmezmiş derler. Aynen öyle olmuştu. Eğitim odasında herkes yerini alıp derse başlandığında, ben yerimden kalkıp dışarı çıktım. Az sonra da elimde mucizemle geri döndüm. Toplantı odasının orta yerine bıraktım. O da ne? Yumurtadan bu gece çıkmış sarı tüylü bir civciv! Kimsede çıt yoktu. Sanki odadakiler hep birlikte lal olmuştu. Sessizliği biri bozdu.

"Bu nerden çıktı?"

"Yumurtadan" dedim.

"Ne yumurtası, ne çıkması?"

"Bu da benim mucizem" dediğimde kimse inanmadı.

"Gardiyanlar mı getirdi?"

"Kimse getirmedi, ben çıkardım."

"Yusuf Can bizimle kafa buluyor" diyenler oldu.

Sinan doğruladı beni.

"Evet arkadaşlar, tamı tamına yirmi günde çıktı. Yusuf'un mucizesi bu!"

Ortalık karıştı. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Gürültüyü duyan Munzur yoldaş da yukardan geldi.

"Ne oluyor, ne bu karmaşa?.."

Odanın ortasında elden ele dolaştırılan civcivi görünce o da şaşırdı.

"Yusuf Can'ın mucizesi... Civcivi Yusuf çıkarmış."

"Dalga geçmeyin, gardiyanlar mı getirdi?"

Sonra bana döndü.

"Sahi, Yusuf nedir bu?"

"Yumurtadan ben çıkardım."

Ayakkabılarını çıkarıp içeri girdi. Herkes yerine geçti. Sesler kesildi birden. Civciv tekrar odanın orta yerine bırakıldı. Bir civcive, bir bana bakanlar oldu. Mucize yaratmış olmanın haklı gururuyla oturuyordum yerimde. Munzur, bu kez namazında niyazındaki Müslüman yoldaşımız Seyda'ya döndü.

"Seyda sen ne dersin bu işe, ben hâlâ inanamıyorum?"

Seyda'dan önce blok komüncüsü dayanamayıp araya girdi.

"Yusuf Can'a yumurtaları ben vermiştim ama hiç aklıma gelmedi civciv çıkaracağı..."

O sırada Sinan odaya gitti. Civcivin çıktığı kanlı yumurta kabuğunu getirip orta yere bıraktı.

"Civcivin çıktığı yumurta kabuğu bu" dedi.

Yumurta kabuğunun iç kısmı kanlıydı. Artık kimsede en küçük bir kuşku kalmamıştı. Gözler yeniden bana çevrildi. Sessizliği bozan Seyda oldu.

"Bence Yusuf Can bu mucizesiyle bize gelecekten haber veriyor. Devrimin olacağına dair bir müjdedir bize... Yusuf Can, kıskanç kardeşleri tarafından kuyuya atılan Yusuf Peygamber'i hatırlatıyor bana. Yusuf Peygamber mucize gelişmelerle kuyudan kurtulup Mısır'a sultan oluyor. Yusuf Can da buradan çıkarsa eğer, partide büyük bir komutan olacak."

Seyda çok dokunaklı konuşmuştu. Kimselerden ses çıkmayınca devam etti sözlerine.

"Kuran'da Yusuf suresi vardır, on iki cüz, yüz on bir ayette Yusuf Peygamber'in bahsi geçer. İsteyen arkadaş oradan okuyabilir."

Seyda beş vakit namazını kılan bir yoldaşımızdı. Cephe faaliyetlerinde yakalanıp ceza almıştı. Ceza alınca da özel tip cezaevine gönderilmişti. Konuşmasını bitirince Munzur bir soru sordu.

"Peki, arkadaşların yarattığı bu işlerden en mucize olanı hangisi sence?"

Seyda hiç düşünmedi.

"Şu an karşımızda duran canlı yaratıktır."

Seyda'nın bu sözlerini duydukça içim kabarıyordu. Onlar bir süre tartıştılar. Ben civcivi alıp odama geçtim. Her şey iyi de, peki bunu nasıl yaşatacaktık? Odada bunu düşünmeye başlamışken komüncü yoldaş içeri daldı.

"Yusuf yoldaş, benim anlamadığım bir şey var, şimdi bu civcivin anası da sen misin?"

Uzun zamandır gülmediğimi, gülerken anladım. Meğer gülmeye gülmeye unutmuşum gülmeyi.

34

Mucize civciv ancak iki gün yaşayabildi. Bir sabah uyanıp baktığımda, boynu bükük cansız bedeni yerde yatıyordu. Bu koşullarda çıkışı mucize olanın yaşaması zaten ayrı bir mucize olurdu. Üzüldük ama yapacak bir şey yoktu. Civcive dair son sözleri Seyda söyledi.

"Allah verdiği canı almasını da bilir..."

Mucizeler tartışması bir süre devam etti. Onunki, benimki derken haber ta dışarılara ulaştı. Komple kişilik kapsamında geliştirilen eğitim çalışmalarının bir parçası olarak düşünülmüştü. Mucize yaratan kişilik olabilmiş miydim? Tam emin değildim. Burada bir havam vardı ama ya dışarısı... Parti merkezi ve parti önderi de Seyda yoldaş gibi mi düşünüyordu? Bunu uzun süre merakla bekledim. Beklediğim haber tam bir yıl sonra geldi. Bir gün eğitimden sorumlu yoldaş koşa koşa yanıma geldi.

"Yusuf yoldaş, Yusuf yoldaş..."

"Ne var ne oldu?"

"Parti önderinden rapor geldi. Bizden, senden bahsediyormuş..."

"Gerçekten mi, hani nerede?"

"Munzur yoldaş bakıyor. Toplu eğitimde okunacakmış."

Beni bir merak sardı ki sormayın. Çok merak ediyordum acaba parti önderi ne diyordu? O da mucizelerimize mucize diyor muydu? İşte bu sorularımın cevabını öğrenmek için

toplu eğitime oturduk. Herkeste bir heyecan vardı ki anlatamam. Eğitim sorumluları toplantıyı yönetiyordu. Eğitim odası tıklım tıklım doluydu. Günün nöbetçisi hariç herkes toplantıdaydı. Divan, raporu okumaya başladı. Herkeste kâğıt kalem, not alan alana... Sorumlu okuyordu.

"... Zindandaki yoldaşların pratiğine gelince..." diye başlayan giriş cümlesini duyar duymaz nefesler tutuldu.

"... Yeni dönemin militan kişiliğini tarif etmeye çalışıyoruz. Dedik ki bu vasat kişiliklerinizle ne dağda ne şehirde ne de zindanda savaşabilirsiniz, tasfiye olursunuz, yok olursunuz. Birçok alandan gelen raporlar bu kaygılarımı haklı çıkardı."

Yapıdan kalkan bir el, okumayı durdurdu.

"Yoldaş burasını tekrar okuyabilir misiniz, not alıyorum, yetişemedim."

Yeniden okundu. Sonra kalınan yerden devam edildi rapora.

"... Zindandan gelen raporlarınıza baktık. 'Komple kişilik mucize yaratan kişiliktir' dedik. Bazılarınız bizi yanlış anlamış olacak ki, devrimci uğraş dışı işlerle meşgul olmuş. Neydi o Hoşr tasfiyeciliğine alet olanın adı?"

Burada bir an donup kaldım. Beni söylüyordu, divandaki sorumlu da dönüp bana baktı. Devam etti okumaya.

"...Yusuf."

"Ha evet, tutmuş yumurtadan civciv çıkarmış, bu da benim mucizem demiş. Böyle mucize olmaz. Biz devrimci temellerde partiyi güçlendiren mucizeler bekliyoruz."

Bir an da olsa herkes dönüp bana baktı. Çok kötü oldum. Parti önderinden böyle bir tepki beklemiyordum. Meğer ortaya çıkardığım mucizenin parti önderi için hiçbir anlamı yokmuş. Peki ya buradaki yoldaşların söyledikleri, Seyda'nın o büyük sözleri, Munzur'un beni takdir eden konuşması...

Üzerime ağırlık çökmüştü, oturduğum yere yapışıp kalmıştım. Hani bir insanın yalanı kalabalık içinde ortaya çıkar ya benimki de öyle olmuştu. Başkası dese hadi neyse

ama tüm bunları parti önderi söylemişti. Bir yandan da rapor okunuyordu.

"... 'Ülkemizde Önderliğin Rolü' çalışmasını takdire değer bulduğumu bilmenizi isterim. Tüm parti yapımıza bu çalışmayı okumalarını öneriyorum. Beni az da olsa anlamış birine benziyor. Gelişmeye açık biri olduğu anlaşılıyor. Yeni görev ve sorumluluklara hazırlayabilir kendini..."

Bu çalışmayı A bloktan bir yoldaşımız yapmıştı. Parti önderini göklere çıkaran bu çalışma takdir edilirken benim mucize eleştirilmişti. Boş bir uğraş olduğu söylenmişti. Bu son sözler üzerine koptum dersten. Bir an evvel bitse de kalksam diyordum.

Beni en çok sarsan ise, Hogır tasfiyeciliğine alet olduğumu söylemesiydi. Kim alet olmuştu? Alet olmadığım için gelmemiş miydi tüm bunlar başıma? Hogır'ın aleti olanlar şimdi başka alanlarda sorumlu olmuş, Hogır'a küfrediyordu arkasından. Ders biter bitmez karmaşık duygular içinde kendimi odama attım. Aklım karışmıştı. Ya parti önderine birileri yanlış rapor veriyordu ya da... Ya da dedim, kaldım öylece. Kötü şeyler düşünmek istemiyordum. Parti önderi söz konusu olduğunda duruyordum. Parti önderinin hakkımda söylediklerini dinleyenler ileri geri konuşmaya başlamıştı.

"Yusuf Can'ın mucizesini parti önderi kabul etmedi."

"Parti önderi kül yutmaz."

"Civciv çıktı da ne oldu?"

"Devrim mi oldu?"

Bazıları da acımıştı halime.

"Vay be! Adam hapiste civciv çıkardı yine de yaranamadı."

"Ağzınla kuş tutsan bile yaranamazsın" diyen Kadir Usta'yı hatırladım. Yıllar önce böyle demişti.

Peki, A bloktaki yoldaşın çalışması niçin beğenilmişti? Çok değil, bir hafta sonra bu çalışma tüm bloklarda ders konusu yapıldı. Broşür halini alıp satır satır okudum. Büyük

bir hayal kırıklığı içinde şaşırıp kaldım. Yazım dili berbattı. Cümleler arasında bağlantı yoktu. Peki, önderimiz niçin beğenmişti bu çalışmayı? Çok düşündüm. İnanamadım önce ama gerçekti. Bu, önderimize yazılmış bir güzellemeydi. Aldığım notlardan bazıları şöyleydi:

"Parti önderi tarihteki bütün önderlerin bileşkesidir."

"Parti önderi sosyalizmin son temsilcisidir."

"Parti önderi her şeyi sıfırdan yarattı."

"Parti önderi peygambersel bir çıkış yaptı."

"Parti önderinin tarzı kazanımcıdır."

"Bizdeki anlama gücü onu anlamaya yetmiyor."

"Önderlik olmadan özgürlük olmaz."

"Ben her şeyimi parti önderine borçluyum."

"Önderin varlığı beni zindanda ayakta tutuyor."

Daha buna benzer bir yığın güzelleme. Daha da ilginci, toplantıda söz alanlar bunları yazan yoldaşı kutluyordu. Kafamdaki soru işaretlerini netleştirmeye çalıştığım günlerde çalışmayı yapan yazan yoldaşımız blok yönetimine seçildi. Yoldaşımızdaki bu derin yoğunlaşma hali, önderin önerisiyle ödüllendirilmişti. Bazen kahroluyordum, bir anda her şey nasıl tersyüz olabilirdi? Parti önderinden gelen bir rapor talimat gibi algılanmıştı. M tipi hapishanesindeyken Kadir Usta sanki bugünleri görmüştü. "Köylülere fazla güvenme" demişti. "Bugün ak dediğine yarın kara diyebilir" demişti. Evet, aynen öyle olmuştu. Köylüler dedim de şöyle bir blokları gezip yapımızın genel durumuna baktım. Yüzde doksanı köylüydü.

Derslerde söz alanlar saflarımızdaki köylü anlayışını eleştirilerle mahkûm ediyorlardı. Peki her defasında eleştirilen, beğenilmeyen bu anlayışı kimler temsil ediyordu? Daha trajik olanı ise, safi köylü olanlarımızın söz alır almaz köylülüğü mahkûm etmesiydi. E tipinde, dağlardaki kamplarda da benzeri anlayış vardı. Sanırım ortada bir trajedi söz konusuydu. Kimse görmek istemiyordu. Burada netleşmiştim artık. Parti

gerçekliğimiz, aslında büyük ölçüde yoksul köylülerden oluşuyordu. Parti yayınlarında her ne kadar "Biz sosyalist bir hareketiz" dense de meselenin özü buydu.

Parti önderinin okunan raporundan sonra içe kapandım. Bu durumum kısa zamanda göze battı. Yanıma gelip konuşmak isteyenler oluyordu. Seyda, bir gün yanıma geldi.

"Sen dert etme Yusuf. Sen bizim vicdanımızsın. Bir gün partinin önemli görevine geleceksin, bu dediğimi yaz bir köşeye..."

Günler, aylar geçiyordu. Buraya geleli iki yıl olmuştu. Ortam kalabalık olunca insan fark etmiyordu günlerin nasıl geçtiğini. Toplu eğitime katılmak iyi gelmişti bana. Saflardan uzak kaldığım için siyasal gelişmeleri takip edememiştim. Şimdi aradaki boşluğu doldurmak istiyordum. Bazen sıkıntılı anlar, durumlar yaşıyordum ama her şeye rağmen örgüt ortamında olmak beni rahatlatıyordu. Arada bir Munzur bana destek olmaya çalışıyordu, ama her şeyi konuşmaya cesaret edemiyordum onunla. Cesaret edebilsem, Evin'in nerede, hangi alanda olduğunu soracaktım ama soramıyordum, ya yanlış anlarsa kaygısı frenliyordu beni. Evin son günlerde yine rüyalarıma girmeye başlamıştı. Bu kez kötü rüyalar görüyordum. Son gördüğüm rüyada bana kızıyordu. Benimle konuşmuyordu. Bir kamptaydık onunla, kampı daha önceden hiç görmemiştim. Sığınağa çağırıyordu beni. Ben içeri girince o dışarı çıkıyordu. Peşinden sesleniyordum ama durmuyordu. Birden gözden kayboluyordu. Sinan yoldaş beni uykudan uyandırmıştı.

"Evin, Evin diye bağırıyordun."

Çok utanmıştım.

Kaç yıl geçmiş, bir haber alamamıştım ondan. Tokasını burada da gözüm gibi saklıyordum. Bunca olup bitene rağmen onu kaybetmemiştim ya... O bana Evin'den kalan tek hatıraydı.

Arada bir Munzur yoldaşla E tipinde bana yapılan uygulamaları konuşuyordum. Oradaki örgüt sorumlularından davacı olduğumu her defasında söylememe rağmen onlar aynı göreve devam ediyorlardı. Bu da çok zoruma gidiyordu.

"Bana bu uygulamaları yapanlarla aynı yerde nasıl savaşabilirim?" dediğimde bana şöyle cevap veriyordu: "Sana kötü davrandıkları, haksızlık yaptıkları kesin. Onları savunma anlamında söylemiyorum. Ama biraz düşün, kendini onların yerine koy. Eyalet sorumlusu, merkez komite üyesi, talimat üzerine talimat gönderiyor, diyor ki 'Cezalandırın bu haini.' Sen olsan ne yapardın bu durumda? Bir düşün bakalım..."

Düşünüp düşünüp, sonra vazgeçiyordum üstelemekten.

Munzur'un söylediğine bakılırsa beni öldürmediklerine şükretmeliydim. Ne olursa olsun partinin uygulama dediği bu cezalandırma biçimini kabullenmekte zorlanıyordum. Bu, insanı daracık bir mekânda diri diri mezara koymak gibi bir şeydi. Lafın arasında şu meşhur talimatlar meselesini soruyordum.

"Talimatlar tartışılmaz diyoruz. Talimat ya yanlışsa, ya bir insanın ölümüne neden olacaksa?.."

Burada durup önce bir düşünüyordu.

"Zor bir mesele... Bir devrimcinin başına gelebilecek en son şey olmalı. Sana denk gelmesi talihsizlik. Hoşgör unsuru er geç kendini ele verecekti."

Sorumun cevabını alamıyordum. Fazla da zorlamak istemiyordum. Çünkü onun da beni zora sokmak istemediğini biliyordum.

Son görüşmelerimizden birinde ilginç bir konudan bahsetti.

"Bak, Hacer tahliye oldu. O şimdi saflarda savaşıyor. Bakarsın sen de tahliye olursun, belli mi olur? Mahkemeniz yavaş yavaş sonlanmak üzere..."

Aklım Hacer'e takılmıştı. Ne zamandır sormak istiyordum.

"Hacer hangi eyalette şimdi?"

"Kuzey'e gitti. Haberlerini alıyoruz. Kadın grubunun komutanı olmuş."

İçimden, o neyin komutanı olursa olsun bana yaptıklarının hesabını verecek diyordum.

"Beni bırakmazlar, mahkemeye bile gitmiyorum. Niye bıraksınlar ki..."

Biran düşündü. Sonra dikkatle bana baktı.

"Yusuf" dedi, "sana bir şey soracağım. Zor dönemler geçirdin. Partiye bağlı bir yoldaşsın. Tahliye olman halinde mücadelenin hangi alanında olursun?"

Hiç tereddüt etmeden cevap verdim.

"Tabii ki dağlarda... bundan endişeniz olmasın."

"Hiçbir kaygım yok bu konuda. Sadece senden duymak istediğim için sordum."

Bu görüşmemizden yaklaşık bir ay sonra beni odasına çağırdı.

"Geç, şöyle otur."

Gösterdiği yere oturdum.

"Yusuf Can" dedi, "seninle konuşmak istediğim ciddi bir mesele var."

Önce endişelendim. Kötü bir şey miydi?

"Gelecek mahkemeye çıkmanı istiyorum."

"Neden ki?"

"Avukatınla görüştüm. Eğer Çektar ifadeleri üzerine alırsa, senin de çıkma durumun varmış."

İnanamadım söylediklerine.

"Peki, ifadesini değiştirir mi?"

"Değiştirecek, talimat gönderdim."

Ne kadar heyecanlandığımı anlatamam. İnanamıyordum bir türlü. Bir gün, dışarı çıkma ihtimalinden konuşuyorduk.

"Mahkeme bırakır mı ki?.."

"Bir denemiş olacağız. Sen yine de umutlanma fazla, ne olur ne olmaz."

O günkü konuşmamız beni çok heyecanlandırmıştı. Hiç aklıma gelmezdi böyle bir girişimde bulunacağımız. Hacer'in durumu benden daha ağırdı. O bırakıldığına göre, beni de bırakırlardı belki, belli mi olurdu. Bu vesileyle Hacer'in yerini de öğrenmiştim. Kuzey eyaletindeymiş, Hogır'ın yerinde. Benim kaçmak zorunda kaldığım yerde. Hogır'dan bin beter tasfiyecilik yapasın Hacer? Belki ahım sana yetişir. Hayalim gerçek olur da erken tahliye olup dönersem dağlara, kendini benden koru, benden koru kendini Hacer!

35

Komple kişiliğe ulaşmak için yoğunlaştırılmış eğitim programımız her geçen gün daha da ağırlaştırılıyordu. Partide yaşamın her anı eğitim olarak tarif edildiği için, bir an olsun boş durmuyorduk. Anın devrimcisi olalım, komple kişiliğe ulaşalım şiarıyla döneme yükleniyorduk. Devlet de boş durmuyordu. Dışarıda eylemler yapıldıkça, devlet de hapishanelerde baskılarını artırıyordu. Doğuda bir hapishanede yoldaşlarımızın kaldığı koğuşlara operasyon yapılmış, üç yoldaşımız yaşamını yitirmişti. Açlık greviyle baskıları protesto ettik. Son iki yılın yarısı açlık greviyle geçti. Açlık grevi biter bitmez de toplu eğitime oturuyorduk. Eskiden günde üç saat olan toplu eğitim, alınan bir kararla beş saate çıkarılmıştı. Daha önce okuduğumuz bazı parti yayınlarını yeniden okuduk.

Günlük yaşamımız daha bir çekilmez olmuştu. Her şey sorumlusundan sorulduğu için hiçbir şeye elimi atamıyordum. Komple kişilik tarzına göre, her sorumlu görevini daha bir özenle yapmak zorundaydı. Buna sıfır hatalı bir sorumluluk bilinciyle görev yapma dönemi diyorduk. Bu tempoda süren komün yaşamımızda kırılmalar başladı. Örgütlü yaşamdan sıkılıp kaçanlar oldu. İdare, bloklarımızdan kaçanları yukarı kısımdaki bağımsızlar koğuşuna alıyordu. Örgüt rahatsızdı bu durumdan. Parti ortamı güzellikler ortamı olduğuna göre niçin kaçanlar oluyordu? Bu soruyu ne soran oldu, ne de

cevaplayan. Madem kaçanlar bu güzellikler ortamından kaçıyordu, o halde onlar, "bitmiş, tükenmiş, partileşmeyen" tiplerdi.

"Kaçanlar devlete gidiyor..."

"Kaçanlar haindir, alçaktır."

Her kaçan, ardından birkaç gün bu gibi şeyler söylendikten sonra unutulurdu. Sanki öyle biri hiç olmamıştı aramızda. Kimsenin umurunda olmayan bu durum üzüyordu beni. Oysa her şeyin bir nedeni olduğu gibi, bu kaçışların da bir nedeni vardı. Günlük yaşamı robot hızına ayarladın mı olacağı buydu. Bunu kimselerle konuşamadım. Bir iki defa Munzur'la konuşmaya çalıştım, olmadı. O da komple kişiliğin hızına ulaşmaya çalışıyordu.

Yoğun geçen bir yılın sonunda konferans kararı alındı. "Herkes bireysel raporunu hazırlasın" dendi. Yılda bir kez yapılan bu konferansa her militan yıllık faaliyet raporunu yazıyor, özeleştirisini veriyordu örgüte. O yıl da öyle oldu. Bizim blokta toplantı tam üç gün sürdü. Komün yaşamında olup biten her şey konuşuldu, tartışıldı. Birbirimize ağır eleştiriler yaptık. Bazılarının daraldığına, kırıldığına, hatta ağladığına tanık oldum. Bu daracık ortamda birbirini incitenler oldu. Biri kalkıp, "Bende tam beş sınıfın kalıntısı var" dedi.

"Seni yoğun bakıma alalım o halde" diyenler oldu.

Bir başkası akla hayale gelmeyecek itiraflarda bulundu.

"Benim kadın sorunum var" dedi biri.

Aldığım notlardan bazıları şöyleydi:

"İçimde düşmanı yaşıyorum, düşman kişiliği var bende."

"Bir yıllık pratiğime baktığımda objektif ajan bir pratik sergilediğimi anlıyorum."

"Orta yolcu küçük burjuva kişiliği var bende. Komple kişiliğe ulaşmak için tüm enerjimle döneme yükleneceğim."

"Köylü tarzını bir türlü aşamadım. Parti önderinin yazılarını okuyarak kendime yöneleceğim."

"Bir türlü devrimci rüyalar göremiyorum."

"Bende sivilleşme eğilimi gelişiyor."

Notlarım buna benzer özeleştirilerle doluydu. Ama bunlardan daha önemli bir şey tespit etmiştim. Birçoğu son sözlerinde partiye bağlılık yemini ederken, devrimden sonra başka bir ülkeye gitmeyi düşünüyordu. Not almıştım.

"Yoldaşlara söz veriyorum. Devrime kadar partiyle, sizinleyim ama devrimden sonra başka ülkeye gitmeyi düşünüyorum."

Bir fırsatını bulup Munzur'la paylaştım bu konuyu.

"Munzur yoldaş" dedim, "konferansta birçok arkadaş söz verdi ama devrimden sonra başka ülkeye gideceğini söyleyenler var."

Fazla oralı olmadı.

"Şu devrimi bir yapalım da sonrası kolay..." diyerek geçiştirdi. Ama ben geçiştirilecek bir mesele olarak görmüyordum bu konuyu. Devrim için canını ortaya koyanlar devrimden sonra kalmak istemiyordu. İçinde yaşamak istemediğimiz bir devrim mi yapıyorduk?

Oysa Munzur yoldaş konferansın açılış konuşmasında büyük laflar etmişti.

"Buradaki komün yaşamımız gelecekte kurmayı hedeflediğimiz sosyalist ülkemizin minyatürüdür" demişti.

Konferans bitiminde aldığım notlara baktım. Kafamda yeni soru işaretleri oluşmuştu. Eğer burası gelecekte kuracağımız toplumun küçük bir modeliyse, içinde yaşamak istemediğimiz bir devrimi niçin yapmaya çalışıyorduk? Son dönemde ortamımızdan kaçanları da düşündükçe iyice moralim bozuluyordu. Bazen bu daracık esaret ortamında yaşamı bu kadar daraltmaya gerek var mı, insan makine parçalarından oluşan bir robot değildir diyordum. Örgüt, kurtarılmış hücrelerde, atölye misali insan mühendisliği yapmaya çalışıyordu. Bu yüzden komün yaşamımızda saniye saniye kurulan bir

saat gibiydik. Yanlış kurulan bu saatlerin bazen erken, bazen geç çalacağını hesaplamayan bir örgüt anlayışımız vardı. "Amın devrimcisi olmak, yirmi dört saat devrimcilik yapmaktır" formülü çıkalı beri kimsenin tadı tuzu yoktu. Örgüt talimatı olduğu için kurallara uyanlar, örgütün olmadığı zamanlarda ne yapacaktı? Duyduk ki, bağımsızlar yukarı kısımda bütün gün televizyon izleyip uyuyorlarmış.

Ziyaret yerinde bir arkadaş duymuştu da o anlatmıştı. Görüşe gelen bir ana, "En çok neyi özledin oğlum?" diye sormuş.

Oğul da hiç beklemeden, "Uyumayı ana, uyumayı. Eğer çıkmak kısmet olursa bir ay aralıksız uyuyacağım" diye cevaplamış.

Ortamımızda gündüz uykuları yasaklandığından beri uyku problemi yaşayanlar vardı. Bazılarının da ciddi sağlık sorunları. Zorluk çekiyorlardı. Yine de iman gücüyle yaşama katılıyorlardı. Bazıları psikolojik sorunları olduğunu söyledi. Eleştirildiler anında.

"Bir devrimcinin psikolojik sorunu olamaz."

"Psikolojik hastalık bir burjuva hastalığıdır, burjuvalara mı özeniyorsunuz?"

Bu eleştirileri duyanlar bir daha ağızlarına almaz oldular.

İlk yıllarda değil ama son bir yıldır ben de zorlanmaya başlamıştım. Bazen Munzur yoldaşla sohbet ediyorduk. Sorunları yeterince konuşamıyorduk. Ne zaman bir sorunu konuşmak istesem, dengeci, idareci yaklaşıp geçiştiriyordu. Bazı şeyleri anlamadığımı söylüyordu.

"Senin anlamadığın şey şu: Eğer yaşamı gevşetirsek, örgütlü yaşam diye bir şey kalmaz ortada."

"Bu insan malzemesiyle devrim yapmayı kolay mı sanıyorsun?" deyip geçiştiriyordu. Sorularıma cevap alamıyordum. İnsan niçin içinde yaşamak istemediği bir devrim yapmak isterdi ki?..

36

Hiç beklemediğim bir zamanda mahkemeden tahliye kararım çıktı. Blok temsilcimiz kapıdan müjdeyi verdiğinde kulaklarıma inanamadım. İçimdeki sevinci ve hüznü anlatamam. Munzur yoldaşın planı sonuç vermişti. Çektar mahkemede suçlamaları üzerine almış, avukatım da tahliyemi isteyince mahkeme kabul etmişti. Yerimde duramaz olmuştum. Blokta bir yukarı çıkıp bir aşağı iniyordum. Sonra havalandırmaya attım kendimi. Her şey bir rüya gibiydi. Şimdi ben bu kapıdan dışarı mı çıkacaktım? İnanamıyordum.

Blok temsilcimiz "İki saat içinde hazırlan" dedi. Hızla, heyecanla hazırlandım. Odama geçip aynada saçımı başımı düzelttim. Gözlerim doldu, elim boyunbağıma gitti. Gözyaşlarımı silip iki avuç su çarptım yüzüme. Ayna beni çok kötü gösteriyordu. Boynumdaki izlere bakamıyordum. Bir insan yüzüne bakamaz mı, ben tam sekiz yıldır bakamıyordum. Saçlarım da ağarmıştı. İçerde yaşlanmak dedikleri buydu demek. Evin ne derdi acaba? Boynumdaki izleri görse çok mu üzülürdü? Karmaşık duygular içinde Munzur yoldaşın odasına çıktım. Her tahliye olanla veda görüşmesi yaparmış. Bakalım bana neler söyleyecekti?

Kapıdan içeri girdiğimi görünce, "Bak inanamıyordun, oldu işte" dedi, "unutma, mücadele içinde her şey mümkündür."

"Evet. Bunu Resul yoldaş da çok söylüyordu. Mümkünler Teorisi..."

"Vaktiyle o bröşür bize de geldi. Eğitim çalışmasında işledik. Daha sonra parti önderi bu teoriyi oportünizm olarak değerlendirince çalışmalardan kaldırdık."

İçimden, aramızda aklı başında laf eden biri vardı, onun da görüşlerine yasak konmuş, diye geçirdim.

"Yusuf Can, sen de çıkıyorsun ya... artık herkes çıkabilir buradan."

"Hâlâ inanamıyorum çıkacağıma..."

"Şaka bir yana, sen çok zorluklar yaşadın, acılar çektin. Bunların bir karşılığı olmalı. Senden beklentilerimiz var. Senden önce raporumuz partiye ulaşmış olacak. Sana güvenimizin sonsuz olduğunu, her türlü göreve hazır olduğunu, partiye bağlılığının tartışılmayacağını yazacağız. Senden tek isteğimiz bizi mahcup etmemendir."

"Söz" dedim, "sözümün arkasında olacağım. Canımla, kanımla mücadele içinde olacağım."

Örgüt bana inanıyor ve güveniyordu. Munzur'un konuşmalarından anlamıştım.

"Kuşkumuz yok bundan. Yeni görevlere, sorumluluklara hazırlan şimdiden..."

Görüşmemizin sonlarına doğru, çıkınca nereye, kime, hangi adrese gideceğimi, neler yapacağımı, nelere dikkat edeceğimi bir bir konuştuk. Bazılarını not aldım, bazılarını da aklıma yazdım.

Eğer dediği doğruysa, Resul yoldaşın bulunduğu kampa gitme ihtimalim çok yüksekmiş.

Hapishane günlerime ait son anım bu görüşmeden aklımda kalanlar oldu. Kapıdan çıktığım ana ilişkin çok az şey hatırlıyorum. Kapıda beni bekleyen bir yakınım yoktu. İçimde buruk bir sevinç ile acı iç içeydi. Avukatımla birlikte iki üç milis gelmişti beni almaya. Gitmemiz gereken şehre üç saatte vardık. Yıllar önce eli kolu bağlı polise verildiğim şehre

kırgındım. Evin'le güzel anılarım vardı bu şehirde. Ama yakalanıp, E tipinde yaşadığım o kötü uygulamalar kötü izler bırakmıştı bende. Oysa bu şehir bir bakıma benim ilklerimin olduğu yerdi. Üniversiteye burada gitmiş, örgütle burada tanışmıştım. İlk eylemimi bu şehirde yapmıştım ve hepsinden daha önemlisi, bu şehirde âşık olmuştum. Dışarıdaki yaşamıma dair ne çok anım varmış bu şehirde.

Arada bir, kaldığım evden çıkıp dolaşıyordum şehrin caddelerini. Aradan dokuz yıl geçince şehrin yabancısı olmuştum. Yarıda bıraktığım üniversitenin yanından geçtim. Evin'le zaman zaman oturduğumuz çay bahçesine uğradım. Bir çay da onun için içtim. İçerde hayalimdi, eğer bir gün çıkarsam ilk oraya uğrayacağım diyordum. Yıllar sonra da olsa sözümde durmuştum. Gün kararmadan kaldığım eve çekiliyordum. Bana verilen bir talimattı bu. Akşam karanlık basmadan evde olmam isteniyordu. Örgüte yönelik operasyonlar eskisi gibi olmasa da sürüyordu. Bir an evvel bu şehirden çıkmam iyi olacaktı. Söylediklerine bakılırsa, bir haftaya kalmadan yola çıkabilecektik.

Kaldığım ev bir milis eviydi. Korunaklı, zula bir yerdeydi. Eğer ihbar olmazsa polisin bulması neredeyse imkânsızdı. Milisler bana çok iyi bakıyordu. Belli ki Munzur yoldaşın bu konuda talimatı vardı. Hiç endişelenmememi, beni muhakkak parti kampına ulaştıracaklarını söylüyorlardı. Güvenmekten başka şansım yoktu. Gideceğim kamp, partinin önemli kamplarından biriymiş. Resul yoldaşın orada olma ihtimali çok yüksekmiş. Yıllar sonra eski bir yoldaşla karşılaşmayı çok istiyordum. Resul bende olumlu bir izlenim bırakmıştı. Belki de bu yüzdendi. Munzur yoldaşla tarzları benziyordu birbirine. Peki, Resul yoldaş ne düşünüyordu hakkımda? Dağdan kaçmama nasıl bakıyordu? Ama bundan daha önemlisi Evin'i düşünüyordum. O neredeydi şimdi? Gideceğim kampta olabilir miydi? En son, iki yıl önce doğuda bir

kampta olduğunu duymuştum. Ya şimdi? Bunu ancak kampa vardığımda öğrenebilecektim.

Evin'i düşündükçe içimi öyle bir heyecan kaplıyordu ki, anlatamam. Fakat ona yaklaştıkça bu heyecanım yerini bazen korkuya, bazen ürekliğe bırakıyordu. Yeni bir durumdu bu. Önceleri böyle değildim. Nedeni, onunla karşılaşma, yüzleşme korkusu olabilir miydi? Bilemiyordum. Geçmişin olumsuzluklarının da payı vardı kaygılanmamda. Yıllar geçmişti. Her şeyin değiştiği şu hayatta en çok da insanlar değişiyordu. Ben ne kadar değiştimse o da o kadar değişmiştir diyemiyordum. O dışarıda, ben içerdeydim. Koşullarımız ve yaşadıklarımız eşit değildi. Dağdan kaçan biri olduğumu bazen unutuyordum. Evin aklıma geldikçe, bunlar da geliyordu. Ben ışığa yaklaştıkça, karanlığım arkamdan geliyordu.

Bu karmaşık duygular içindeyken bir gece vakti yola çıktık. Yolculuğumuzda zorlanmadık. Yıllar sonra yine mayınlı bir sınırdan geçtik ama ulaştığımız kamp aynı kamp değildi. Uzun ve geniş avludan yürüyüp tek katlı bir eve girdik. Bu kez kampımız bir evdi. Komşu ülkenin kadim şehirlerinden birinin kenar mahallesinde, korunaklı, zula bir yerdi. İçinde üç ayrı ev vardı. İkisi iki katlı, diğeri tek katlı, taş duvarlardan yapılmıştı, eski bir şatoyu andırıyordu. Böyle bir kampımızın olacağına anlatsalar inanmazdım. Muhteşem bir imkândı, komşu ülkenin buna müsaade etmiş olmasına inanamıyordum. Dış kapıdan içeri girince kamp sorumluları sıcak karşıladı bizi. Yönetim odasına alındık. Grupta üç kişi olmamıza rağmen kamp yöneticileri beni sordu.

"Yusuf Can arkadaş kim?"

"Benim" dedim.

Benden önce raporumun geldiğinin işareti olarak algıladım önce beni sormalarını. Gecenin geç saati olduğundan kampın öğrencilerini göremedik. Yönetimden iki kişi ilgilendi bizimle. Kamp ortamı hakkında kısa bilgiler verdiler,

kalacağımız odalara yerleştirildik. Odalar koğuş düzeninde hazırlanmıştı. Çift katlı ranzaları görünce hapishaneyi hatırladım. Bizi odamıza yerleştiren yoldaş, "Yol geldiniz, bu gece dinlenin, sabah görüşürüz" deyip ayrıldı. İki günlük yoldan gelmiştik. Yıllar sonra uzun yol yürümek, dağları tırmanmak beni çok yormuştu. Umarım kısa zamanda kendimi toplayıp eski performansıma kavuşabilirdim. Mahpusluk işte, ben kabul etmek istemesem de alıp götürmüştü bir şeyleri.

Ertesi gün yönetim odasında kayıt işlemlerimiz bitince, kamp yönetiminden bir yoldaş, "Resul yoldaş sizi bekliyor..." dedi.

Demek doğruymuş, Munzur söylemişti. İçerdeki örgütün elinin ne kadar uzun olduğunu anlamıştım. Adının Berdan olduğunu öğrendiğim kamp yöneticisi, "Daha önce kaldın mı Resul yoldaşla?" diye sordu.

Hiç tereddüt etmeden, "Yıllar önce Güney'deki Ana Karargâh kampında birlikteydik" dedim.

Bunun üzerine beni şaşırtan bir uyarı yaptı.

"Aklında olsun yoldaş, ben sordum ama bundan sonra olmaz. Kamp ortamında kimseyi tanıdığınızı ima etmeyin. Hele bu merkez bir yoldaşsa daha dikkatli davranmanız gerekiyor."

Samimi birine benziyordu. İllegal tedbiri hatırlatmıştı bana. O önde, ben arkada karşı evin ikinci katına çıktık. Burası daha korunaklı ve özenli bir yer gibi geldi bana. Bir koridora girdiğimizde kapısı açık odalardan daktilo sesleri geliyordu. Bazıları sivil, bazıları da gerilla kıyafeti giymişti. Resul yoldaşın bulunduğu oda koridorun en sonundaydı. Kapısı kapalı tek oda da burasıydı. İki defa tıklatıp içeri girdik. Görür görmez hemen tanıdım. Ranzaya uzanmış gazete okuyordu. Bizi görünce gazeteyi bıraktı ama kalkmadı. Berdan kolundan, omzundan tutup ranzada oturmasına yardımcı oldu. Sonra duyduğuma göre belinde disk kayması olmuş, yürüyemiyormuş.

Gür sesiyle, "Hoş geldin Yusuf Can" dedi.

Söyleyiş tarzından beni tanıdığını anlamıştım. Oturduğu yerde sırtına yastığı koydu, yaslandı bir güzel. Başını kaldırıp bana baktı.

"Daha önce Güney de mi beraberdik?"

"Evet, Güney'de, on yıl önce, büyük kampta..."

"Bayağı olmuş, kaç yıl yattın?"

"Sekiz yıl."

Yanımızda bekleyen kamp yöneticisini gönderdi. İkimiz kaldık odada.

"Munzur arkadaş nasıl? Durumları iyi mi?"

"Selam söyledi. Durumu iyidir."

"Çok oldu onun, değil mi?"

"On yedi yıl oldu, içerde."

"Çok olmuş, çıkaramadık arkadaşlarımızı..."

Kendini suçlu gören bir hali vardı. Kısa bir hal hatır sormanın ardından kamp hakkında konuştu. Sonra sözü bana getirip beklentilerini bir bir söyledi. Burada rahat olmamı, geçmişte yaşananlara takılmamamı, aslolanın yaşanan şu an olduğunu söyledi.

"Zindandan gönderilen raporunu okudum. Zor dönemlerden geçmişsin. Ama dirençlisin, bu önemli. Biz de zaman zaman düşüp kalktık, mücadele içinde olur böyle şeyler. Her şeye rağmen partiyle yürümek, onun militan savaşçısı olmak önemlidir. Sende var bu azim, kararlılık."

Ondan bu sözleri duymak beni çok rahatlatmıştı. O konuştukça başımla onaylıyordum söylediklerini.

"İyi bir başlangıç bekliyoruz senden. Zindandan gelen yoldaşlar teorik deneyimlerini mutlaka paylaşmalı yapımızla. Kamp yönetimi bir ay sonra ülke içine dönecek. Yeni döneme hazırlamanız gerekiyor kendinizi..."

"Bütün enerjimle layık olmaya çalışacağım."

Benden bunları duyunca sevindi.

"Görüyorsun, yatalak bir halde gün geçiriyoruz. Disk kayması var. Doktorun dediğine bakılırsa, bir süre böyle devam edeceğiz."

"Geçmiş olsun."

"Buradaki yapımızı zamanla tanırsın. Birçoğu suçlu pratiklerden gelmiş (bununla, parti içi disiplin suçu işleyenler kastediliyordu). Onları yeniden kazanmaya çalışıyoruz. Dediğim gibi geçmişe takılma, şimdiye bakalım, daha yapılacak çok iş var."

Yılların deneyimini aktarıyordu bana. Munzur'u hatırladım, ne çok benziyordu konuşmaları birbirine. O da ilk karşılaştığımızda aynı üslupta konuşmuştu. Partide buna kazanımcı tarz deniliyordu. Konuşmasının sonunda Hogır bahsini o açtı.

"Yakında Hogır tasfiyeciliğini anlatan kitap hazırlanmış olacak. Eğitim konusu yapacağız. O unsura dair yaşadığınız deneyimlerinizi paylaşın mutlaka..."

Anladığım kadarıyla geçmiş pratiğime dair her şeyi biliyordu. Buna rağmen bana yönelik bir önyargısı yoktu. Bana şans vermek istediği her halinden belliydi. O da Munzur gibi, "Hogır ihanet etti ama sen partiyle yürüyorsun, işte parti, işte sana fırsat" diyordu.

Bu yeni fırsatı değerlendirmek için kamp çalışmalarına daldım. Acaba bu fırsatı değerlendirebilecek miydim?

37

Sonraki günlerde benzer şeyleri kamp yöneticilerinden de dinledim.

"Biz yakında gidiyoruz, kendinizi yeni görevlere hazırlayın" dediklerinde kampa gelişimizin bir ayı dolmak üzereydi. Kısa sürede kendimi sadece yönetime değil, yapıya da sevdirmeyi başardım. Bunda kamp yönetiminin yönlendirmesi önemli rol oynadı. Yönetimin bana yakın olması, birçok görevi şimdiden bana vermesi bazı şeylerin işareti olarak algılandı. Bir süre sonra da ön plana çıktım. Artık teorik, pratik birçok konunun bana sorulmaya başladığını anladığımda tamam dedim. Ben pekâlâ yapabilirim, hele bir de Hogır gibi çapsız köylüler aklıma geldikçe daha bir sarılıyordum her işe. Munzur yoldaş her defasında söylerdi.

"Bizim sorunumuz kadro sorunudur. Güçlü, yetenekli arkadaşlar öne çıkmak istemeyince, iş Hogır gibi unsurlara kalıyor." Aslında çok haklıydı. Ben yapmasam, o yapmasa kim yapacaktı?

Kamp ortamını tanımaya başladığımda, daha önce rastlamadığım bir yapı gerçekliğiyle karşılaştım. Hiçbir yere benzemiyordu burası. Çok ağır sorunları olan bir kamp ortamı olduğunu, insanları tanıdıkça anladım. Resul yoldaş söylemişti ama bu kadarını tahmin etmiyordum. Buradaki yapı savaş yorgunuydu. Uzun yıllar dağda kalanlar vardı, cephe faaliyetlerinden gelenler vardı. Birçoğu suçlu pratiklerin

ardından gelmiş, burada buluşmuşlardı. Ağır insanlardı; ağır oturuyorlar, ağır bakıyorlar, ağır konuşuyorlardı. Bazılarından dağ kokusu geliyordu. Yüzleri soğuklarda yanmış esmer bir görünümleri vardı. Parti bu kampa çok önem veriyordu. Bir defasında Resul yoldaş, "Unutma Yusuf Can" demişti, "bu arkadaşların her ne kadar suçlu pratikleri olmuş olsa da hâlâ bizimledirler..."

Kadın yoldaşlarla birlikte kamptaki sayımız yetmişle seksen arasında değişiyordu. Değişiyordu, çünkü sürekli geleni gideni olan bir kamptı. Dediklerine bakılırsa, parti önderi bazı dönemlerde uğruyormuş. En son geçen ay buradaymış. Biraz daha erken gelseymişim görürmüşüm. Görürmüşüm dedim ama onunla karşılaşmak istemiyordum. Geçmiş pratiğim, üzerimde bir yük gibiydi. Bir de hapishanedeki mucizem üzerine laf edince ondan iyice uzaklaşmıştım. Eski heyecanım kalmamıştı ona karşı. Kafamdaki soru işaretleri bir kenarda duruyordu. Bu yüzden üzülmedim karşılaşmadığımıza.

Dönem sonu toplantısı yaklaştıkça üzerimdeki sorumluluklar çoğalıyordu. Önce eğitim birimine, sonra da kamp yönetim yedek birimine alındım. Tüm bunlar yakında kamp yöneticisi olacağımın işaretiydi. Eğitimden sorumlu birimin başına getirildim. Bu benim kampta ilk görevimdi. Sabahları teorik, öğleden sonraları askeri eğitim yapıyorduk. Teorik eğitim toplantılarında uzun uzun konuşuyordum. Bilgi birikimime dair aklımda ne varsa derslerde anlatıyordum. Konuşmayan bir yapımız olduğunu biliyordum. Toplantılarda çok konuşmam kampta öne çıkmama neden olmuştu. Ben konuştukça yapıdakiler kulak kesilip beni dinliyorlardı. Her toplantı bitiminde, hakkımdaki konuşmalar kulağıma kadar geliyordu.

"Yusuf arkadaş çok teorik bir arkadaş."

"Felsefeyi, tarihi hatmetmiş."

"Zindanda geliştirmiş kendini."

Parti ortamlarında gözlemlediğim bir şey vardı. Az konuşanlar, pratikte ne kadar başarılı olursa olsunlar öne çıkamıyorlardı. Ağzı laf yapanlar öne çıkıyor, örgüt sorumlusu oluyorlardı. Ben de hem konuşuyor, hem sorular soruyordum. Çoğunluğu köylü olan yapımız bu durumdan rahatsız değildi. Onlar, "Biz savaşırız" diyorlardı. Teorik eğitimden, tartışmalardan çok sıkılıyorlardı. Utangaç hallerine bir de suçlu pratikleri eklenince suskun bir yapı çıkıyordu karşımıza. Susan yapıyı konuşturmak istediğimde bunun hiç de kolay olmadığını anladım. Bazılarının geçmişini öğrendiğimdeyse kendi halime bin kere şükrettim. Dağdan kaçan mı dersiniz, örgüt içi infaz yapan mı dersiniz, sevdiğini alıp kaçan mı dersiniz... Birçoğu birinci derecede parti suçu işlemişti. Bu suçlular topluluğu beni ürkütüyordu. Bir an kendi kendime, bu kadar suçludan oluşan bir örgüt nasıl devrim yapacak, diye sordum.

Her geçen gün sorumluluklarım artıyordu. Yedek yönetime alındığım günden itibaren kamp sekreteri Berdan yoldaşla birlikte her gece Resul yoldaşa tekmil veriyorduk. Berdan, dönem sonu ülke içine gidince bu görevi ben yapacaktım. Bu nedenle her şeyi can kulağıyla dinliyordum. Kendimi sıfır hatalı bir pratiğe hazırlıyordum. Çünkü komple militan kişilik sıfır hata istiyordu. Ben komple kişilik diyorum ama kampta zafer kişiliğinden bahsedenler vardı.

Güney kampından gelenler feda eylemcilerini anlatırken zafer kişiliğinden söz ediyorlardı. Birkaç gün sonra da zafer kişiliği, kampımızda toplu eğitim konusu oldu. Kampımız birden hareketlendi, kim zafer kişiliği, kim değil derken, Hogır tasfiyeciliği üzerine hazırlanan kitap bize ulaştı. Merakla beklemiştim bu kitabı. Hogır için parti önderi ne diyordu? Yazdığım rapora yer verildi mi? Kitabı elime alır almaz bölüm başlıklarına baktım. Kendi adımı, raporumu aradım ama bana ait hiçbir şeye rastlamadım. Hayal kırıklığı içinde bıraktım kitabı. Bir hafta sonra da Hogır tasfiyeciliği kitabı

toplu eğitimde tartışıldı. Toplantıda, Hogır pratiği anlatıldıkça, tanıdık birkaç yüz arada bir bana bakıyordu. Kaşla göz arasında benden bir tepki bekliyorlardı. Hiç oralı olmuyordum. Notlarımı alıyordum, konuşmam gereken yerde konuşacaktım. İlk günkü notlarımı gözden geçirmek için odama çekildim.

Kitaptan alabildiğim notlar şöyleydi:

"Hogır kişiliği orta parti kişiliğidir."

"Derin devletle ilişkisi vardı."

"Devletin iki numaralı adam demesi boşuna değildi."

"Bana direniyordu, 'Bu parti bir tek senin partin oldu' diyordu."

"Koruculuğun bu kadar gelişmesi Hogır pratiğinin sonucudur."

"Örgüt içi infazlar yaptı. Ama biriniz çıkıp dur diyemediniz."

Önderin bu sözleri canımı sıktı, öfkelendim. Benim gibilere büyük haksızlıktı yaptığı. Ben niçin kaçmıştım dağdan? İnfaz yapmak istemediğim için, Hogır'ın talimatına uymadığım için! Elimdeki kalem düştü. Ranzama uzanıp derin bir of çektim. Sıkıntı çökmüştü içime.

Ertesi gün Hogır tasfiyeciliğini bitirip tartışmaya başladığımızda ilginç şeyler dinledim yapımızdan. Meğer, herkes Hogır mağduruymuş da ben bilmiyormuşum. Toplantıda söz alan içini döktü.

"Hogır'ın kesinlikle devletle ilişkisi vardı."

"Kuzey'de bir süre aynı kampta kaldım, grupları intiharvari eylemlere sürükledi."

"Tek başına karakol basıyormuş, yalan hepsi. Bir yıl birlikte kaldım, bir tek eyleme katıldığını görmedim."

"Hogır kişiliğinin kadınlara zaafı vardı."

"Hogır kişiliği yozlaşmış bir kişilikti."

"Parti önderinin de dediği gibi devletle ilişkisi vardı."

Hogır'da şu vardı, bu vardı. Taşı alan attı. Bir ben

konuşmadım. Her şey yalan olmuştu sanki. Toplantı bitiminde kadın grubundan sorumlu Berfin yanıma yaklaşıp, "Hogır'ı nasıl bilirsin Yusuf yoldaş?" diye sordu.

Bu kadar da değildi manasında başımı salladım. Gülüp geçti. Bu söylenenleri dinledikten sonra az kalsın Hogır'ı savunacaktım. Zor tuttum kendimi. Parti önderinin Hogır'a "devletin adamı" demesi bende yeni soru işaretleri yaratmıştı. Bunu bir numaramız da demiş olsa Hogır'ın devletin adamı olduğuna inanmıyordum. Dağlarda, çatışmalarda tamı tamına on beş yılı geçmişti. Parti merkez komite üyesi, sonra eyalet komutanı olmuş birinin dağda, mücadele içindeyken ajan olabileceğine ihtimal vermiyordum. Sormazlar mı, madem ajandı, o halde niçin merkez komiteye alındı diye, niçin eyalet komutanı yapıldı diye? Buna o yetkileri veren kimdi? Tabii ki bir numaramız. O halde önce kendisine dönüp bir bakması gerekirdi. Bir gerçeği daha anlamıştım, demek doğruymuş, öndere direnmiş, "Bu parti bir tek senin partin oldu" demiş. Acaba bu yüzden mi tasfiye edilmişti? Aklıma bin bir soru takılıyordu ama sonra dönüp kendime kızıyordum. Şu haline bak diyordum, savunmak istediğin kişinin adı Hogır! Canı cehenneme deyip geçiyordum.

38

Üç ay ne ki, gelip geçer diyordum. Öyle olmadı. Hayat her gün yeni bir gelişmeye, yeni oldubittilere gebeydi. Bu kampta da aynen öyle oldu. Önce Evin'in izini buldum. Bir an evvel ona ulaşmak isterken hiç hesapta olmayan gelişmeler oldu. Kampta ilk zamanlar her şey iyi gidiyordu. Ta ki kamp sorumlusu olana kadar. Eski yönetim ülke içine savaşmaya gidince, yeni yönetime alındım. Resul yoldaş önerdi, kamp yapımız da kabul etti.

Göreve gelir gelmez Evin'in izini sürmeye başladığımda gecelerden bir gece Resul yoldaş beni acilen yanına çağırdı. Odasına vardığımda telsiz görüşmesindeydi. Kapıda bekledim, görüşmesi bitince içeri girdim. Öfkeli bir hali vardı. Belli ki birilerine kızmıştı.

"Yusuf Can yarın güneş doğmadan grup alınacak, karşılayın grubu."

"Kaç kişilik?"

"Üç tasfiyeci" dedi.

Ben kapıdan çıkarken, ardımdan seslendi.

"Hacer'i tanıyor muydun?"

Önce kulaklarıma inanamadım.

"Evet" dedim.

"Kuzey eyaletinde ağır tahribat yapmışlar. Dikkat edilecek!"

Telaşla aşağıya indim. İnanamıyordum. Olamaz diyordum.

Ahım tuttu da böyle oldu diyordum. Hacer, tasfiyeci pratik uygulamaktan elime düşmüştü. İşte hesaplaşma zamanı gelmişti. İnsanın gözleri kararır, bir yerleri görmez ya, benim de aynen öyle olmuştu. Bütün gece uyuyamadım. Kamp yönetimini de uyutmadım. Yardımcım Çaço'yu özellikle görevlendirdim, Hacer'i ona zimmetledim. "Gözün kulağın onda olacak, tek görevin bu" dedim. Uygulama odalarını hazırladık. Kampta iki uygulama odası vardı. Ağır suçlular bu odalara alınıyordu. Beklenen konuklar geldiğinde görünmedim onlara. Hacer beni görsün istemiyordum, orada olduğumu bilsin istemiyordum. Çaço yoldaş her şeyi hallettikten sonra yanıma gelip, "Yusuf yoldaş, tamamdır" dedi.

Hacer, dağ taş, dere tepe dolaşıp elime düşmüştü. Çaço'dan bir cigara alıp duvar dibine çömeldim. Hoşgör devlete teslim olduğunda da canım bir cigara çekmişti. Duvar dibinde oturup bir güzel çektim ciğerlerime dumanı. Derin düşüncelere daldım, vay be dedim, şu hayatın tecellisine bakın, Resul yoldaş boşuna demiyordu, "Mücadelede her şey mümkündür" diye. İşte kanıtı buydu!

Bir türlü inanamıyordum. Hacer şu karşıki evin içinde hapisti. Sorgusunu yapacaktım. Önce yazsın bir raporunu diyordum. Ama ondan daha önce yazacaklar vardı. Önce onlardan aldım. Hacer'le birlikte gelenlere, "Yazın raporlarınızı..." dedim.

"Hacer hakkında ne biliyorsanız bir bir yazacaksınız. Bu bir parti talimatıdır."

Parti talimatını duyar duymaz kaleme kâğıda sarıldılar. Bir gün sonrası tamı tamına altmış sayfa rapor geçti elime. Bütün gece bu raporları okudum. Hacer'in adının geçtiği yerleri not alıyordum. Eğer bu raporlarda yazılan şeylerin yüzde onu bile doğruysa Kuzey eyaleti mahvolmuş demekti.

İki gün sonra Hacer'in raporu elime geçti. Neler yazacağını çok merak ediyordum. Geçmiş pratiğini de yazsın demiştik.

Dikkatle okudum. Geçmişe dair bir şeyler söylüyordu ama Hogır'a ilişkin çok şey yazmamıştı. Benimle ilgili de tek satır bir şey yoktu. Ak pak geçmişi olan bir Hacer anlatmıştı raporunda. Bütün kusurlarını devletin baskılarına bağlamıştı. Aklınca partiyi kandıracaktı. Duygusal ilişkisini kabul ediyor ama bunun yoz bir ilişki olmadığını savunuyordu. Son söz olarak, "Her ne yaptımsa partim için, halkım için yaptım" diyordu. Onunla gelenler daha başka şeyler söylüyordu. Eğer onların raporlarına bakılırsa Hacer suçluydu. Birinci dereceden parti suçlarıydı bunlar. Raporlarla birlikte Resul yoldaşın yanına çıktım. Hacer ve ekibinin durumunu özetleyerek aktardım.

"Hacer'in tutumu nasıl?" diye sordu.

"Burnundan kıl aldırmıyor, sanki hiçbir şey olmamış gibi..."

Resul yoldaşın tepki duymasını sağlamak için abartıyordum.

"Burnunu sürtün biraz, kendini ne sanıyor? Koca bir bölgeyi tasfiye ettiler, onlarca kayıp verilmiş."

Resul yoldaştan bu sözleri duymam iyi olmuştu. Bir tepki oluşturmaya çalışıyordum. Birkaç gün içinde de başardım bunu. Önce kamp yönetimini, sonra Resul yoldaşı, daha sonra da bütün yapıyı Hacer'e karşı kışkırttım. Hacer hakkında bildiğim, duyduğum her ne varsa toplantılarda bir bir anlattım. Hatta öyle bir anlatmışım ki, Çaço yoldaş toplantı sonrası yanıma gelip, "Yusuf yoldaş, parti talimat versin, hemen infaz edeyim" demişti.

O günden sonra Hacer'in nöbetçilerini iki katına çıkardım. "Aman dikkat diyordum, parti önderinin talimatı var, ona göre."

Hacer'in uygulama günleri başladı. Görsündü bakalım, insanı eli kolu bağlı polise teslim etmek nasılmış? Hapishane içinde hapsetmek nasılmış?

Hacer'le, Çaço özel olarak ilgileniyordu. Onu her gün örgütlüyordum, şunu ver, bunu verme, şöyle yap, böyle yapma

diye. Çaço'yu bana öneren Resul yoldaştı. "Partiye bağlı biridir, talimatları iyi uygular" demişti. Bana da böyle biri lazımdı zaten. Çaço solaktı. Bu yüzden ona Çaço diyorlardı. Çok iyi silah kullanıyordu. İçimizde hedefi beşte beş vuran tek nişancıydı. Henüz gençti.

"Partinin senden beklentileri var Çaço. Senden iyi bir komutan olur."

Çaço o günden sonra yanımdan ayrılmaz olmuştu. Başkalarına yaptıramadığım işleri Çaço'ya yaptırabiliyordum. Ne dersem gözü kapalı yerine getiriyordu.

İlk günlerde Hacer'in karşısına çıkmadım. Arada bir kapıya sessizce yaklaşıp anahtar deliğinden bir süre izliyordum. Onu anlamaya çalışıyordum. Bütün gün bir odaya kapanmak nasılmış? O şimdi bu uygulama denilen hapis zulmüne ne diyordu acaba? "Partinin kazanımcı uygulaması iyidir" diyor muydu yine? Yıllar onu da yıpratmıştı. Kilo almıştı, saçlarında aklar vardı. Yüzündeki çizgiler derinleşmişti. Ranzasına uzanmış kitap okuyordu. Ertesi gün Çaço'yu çektim kenara.

"Bu Hacer gününü nasıl geçiriyor?" diye sordum.

"Kitap okuyor..."

Eleştirdim Çaço'yu.

"Peki tasfiyecilik yapmış birinin önce kitapları hak etmesi gerekmiyor mu? Kitap okumakla kendine yönelemez, önce onun kendine yönelmesi, durumunu bilince çıkarması gerekmiyor mu?"

"Doğru söylüyorsunuz yoldaş, ondan alalım kitapları... önce hak etsin."

Çaço söylediğim her şeyi talimat anlıyordu. Bunu da öyle anladı. Gidip Hacer'in odasında ne kadar kitap, gazete varsa alıp getirdi.

"Kitapları hak etmiyorsun" demiş Hacer'e.

Birkaç gün kitapsız, gazetesiz kalınca sızlanmaya başladı Hacer.

"Böyle dayanamıyorum, kamp yönetimiyle görüşmek istiyorum" demiş.

Tamam dedim, artık yüzleşme zamanı geldi. Karşısına çıktığımda Hacer'in odada hapis kalışının yirminci günüydü. Odasına yalnız girdim. Hacer beni görünce uzandığı ranzasından ayağa kalktı. Önce tam çıkaramadı. Dikkatle bakındı. Tanıdı beni. Şaşkın bir halde, "Yusuuf!" dedi. Sesi kısılmıştı.

"Şaşırdın mı?"

Bir an durakladı. Hiçbir şey demedi önce.

"İçerde biliyordum seni."

O an hiç kimse Hacer'in yerinde olmak istemezdi. Onu yakından görünce daha bir yıprandığını fark ettim. Belki o da aynı şeyleri benim için düşünmüştür. Üstelik boyunbağım vardı benim. Saçlarım da onunkinden daha az beyazlamamıştı. Yıllar sonra mücadele bizi burada buluşturmuştu. İkimiz de ayaktaydık. Susup kaldı öylece.

"Hacer" dedim, "ne yapalım mücadele bizi yeniden buluşturdu. Sınıf savaşımının acımasızlığı mı desek? Bilmen gerekenleri söylemeye geldim. Soruşturmana ben bakacağım. Okuduk raporunu, çok yetersiz bulduk. Tasfiyeci pratiğinize özeleştirel yaklaşmamışsınız. Yeniden, daha kapsamlı rapor bekliyor parti senden."

Sözlerimden hoşnut kalmadı.

"Parti kim?"

"Kim olacak, elbette ki biz. Sınıf savaşımı yürütüyoruz burada. Tabii ki sınıf dışı öğelere karşı..."

Bu sözlerimin geçmişe göndermeli bir intikam konuşması olduğunu anladı.

Sessiz kaldı. Ben devam ettim. İçimde kalsın istemiyordum. İyice yaklaşıp, "Canımı çok yaktın, biliyor musun?" dedim. Boyunbağımı çıkarıp boynumu göstererek, "Beni ittiğin karanlık kuyudan ancak böyle çıkabildim. Bak gör marifetlerini..." dedim.

Bakamadı yüzüme, başını yana çevirdi. Bekledim belki bir şeyler söyler diye ama... Devam ettim.

"Eğer beni partiye ulaştırsaydın her şey başka olabilirdi. Çok ısrar ettim, yalvardım sana ama sen..."

Elleriyle yüzünü kapatıp ranzasına oturdu.

"... Ama sen kendin düştün kuyuya, çık bakalım şimdi..." deyip çıkmak üzereydim ki, "Dur" dedi. Gözleri dolmuştu. Onu daha önce hiç böyle görmemiştim. İki adım yaklaşıp, "Yanlış biliyorsun" dedi, "parti önderi seni kampa göndermemizi istememişti, bize 'Siz sorgulayın o alçağı' demişti."

Bir an anlamak istemedim söylediklerini, anında itiraz ettim.

"Yalan söylüyorsun, zorda kalınca parti önderine atıyorsun suçlarını..."

"İnanmak istemiyorsun ama gerçek söylediğim."

Bir an ikimiz de sustuk. O bana, ben ona bakıp durduk öylece. İnanmak gelmiyordu içimden, olamaz diyordum. Ben ihtimal vermezken, Hacer beni yıkacak bir şey daha söyledi.

"Bundan iki yıl önceydi, Doğu kampında Evin'le karşılaştım. Ona, 'Yusuf partiye döndü, ara, bir selam gönder' dediğimde 'Hayır, parti önderi Yusuf'tan uzak durmamı söyledi' dedi."

Beni yıkan asıl bu haber oldu. Donup kalmıştım yerimde. İki kurşun yemiş gibi kendimi dışarıya attım. Gözlerim hiçbir yeri görmedi. Nefesim daralmıştı. Evin'le ilgili söylediklerine inandım nedense. Demek ki, Evin beni bu yüzden aramamıştı, bir tek selamını bu yüzden göndermemişti. Parti önderi, "Yusuf'tan uzak dur" demiş. Ama neden? Bu zulmü hak etmiyordum ben. Eski soru işaretlerimle birlikte tüm bunlar birleşince, bendeki parti önderi imajı gecenin o vaktinde yıkılıp gitti...

39

Hacer'le konuşmam tarihi bir yüzleşme olmuştu benim için. Sonraki günlerde elim ayağım bağlandı sanki. Hiçbir şey yapmak istemiyordum artık. Her şey buraya kadarmış demek ki, dediğimi hatırlıyorum. Bir an evvel Evin'in bulunduğu kampa gitmek, gerçekleri bir de ondan dinlemek istiyordum. Ya Hacer yalan söylüyorduysa?.. Yalan söylediğine inanmak istiyordum. Ama hiç aramaması, bir selam bile göndermemesi acı acı düşündürüyordu beni. Ben kör kuyulardan çıkıp onu bulmaya çalışırken o nerelerdeydi? Eğer söylenenler doğruysa feda eylemcilerinin eğitiminden sorumluymuş. İlk duyduğumda dehşete kapılmıştım. Benim sevgilim, ola ola feda eylemcilerinin komutanı olmuştu. Halbuki o çok duygusal, ince bir kadındı. Nasıl oldu böyle?.. Savaş insana neler yaptırıyormuş. Soğumuştum her şeyden. Bir an evvel gitmek istiyordum Evin'e...

Ama nasıl? Hacer elimde kalmıştı. Çok öfkelendiğim, cezalandırıp intikam almak istediğim Hacer'e artık acıyordum. Son yazdığı raporunda uygulamaya dayanamadığını söylüyor, "Bir an evvel ne yapılacaksa yapılsın" diyordu. O da benim gibi, "Psikolojim bozuldu, geceleri uyuyamıyorum" diyordu. Raporundan çok etkilendim. Uzun uzun düşündüm. Şu işe bak dedim kendi kendime. Yıllar önce bana yapılmasını istemediğim işkenceyi ben başkasına yapıyorum. Bir başkası dediğim, yıllarca dağlarda savaşmış, zindanlarda kalmış

bir yoldaşımdı. Hacer'in raporunu okuduktan sonra huzurum kaçtı. Ben yoldaş katili olmayacağım dedim. Aklıma yeni cinlikler gelince uzandığım ranzamdan kalktım. Hacer niçin benim bulunduğum kampa getirilip önüme atıldı? Hacer buraya daha önce ya da daha geç değil, benim kamp yönetimine seçildiğim günlerde getirilmişti. Bu bilinçli bir plan mıydı? Bizi birbirimize kırdırma planı mıydı? Bana, al işte, yargıla, ne yaparsan yap mı denmişti?

"Parti önderinin talimatı var" denmişti. Ama bu kez oyunu bozmak için ben yeni bir plan hazırladım. Bir süredir Hacer çok bunalmıştı. Öldürüleceğinden korkuyordu. E tipinde örgütün bana hazırladığı tuzağa benzer bir planı ben de burada Hacer'e hazırladım.

Bir gece bütün tedbirleri aldım. Bana kişisel bir bağlılığı olan Çaço'nun kulağına bir şeyler fısıldayıp dış kapıya onu nöbetçi koydum. Gidip Hacer'in kapılarını açtım. O sırada uyuyordu. Tedbirleri kaldırdıktan sonra geçip zula bir yerde gizlendim. Bir süre bekledik. Saatler ilerledi, neredeyse sabah olacaktı. Hacer çıkmadı. Bir ara oda kapısından baktı sağa sola, sonra odasına geri döndü. Sabah oldu. Hacer açık kapıdan çıkıp gitmedi. Ertesi gece yine aynı planı uyguladık. Bu kez kapıları hiç kilitlemedik. Gece oldu. Yerlerimize çekilip bekledik. Beklediğimiz ayak seslerini seher vakti duyabildik. Hacer sessizce, küçük adımlarla yürüyüp evin dış kapısına geldi. Çıkmadan önce etrafı gözledi. Hiç kimse yoktu. Bu kez avludan sessizce yürüyüp kampın dış kapısına geçti. Kapıyı açık görünce hızlandı. Tam kapıdan çıkarken dışarıya, sağa sola bakındı. Yine kimselerin olmadığını anlayınca hızlı adımlarla yürüyerek yüz metre ilerdeki sokağa girip kayboldu. Yeni bir hayat onu bekliyordu...

40

Sabah kalk saatiyle kampımız hareketlendi. "Hacer kaçmış" dediler. Herkeste bir panik vardı. Çaço dış kapı nöbetçisi olduğu için sorumlu tutuldu. Hemen yönetimi topladım. Çaço'yu çağırdık. Nasıl olduğunu bir bir anlattı bize.

"Bir an uyku çökmüş üzerime..." diyerek kendini savundu. Partinin vereceği her türlü cezaya saygı duyacağını söyledi. Toplantıdaki iyi halini de göz önünde tutarak geçici bir süre silahını aldık. Resul yoldaş ilk kez bana çıkıştı.

"Olmadı Yusuf Can, Hacer gibi birini nasıl elinizden kaçırıyorsunuz?"

Önünde, eli kolu bağlı mahcupları oynadım, kem küm edip görevime döndüm. İki gün sonra Hacer için uydurduğumuz yalanlara az kalsın kendimiz de inanacaktık. Kampta ağzını açan, Hacer'in nasıl hain biri olduğundan söz ediyordu.

"Hacer kaçıp devlete sığınmış."

"Kuzey eyaletinde operasyonlara katılıyormuş."

"Hain olacağı besbelliydi."

"Bildiği bilmediği ne varsa düşmana vermiş."

Bir hafta sonra Resul yoldaşın yanına çıktım. Hacer'in kaçışını başarısızlığıma örnek gösterip, "Yoldaş artık ben burada yapamam" dedim, "tıkandım. Eğer parti izin verirse, Güney kampına giderek bir süre askeri yanımı güçlendirip ülke içine dönmek istiyorum."

İtiraz etmedi. Meğer o da benim gibi düşünüyormuş.

"Hazırla grubunu..." dedi.

Üç gün içinde hazırladım grubumu. Ertesi gün yola çıktık...

Güney kampı bir gecelik yürüme mesafesindeydi. Sabah güneş doğmadan vardık kampa. Kamp nöbetçileri karşıladı bizi. Bir sığınağa alındık. Sabah içtimasını bekledik. Çok heyecanlıydım. Evin buradaydı. Beni duyar duymaz gelir diyordum. Ama gelmedi. Onu birilerine sormak için fırsat kolladım. Önce tanıdık bir yüz aradım. Kampın komutanlarından kim var, kim yok tanımak istiyordum. Genel komutanın kim olduğunu biliyordum da, yardımcılarını tanımıyordum. Sonunda buldum birini. Çok konuşkan biriydi. Bir iki laf edince hapishane çıkışlı olduğunu söyledi.

"Beş yıl yattım" dedi.

"Ben de sekiz yıl yattım" deyince, ortamımız hapishane koğuşuna döndü. Biraz samimi olunca, "Kim var tanıdık komutanlardan?" diye sordum.

Birkaç isim saydı. Sonra da, "Kadın grubuna Evin yoldaş bakıyor..." dedi.

"Kadınların kampı neresi?"

"Yukarıda..."

Yukarı dediği, dağın doruklarında bir yerdi. Sadece sabah ve akşam içtimalarında bir araya geliniyormuş. Feda grubunu sordum.

"Feda grubuna Evin yoldaş ile Serdar yoldaş bakıyor..." Demek ki doğruymuş söylenenler...

Sabah içtimasında tüm gruplar bir araya geldi. Nerden baksak bin kişilik bir gerilla ordusu vardı bu kampta. Feda grubu dikkatimi çekti. Sayıları yüz civarındaydı. Tümünün de başları puşiyle sarılıydı. Sadece gözleri görünüyordu. Başlarında duran iki komutandan biri Evin'di ama hangisi olduğunu çıkaramıyordum, çünkü çok uzaktaydılar.

Kamp genel komutanı Şervan yoldaş, "Nasılsınız?" deyince, hep bir ağızdan, "Canımızla, kanımızla seninleyiz ey önder!"

yemini ettik. Sonra gruplar yerlerine dağıldı. Feda grubu kendi kampına çekildi. Evin'i göremedim. Anlaşılan bu pek kolay olmayacaktı.

Tam bir hafta sonra bir yolunu bulup önüne geçtim.

"Evin!" dedim. Durup kaldı karşımda. Önce bir baktı, sonra, "Yusuuf!" diyebildi. Göz göze geldik. Bana sarılır diye bekledim ama öyle olmadı. Öylece durup kaldı yerinde. O kıpırdamayınca ben iki adım daha yaklaştım. Ama o sadece elini uzattı. Resmi, soğuk bir duruşu vardı. Eli havada kalmasın diye tutup sıktım. Bu soğuk duruşundan Hacer'in söylediklerinin doğru olduğu anlaşılıyordu. Yıkıldım bir an. Ona sarılacağımı hayal etmiştim yıllarca... ama iki yabancı gibi birbirimize bakıyorduk. Ben ona bakamıyordum bile. Çünkü başında bir puşi vardı. Sadece gözlerini görebiliyordum. Sessizliği bozan ben oldum.

"Sonunda gelip buldum seni..."

Ondan ses çıkmayınca, "Hatırlıyor musun, bundan on yıl önce de ayrılırken birbirimize sarılamamıştık. On yıl geçti kavuştuk ama sarılamıyoruz birbirimize" dedim.

Bu sözlerim karşısında başını öne eğdi. O sırada elimi cebime atıp on yıl yanımda taşıdığım tokayı ona uzattım.

"Bak, hatırladın mı? On yıl önce kamptan ayrılırken sen vermiştin. 'Bu toka seni bana getirecek' demiştin."

Gözleri doldu, aldı tokayı, elinde çevirip baktı. Sonra da, "Evet, o toka... nasıl saklayabildin?" dedi.

"O toka sendin. Ben seni sakladım yanımda..."

Duygulandı, gözleri doldu, burnunu çekti, konuşamadı. Sonra zorlanarak, "Dağdan kaçtığını söylediler..." dedi, "itirafçı olduğunu..."

"Sana hiçbir zaman hain olmayacağımı söylemiştim. Birbirimize söz vermiştik biz.."

"Ben de zorluklar yaşadım."

"Parti önderi, benden uzak durmanı söylemiş."

İnkâr etmedi.

"Evet. 'Yusuf'tan uzak dur' dedi."

"Sen de bu talimata uydun!"

Ölüp ölüp dirildiğim bir andı. Birden başını kaldırıp, "Beni almaya mı geldin, savaşmaya mı?" dedi.

"Seni almaya..."

"Bu çok zor artık, parti önderine söz verdim. Bu görev benim son şansım."

Bir yandan da gözyaşlarını siliyordu.

"Savaşlar böyledir. Herkes bir yerde son şansını dener. Bunu anlamış olman gerekir. Son şans her zaman insanın kendi elindedir, yeter ki kullanmasını bilsin. Bilmediğin çok şey var Evin. Benden kaçma, her şeyi anlatmak istiyorum sana..."

Ben sözümü bitirir bitirmez arkasını dönüp koşmaya başladı...

Bu, Evin'le son görüşmem oldu. Birkaç gün benden uzak durdu. Sonraki günlerde de onu göremez oldum. Sorduğumda, "Evin yoldaş özel bir görev için kamptan ayrıldı" dediler.

Duyar duymaz buz gibi oldum. Tek kelime çıkmadı ağzımdan. Bir süre yürümüş durmuşum kampın etrafında. Beni dağlarda tutan son şey de yitip gitmişti. İçimde kocaman bir boşlukla kalmıştım. Sonraki günlerde kayalıkların ardına gizlenip çok ağladım. Her şeye isyan ediyordum. Beni bekleyen bir sevgili yerine, kalbi taşlaşmış bir kadınla karşılaşmıştım. Evin, yıllardır ola ola parti önderine layık olmaya çalışan bir kul olmuştu. Savaşa bin lanet ettim. Aşkı, sevgiyi öldüren bir devrim kazanılmış sayılmazdı. Başkalarını bilmem ama biz Evin'le kaybetmiştik bu devrimi... Bu gerçeği o gün orada bir taşın arkasında öğrendim.

Kamptaydım ama hiçbir şey yapmak gelmiyordu içimden. Kısa sürede bu halim kamp yönetiminin dikkatini çekti. Birkaç kez uyarıldım. Son kez uyarıldığımda ise, yeni bir plan yaptım. Bu plan dağdan şehre inme planıydı. Çok düşünüp taşındım. Bunun kolay olmayacağını biliyordum ama başka çıkar yolu yoktu.

Eğitim amaçlı atış yaparken, tabancamla ayağıma ateş ettim. Kurşun deldi geçti ama acıyı hissetmedim. Başka acılarımın yanında kurşun acısının bahsi mi olurdu? Kaza dedim. Kamp sağlıkçısı yaramla ilgilendi. İlaçladı, sardı. Yatarak dinlenmemi söyledi. Ortamı kolluyordum. Kamp yönetiminden birilerine açılmak istiyordum. Kendimi iyice salıvermiştim. Durum kamp yönetiminin de dikkatini çekmişti. O günlerde kamp komutanı yanıma gelip bana bir teklifte bulundu.

"Yusuf yoldaş, biz yönetim olarak çok düşündük. Senin şehir çalışmalarında daha yararlı olacağın kanısına vardık. Hem orada tedavin daha iyi yapılır."

Bu teklifin kamp yönetiminden gelmesi çok daha iyi olmuştu. Birkaç gün sonra hazır olmam söylendi. Topal ayağımla beni sınıra yakın bir şehre getirdiler. Bir parti evinde pasaport işlemlerim yapıldı. Bir gün sonra, yıllar önce büyük hayallerle çıktığım dağlardan gözleri yaşlı indim.

Şehre vardığımda partinin talimatına uymadım. Örgüt ilişkilerini değil, yıllar önce M tipi hapishanesinden tanıdığım Kadir Usta'yı arayıp buldum. Beni görünce ne kadar sevindiğini anlatamam. Önce bir hastanede ayağımı tedavi ettirdi. Sonra da bir eve yerleştirdi. Ev fena sayılmazdı. Geleni gideni yoktu. Söylediğine bakılırsa işleri yolundaymış. Büyük bir otel almış, onu işletiyormuş. Arada bir uğruyordum yanına.

Yıllarca hep bir şeylerle uğraşmak zorunda kaldığım için boş durmayı sevmiyordum. Ne yapayım, ne edeyim derken, bu boşluğu fırsat bilip, yıllar önce kendime verdiğim sözü tuttum. Yaşadıklarımın kimseye bir faydası olur mu onu bilemem ama içim çok doluydu. Bu yüzden bile olsa yazmaya değerdi. Dışarıya çıkıp kalın bir defter aldım, sonra da kapandım eve, başladım yazmaya...

Her şey o zamanlarda başladı. O zamanların adını, gözün görmediği zamanlar koydum. Onu gözümün görmediği zamanlarda tanıdım...

DK DOĞAN KİTAP

Yusuf ile Evin... Özgürlük için dağa çıkarlar. Ama aşklarını yaşamalarına izin verilmez oralarda. Dağ, aşkın yeşereceği iklim değildir. Dört bir yanları kurallarla, yasaklarla çevrilidir. Aşkın düşmanı çoktur.

Bu gerçeği fark ettiklerinde hayat onları bambaşka yerlere sürükler. Her şeye rağmen aşkını korumayı başaran, aşkının nişanesi tokaya sıkı sıkı sarılıp onunla hayata bağlanan Yusuf bir yana, devrim uğruna her şeyden vazgeçilebileceğini düşünen Evin başka bir yana savrulur.

Aytekin Yılmaz'ın ilk romanı *Dağbozumu* okuru aşk, devrim, inanç üçgeninde hüzünlü ve sarsıcı bir yolculuğa davet ediyor.

18 TL